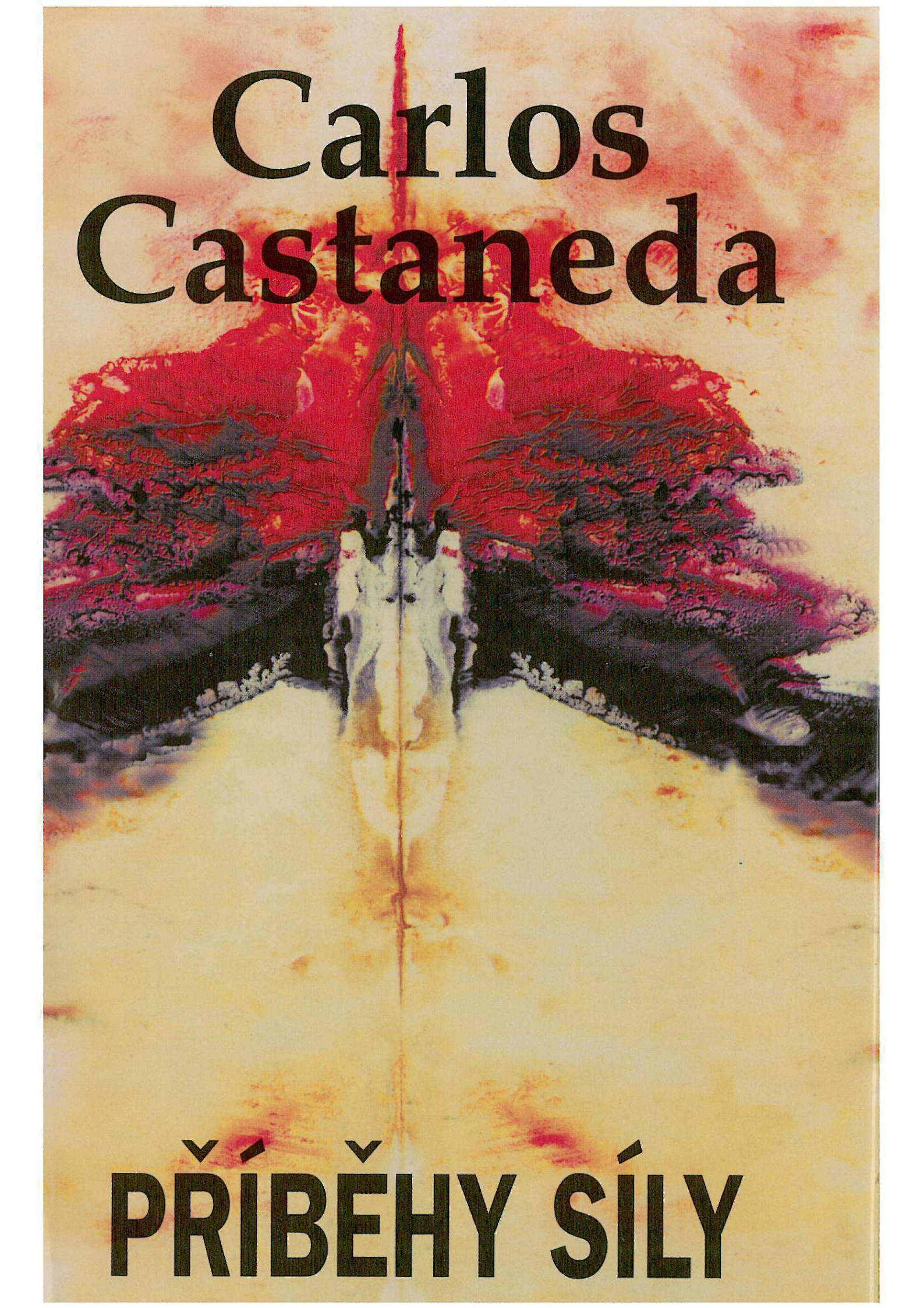

Carlos Castaneda

▼ ′ ▼
PŘÍBĚHY SÍLY

*Být osamělým ptákem předpokládá patero okolností:
Za první, letět k nejvyššímu bodu,
za druhé, nesoužit se pro společnost, a to ani svoji vlastní,
za třetí, zobákem stále mířit k nebi,
za čtvrté, být neurčité barvy,
a za páté, zpívat velmi potichu.*

SV. JAN Z KRÍŽE
Dichos de Luz y Amor

ČÁST PRVNÍ

SVĚDEK ČINŮ SÍLY

SCHŮZKA S POZNÁNÍM

Neviděl jsem se s donem Juanem už několik měsíců. Nastal podzim roku 1971. S jistotou jsem věděl, že je ve středním Mexiku u dona Genara, a tak jsem se připravoval, že mi cesta za ním potrvá šest až sedm dní. Byl jsem druhý den na cestě, když jsem se z náhlého popudu odpoledne zastavil u dona Juana v Sonore. Zaparkoval jsem a krátký kousek cesty jsem šel pěšky. Ke svému překvapení jsem ho našel doma.

„Done Juane! Já jsem vůbec nečekal, že vás tady najdu.“

Don Juan se zasmál. Očividně měl radost z toho, že jsem překvapen. Seděl venku přede dveřmi na prázdné díži od mléka, jako by na mě čekal. Přivítal mě obrádně, nicméně s obratnou lehkostí. Smekl a komickým gestem mi kloboukem zamával. Potom si ho znovu nasadil a pozdravil mě po vojensku. Opíral se o zeď, sedě na díži jako v sedle.

„Posaď se, posaď se,“ pobízěl mě žoviálně. „Je fajn, že tě zase vidím.“

„Málem jsem zbytečně jel až do středního Mexika. To bych se pak musel zase vrátit zpátky do Los Angeles. Ale když jsem vás tu našel, ušetřil jsem si několik dní za volantem.“

„Prostě jsi mě musel najít,“ řekl don Juan záhadně. „Řekněme tedy, že těch šest dní, které bys byl potřeboval na cestu, mi dlužíš a že bys je měl využít na něco zajímavějšího, než je šlapat na plyn v autě.“

Don Juan měl v úsměvu něco podmanivého a jeho vřelost byla nakažlivá.

„A kde máš svoje psací náčiní?“ vypytl se.

Nechal jsem si ho v autě. Don Juan usoudil, že bez něj vypadám dost nepřírozně, a chtěl, abych se pro něj vrátil.

„Dopsal jsem knihu,“ oznámil jsem mu.

Podíval se na mě zvláštním dlouhým pohledem, ze kterého mě

začalo svědit kolem žaludku. Jako by mi na břicho tlačil nějaký měkký předmět. Měl jsem pocit, že se mi udělá špatně. Když ale otočil hlavu na stranu, bylo mi zase dobře jako dřív.

Chtěl jsem s ním hovořit o své knize, ale don Juan gestem namáhl, že se o tom nehodlá bavit. Usmál se. Měl veselou náladu a byl okouzlující. Okamžitě si se mnou nenuceně začal povídat o lidech a běžných událostech. Nakonec se mi podařilo zavést ho- vor na téma, které mě zajímá. Zmínil jsem se, že jsem si procházel svoje poznámky a přitom si uvědomil, že mi od začátku, kdy jsme ve spojení, podával podrobný popis světa čarodějů. Znovu jsem začal uvažovat o roli halucinogenních rostlin ve světě toho, co mi říkal tenkrát.

„Proč jste chtěl, abych si tolikrát bral rostliny síly?“

Zasmál se a velmi tiše zamumlal: „Protože jsi natvrdlý.“

Slyšel jsem ho hned napoprvé, ale chtěl jsem se ujistit, a tak jsem předstíral, že jsem nerozuměl.

„Cože?“

„Však ty dobře víš, co jsem říkal,“ odpověděl mi a zvedl se.

Když procházel kolem mě, poklepal mě po hlavě. „Jsi trochu pomalejší. Jinak tě totiž nešlo pošouchnout.“

„Bylo to všechno absolutně nutné?“

„Ano, v tvém případě to bylo nutné. Ale jsou taky takoví, kteří to zřejmě nepotřebují.“

Postavil se vedle mě a zadíval se na vrcholky keřů vlevo od do- mu. Potom si zase sedl a začal povídat o Eligiovi, svém dalším učed- níkovi. Eligio prý měl psychotropní rostliny jen jedinkrát za tu do- bu, co se stal jeho učedníkem, a přesto je nejspíš pokročilejší než já.

„Někteří lidé jsou přirozeně citliví. Ty ale nejsi. Já ale taky ne. V celkovém součtu však na citlivosti zas tak moc nezáleží.“

„A na čem tedy záleží, done Juane?“

Don Juan zřejmě hledal vhodnou odpověď. „Záleží na tom, aby byl bojovník bezchybný,“ řekl nakonec. „Ale tohle jsou jen slova, mlátíme tu prázdnou slámu. Protože už jsi splnil některé podmínky čarodějství, myslím, že nastal čas, abych se zmínil o zdroji všeho, na čem záleží. Takže bych řekl, že bojovníkovi záleží na tom, aby dosáhl své vlastní celistvosti.“

„A co je to vlastní celistvost, done Juane?“

„Říkal jsem, že se o tom chci jenom zmínit. Máš v životě ještě spousty nedotčených věcí, které musíš nějak svázat, než budeme moci mluvit o vlastní celistvosti.“

A s tím don Juan ukončil náš hovor. Rukou mi dal znamení, že chce, abych přestal mluvit. Zřejmě bylo něco nebo někdo nablízku. Don Juan lehce naklonil hlavu doleva, jako by poslouchal. Viděl jsem bělmo jeho očí, když zaostřoval pohled na křoviny vlevo za domem. Několik minut pozorně naslouchal, pak se zvedl, přišel ke mně a zašeptal mi do ucha, že musíme odejít z domu a jít na procházku.

„Děje se něco?“ zeptal jsem se také šeptem.

„Ne, nic se neděje. Nejspíš je všechno v pořádku.“

Vedl mě do pouštního porostu nazývaného chaparral. Šli jsme asi půl hodiny, až jsme přišli na malý kruhový palouček o průměru zhruba čtyři metry, kde nic nerostlo. Načervenalá zemina tam byla udusaná a dokonale rovná. Nikde jsem však neviděl žádné znám- ky, že by byl zarovnávan za pomoci strojů. Don Juan se posadil doprostřed, tvář k jihovýchodu. Ukázal na místo asi metr a půl od sebe a vyzval mě, abych si tam sedl tvář k němu.

„Co tady budeme dělat?“

„Dnes v noci tu budeme mít schůzku.“

Rychlými pohledy prohlížel okolí a točil se na místě kolem do- kola, až zase seděl tvář k jihovýchodu.

Don Juanovy pohyby mě poplašily. Ptal jsem se ho, s kým že to máme mít schůzku.

„S poznáním. Řekněme, že tady okolo číhá poznání.“

Nenechal mě, abych se chopil této záhadné odpovědi. Rychle změnil téma hovorů a žoviálním tónem mě vyzval, abych byl úplně přirozený, to znamená, abych si dělal poznámky a mluvil tak, jako bych byl u něj doma.

Ze všeho nejvíc mi tehdy vrtal hlavou živý pocit, že jsem „mlu- vil“ s kojotem, pocit, jež jsem měl před šesti měsíci. Ta událost pro mě znamenala, že jsem byl poprvé při zcela střízlivém vědo- mí schopen vizualizovat nebo nějak smysly registrovat popis světa „čarodějů“, v němž je komunikace se zvířaty prostřednictvím řeči věcí zcela samozřejmou.

„Teď se nebudeme zabývat zkušenostmi takové povahy,“ řekl don Juan, když si vyslechl mou otázku. „A vůbec bych ti neradil, aby ses tomu oddával a věnoval pozornost minulým událostem. Lze se o nich zmiňovat jen letmo.“

„Ale proč, done Juane?“

„Nemáš dost osobní síly, a přesto chceš věci vysvětlovat jako čarodějové.“

„Takže tedy existuje i výklad čarodějů!“

„Samozřejmě. Čarodějové jsou přece lidé. Jsme myslící bytosti. Hledáme objasnění.“

„A já jsem měl dojem, že mou velikou chybou je skutečnost, že pořád hledám vysvětlení.“

„Ne. Tvou chybou je, že hledáš jen taková vysvětlení, která ti vyhovují, vysvětlení, která sedí tobě a tvému světu. Já mám námitky proti tvojí rozumnosti. I čarodějové si vysvětlují vlastní svět, ale nejsou přitom tak nepružní jako ty.“

„A jak se můžu dostat k výkladu čarodějů?“

„Tak, že si nasbíráš osobní sílu. Osobní síla ti pomůže velice snadno vklouznout do výkladu čarodějů. Tenhle výklad však není to, co bys ty nazval vysvětlením. Svět se svým tajemstvím je díky němu sice méně děsivý, ale není zcela srozumitelný. Taková by měla být pravá podstata vysvětlování. Ale to není to, co ty chceš. Ty totiž hledáš zrcadlení vlastních představ.“

Došla mi energie na další dotazy. Nicméně don Juan mě pobízela, abych stále mluvila. Dalším velmi důležitým bodem pro mě byl jeho přítel don Genaro a neobyčejný dopad, který na mě mají jeho činy. Pokaždé, když jsem se s ním setkala, jsem prožíval neabsurdnější zkomolení smyslových vjemů.

Don Juan se smál, když jsem vyslovil svou otázku.

„Genaro je skvělý. Prozatím o něm nemá smysl mluvit. Ani o tom, co s tebou dělá. Opět nemáš dost osobní síly, abys dokázal tohle téma rozmotat. Počkej, až ji budeš mít, a pak si o tom popovídáme.“

„Ale co když ji nikdy mít nebudu?“

„Když ji nikdy nebudeš mít, tak o tom nikdy nebudeme mluvit.“

„Tempem, jakým postupuji, jí asi nikdy nedosáhnu, že?“

„To záleží na tobě. Dal jsem ti všechny potřebné informace. Teď už je jen na tobě, jestli získáš dost osobní síly, aby se ty vážky obrátily.“

„Mluvíte v metaforách. Řekněte mi to rovnou. Řekněte mi, co mám přesně dělat. Jestli jste mi to už řekl, myslíme si, že jsem to zapomněl.“

Don Juan se tlumeně zasmál a natáhl se s rukama pod hlavou.

„Já přesně vím, co potřebuješ.“

Říkal jsem mu, že někdy mívám dojem, že už to vím, ale že většinou nemám žádnou sebedůvěru.

„Mám dojem, že trochu mateš pojmy. Sebedůvěra bojovníka ne-

ní sebedůvěrou průměrného člověka. Průměrný člověk vyhledává jistotu v očích přihlížejících. Tomu pak říká sebedůvěra. Bojovník usiluje o bezchybnost ve svých vlastních očích a říká tomu pak pokora. Průměrný člověk je připoután ke svým bližním, zatímco bojovník je připoután pouze k sobě. Možná že se jen honíš za nedosažitelným. Tobě jde o sebedůvěru průměrného člověka, zatímco bys měl usilovat o pokoru bojovníka. A v tom je velmi markantní rozdíl. Sebedůvěra znamená, že něco víš najisto, určitě, zatímco pokora znamená, že svoje činy provádíš bezchybně a že ani tvoje pocity nemají chybu.“

„Snažím se zít tak, jak mi doporučujete. Možná, že nejsem úplně nejlepší, ale určitě to dělám, jak nejlíp umím. Je tohle bezchybnost?“

„Ne. Musíš si věst ještě líp. Neustále musíš sám sebe postrkovat za svoje vlastní meze.“

„Ale to by bylo šílené, done Juane. To přece nikdo nemůže.“

„Dnes už umíš dělat spoustu věcí, které by ti před deseti lety připadaly šílené. Ty věci se samy o sobě nezměnily, ale změnila se tvoje představa o sobě. Co dřív bylo nemožné, je dnes dokonale možné, a tak je třeba jen otázkou času, kdy se ti podaří úplně se proměnit. Jediný možný směr, kterým se v této věci může bojovník vydat, je jednat důsledně a bez výhrad. Už znáš dost způsobů, jak jednat bojovník, aby ses podle nich mohl patřičně řídit, ale pořád ti překáží tvoje staré návyky a zaběhané rutiny.“

Chápal jsem, co má na mysli.

„Chcete mi říct, že psaní je jedním ze starých návyků, který bych měl změnit? Mám zničit svůj nový rukopis?“

Don Juan neodpověděl. Vstal a obrátil se, aby viděl na kraj chaparralu.

Rekl jsem mu, že dostávám dopisy od nejrůznějších lidí, kteří si myslí, že není správné, když píšou o svém o učednictví. A citují mi například mistry východních esoterických nauk, kteří vyžadují zachovávaní absolutní mlčenlivosti o svém vyučování.

„Možná že si ti mistři libují ve svém mistrovství,“ řekl don Juan. Ani se na mě přitom nepodíval. „Já ale nejsem mistr, já jsem bojovník. Takže opravdu nevím, jaké to je být mistrem.“

„Ale co když odhaluji věci, které bych odhalovat neměl, done Juane?“

„Nezáleží na tom, co člověk odhalí a co si ponechá pro sebe. Všechno, co děláme, všechno, co jsme, spočívá na naší osobní síle.“

Jestliže jí máme dost, pak stačí, když nám řeknou jedno slovo, a změní se celý běh našeho života. Ale pokud nemáme dost osobní síly, můžeme se nám odhalovat nejužasnější moudrosti a tato zjevení v nás nevyvolají sebemenší proměnu."

Pak ztlíhl hlas, jako by mi chtěl sdělit něco důvěrného.

"Chci ti svěřit možná to největší vědění, které člověk může vyslovit. Uvidíme, co s tím dokážeš udělat.

Víš, že jsi zrovna v tomto okamžiku obklopen věčností? A víš, že tu věčnost můžeš používat, pokud si to budeš přát?"

Po dlouhé pauze, při níž mě jemným pohybem očí pobízel, abych něco vyslovil, jsem řekl, že nechápu, o čem to mluví.

"Tady! Věčnost je tady!" ukázal na horizont.

Potom ukázal k zenitu. "Nebo tamhle, anebo bychom třeba mohli říct, že věčnost je takováhle," roztáhl paže na východ i na západ.

Podívali jsme se na sebe. Don Juan měl v očích otázku.

"Co tomu říkáš?" zeptal se a pobízel mě, abych přemýšlel o jeho slovech.

Nevěděl jsem, co mu na to říct.

"Víš, že se můžeš navždy rozšířit všemi směry, které jsem ti ukázal? Víš, že jeden jediný okamžik může být věčnost? Tohle není hádanka, to je fakt, ale jenom tehdy, když se na ten okamžik postavíš a využiješ ho k tomu, aby některým směrem navždycky odnesl tvou celistvost."

Upřeně na mě zíral.

"Tohle jsi dříve nevěděl," usmál se na mě. "Teď už to víš. Odhalil jsem ti to, ale vůbec nic se tím nemění, protože nemáš dost osobní síly, abys mohl využít to, co jsem ti sdělil. A přece, kdybys měl dost síly, stačila by ti jen moje slova jako prostředek, aby ses dovršil ve své celistvosti a dostal její podstatnou část mimo meze, v nichž je teď obsažena."

Don Juan ke mně přistoupil z boku a prsty mě velice jemně šťouchl do hrudi.

"Tohle jsou ty hranice, o kterých mluvím. Člověk se z nich může dostat. My jsme cítění, vědomí, které je uzavřeno tady v tom."

Oběma rukama mě plácl po ramenou. Psací blok a tužky mi spadly na zem. Don Juan mi dal nohu na blok, upřeně se na mě zadíval a rozesmál se.

Zeptal jsem se ho, jestli mu vadí, že si píšu poznámky. Ujistil mě, že ne, a dal nohu pryč.

"Jsmo světelné bytosti," říkal a potřásal přitom rytmicky hlavou.

"A pro světelné bytosti je důležitá jediná osobní síla. Ale musím ti říct, že kdyby ses mě zeptal, co to je ta osobní síla, moje slova ti to neovysvětlí."

Don Juan se podíval na západní obzor a usoudil, že nám ještě zbývá několik hodin denního světla.

"Budeme tu muset být dlouho. Můžeme tedy buď sedět potichu nebo si povídat. Ale pro tebe není přirozené, když jsi potichu, takže si pojdme povídat. Tohle je místo síly. Musí si na nás zvyknout, ještě než se setmí. Musíš tu sedět co nejpřirozeněji, a to beze strachu a bez netrpělivosti. Zdá se, že se nejsnáze uvolníš, když si píšeš poznámky, takže si piš do sytosti.

A teď mi třeba povídej o svém snění."

Tenhle nečekaný posun mě zaskočil. Don Juan opakoval svou otázku. Měl jsem k tomu hodně, co říct. "Snění" znamená přetvořit si zvláštní ovládnání vlastních snů, a to až do té míry, že zážitky prožívané ve snu nabývají stejnou pragmatickou hodnotu jako zážitky prožívané v době bdění. Podle výpovědí čarodějů pod vlivem "snění" přestávají být funkční běžná kritéria, odlišující sen od skutečnosti.

Don Juanovo "snění" v praxi znamenalo cvičení, při němž bylo třeba ve snu najít svoje ruce. To znamená cílevědomě snít o tom, že hledám ruce a že je můžu ve snu najít, když si prostě nechám zdát o tom, že je zvedám do úrovně očí.

Po letech neúspěšných pokusů se mi konečně podařilo tento úkol splnit. Když se na to dívám zpětně, je zcela očividné, že se mi to podařilo teprve tehdy, když jsem se naučil do jisté míry ovládat svět svého každodenního života.

Don Juan chtěl znát všechny nápadné body. Začal jsem mu říct, jak nepřekonatelné mi často připadaly obtíže zavést si příkaz, abych se podíval na ruce. Don Juan mě už dřív upozorňoval, že v počátečních fázích přípravného období, které sám nazýval "nastavení snění", často mysl hraje sama se sebou přímo zhoubnou hru a že jedna moje část udělá všechno, co bude v jejích silách, aby mi zabránila tento úkol splnit. To se prý může projevovat tak, že se budu zcela poddávat pocitům nesmyslnosti nebo melancholie, a dokonce se prý můžou dostat až sebevražedné deprese. Ale tak daleko jsem se nedostal. Moje zkušenosti byly spíš lehčí až komické, ale výsledek byl stejně frustrující. Kdykoliv jsem se ve snu už málem podíval na svoje ruce, vždycky se přihodilo něco neobyčejného: začal jsem létat, sen se mi proměnil v noční mýru

anebo se prostě dostavil velmi příjemný pocit tělesného vzrušení. Všechno, co se dělo ve snu, daleko přesahovalo „normální věci“ v tom smyslu, že to bylo nesmírně živé, a proto mě to zcela pohlcovalo. Ve světle nové situace jsem vždycky zapomněl na svůj původní úmysl pozorovat ruce.

Jednou v noci jsem však zcela neočekávaně našel ve snu svoje ruce. Zdálo se mi, že jdu neznámou ulicí v zapomenutém městě a najednou jsem ruce zvedl a dal si je před obličej. Jako by se něco ve mně vzdalo a dovolilo mi prohlížet si hřbety vlastních rukou.

Jakmile se mi začne pohled na ruce ztrácet nebo se proměňovat v něco jiného, měl jsem podle don Juanových pokynů přesunout pohled ze svých rukou na jakýkoli jiný prvek, který je v bezprostředním okolí mého snu. V tom snu jsem tedy přesunul pohled na budovu na konci ulice. Když se začal ztrácet obraz té budovy, zastřil jsem pohled na jiné prvky v prostředí mého snu. Konečným výsledkem byl neuvěřitelně celistvý obraz opuštěné ulice v jakémisi neznámém cizím městě.

Don Juan chtěl, abych pokračoval a vyprávěl mu ještě další zkušenosti se „sněním“. Mluvili jsme dlouho.

Ke konci mého líčení vstal a odešel do křoví. Také jsem se zvedl. Byl jsem nervózní. Ten pocit byl zcela neodůvodněný, protože tam nebylo nic, co by mohlo vyvolávat strach nebo obavy. Don Juan se za chvíli vrátil. Všiml si, jak jsem rozčilený.

„Uklidni se,“ uchopil mě jemně za paži. Přiměl mě, abych si sedl a položil poznámkový blok na klín. Pobízel mě, abych psal. Tvrdil, že nesmím vyrušovat místo síly zbytečnými pocity strachu nebo váhavosti.

„Ale proč jsem tak nervózní?“ ptal jsem se.

„To je přirozené. Něco v tobě je ohroženo tím, co děláš při snění. Dokud na tuhle činnost nemyslíš, je všechno v pořádku. Ale když jsi to teď všechno prozradil, jsi na omdlení.“

Každý bojovník má svůj vlastní způsob snění. Každá cesta je jiná. Společně máme jedině to, že na sebe hrajeme všelijaké triky, které by nás přinutily vzdát se tohoto hledání. Jediné protiopatření je setrvat navzdory všem překážkám a zklamání.“

Pak se mě zeptal, jestli si dokážu vybrat téma ke „snění“. Neměl jsem nejmenší potuchy, jak se to dělá.

„O volbě tématu pro snění výklad čarodějů říká, že bojovník si je vybírá tím, že záměrně podrží nějaký obraz v mysli a současně zastaví vnitřní dialog. Jestliže tedy dokáže chvíli nemluvit sám se

sebou a podržet si obraz nebo myšlenku toho, co ve snění chce, byt by to bylo jen na okamžik, pak k němu žádané téma přijde. Jsem si jist, že jsi to dělal, i když sis to možná neuvědomoval.“

Dlouho jsme mlčeli. Potom don Juan začal nosem popotahovat, jako by smrkal. Třikrát nebo čtyřikrát mocně vyfrkl vzduch nosními dírkami. Svaly na břiše se mu stahovaly v křečích, které ovládal krátkým rychlým dýcháním.

„Nebudeme už o snění mluvit. Mohlo by tě to posednout. Jestliže se má člověku něco podařit, musí to přijít jemně. Musí v tom být hodně úsilí, ale bez stresu a posedlosti.“

Vstal a pooděšel na kraj křoví. Naklonil se a prohlížel si listy, jako by na nich něco zkoumal, ale příliš se k nim nepřiblížoval.

„Co to děláte?“ nedokázal jsem ovládnout svou zvědavost.

Obrátil se ke mně, usmál se a zvedl obočí.

„Keře jsou plné divných věcí,“ odpověděl a zase si sedl.

Řekl to tak věcně a ledabyle, že mě to vyděsilo víc, než kdyby byl zničehonic zaječel. Blok i tužka mi vypadly z ruky. Don Juan se zasmál a opíchl se po mě. Prohlásil, že přehnané reakce jsou jednou z nepatřičností, které v mém životě stále přetrvávají. Chtěl jsem ještě něco říct, ale nenechal mě mluvit.

„Zbývá už jen trochu denního světla. Jsou ještě jiné věci, kterých bychom se měli dotknout, než se snese soumrak.“

A dodal, že soudě podle mých výsledků ve „snění“, jsem se už určitě naučil vůli zastavovat vnitřní dialog. Souhlasil jsem.

Na počátku mého učednictví mi don Juan nastínil ještě jinou metodu: dlouhé úseky chodit a při chůzi na nic nezaostřovat pohled. Doporučoval mi na nic se nedívat přímo, nýbrž lehce šlhat a v periferním pohledu udržovat všechno, co se očím samo dává. Tvrdil, i když jsem tomu tehdy ještě nerozuměl, že lze okamžitě zaznamenávat všechno, co je před očima, takřka ve sto osmdesáti stupňovém rozsahu, jestliže se nezaostřený pohled zaměří do bodu těsně nad obzorem. Ujišťoval mě, že toto cvičení je jediný způsob, jak zastavit vnitřní dialog. Zpočátku vyžadoval, abych mu hlásil, jak postupuji, ale potom se na to přestal ptát.

Řekl jsem mu, že tu techniku sice cvičím už několik let, ale žádné změny jsem si nevšiml, nicméně že jsem stejně žádnou změnu ani neočekával. A tak mě ohromilo, když jsem si jednoho dne uvědomil, že jsem chodil asi deset minut a neřekl jsem si pro sebe jediné slůvko. Při té příležitosti jsem si také uvědomil, že zastavit vnitřní dialalog znamená mnohem víc než pouze omezit

slova, která si člověk říká pro sebe. Zastavil se mi celý myšlenkový proces. Měl jsem pocit, jako bych byl zavěšen a vznášel se ve vzduchu. Z tohoto uvědomění se mě zmocnila panika, a tak jsem zas musel svůj vnitřní dialog obnovit jako protilek.

„Vždyť jsem ti říkal, že vnitřní dialog je to, co nás uzemňuje. Svět je takový, jaký je, a tak, jak je, jenom proto, že mluvíme sami k sobě o tom, že je takový, jaký je, a tak, jak je.“

Vysvětloval mi, že přechod do světa čarodějů se otevírá teprve tehdy, až se bojovník naučí zastavit vnitřní dialog.

„V čarodějství je rozhodujícím momentem změnit svou představu o světě. Toho dosáhneš jediné tak, že zastavíš vnitřní rozhovor. Všechno ostatní už je jen vycpávka. Teď už bys měl vědět, že nic z toho, co jsi viděl nebo dělal, s výjimkou zastavení vnitřního rozhovoru, by samo o sobě nemohlo změnit nic ani v tobě ani ve tvé představě o světě. Rozumíš se samozřejmě samo sebou, že při této změně nejde o poruchu ani zmatek. Teď už taky chápeš, proč učitel nesmí svého učeďníka do ničeho tlačit násilím. Z toho by vznikla jen posedlost a chorobnost.“

Chtěl ode mě slyšet další podrobnosti zkušeností, které jsem měl při zastavení vnitřního dialogu. Vylíčil jsem mu všechno, nač jsem si dokázal vzpomenout.

Mluvili jsme, dokud se nesetím natolik, že jsem si už nemohl pohodlně zapisovat. Musel jsem dávat pozor na psaní, a proto i změnit svoje soustředění. Don Juan to poznal a začal se smát. Poukázal na skutečnost, že jsem dokázal splnit ještě další úkol čarodějství, a to psát bez soustředění. V okamžiku, kdy to říkal, jsem si uvědomil, že jsem si opravdu zapisoval, aniž bych tomu věnoval pozornost. Jako by tato činnost ode mě byla oddělená a se mnou neměla nic společného. Měl jsem z toho divný pocit. Don Juan mě vyzval, abych si přisedl k němu do středu kruhu. Je prý už příliš tma, a proto není příliš bezpečné, budu-li sedět tak blízko u kraje chaparralu. Ucítil jsem, jak mi po zádech přeběhl mráz. Přiskočil jsem k němu.

Usadil mě tvář k jihovýchodu a požádal, abych se ovládal a byl potichu a bez myšlenek. Zpočátku jsem to nedokázal. Chvilí jsem byl netrpělivý. Don Juan se ke mně obrátil zády a vyzval mě, abych se mu opřel o rameno, že mě bude podírat. Jakmile prý si ztíšim myšlenky, mám mít oči pořád otevřené a být stále tvář k jihovýchodu. A tajuplně dodal, že pro mě sestavuje úkol. Jestli prý ho vyřeším, budu připraven pro další aspekt světa čarodějů.

Zmohl jsem se jen na chabý dotaz, co to bude za úkol. Don Juan se tiše zasmál. Čekal jsem, až mi odpoví, a pak se ve mně cosi vypnulo. Měl jsem pocit, že jsem zavěšen. Z uší jako by mi vypadly špunty. Najednou jsem byl schopen slyšet nesčíslné množství zvuků v chaparralu. Bylo jich tolik, že jsem je nedokázal rozlišovat. Měl jsem pocit, že usínám. Potom zčistajasna cosi upoutalo mou pozornost. Nesouviselo to s mými myšlenkovými procesy. Nebyla to ani vize, nebylo to ani nic nápadného v okolním prostředí, a přece cosi vázalo moje vědomí. Byl jsem zcela bdělý. Oči jsem měl zaostřené na místo na okraji chaparralu, ale nedíval jsem se, nemyslel jsem ani jsem si pro sebe nemluvil. To, co jsem cítil, byly čistě tělesné vjemy, nebylo třeba slov. Měl jsem dojem, že se řítím čímsi neurčitým. Možná se řítilo to, co by za normálních okolností byly moje myšlenky. V každém případě jsem měl pocit, že jsem lapen jakoby v sesuvu půdy, jenž se řítí jako lavina, a já jsem na jejím hřebeni. Cítil jsem to v žaludku. Něco mě táhlo do chaparralu. Dokázal jsem rozeznat temnou hmotu keřů před sebou. Ale ta temnota nebyla jednolitá, jak obvykle bývá. Viděl jsem každý jednotlivý keř, jako bych se na něj díval v temném soumraku. Zdálo se, že se keře pohybují. Jejich listoví vypadalo jako černé cípáté šosy, které ke mně tečou, jako by je hnal vítr, ale žádný vítr nefoukal. Úplně jsem se ponořil do tohoto fascinujícího pohybu, jenž pulsoval ve vlnách a jakoby se v nich ke mně blížil stále víc a víc. Potom jsem si všiml světlejšího obrysu, který překrýval temné tvary keřů. Zaostril jsem pohled na místo po jeho straně a jasně jsem tam rozeznal světle zelenou záři. Když jsem se tam pak podíval bez zaostření, nabyl jsem naprosté jistoty, že ta světlejší silueta je člověk, který se skrývá v podrostu.

V tu chvíli jsem měl velmi zvláštní stav vědomí. UVědomoval jsem si svoje okolí i mentální procesy, které ve mně toto okolí volávalo, a přece jsem nemyslel tak, jak běžně myslím. Když jsem si například uvědomil, že silueta překrývající křoviny je člověk, vzpomněl jsem si na jinou situaci v poušti. Chodili jsme tehdy s donem Genarem v noci po chaparralu a já jsem si najednou všiml, že se za námi někdo skrývá v křoví, ale ve chvíli, kdy jsem se pokusil tento jev rozumně vysvětlit, se mi ten člověk ztratil z dohledu. Tentokrát jsem však cítil, že mám navrch, a odmítl jsem cokoli vysvětlovat nebo vůbec myslet. Na okamžik jsem měl dojem, že bych dokázal toho člověka podržet a přinutit, aby zůstal tam, kde je. Potom jsem pocítil zvláštní bolest v břišní dutině. Jako by mě cosi zevnitř pára-

lo. Nedokázal jsem udržet břišní svaly napjaté. Přesně v okamžiku, kdy jsem se podvolil, po mně z chaparralu prudce vyjel temný tvar obrovského ptáka nebo jakéhosi létajícího zvířete. Jako by se ten lidský tvar proměnil v ptáčí. Jasně a vědomě jsem pocítil strach. Zalupal jsem po dechu, hlasitě zařval a upadl na záda. Don Juan mi pomohl na nohy. Měl tvář blízko mé a smál se.

„Co to bylo?“ zavolal jsem.

Don Juan mě umlčel rukou přes ústa. Rty mi přiložil k uchu a zašeptal, že odtud musíme odejít klidně a usebraně, jako by se vůbec nic nedělo.

Šli jsme vedle sebe. Don Juan šel uvolněným, vyrovnaným krokem. Několikrát se rychle otočil. Otáčel jsem se stejně jako on a dvakrát jsem zahlédl temnou masu, která nás zřejmě sledovala. Slyšel jsem za sebou strašidelný křik. Na okamžik se mě zmocnila čistá hrůza, projížděla mi ve vlnách břišními svaly. Byly to křeče, které nabíraly na intenzitě, až nakonec moje tělo přinutily utíkat.

O mé reakci se dá mluvit jen v terminologii dona Juana, takže můžu říci jenom to, že díky děsu, jaký jsem prožíval, bylo moje tělo schopno provádět techniku, kterou don Juan nazýval „chůze síly“. Naučil mě ji před rokem. Umožňovala běžet ve tmě, aniž by člověk klopytal nebo si ublížil.

Neuvědomoval jsem si zcela, co jsem dělal a jak jsem to dělal. Najednou jsem se znovu ocitl v don Juanově domě. Zřejmě také běžel, protože jsme dorazili současně. Don Juan zapálil petrolejku a zavěsil ji na trám ve stropě. Nenuceně mě vyzval, abych se posadil a udělal si pohodlí.

Chvilí jsem poklusával na místě, dokud jsem nebyl s to lépe zvládat svou nervozitu. Potom jsem se posadil. Don Juan mi důrazně přikázal, abych jednal, jako kdyby se nic nestalo, a podal mi můj poznámkový blok. Ani jsem si neuvědomil, že jsem ho v tom spěchu upustil v křoví.

„Co se to tam stalo, done Juane?“ zeptal jsem se konečně.

„Měl jsi schůzku s poznáním,“ ukázal don Juan pohybem brady na temný okraj pouštního chaparralu. „Vzal jsem tě tam, protože jsem zahlédl, že poznání už číhá u domu. Dalo by se říct, že poznání vědělo, že sem přijdeš, a tak na tebe čekalo. Měl jsem pocit, že bude lepší, když se s ním setkáš na místě, kde je síla, než aby ses s ním setkal tady. Potom jsem pro tebe připravil zkoušku. Chtl jsem vědět, jestli máš dost osobní síly, abys ho oddělil od všech věcí, které jsou kolem nás. Vedl sis dobře.“

„Moment, přece,“ protestoval jsem. „Já jsem viděl siluetu člověka, který se skrýval za keřem, a potom jsem zas viděl obrovského ptáka.“

„To nebyl člověk!“ řekl don Juan důrazně. „A neviděl jsi ani ptáka. Ten obrys a to, co k nám letělo, byl noční motýl. Jestli to chceš slyšet řečeno přesně a po čarodějsku, i když po tvém je to směšné a absurdní, tak jsi měl dneska schůzku s nočním motýlem. Poznání je noční motýl.“

Provrtával mě pohledem. Světlo petrolejky mu v obličejí vytvářelo zvláštní stíny. Uhnul jsem pohledem.

„Možná, že budeš mít dost osobní síly, abys tohle tajemství dnes v noci rozluštil. A jestli ne dnes, pak třeba zítra. Nezapomeň, že mi dlužíš šest dnů.“

Don Juan vstal a odešel dozadu do kuchyně. Vzal si lampu a položil ji na krátký kruhový špalek, který používal jako lavičku, a před nás postavil hrnec s masem a fazolemi. Seděli jsme proti sobě, brali jsme si z hrnce a mlčky jedli.

Don Juan po mně pookou pokukoval a zřejmě se musel držet, aby se nerozesmál. Oči měl jako dvě štěrbinčky. Když se na mě díval, trochu je pootvěřel a ve světle lampy se mu leskly vlhké zorničky. Zdálo se, že využívá světlo tak, aby vytvářelo zrcadlové odrazy. Hrál si s tím. Když na mě zaostřil pohled, vždycky takřka neznatelně potřásal hlavou. Výsledkem bylo fascinující světelné chvění. Všiml jsem si toho teprve, když tento kousek provedl poněkoliikáté. Byl jsem si jist, že svým jednatím něco sleduje, že má na mysli nějaký cíl. Měl jsem pocit, že se ho na to musím zeptat.

„To víš, že pro to mám skrytý důvod,“ ujistil mě. „Uklidňuji tě a konejším očima. Už nejsi tak nervózní, vid’?“

Musel jsem připustit, že se cítím docela uvolněný. To vytrvalé blikotání v jeho očích nebylo výhrůžné a vůbec mě nestrašilo ani neznepokojovalo.

„A jak mě uklidňujete očima?“

Don Juan znovu nepostřehnutelně potřásl hlavou. Zorničky v očích mu skutečně zrcadlily světlo petrolejové lampy.

„Zkus to sám,“ řekl nenuceně, jako by mě pobízel, abych si ještě přidal jídlo. „Můžeš se sám uklidňovat.“

Zkusil jsem potřásat hlavou, ale moje pohyby byly příšerné.

„Když budeš potřásat hlavou takhle, tak se neuklidníš,“ zasmál se. „Místo toho tě spíš začne bolet hlava. Tajemství není v tom,

že třeseš hlavou, ale v pocitu, který přichází do očí z místa pod žaludkem. Ten ti potřásá hlavou."

A třel si krajinu kolem pupku.

Když jsem dojedl, schoulii jsem se na hrubých pytlích, opřen o hromadu dřeva. Pokoušel jsem se napodobit, jak don Juan potřásá hlavou. Don Juan se tím zřejmě nesmírně bavil. Pochechtával se a plácal se do stehén.

Jeho smích najednou přerušil nenadálý šramot. Uslyšel jsem podivný hluboký zvuk, podobný klepání na dřevo, který vycházel z chaparralu. Don Juan vysunul bradu a dal mi znamení, že mám být ostražitý.

"To je noční motýlek. Volá tě," řekl mi nevzrušeně.

Vyskočil jsem. Zvuk okamžitě ztichl. Podíval jsem se na dona Juana s otázkou, ale don Juan krčil rameny a komicky ukazoval, že je bezmocný.

"Ještě jsi nepřišel na svou schůzku," dodal.

Rekl jsem mu, že cítím, že na to ještě nemám. Měl bych nejspíš jet domů a vrátit se sem, až budu cítit, že jsem silnější.

"Plácáš nesmysly," vyjel na mě. "Bojovník přijímá svůj úděl, ať je to cokoli, a přijímá ho s největší možnou pokorou. S pokorou přijímá to, co sám je. Neber to jako důvod k litování, nýbrž jako živou výzvu.

Každému z nás chvílku trvá, než to pochopí a než tím začne naplno žít. Já jsem například přímo nenáviděl už pouhou zmínku o „pokoře“. Já jsem Indián a my Indiáni jsme byli vždycky pokorní. Nic jiného jsme nikdy nedělali, než věšeli hlavu. Mýsl jsem si, že pokora není cesta bojovníka. A mýlil jsem se! Teď už vím, že pokora bojovníka není pokorou žebrákovou. Bojovník před nikým nesklání hlavu, ale současně nikomu nedovolí, aby ji skláněl před ním. Naproti tomu stačí mávnout kloboukem a žebrák padá na kolena. Cítí podlahu před každým, koho považuje za vyššího, než je on sám, ale přitom vyžaduje, aby ten, kdo je níže než on, zas drhnul podlahu před ním.

Proto jsem ti dneska říkal, že nechápu, jaký pocit mají mistři. Já znám pouze pokoru bojovníka a ta mi nikdy nedovolí dělat někomu mistra."

Chvilí jsme mlčeli. Jeho slova mě hluboce dojala. Byl jsem pohnut, ale současně jsem cítil, že se mě dotýká i to, čeho jsem byl svědkem v chaparralu. Moje vědomá mysl se dohadovala, že mi to don Juan zatajuje, že přece musí vědět, co se doopravdy děje.

Zabýval jsem se těmito myšlenkami, když mě z nich najednou opět vyrušil ten klepavý hluk. Don Juan se začal spokojeně smát.

"Ty máš rád pokoru žebráka," řekl tiše. "Ty skláníš hlavu před rozumem."

"Když já si pořád myslím, že vždycky naletím. To je můj hlavní problém."

"Máš pravdu. Vždycky naletíš," opáčil don Juan s odzbrojujícím úsměvem. "Ale s tím nemůžeš mít problémy. Pravá podstata věci je totiž v tom, že máš pocit, že ti záměrně lžou. Že mám pravdu?"

"Ano. Ve mně je něco, co mi nedovolí uvěřit, že to, co se děje, je skutečnost."

"A zase máš pravdu. Protože z toho, co se děje, není skutečné nic."

"Co tím chcete říct, done Juane?"

"Věci jsou skutečné jenom tehdy, když se člověk naučil s jejich skutečností souhlasit. Tak například to, co se dneska večer stalo, nemůže být pro tebe skutečné, protože se s tebou v této věci nikdo neshodne."

"Chcete mi snad říct, že vy jste neviděl, co se stalo?"

"Ale samozřejmě, že jsem to viděl. Jenomže já se nepočítám. Nezapomínej, že já jsem přece ten, kdo ti lže."

Don Juan se smíchem až rozkašlal a dusil. Byl to však přátelský smích, ačkoli si dělal legraci ze mě.

"Nesmíš si tak moc všímat všeho, co ti namluvím," chlácholil mě. "Já se tě jen snažím uvolnit. Víím přece, že se cítíš jako doma jenom tehdy, když jsi úplně popletený."

A nasadil záměrně tak komický výraz, že jsme se oba rozesmáli. Rekl jsem mu, že z toho, co mi zrovna říkal, mám ještě větší strach.

"Ty se mě bojíš?"

"Ne, vás ne, ale toho, co představujete."

"Já představuji bojovníkovu svobodu. Toho se bojíš?"

"Ne. Já se bojím vašeho poznání, které ve mně vzbuzuje bázeň. Pro mě v něm není útěcha, není v něm útočiště, kam bych se mohl uchýlit."

"Už zase mateš pojmy. Útěcha, útočiště, strach, to všechno jsou nálady, které ses naučil, aniž jsi vůbec někdy uvažoval nad tím, jakou mají hodnotu. A je vidět, černí mágové si už zajistili tvou oddanost."

"Kdo jsou to černí mágové, done Juane?"

„Naši bližní jsou černí mágové. A protože držíš s nimi, jsi i ty černý mág. Přemýšlej chvílku. Copak se snad můžeš odchytil z cesty, kterou ti nalinkovali? Nemůžeš. Tvoje myšlení a tvoje jednání je navzdýcky pevně chyceno v jejich podmínkách. To je otroctví. Já jsem ti naopak přinesl svobodu. Svoboda je drahá, ale ta cena zas není nemožná. Takže se boj svých vězňů, těch svých mistrů. A neplýtvěj časem ani silou na to, aby ses bál mě.“

Věděl jsem, že má pravdu, avšak přestože jsem s ním upřímně souhlasil, věděl jsem také, že moje zvyky, trvajících celý život, mě budou stále nutit lpět na staré stezce. Opravdu jsem se cítil jako otrok.

Po dlouhém mlčení se mě don Juan zeptal, jestli mám dost síly na další posezení s poznáním.

„Myslíte s tím nočním motýlem?“ zeptal jsem se ho napůl žertem.

Tělo se mu zkroutilo smíchem, jako kdybych řekl ten nejlegračnější vtíp na světě.

„A co vlastně máte na mysli, když říkáte, že poznání je noční motýl?“

„Nemíním tím žádné další významy,“ odpověděl don Juan. „Noční motýl je noční motýl. Můra. Myslel jsem si, že bys mohl mít dost síly, abys viděl, když už jsi toho tolik dosáhl. Ale tys místo toho zahlédl člověka a to není právě vidění.“

Od začátku mého učednictví don Juan popisoval pojem „vidění“ jako zvláštní schopnost, kterou si člověk může vypěstovat a která mu umožní pochopit „nejzazší“ povahu věci.

Za ty roky našeho spojení jsem nabyl představy, že „vidění“, které má na mysli, je intuitivní uchopení věci nebo schopnost něco pochopit najednou nebo snad schopnost prohlédnout lidské vztahy a jednání a odhalit skryté významy a motivy.

„Řekl bych, že když jsi dnes v noci stál tváří v tvář nočnímu motýlovi, napůl ses díval a napůl jsi viděl,“ pokračoval don Juan. „I když jsi nebyl úplně sám sebou, jak obvykle býváš, pořád jsi byl v takovém stavu, že jsi byl schopen plně si uvědomovat a pracovat se svým poznáním světa.“

Don Juan se odmlčel a podíval se na mě. Nejdřív jsem nevěděl, co mám říct.

„A jak jsem pracoval se svým poznáním světa?“ zeptal jsem se.

„Tvoje poznání světa ti řeklo, že v křoví člověk může najít zvířata, která číhají, nebo lidi, kteří se schovávají za listím. Měl jsi

v hlavě tuhle myšlenku, a tak jsi přirozeně musel najít způsob, jak přinutit svět, aby vyhověl tvój představě.“

„Ale já jsem vůbec nemyslel, done Juane.“

„Dobře, tak tomu tedy neříkejme myšlení. Je to spíš návyk, že se svět vždycky přizpůsobuje našim myšlenkám. A když ne, tak ho k tomu prostě přinutíme. Nelze si přece ani pomyslet, že by můra mohla být velická jako člověk, a tak to, co bylo v křoví, pro tebe musel být člověk.“

Totéž se stalo s kojotem. Tvoje staré návyky rozhodly i o tom, jakou povahu bude toto setkání mít. Něco se stalo mezi kojotem a tebou, ale nebyl to rozhovor. I já jsem míval stejné pochybnosti. Říkal jsem ti, že jsem kdysi rozmlouval s jelenem. Teď jsi zas ty mluvil s kojotem, ale ani ty ani já se nikdy nedozvíme, co se tehdy opravdu odehrálo.“

„Co mi to říkáte, done Juane?“

„Když jsem začal chápat čarodějské vysvětlení světa, bylo zas už příliš pozdě na to, abych poznal, co mi ten jelen tenkrát udělal. Říkal jsem, že jsme rozmlouvali, ale nebylo to tak. Když řeknu, že jsme vedli rozhovor, je to jenom způsob, jakým to upravuji, abych o tom mohl mluvit. Něco jsme s tím jelenem dělali, ale v době, kdy se to odehrálo, jsem stejně jako ty potřeboval, aby se svět přizpůsoboval mým představám. Celý život jsem mluvil stejně jako ty, a proto moje návyky převažovaly a já jsem si je rozšířil i na toho jelena. Když ke mně jelen přišel a dělal to, co dělal, musel jsem to pochopit jako mluvení.“

„Takhle to tedy vysvětlují čarodějové?“

„Ne, tak to vysvětlují já tobě. Ale není to v rozporu s výkladem čarodějů.“

Don Juanova slova mě uvedla do stavu velkého intelektuálního ho vzrušení. Na chvíli jsem zapomněl na plížící se noční můru, ba dokonce jsem si zapomněl zapisovat poznámky. Snažil jsem se parafrázovat jeho slova, a tak jsme se pustili do dlouhé diskuze o reflexivní povaze našeho světa. Podle dona Juana se svět musí přizpůsobovat svému popisu, to znamená, že popis zrcadlí sám sebe.

Dalším bodem v jeho výkladu bylo tvrzení, že jsme se naučili vztahovat se k tomuto světu prostřednictvím toho, co nazývá „návyky“. Já jsem zaváděl pojem „intencionalita“, jenž podle mého výstižněji vyjadřuje schopnost lidského vědomí vztahovat se k předmětům neboli zaměřovat svou intenci.

Z našeho rozhovoru vzešla velmi zajímavá úvaha. Ve světle don Juanova objasnění dostal můj „rozhovor“ s kojetem zcela nový charakter. Já jsem ten rozhovor opravdu „zamýšlel“, tedy „zaměřil jsem na něj svou intenci“, protože jsem nikdy nepoznal jiný způsob interakční komunikace. Podařilo se mi také připůsobit se popisu v tom smyslu, že komunikace se děje pomocí dialogu, a tím jsem přiměl popis, aby zrcadlil sám sebe.

Pocítil jsem na chvíli náramné nadšení. Don Juan se smál a prohlásil, že nechávám-li se takhle unést slovy, je to jen další z aspektů mé bláhovosti. A komickými gesty pak ke mně promlouval beze slov.

„Všichni si musíme projít takovým šaškováním,“ řekl po dlouhé odmlce. „Ale překonat se to dá jedině tak, že budeš vytrvale jednat jako bojovník. To ostatní přijde samo.“

„A co je to, to ostatní, done Juane?“

„Poznání a síla. Ti, kdo poznali, mají obojí. A přece by ti nikdo z nich nedokázal říct, jak toho dosáhl. Řekl by ti jen to, že stále jednal jako bojovník a najednou se všechno změnilo.“

Díval se na mě. Zdálo se, že váhá. Potom vstal a řekl, že nemám jinou možnost, než dodržet svou schůzku s poznáním.

Zachvěl jsem se. Srdce mi začalo prudce bušit. Vstal jsem. Don Juan mě obcházel, jako by si moje tělo prohlížel ze všech možných úhlů. Pak mi dal znamení, abych si sedl a psal dál.

„Jestli se začneš příliš bát, nebudeš moci na tu schůzku jít. Bojovník musí být klidný a usebraný a nikdy nesmí pustit, co už jednou získal.“

„Já se vážně bojím. Ten noční motýl nebo co to je, se tady kolem plíží v křoví.“

„No, samozřejmě, že jo!“ vykřikl don Juan. „Já mám námitky jen proti tomu, že si stále chceš myslet, že je to člověk. To je asi tak, jako když trváš na tom, že sis s tím kojetem povídal.“

Jedna moje část plně chápala, oč mu jde, ale měl jsem v sobě i něco jiného, co to nechtělo připustit a co i přes veškeré důkazy tvrdošíjně lpělo na „rozumných vysvětleních“.

Řekl jsem donu Juanovi, že jeho vysvětlení neuspokojilo moje smysly, ačkoli intelektuálně s ním plně souhlasím.

„To je právě ta potíž se slovy,“ ujistil mě. „Vždycky nám vnutí dojem, že jsme osvíceni, ale sotva se obrátíme čelem ke světu, pokaždé nás zklamou. Tvář v tvář světu dopadneme tak, jak jsme dopadli vždycky — bez osvícení. A proto tedy chce čaroděj raději

jednat než mluvit. Z tohoto důvodu má nový popis světa, popis, v němž není mluvení tolik důležité, popis, v němž se nové činy nově zrcadlí.“

Sedl si vedle mě a zadíval se mi do očí. Vyzval mě, abych mu řekl, co jsem opravdu „viděl“ v chaparralu.

Najednou jsem stál před nesrovnalostí. Viděl jsem temnou siluetu člověka, ale současně jsem viděl, že se ten tvar proměnil v ptáka. Byl jsem tedy svědkem něčeho, co podle mého rozumu přesahovalo všechny možnosti. Ale než abych se zcela vzdal rozumu, něco ve mně si vybralo jen části této mé zkušenosti, například velikost a celkové obrysy temného tvaru, a přijalo je jako rozumnou možnost, zatímco odvrhlo jiné části, například fakt, že ten temný tvar se proměnil v ptáka. A tak jsem nabyl přesvědčení, že jsem viděl člověka.

Don Juan řval smíchy, když jsem mu vyjádřil svoje dilema, a prohlásil, že dříve nebo později mě stejně přijde zachránit čarodějský výklad světa a pak že mi bude všechno dokonale jasné, aniž bych přitom musel být rozumný nebo nerozumný.

„Prozatím pro tebe nemůžu udělat víc, než se ti zaručit, že to nebyl člověk.“

Don Juanův upřený pohled mě velice znepokojoval. Tělem mi mimoděk projelo zachvění. Byl jsem z dona Juana celý nespůj a nervózní.

„Hledám stopy na tvém těle,“ vysvětloval mi. „Možná si to neuvědomuješ, ale dnes večer jsi tam odehrál slušné kolo.“

„A jaké stopy hledáte?“

„Vlastně to nejsou skutečné fyzické stopy na těle, ale spíš znamení, náznaky v tvých světelných vláknech. Hledám jasná místa. Jsme světelné bytosti a všechno, co jsme, všechno, co cítíme, se projevuje v našich vláknech. Lidé mají jasnost, zářivost, která je vlastní jenom jim. Jediné podle toho je můžeš rozeznat od ostatních živých světelných bytostí.“

Kdybys byl dnes večer *viděl*, byl by sis všiml, že ten tvar v křoví není živá světelná bytost.“

Chtěl jsem se ho na to dál vyptávat, ale don Juan mi položil ruku na ústa a umlčel mě. Pak mi zaseptal přímo do ucha, že mám poslouchat a pokusit se zaslechnout tichý šustot, tiché tlumené kroky nočního motýla v suchém listí a větvičích na zemi.

Neslyšel jsem nic. Don Juan prudce vstal, zvedl lampu a řekl, že si sedneme pod ramadu vpředu u dveří. Ale neprošli jsme k před-

ním dveřím pokojem. Don Juan mi vysvětlil, že je nezbytné, abychom dali najevo svou přítomnost, a vedl mě zadem okolo domu na kraj chaparralu. Opsali jsem kolem domu půlkruh po levé straně. Don Juan šel extrémně pomalu. Kráčet slabými a vrávoravými kroky. Ruka s lucernou se mu třásla.

Zeptal jsem se ho, jestli mu něco není. Mrkl na mě a zašeptal, že ten velký noční motýl, který se plíží nablízku, má schůzku s mladým mužem a že pomalá chůze slabého starce mu zcela jasně ukáže, s kým se má setkat.

Když jsme konečně došli před dům, don Juan pověsil lucernu na trám a mně řekl, abych se posadil zády ke zdi. Sám si sedl vpravo ode mě.

„Budeš sedět tady a budeš psát a normálně si se mnou povídat. Motýl, který dnes po tobě vyjel, je tady blízko v křoví. Za chvíli přijde blíž, aby se na tebe podíval. Proto jsem také pověsil lucernu na trám přímo nad tebe. Světlo k tobě motýla přivede. Až se dostane na kraj keřů, zavolá tě. Ten zvuk jako takový ti možná pomůže.“

„A jaký zvuk to je, done Juane?“

„Je to píseň. Neodbytné, znepokojivé volání, jaké vydávají noční motýli. Běžné ho nelze uslyšet. Ten motýl, co je tam v křoví, je vzácný a ty jasně uslyšíš jeho volání. Pokud nemáš chyby, pokud jsi bezchybný, zůstane s tebou po celý zbytek tvého života.“

„A s čím mi bude pomáhat?“

„Dnes v noci se pokusíš dokončit to, s čím jsi už dříve začal. *Vidění* nastává jedině tehdy, je-li bojovník schopen zastavit vnitřní dialog.“

Dnes jsi tam v křovinách zastavil svou samomluvu vlastní vůlí. A *viděl* jsi. To, co jsi *viděl*, nebylo jasné. Myslel sis, že je to člověk. A já říkám, že je to mūra. Ani ty ani já nemáme pravdu, ale to jen proto, že musíme mluvit. Já mám pořád navrch, protože *vidím* líp než ty a protože dobře znám výklad čarodějů. A proto vím, i když to vůbec není přesné, že ten tvar, který jsi dnes v noci *viděl*, je noční motýl, mūra.

A teď zůstaneš potichu a bez myšlenek a necháš tu mūrku k sobě znovu přijít.“

Stěží jsem si mohl dál zapisovat. Don Juan se smál a pobízel mě, ať jen píšu, jestli mě to neobtěžuje. Dotkl se mě na rameni a řekl, že psaní je ten nejlepší ochranný štít, jaký mám.

„Nikdy jsme o mūrách nemluvili,“ pokračoval dál. „Až dosud k tomu nebyl příhodný čas. Už jistě víš, že tvůj duch byl nevy-

rovnaný. Abys ho vyvážil, učil jsem tě žít jako bojovník. Nuže, bojovník začíná s jistotou, že jeho duch není v rovnováze, a žije tak, aby plně ovládl sebe i svoje vědomí, ale nespěchá a nic si nevypracuje. Dělá do posledka všechno, co dokáže, aby nabyl tuto rovnováhu.

V tvém případě, jako ostatně u každého, tvou nerovnováhu zavinil celkový souhrn všech tvých činů. Ale teď se zdá, že tvůj duch je v přiměřeném světle, aby mohl mluvit o mūrách.“

„A jak jste poznal, že přišla správná chvíle, kdy mluvit o mūrách?“

„Když jsi přijel, zahlédl jsem mūru, jak se tu poblíž plíží. Tentokrát byla poprvé přátelská a otevřená. *Viděl* už jsem ji v horách blízko místa, kde bydlí Genaro, ale tam to byla jen výhružná postava, v níž se zrcadlil tvůj nedostatek řádu.“

V tom okamžiku jsem uslyšel podivný zvuk. Byl jako tlumené zapraskání větví, narážejících na sebe, nebo jako vzdálené zapraskání malé motorky. Měnil rozsah jako hudební tón a vytvářel strašidelný rytmus. Potom utichl.

„To byla mūra,“ řekl don Juan. „Možná, že už sis všiml, že lucerna ještě nepřilákala jediného nočního motýla, který by kolem ní kroužil, i když je dost silná.“

Nevěnoval jsem tomu pozornost, ale jakmile mě na to don Juan upozornil, také jsem si uvědomil neuvěřitelné ticho v pustině okolo domu.

„Nezpaníkař,“ řekl mi klidně. „Na tomhle světě není nic, s čím by bojovník nemohl počítat. Víš, bojovník pokládá sám sebe za mrtvého, takže nemá co ztratit. To nejhorší už má za sebou, a proto vidí jasně a je klidný. Podle jeho činů a podle jeho slov by nikdy nikdo neuhodl, že již byl svědkem všeho.“

Don Juanova slova, a především jeho nálada mě velice uklidňovala. Řekl jsem mu, že ve svém každodenním životě už neprožívám úzkosti, které jsem dříve míval, že však teď, při pomýšlení na to, co je tam ve tmě, svírají moje tělo křeče strachu.

„Tam ve tmě je pouze poznání,“ řekl don Juan věcně. „Pravda, poznání je děsivé, avšak jestliže bojovník přijme děsivou povahu poznání, zruší bázeň, kterou v něm vzbuzuje.“

Opět se ozval ten zvláštní praskavý zvuk. Zdálo se, že je blíž. Byl hlasitější. Pozorně jsem naslouchal. Čím více jsem mu věnoval pozornost, tím těžší bylo určit, jakou má vlastně povahu. Nepřipadalo mi, že by to bylo volání ptáka nebo nějakého pozemského

zvítěte. Každé zapraskání mělo bohatý a hluboký tón, některé bylo v hluboké tónině, jiné ve vysoké. Zvuky byly rytmické a trvaly určitou dobu. Některé se ozývaly dlouho a slyšel jsem je jako jeden jediný zvuk, jiné byly krátké a ve sluchcích, připomínajících staccato kulometu.

„Mocní můry ohlašují věčnost, nebo ještě líp, stráží ji,“ řekl don Juan, když zvuk ustal. „Z nějakého důvodu nebo možná vůbec bezdůvodně jsou schránkou zlatého prachu věčnosti.“

Tahle metafora mi byla cizí. Požádal jsem ho, aby mi ji vysvětlil. „Můry nosí na křídlech prach. Tmavý zlatý prach. Ten prach je prachem poznání.“

Jeho vysvětlení mi však metaforu zatemnilo ještě více. Chvilí jsem váhal, jak bych se co nejlíp zeptal. Ale don Juan začal mluvit sám.

„Poznání je velmi zvláštní záležitost, zejména pro bojovníka. Pro bojovníka je poznání něco, co přichází náraz, co ho pohltí a jde dál.“

„A co má poznání společného s prachem na křídlech nočních motýlů?“ zeptal jsem se po dlouhé odmlce.

„Poznání připlovává jako zrnka zlatého prachu, stejného prachu, jenž pokrývá křídla nočních můr. Takže pro bojovníka je poznání jako sprcha, jako když na něj prší zrnka temného zlatého prachu.“

Zmínil jsem se, jak nejdvořileji jsem uměl, že mě jeho vysvětlení ještě víc mate. Don Juan se smál a ujistil mě, že mu dokonce rozumím. To jen můj rozum mi prý nechce dovolit, abych se uvolnil.

„Noční můry jsou důvěrné přítelkyně čarodějů a pomáhají jim už od nepaměti. Ještě jsem se ti o tom nezmínil, protože jsi na to nebyl dost připraven.“

„Ale jak může být prach na jejich křídlech poznáním?“

„Uvidíš.“

Don Juan mi zakryl blok rukou a řekl, abych zavřel oči, ztichl a oprostil se od všech myšlenek. Volání motýla v chaparralu mi prý bude pomáhat. Budu-li mu věnovat pozornost, poví mi o všech událostech, které mají bezprostředně nastat. Zdůraznil, že neví, jak se spojení mezi mnou a můrou ustaví. A také prý neví, jaké podmínky toto spojení bude mít. Naléhal na mě, abych se uvolnil a měl důvěru i víru ve svou osobní sílu.

Po chvíli se mi podařilo zdolat počáteční netrpělivost a nervozitu a ztišit se. Myšlenek jsem měl stále méně, až jsem měl nakonec

dokonale prázdnou mysl. Zvuky chaparralu jako by se zapínaly podle toho, jak jsem se zklidňoval.

Opět se objevil ten zvláštní zvuk, který podle dona Juana vydával noční motýl. Moje tělo ho zaznamenalo jako pocit a nikoliv jako myšlenku, která prochází myslí. Napadlo mě, že vůbec není výhružný ani zlovonný. Byl sladký a prosť. Byl jako dětské volání. Přivoloval mi vzpomínku na malého chlapečka, kterého jsem kdysi znal. Dlouhé zvuky mi připomínaly jeho kulatou blondřatou hlavu a krátké staccatové zvuky zas jeho smích. Zmocnila se mě mučivá úzkost, ale přece jsem neměl v mysli žádnou myšlenku. Tu úzkost jsem pocítil v těle. Nedokázal jsem dál sedět a svezl jsem se na podlahu na bok. Zachvátil mě tak intenzivní smutek, že jsem zase začal myslet. Uvažoval jsem o své bolesti a žalu a najednou jsem se opět ocítil ve vnitřní samomluvě o tom chlapečkovi. Prskající zvuky ustaly. Měl jsem zavřené oči. Slyšel jsem, jak don Juan vstává. Pak jsem cítil, že mi pomáhá se posadit. Nechtělo se mi mluvit. Don Juan nic neříkal. Slyšel jsem ho, jak mnou pohybuje. Otevřel jsem oči. Klečel přede mnou, držel nade mnou lucernu a pozorně zkoumal můj obličej. Prikázal mi dát si ruce na břicho. Vstal, odesel do kuchyně a přinesl mi vodu. Trochu mi jí nacákal do obličje a zbytek mi dal vypít.

Sedl se si vedle mě a podal mi poznámky. Řekl jsem mu, že mě ten zvuk zavedl do velmi bolestného snu.

„Přespříliš podléháš své slabosti,“ řekl mi suše.

Zdálalo se, že se sám ponořil do přemýšlení, jako kdyby hledal, co vhodného by mi mohl doporučit.

„Úkolem dnešní noci je *vidět* lidi,“ řekl konečně. „Nejdřív musíš zastavit vnitřní dialog, potom si musíš vybavit obraz člověka, kterého chceš *vidět*. Přesně vzato, každá myšlenka, kterou v mysli podrží člověk ve stavu mlčení, je vlastně povel, protože nemá žádně další myšlenky, které by s ní mohly soupeřit. Ta měra v krůví ti chce dnes v noci pomáhat, proto ti bude zpívat. Její píseň ti přinese zlatá zrnka a ty *uvidíš* člověka, kterého sis vybral.“

Chtěl jsem dostat ještě pár dalších podrobností, ale don Juan mi prudkým gestem naznačil, abych se do toho dal.

Několik minut jsem musel zápasit, abych zastavil vnitřní dialog. Posléze jsem úplně ztichl a záměrně jsem jen kratičce pomyslel na jednoho svého známého. Zavřel jsem oči, podle mého to bylo jen na okamžik. Vzápětí jsem si uvědomil, že mi někdo třese ramenem. Docházelo mi to jen velice pomalu. Otevřel jsem oči a zjistil jsem,

že ležím na levém boku. Zřejmě jsem tak hluboce usnul, že si vůbec nepamatuji, kdy jsem zůchnul na bok. Don Juan mi opět pomohl si sednout. Smál se. Opičil se po mně, jak jsem prý chrápal, a tvrdil, že kdyby to byl sám neviděl na vlastní oči, nikdy by nevěřil, že někdo může usnout tak rychle. Prohlásil, že je pro něj přímo lahůdkou být se mnou, když musím udělat něco, co můj rozum nechápe. Odstřelil ode mě blok a řekl, že zas musíme začít úplně od začátku.

Dělal jsem všechny kroky, kterých bylo zapotřebí. Ten zvláštní zvuk se ozval zas. Tentokrát však nepřicházel ze chaparralu, ale spíš jakoby ze mě, jako bych jej já vytvářel svými ústy nebo nohama nebo pažemi. Ten zvuk mě brzy pohltil. Měl jsem pocit, že ze mě vyprskávaly měkké koule ven a prskaly proti mně. Byl to konejšivý a nádherný pocit, když mě bombardovaly ty těžké měkké bavliněné obláčky. Najednou jsem slyšel, jak se porывem větru rozletěly dveře, a zase jsem začal myslet. Napadlo mě, že jsem zmařil další šanci. Otevřel jsem oči a ocitl se ve svém pokoji. Předměty na psacím stole byly přesně tak, jak jsem je tam zanechal. Dveře byly otevřené. Venku foukal silný vítr. Pomyslel jsem si, že bych měl zkontrolovat ohřivač vody. Pak jsem slyšel, jak rachotí posuvné okno, které jsem sám vsazoval a které dobře nezapadalo do okenního rámu. Byl to divoký rachot, jako kdyby chtěl někdo vejít. Pociťil jsem, jak mnou projel strach. Vstal jsem ze židle. Cítil jsem, že mě něco stahuje. Zakřičel jsem.

Don Juan mě držel za ramena a cloumal se mnou. Rozčileně jsem mu vylíčil svou vizi. Byla tak živá, až jsem se z toho třásl. Měl jsem dojem, že jsem byl právě u svého psacího stolu v plné tělesnosti.

Don Juan nevěřičně potřásl hlavou a prohlásil, že jsem génius na podvádění sebe sama. Zdálo se, že na něj vůbec nezapůsobilo to, co jsem právě udělal. Všechno rezolutně odvrhl a přikázal mi začít znovu.

Potom jsem opět uslyšel ten tajemný zvuk. Přišel ke mně tak, jak don Juan naznačil, jako déšť zlatých zrnek. Necítil jsem, jestli jsou to plochá smítka nebo vločky, jak je popisoval on, mě spíše připadal jako kulovité bubliny. Pluly směrem ke mně. Jedna z nich praskla a odhalila mi určitý výjev. Bylo to, jako kdyby se mi před očima zastavila, otevřela se a odhalila zvláštní předmět. Vypadal jako houba. Určitě jsem se na to díval a to, co jsem prožíval, nebyl sen. Ten houbovitý předmět mi setrval v „zorném poli“ beze

změny. Pak puknul, jako kdyby zhaslo světlo, které na něj svítilo. Následovala nekonečná tma. Pociťil jsem chvění a velmi znepokojivé škubnutí a náhle jsem si uvědomil, že mnou někdo třese. Okamžitě se mi zapojily smysly. Don Juan mnou mocně cloumal a já jsem se na něj podíval. V tu chvíli jsem zřejmě otevřel oči.

Don Juan mi stríkal vodu na tvář. Voda byla studená a to mě velmi povzbudilo. Po chvíli chtěl vědět, co se přihodilo.

Vyprávěl jsem mu všechny podrobnosti svého vidění.

„Ale co jsem to *viděl*?“ ptal jsem se.

„Svého známého,“ opáčil.

Zasmál jsem se a vysvětlil mu, že jsem „viděl“ postavu podobnou houbě. Ačkoli jsem neměl žádné měřítko, podle něhož bych mohl posoudit její rozměry, cítil jsem, že byla vysoká asi třicet centimetrů.

Don Juan zdůraznil, že tady platí pocit. Moje pocity jsou prý měřítkem, jímž lze poměřit, v jakém stavu je subjekt, který zrovna „vidím“.

„Z toho, co popisuješ, a podle tvých pocitů musím usoudit, že tvůj známý je moc fajn člověk.“
jeho slova mě zarazila.

Don Juan řekl, že základní tvar lidských bytostí je útvar podobný houbě, pokud je čaroděj „vidí“ z dálky, ale stojí-li člověku, kterého „vidí“, přímo tvář v tvář, lidská podoba se mu jeví jako svazek světelných vláken podobných vejci.

„Ty jsi nestál tvář v tvář tvému známému, proto se ti ukázal jako houba.“

„A proč je to tak, done Juane?“

„To nikdo neví. Prostě je to tak. Takhle vypadají lidé při tomto konkrétním způsobu *vidění*.“

Potom dodal, že každý rys houbovitého útvaru má specifický význam, ale že není možné, aby začátečník dokázal tento význam řádně vyloužit.

Vzpomněl jsem si na velmi zajímavou věc. Před několika lety jsem se díval na potok ve stavu neobyčejné skutečnosti, vyvolaném pozitivním psychotropních rostlin, a prožil jsem nebo vnímal zkušenost, jak ke mně připlouvá shluk bublin, který mě obklopoval. Zlaté bubliny, které jsem před chvílí viděl k sobě připlouvat, mě obklopovaly přesně stejným způsobem. Vlastně bych mohl říci, že oba shluky měly stejnou strukturu i vzorec.

Don Juan bez zájmu naslouchal mým komentářům.

„Neplytvej silou na hlouposti. Teď máš co do činění s nesmírností, která je tamhle,“ ukázal hlavou do chaparralu.

„Když tuhle velké postproměnění v rozumnost, ničím ti to neposlouží. Tady, všude kolem nás, je sama věčnost. Zabývat se tím, jak ji zredukovat do nesmyslu, který dokážeš ovládnout, je ubohé a přímo katastrofální.“

A zas trval na tom, abych se pokusil „vidět“ dalšího člověka z okruhu svých známých. Jakmile však prý vize skončí, mám se sám snažit otevřít oči a vynořit se k plnému uvědomování svého bezprostředního okolí.

Podářilo se mi udržet obraz další houbovitě formy, ale zatímco první útvar byl žlutavý a malý, tento byl bělavý, větší a deformovaný.

Probírali jsme spolu oba tvary, jež jsem „viděl“. Než jsme s tím byli hotovi, úplně jsem zapomněl na „nočního motýla v křoví“, který mě ještě před chvílí tolik ohromoval. Řekl jsem donu Juanovi, že jen žasnou, jak jsem dokázal odsunout stranou něco tak vpravdě podivného. Jako bych už nebyl ten, koho jsem v sobě znal.

„Nechápu, proč s tím děláš takový povyk,“ podivil se don Juan. „Kdykoli se zastaví vnitřní rozhovor, svět se zhroutí a napovrch vyplouvají neobyčejné fasety nás samých, jež jako by naše slova předtím přísně střežila. Jsi, kdo jsi, jen proto, že si říkáš, že jsi takový.“

Po krátké přestávce mě don Juan vybídl, abych dál „vyvolával“ svoje přátele. Jde prý o to, abych se pokusil co nejvíckrát „vidět“ a získal tak určité vodítko pro cítění.

Vyvolal jsem dvaatřicet lidí za sebou. Po každém vyvolání ode mě don Juan vyžadoval pečlivě a podrobně vylíčení všeho, co jsem vnímal při své vizi. Když jsem se naučil v několika vteřinách zavstávat vnitřní dialog a na konci každého vidění sám otevřít oči a bez přechodu se pustit do běžné činnosti, začal jsem být zdatnější ve svých výkonech a don Juan změnil postup. Této změny jsem si všiml, když jsme mluvili o zbarvení houbovitých útvarů. Už dříve mě don Juan upozornil, že to, co nazývám zbarvením, ve skutečnosti není odstín, ale záře, která má různou intenzitu. Chtěl jsem zrovna popsat žlutavou záři, kterou jsem viděl, když mě don Juan přerušil a sám mi přesně popsal to, co jsem „viděl“. Od této chvíle pak sám probíral obsah každého vidění, jako kdyby ho „viděl“ on, a ne podle toho, jak pochopil to, co jsem mu říkal. Když jsem ho vy-

zval, aby mi k tomu podal nějaký komentář, kategoricky se o tom odmítl bavit.

Vyvolal jsem dvaatřicet lidí a uvědomil jsem si, že jsem „viděl“ řadu různých houbovitých tvarů a září, vůči nimž mám množství různých pocitů, od mírného potěšení až po vyložený odpor.

Don Juan mi vysvětlil, že lidé jsou naplnění různými seskupeními, která jsou tvořena přáními, problémy, zármutky, starostmi a tak dále. Tvrdil, že jen opravdu mocný čaroděj dokáže rozluštit, co tato seskupení znamenají, a že se tedy musím spokojit s tím, že nahlížím pouze obecný tvar člověka.

Byl jsem velmi unavený. Něco mě na těch podivných tvarech opravdu vyčerpávalo. Celkově jsem z nich spíš pociťoval nevolnost a podrážděný neklid. Vůbec se mi nelíbily. Případal jsem si jako v pasti, jako bych byl odsouzen ke zkáze.

Don Juan mi přikázal psát, abych rozptýlil zádumčivé chmury. Po dlouhé tiché pauze, během níž jsem nebyl s to nic napsat, mi řekl, že teď budu vyvolávat lidi, které mi naopak vybere on sám.

Vynořila se nová řada forem. Nebyly to houbovitě tvary, ale formace připomínající spíše japonské kalíšky na saké, obrácené dnem vzhůru. Na některých byly útvary podobné hlavě, přesně jako patka kalíšků na saké, jiné se zdály kulatější. Ty tvary byly příjemné a míruplné. Měl jsem pocit, že je na nich cosi šťastného. Narozdíl od zemské tíže, která poutala předchozí řadu tvarů, tyhle formace poskakovaly. Jako by mě pouhý fakt, že tu jsou, zbavoval únavy.

Mezi lidmi, které si don Juan vybral, byl i jeho učedník Eligio. Víze Eligia mnou tak prudce trhla, až mě to vyhodilo z vizionářského stavu. Eligiův dlouhý bílý tvar sebou škubal. Zdálo se, že na mě skáče. Don Juan mi vysvětlil, že Eligio je velmi talentovaný učedník a nepochybně si prý všiml, že ho někdo „vidí“.

Don Juan si vybral také Pablita, učedníka dona Genara. Víze Pablita mnou zacloumala ještě více než vidění Eligia.

Don Juan se tomu smál, až se mu po tvářích kutálely slzy.

„A proč mají tito lidé jiný tvar?“ ptal jsem se.

„Mají více osobní síly. Možná že sis všiml, že nejsou přibíti k zemi.“

„A co jim dává tu lehkost? To se tak narodili?“

„Všichni jsme lehčí a poskakujeme, když se narodíme. Teprve později začneme být připoutaní k zemi a fixovaní. Sami to ze sebe uděláme. Možná by se dalo říct, že tihle lidé mají jiný tvar, protože žijou jako bojovníci. Ale to není to hlavní. Teď má význam přede-

vším to, že jsi na pomezí. Vyvolal jsi čtyřicet sedm lidí a zbývá ti už jen jeden, abys dovršil počáteční osmačtyřicátku.“

Vzpomněl jsem si, že jsme před léty mluvili o čarování se zrny a o divinaci. Don Juan mi tehdy řekl, že počet zrnek, která čaroděj vlastní, se rovná čtyřiceti osmi. Nikdy mi nevyšvětil, proč to tak je. Zeptal jsem se ho tedy znovu: „Proč čtyřicet osm?“

„Čtyřicet osm je naše číslo. To z nás dělá lidi. Já nevím proč. Neplýtvěj časem na hloupé otázky.“

Vstal a protáhl si paže i nohy. Řekl, že mám udělat totéž. Všiml jsem si, že na východě už začíná lehce svítat. Znovu jsme si sedli. Naklonil se a zašeptal mi do ucha: „Poslední, koho vyvoláš, je Genaro. Teprve teď to bude to pravé.“

Zaplavila mě vlna zvědavosti a vzrušení. Rychle a suverénně jsem učinil potřebné kroky. Podivný zvuk na okraji chaparralu velice ožil a znovu získal na síle. Málem jsem na něj zapomněl. Zaplavily mě zlaté bubliny. Pak jsem v jedné z nich uviděl samotného dona Genara. Stál přede mnou a v ruce držel klobouk. Usmíval se. Rychle jsem otevřel oči a chtěl jsem promluvit na dona Juana. Ale dříve, než jsem stačil něco říct, tělo mi ztvrdlo jako prkno. Vlasy se mi naježily. Dlouho jsem nevěděl, co mám dělat, co mám říct. Don Genaro stál přímo přede mnou. Osobně!

Obrátil jsem se k donu Juanovi. Jen se usmíval. A pak oba vybuchli obrovským smíchem. Chtěl jsem se také smát, ale nemohl jsem. Vstal jsem.

Don Juan mi podal šálek vody. Automaticky jsem ho vypil. Myslel jsem, že mě chce postříkat, ale on mi místo toho znovu nallil plný šálek.

Don Genaro se poškrábal na hlavě a skryl široký úsměv.

„Copak ty Genara ani nepozdravíš?“ podivil se don Juan.

Stálo mě nesmírné úsilí, než jsem si znovu dal dohromady myšlenky a pocity. Nakonec jsem donu Genarovi zamumlal pár pozdravů. Don Genaro se uklonil.

„Jýs mě volal, vid’?“ zeptal se mě s úsměvem.

Zakoktal jsem něco o tom, jak žasnou nad tím, že ho tady vidím stát před sebou.

„Ano, opravdu tě volal,“ vložil se do toho don Juan.

„No, tak jsem tady,“ řekl mi don Genaro. „Co pro tebe můžu udělat?“

Zřejmě jsem si začal pomalu dávat myšlenky dohromady, až jsem to najednou celé prokoukl. Měl jsem v hlavě zcela jasno,

a tak jsem „věděl“, co se přihodilo ve skutečnosti. Domyslel jsem si, že don Genaro byl u dona Juana na návštěvě a don Genaro vklouzl do křoví, sotva uslyšeli příjezdět moje auto. A zůstal tam ukryt až do tmy. Byl jsem přesvědčen, že mám neklamný důkaz. Don Juan, jenž je nepochybně strůjcem celé záležitosti, mi dával sem tam nějaké pokyny, a tím všechno řídil. Ve vhodný okamžik pak dal don Genaro svou přítomnost najevo. Když jsme se vraceli zpátky k domu, šel za námi tak, aby byl dobře vidět a vzbudil ve mně strach. Potom počkal v chaparralu, a jakmile mu dal don Juan znamení, vydal pokaždé ty divné zvuky. Když mě don Juan vyzval, abych „vyvolal“ dona Genara, zavřel jsem oči. Právě tehdy mu dal poslední signál, aby vyšel ven z křoví. Don Genaro přišel pod ramadu a počkal, až oči otevřu, a vyděsil mě k smrti.

V mém logickém vysvětlujícím schématu nehrály pouze dvě věci, a sice to, že jsem skutečně viděl, jak se člověk, který se schovával v křoví, proměnil v ptáka, a že jsem si zpočátku opravdu vizualizoval dona Genara jako obraz ve zlaté bublině. V mém vidění byl oblečen přesně tak, jak byl oblečen i ve skutečnosti. Protože jsem nedovedl tyto nesrovnalosti nijak vysvětlit, usoudil jsem, jako ostatně vždycky za podobných okolností, že důležitou roli tu zahrál emocionální stres, který určil, co si „myslím, že vidím“.

Při pomýšlení na ten jejich absurdní trik jsem se začal zcela nechtěně smát. Řekl jsem jim, co jsem vydedukoval. Oba se hlasitě rozesmáli. Byl jsem upřímně přesvědčen, že je ten smích prozradil.

„Vy jste se skrýval v křoví, že?“ zeptal jsem se dona Genara.

Don Juan si sedl a oběma rukama se držel za hlavu.

„Ne, neskrýval jsem se,“ řekl don Genaro trpělivě. „Byl jsem daleko odtud, ale když jsi mě volal, přišel jsem se na tebe podívat.“

„A kde jste byl, done Genaro?“

„Daleko.“

„Jak daleko?“

Don Juan mě přerušil. Don Genaro se mi prý ukázal jen proto, aby mi projevil poctu, a já se prý nemůžu vyptávat, kde byl, protože nebyl nikde.

Don Genaro mi však přispěchal na pomoc a prohlásil, že se ho můžu ptát na cokoli.

„Když jste se neskrýval tady u domu, kde jste tedy byl, done Genaro?“

„Doma,“ řekl naprosto upřímně.

„Ve středním Mexiku?“

„Ano! Tam je jediný dům, který mám.“

Podívali se na sebe a znovu se rozesmáli. Věděl jsem, že si ze mě dělají legraci, ale rozhodl jsem se, že už se s nimi dál v tomhle bodě nebudu přít. Usoudil jsem, že jistě mají nějaký důvod, proč se pouštějí do tak složitého podniku. Sedl jsem si.

Cítil jsem, že jsem opravdu rozerván ve dvě. Jedna moje část nebyla ani v nejmenším ohromena a mohla přijímat všechno, co dělal don Juan s donem Genarem tak, jak se mi to předkládalo. Ale byla ve mně ještě jiná část, a ta to prostě odmítala. Tato složka však ve mně byla nejsilnější. Vědomě jsem usoudil, že jsem přijal don Juanův čarodějský popis světa pouze v intelektuální rovině, zatímco moje tělo jako celek ji odmítlo přijímat, a odtud pak pramenilo moje dilema. Nicméně za ta léta, kdy jsem byl ve spojení s donem Juanem a s donem Genarem, jsem prožil neobyčejné jevy a tyto jevy jsem prožíval tělesně, nikoli intelektuálně. Vždyť jsem přece na počátku této noci šel „chůzí síly“, jež je z intelektuálního hlediska věc zhola nemožná, ba co víc, prožil jsem neuvěřitelné vize za pomoci jediného prostředku, a tím byla moje volba.

Vysvětloval jsem jim, jakou povahu má můj zmatek, bolestný, a přitom opravdový.

„On je prostě génius,“ řekl don Juan donu Genarovi, potřásaje nedůvěřivě hlavou.

„Ty jsi náramný génius, Carlito,“ předával mi zprávu don Genaro.

Seděli vedle mě, don Juan vpravo a don Genaro vlevo. Don Juan zpozoroval, že už se brzo rozední. Najednou jsem znovu uslyšel volání nočního motýla. Pohybovalo se. Ten zvuk teď přicházel z opačného směru. Díval jsem se na ně a odolával jsem jejich upřenému pohledu. Moje logické schéma se začínalo rozpadávat. V tom zvuku byla fascinující bohatost a hloubka. Potom jsem slyšel tlumené kroky měkkých nohou, pod nimiž praskaly suché větvičky. Praskající zvuk se přiblížil a já jsem se schouil k donu Juanovi. Don Juan mi suše přikázal, abych to „viděl“. Vývinul jsem maximální úsilí, ani ne tak proto, abych mu vyhověl, jako spíš abych vyhověl sám sobě. Byl jsem si totiž jist, že tím nočním motýlem je don Genaro. Ale don Genaro teď sedí se mnou, tak co to tedy v tom křoví je? Snad ne noční můra?

V uších mi stále zněl ten zvuk. Nebyl jsem však schopen zastavit svůj vnitřní dialog. To praskání jsem slyšel, ale nedokázal jsem ho cítit tělem jako dřív. Zřetelně jsem slyšel kroky. Něco se přibližilo ve

tmě, něco hlasitě zapraskalo, jako kdyby se ve dvě rozlomila větve, a mě najednou přepadla děsivá vzpomínka. Před léty jsem strávil strašlivou noc v poušti. Cosi mě tehdy mučilo a sužovalo, něco velice lehkého a měkkého mi tenkrát šlapalo na krk, stále znova a znova, zatímco jsem se krčil na zemi. Don Juan mi to vysvětlil jako setkání se „spojencem“, s tajuplnou silou, kterou se čaroděj naučí vnímat jako bytost.

Naklonil jsem se k donu Juanovi a zašeptal mu, co se mi připomnělo. Don Genaro se k nám připlazil po čtyřech.

„Co říkal?“ ptal se šeptem dona Juana.

„Že je tam spojenec,“ odpovéděl potichu don Juan.

Don Genaro se odplazil zpátky a sedl si. Potom se ke mně obrátil a zašeptal nahlas: „Ty jsi génius.“

Tiše se smáli. Don Genaro pohybem brady ukázal k chaparralu. „Jdi tam a chyt' ho. Svítkni se a vystraš' ďábla z toho spojení, až uteče.“

Třáslí se smíchem. Ten zvuk zatím přestal. Don Juan mi přikázal zastavit myšlenky, ale mít oči stále otevřené a zaostrěné na okraj chaparralu přede mnou. Můra prý změnila polohu, protože je tu don Genaro, a jestli prý se mi ukáže, pak ke mně přijde zpredu.

Chvilí jsem zápasil s myšlenkami, než se mi je podařilo zastavit. Pak jsem znovu uslyšel ten zvuk. Byl ještě bohatší než dřív. Tlumené kroky se nejdříve ozývaly na suchých větvičkách, potom jsem je pocítil na těle. V tu chvíli jsem přímo před sebou jasně rozeznal temnou hmotu na okraji chaparralu.

Cítil jsem, že mnou někdo třese. Otevřel jsem oči. Klečel jsem, jako kdybych usnul schoulený, a nade mnou stál don Juan s donem Genarem. Don Juan mi dal trochu vody. Znovu jsem si sedl zády ke zdi.

Po chvíli začalo svítat. Zdálo se, že chaparral se probouzí. Byl pronikavý, ale svěží ranní chlad.

Don Genaro nebyl tím nočním motýlem. Moje racionální stavba se rozpadla. Na nic už jsem se nechtěl ptát, ovšem nechtěl jsem ani mlčet. Nakonec jsem musel mluvit.

„Ale když jste byl ve středním Mexiku, done Genaro, jak jste se dostal sem?“

Don Genaro udělal ústy pár veselých a nesmírně legračních posunků. „Je mi líto, ale pusa mi nechce mluvit.“

A obrátil se k donu Juanovi a zazubil se: „Proč mu to neřekneš ty?“

Don Juan chvíli váhal a potom řekl, že don Genaro je dokonale mistr čarodějství, a proto umí provádět nevidané koušky.

Donu Genarovi se dmula hrud', jako by ho don Juanova slova nafukovala. Vdechl patrně tolik vzduchu, až se mu zdálo, že má hrudník dvakrát větší a každou chvíli se vznese. Poskakoval ve vzduchu. Měl jsem dojem, že ho k tomu skákání nutí vzduch, který má v plicích. Přeslapoval sem a tam na hliněné podlaže, než zas dostal svou hrud' zcela pod kontrolu. Poplácával se po hrudníku a dlaněmi si velkou silou přejížděl od prsních svalů k žaludku, jako kdyby vypouštěl duši z pneumatiky. Nakonec si sedl.

Don Juan se smál od ucha k uchu. Oči mu zářily čirou radostí.

„Piš si poznámky,“ prikazoval mi tiše. „Piš, piš, nebo umřeš!“

A poznamenal, že dokonce už ani don Genaro nepokládá moje psaní za takovou nehoráznost.

„To je pravda!“ potvrdil don Genaro. „Sám pomýšlím na to, že si taky začnu psát poznámky.“

„Genaro je člověk poznání,“ řekl don Juan suše. „A protože poznal, umí se dokonale přemísťovat na veliké vzdálenosti.“

Připomněl mi, jak jsme byli my tři před lety v horách a jak mi tenkrát chtěl don Genaro pomoci překonat ten můj hloupý rozum, a tak přeskočil obrovským skokem šířky pohoří Sierra, vzdálené deset mil od sebe. Pamatoval jsem si to a také jsem si vzpomněl, že jsem nedokázal pochopit, jak mohl takhle skočit.

Don Juan dodal, že don Genaro v určitých chvílích umí provádět neobyčejné koušky.

„V určitých chvílích totiž Genaro není Genarem, nýbrž svým dvojníkem.“ Tuhle větu don Juan opakoval snad třikrát nebo čtyřikrát. Oba mě pozorovali, jako kdyby čekali, jaká reakce jim ode mě hrozí.

Nepochopil jsem, co má don Juan na mysli tím „dvojníkem“. Ještě nikdy se o tom nezmínil. Požádal jsem ho o vysvětlení.

„Je ještě jeden Genaro.“

Všichni tři jsme se na sebe podívali. Zmocnily se mě úzkostné obavy. Don Juan mě pohybem očí pobízel, abych stále mluvil.

„Vy jste z dvojčat? Vy máte bratra?“ zeptal jsem se dona Genara.

„Samozřejmě, že mám dvojče.“

Nedokázal jsem posoudit, jestli si ze mě dělají legraci nebo ne. Oba se pochechtávali jako děti, které provádějí všelijaké žerty.

„Teď' bys tedy mohl říct, že Genaro je zrovna v tuhle chvíli svým dvojčetem,“ pokračoval don Juan.

Při téhle větě se oba smíchem složili na zem. Nedokázal jsem se radovat z jejich veselí. Tělo se mi mimoděk třásl.

Don Juan mě přísně napomenul, že jsem příliš těžký a sám pro sebe příliš důležitý.

„Puť se!“ prikázal mi suše. „Vždyť víš, že Genaro je čaroděj a bezchybný bojovník. Že tedy umí dělat skutky, které jsou pro průměrného člověka nemyšlitelné. Ten jeho dvojník, ten druhý Genaro, je jeden z takových skutků.“

Nenacházel jsem slova. Nedokázal jsem si představit, že by si ze mě utahovali jenom tak.

„To zas není tak neslýchaný kousek pro bojovníka, jakým je Genaro.“

Dlouho jsem uvažoval, co bych ještě řekl, a nakonec jsem se zeptal: „A to je ten druhý jako vlastní já?“

„Ten druhý je já,“ odpověděl don Juan.

Jeho vysvětlení znamenalo neuvěřitelný zvrat, a přece ten zvrat nebyl ve skutečnosti o nic víc neuvěřitelnější než všechno, co ti dva dělali.

„A z čeho je ten druhý?“ zeptal jsem se dona Juana po několika minutách váhání.

„To se nedá poznat.“

„A je to skutečnost nebo jenom iluze?“

„Skutečnost, samozřejmě.“

„Takže by šlo říct, že je z masa a kostí?“

„Ne, to by říct nešlo,“ odpověděl don Genaro.

„Ale jestli je tak skutečný jako já...“

„Tak skutečný jako ty?“ opáčili don Juan s donem Genarem sborem. Podívali se na sebe a tak se smáli, až jsem měl dojem, že jim z toho snad bude špatně. Don Genaro hodil klobouk na zem a křepčil kolem něj. Tančil s vervou a s půvabem, ale z jakéhosi nevysvětlitelného důvodu byl jeho tanec nevýslovně legrační. Vtip byl možná ve vysoce „profesionálních“ pohybech, které prováděl. Tato nesrovnalost byla tak jemná a současně tak nápadná, že jsem se svíjel smíchy.

„S tebou je totiž, Carlito,“ řekl don Genaro, když si zase sedl. „Problém je totiž v tom, že jsi génius.“

„Ale já se potřebuju něco dozvědět o tom dvojníkoví.“

„Nedá se poznat, jestli je z masa a kostí, protože není tak skutečný jako ty. Genarův dvojník je totiž tak skutečný jako Genaro. Rozumíš tomu, co říkám?“

„Ale přece musíte připustit, done Juane, že se to nějak musí dát poznat, ne?“

„Dvojník je já a tohle vysvětlení ti musí stačit. Kdybys však viděl, věděl bys, že mezi Genarem a jeho dvojníkem je obrovský rozdíl. Pro čaroděje, který *vidí*, je dvojník jasnější.“

Byl jsem tak zesláblý, že už jsem se nezmohl na další otázky. Odložil jsem psací blok. Chvilí jsem si myslel, že snad vypustím duši. Prožíval jsem vidění tunelu: všechno kolem mě bylo temné až na jediný kruhový bod před očima, kde jsem všechno viděl jasně. Don Juan řekl, že si musím vzít něco k jídlu, ale já jsem neměl hlad. Don Genaro oznámil, že je k smrti vyhládlý, vstal a odesel dozadu. Don Juan také vstal a dal mi znamení, abych šel za ním. Don Genaro si v kuchyni naložil porci jídla a pustil se do nesmírně komické pantomimy. Předstíral, že se chce najíst, ale nemůže polykat. Don Juan řval smíchy, kopal do vzduchu, plakal a kašlal, dusil se smíchem, až jsem se bál, že z toho snad bude mít smrt. Měl jsem pocit, že i já smíchem puknu. Don Genarovy kousky byly absolutně jedinečné.

Nakonec toho nechal, podíval se na dona Juana a potom na mě. Oči mu zářily. Oslavně se usmíval.

„Nefunguje to,“ pokrčil rameny.

Snědl jsem horu jídla a don Juan také. Pak jsme se všichni tři vrátili před dům. Slunce jasně svítilo. Obloha byla modrá a vzduch v ranním vánku ostrý. Byl jsem šťasten. Cítil jsem, jak jsem silný.

Seděli jsme v trojúhelníku, tváří k sobě. Po zdvořilém tichu jsem se rozhodl, že je požádám, aby mi tohle dilema objasnili. Měl jsem pocit, že jsem zase ve špičkové formě, a tak jsem chtěl své síly využít.

„Řekněte mi něco víc o tom dvojníkově, done Juane.“

Don Juan ukázal na dona Genara a don Genaro se uklonil.

„To je on,“ řekl don Juan, „nemám, co bych ti řekl. Je tady, abys ho viděl na vlastní oči.“

„Ale vždyť je to don Genaro,“ řekl jsem v chabé snaze nějak řídit hovor.

„Samozřejmě, že jsem Genaro,“ řekl don Genaro a vypjal prsa.

„A co je tedy dvojník, done Genaro?“

„Jeho se zeptej,“ vyjel na mě, ukazuje na dona Juana. „Ten tady mluví. Já jsem němý.“

„Dvojník je čaroděj sám, jenž se rozvinul vlastním *sněním*,“ vysvětloval don Juan. „Pro čaroděje je dvojník skutkem síly, ale pro

tebe je pouze příběhem síly. U Genara nerozeznáš dvojníka od originálu, protože Genaro je dokonale bezchybným bojovníkem. Proto sis sám toho rozdíl nikdy nevšiml. Ale za ta léta, co znáš Genara, jsi se samotným Genarem byl jenom dvakrát, ve všech ostatních případech jsi byl s jeho dvojníkem.“

„Ale to je absurdní!“ vykřikl jsem.

Cítil jsem, jak mě v hrudi svírá vzrůstající úzkost. Byl jsem z toho tak rozrušen, že jsem upustil blok a tužka se mi odkutálela z dohledu. Don Juan s donem Genarem se po hlavě vrhli na zem a začali ji hledat. Udělali z toho náramnou frašku. Nikdy jsem neviděl užasnější divadelní představení kouzelnických triků a eskamotérství. Až na to snad, že tady nebylo jeviště ani kulisy a všelijaké pomůcky. A tito účinkující navíc velmi pravděpodobně nepoužívali kouzelnické triky.

Don Genaro, hlavní kouzelník, se svým pomocníkem donem Juanem vylovili během několika minut celou sbírku naprosto ohromujících, bizarních a neslýchaných předmětů, které našli všude možné pod vším, nad vším a u všeho, co bylo v okolí ramady.

Asistent připravil scénu zcela ve stylu divadelních kouzel. V tomto případě ji vytvářelo pár pomůcek na udusané podlaže — kameny, hrubé pytle, kusy dřeva, dížka na mléko, svítlna a moje bunda. Pak kouzelník don Genaro vylovil nějaký předmět, který zkoumal a okamžitě zahodil, jakmile se přesvědčil, že to není moje tužka. Ve sbírce nalezených věcí byly všelijaké kousky oděvů, paruky, brýle, hračky, kuchyňské potřeby, kusy strojů, dámské spodní prádlo, lidské zuby, obložené chleby a náboženské předměty. Jeden nález byl vyloženě odporný, byl to kus hutného lidského výkalu, který don Genaro vytáhl zpod mé bundy. Nakonec don Genaro mou tužku přece jen našel. Chvilí ji leštil podolnkem košile a pak mi ji podal.

Svoje šaškování oslavovali výkřiky a zadržovaným smíchem. Zjistil jsem, že je sleduji, zcela neschopen se k nim připojit.

„Neber to tak vážně, Carlito,“ říkal don Genaro starostlivě. „Jinak určitě...“ a udělal legrační gesto, jež mohlo znamenat cokoli.

Když utichl jejich smích, zeptal jsem se dona Genara, co dělá dvojník, co vlastně dělá čaroděj se svým dvojníkem.

Odpověděl mi don Juan. Dvojník prý má sílu a je používán k tomu, aby vykonával činy, které by za normálních okolností byly nepředstavitelné.

„Říkám ti stále dokola, že svět je nevyzpytatelný, nezměrný. I my jsme takoví a také všechny bytosti, které existují na tomhle světě. Proto nelze rozumem dvojníka pochopit. Bylo ti umožněno stát se jeho svědkem a to by ti mělo bohatě stačit.“

„Ale nějak se přece o tom dá mluvit, ne? Sám jste mi říkal, že jste si vysvětloval svou rozmluvu s jelenem, abyste o ní mohl mluvit. Copak nejde udělat totéž s dvojníkem?“

Don Juan chvíli mlčel. Naléhal jsem na něj. Úzkost, již jsem zakoušel, byla tak silná, že přesahovala všechno, čím jsem až dosud prošel.

„No, čaroděj se umí zdvojit. To je asi tak všechno, co se o tom dá říct.“

„Ale uvědomuje si, že je dvojitý?“

„Samozřejmě, že si to uvědomuje.“

„A ví, že je současně na dvou místech?“

Oba se na mě podívali a pak si vyměnili pohledy.

„Kde je ten druhý don Genaro?“ ptal jsem se.

Don Genaro se ke mně naklonil a upřeně se mi zadíval do očí.

„Nevím,“ řekl tiše. „Žádný čaroděj neví, kde je ten jeho druhý.“

„Genaro má pravdu,“ řekl don Juan. „Čaroděj nemá ponětí o tom, že je současně na dvou místech. Kdyby si to uvědomoval, bylo by to totéž, jako kdyby stál tvář v tvář svému dvojníkoví. Čaroděj, který se ocitne tvář v tvář svému dvojníkoví, je mrtev. Takové je pravidlo. Tak věci uspořádala síla. Nikdo neví, proč to tak je.“

Don Juan vysvětloval, že když bojovník zdolá „snění“ a „vidění“ a rozvine si svého dvojníka, musí také úspěšně smazat svou osobní historii, svůj osobní příběh, svou vlastní důležitost a rutinní, mechanické zvyklosti. Všechny techniky, které mě učil a které jsem prý pokládal za prázdné mlučení, prý byly v jádru prostředkem, odstraňujícím nemožnost mít dvojníka v běžném světě, prostředkem, jak učinit vlastní já i svět fluidním a umístit mimo pouta předvídatelnosti.

„Fluidní bojovník už nemůže vytvářet svět chronologicky. Svět pro něj už není předmětem a předmětem už není ani on sám sobě. Je světelnou bytostí, která existuje ve světelném světě. Pro čaroděje je dvojník jednoduchou záležitostí, protože ví, co dělá. Pro tebe je zas snadné dělat si poznámky a Genarovi přitom svou tužkou pořád naháníš strach.“

„A když se někdo, kdo stojí mimo, dívá na čaroděje, může vidět, že je ten čaroděj současně na dvou místech?“ zeptal jsem se dona Juana.

„Samozřejmě, jediné tak se to dá poznat.“

„Ale cožpak nemůžeme logicky předpokládat, že i čaroděj by si mohl všimnout, že je na dvou místech?“

„Ohó!“ zvolal don Juan. „Pro jednou jsi na to přišel. Čaroděj si zajisté může uvědomit, že byl na dvou místech, ale až potom. Ovšem to je jenom zaznamenávání, to nemá žádný dopad na skutečnost, že nemá ani ponětí o své dvojnosti, dokud jedná.“

Myšlení se mi kynácelo. Cítil jsem, že mi hlava pukne, nebudu-li psát.

„Jen si pomysli,“ pokračoval don Juan. „Svět se nám nedává přímo. Mezi námi a světem stojí popis světa. Takže přesně vzato, jsme vždycky o krok jinde a naše prožívání světa je vždycky vzpomínkou na toto prožívání. Neustále se rozpomínáme na okamžik, který se zrovna odehrál, který právě uplynul. Pořád se rozpomínáme, rozpomínáme, rozpomínáme.“

Don Juan obracel dlaní sem a tam, aby mi předal pocit toho, co má na mysli.

„A je-li celá naše zkušenost světa vzpomínkou, pak není zas tak nemyšlitelné, že by čaroděj mohl být současně ve dvou rovinách. Není tomu tak z hlediska jeho vlastního vnímání, protože tak jako všichni ostatní i čaroděj se musí rozpomenout na skutek, který právě udělal, aby mohl prožívat svět. Musí se rozpomenout na událost, již byl zrovna svědkem, na zkušenosti, které právě prožil. V jeho vědomí je pouze jedno jediné rozpomínání. Ale dívá-li se na čaroděje někdo jiný, kdo je mimo, může se mu zdát, že čaroděj současně hraje ve dvou příbězích. Čaroděj si však vzpomíná na dva různé oddělené okamžiky, protože už ho nesvazuje pouto, jakým je popis času.“

Když don Juan domluvil, určitě jsem měl horečku.

Don Genaro mě zkoumal zvědavými očima.

„Má pravdu,“ přitakal, „jsme vždycky o skok pozadu.“

Pohyboval rukou tak jako don Juan. Tělo se mu začalo škubat a don Genaro po zadku uskočil zpátky. Vypadalo to, jako by měl škytavku a škytavka jeho tělem škubala dozadu. Začal poskakovat po zadku a takhle vsedě přeskákal celou ramadu až na kraj a zase zpátky.

Pohled na dona Genara, jak pozadu skáče na zadku, měl být směšný, avšak ve mně vyvolal nával tak intenzivního strachu, že mě don Juan musel několikrát na temeni klepnout klouby prstů. „Já to všechno prostě nemůžu pochopit, done Juane,“ řekl jsem mu.

„Já taky ne,“ pokrčil don Juan rameny.

„Ani já ne, drahý Carlito,“ dodal don Genaro.

Moje únava, obrovské množství senzoričkových zážitků, zlehčující nálada a vtípkování, které převládalo, a don Genarovo šaškování, to vše bylo až příliš na moje nervy. Nedokázal jsem zastavit rozrušení a nervozitu v břišních svalech.

Don Juan mě nechal válet sudy na zemi, dokud jsem se opět neuklidnil. Potom jsem si zas sedl tvář k nim.

„Má dvojník pevné tělo?“ zeptal jsem se dona Juana po dlouhém mlčení.

Podívali se na mě.

„Má dvojník tělesnost?“

„Jistě,“ přikývl don Juan. „Hutnost, tělesnost, to jsou vzpomínky. Je to paměť, kterou akumulujeme, tak jako sbíráme paměť všeho, co cítíme ze světa. Vzpomínky na popis. Ty si pamatuješ mou pevnost, stejně tak máš vzpomínky na komunikaci prostřednictvím slov. A tak jsi tedy mluvil s kojotem. A stejně tak máš pocit, že mám hutné tělo.“

Don Juan si dal rameno k mému a lehce do mě drcl.

„Sáhni si na mě!“

Poplácal jsem ho po rameni a pak jsem ho objal. Málem mi vyhrkly slzy.

Don Genaro vstal a přistoupil ke mně blíž. Vypadal jako malé dítě se zářivými rošťáckými očima. Mlaskl rty a dlouho se na mě díval.

„A co já?“ zeptal se a snažil se skrýt úsměv. „Copak mě taky neobejmeš?“

Vstal jsem a natáhl paže, že se ho dotknu. Ale tělo jako by mi ztuhlo na místě. Neměl jsem sílu se pohnout. Snažil jsem se přinutit svoje ruce, aby si na něj sáhly, ale byl to marný boj.

Don Juan s donem Genarem mě pozorovali, stojíce vedle mě. Cítil jsem, jak se mi tělo hrouť pod neznámým tlakem.

Don Genaro si sedl a předstíral, že se mračí, protože jsem ho taky neobjal. Tvářil se nasupeně a patami kopal do země. Pak se oba rozřehtali na celé kolo.

Svaly na břiše se mi chvěly, až se mi roztrásl celé tělo. Don Juan zdůraznil, abych pohyboval hlavou tak, jak mi dřív doporučil. Mám prý šanci uklidnit se, budu-li teď odrážet paprsek světla na oční rohovec. Sílou mě vytáhl ze zastřešené ramady na otevřené prostranství a tělo mi nastavil do polohy tak, abych očima zachycoval sluneční světlo od východu. Než mi tělo uvedl do správné pozice, přestal jsem se třást. Don Genaro poznamenal, že se třesu, protože ty papíry jsou těžké, a já jsem si teprve teď všiml, že pevně svírám svůj poznámkový blok.

Řekl jsem donu Juanovi, že mě moje tělo táhne a nutí odjet. Zamával jsem donu Genarovi. Nechtěl jsem jim dopřát čas. Mohli by po mně chtít, abych si to rozmyslel.

„Na shledanou, done Genaro,“ zakřičel jsem na něj. „Já už teď musím jet.“

Don Genaro mi také zamával.

Don Juan mě pár kroků doprovodil k autu.

„A vy máte také dvojníka, done Juane?“

„Samozřejmě!“

V tu chvíli mě napadla šilená věc. Chtěl jsem ji zapudit a rychle odjet, ale něco ve mně samotném mě stále popichovalo. Za ty roky, co jsem s donem Juanem ve spojení, se stalo zvykem, že prostě zajedu do Sonory nebo do středního Mexika, kdykoli ho chci navštívit, a vždycky ho najdu, jak na mě čeká. Naučil jsem se to pokládat za samozřejmost a dosud mě nikdy ani nenapadlo se nad tím nějak zamyslet.

„Řekněte mi jednu věc, done Juane,“ zeptal jsem se napůl žertem. „Jste teď sám sebou nebo jste svým dvojníkem?“

Naklonil se ke mně. Zubil se od ucha k uchu. „Dvojníkem,“ zašeptal.

Tělo mi se mi vymrštilo do vzduchu, jako kdyby mě vyhodila strašlivá síla. Utíkal jsem k autu.

„Jenom jsem si dělal legraci,“ hlasitě za mou volal don Juan. „Nejezdí ještě. Dlužíš mi pořád pět dní.“

Zatímco jsem couval, utíkali oba k autu, poskakovali a smáli se.

„Carlito, můžeš mě zavolat kdykoli!“ zakřičel don Genaro.

SNÍCÍ A SNĚNÉ

Přijel jsem k donu Juanovi časně ráno. Chtěl jsem k němu dorazit před polednem, a proto jsem cestou přenocoval v motelu.

Don Juan byl vzadu za domem. Když jsem ho zavolaal, vyšel před dům. Srdečně mě přivítal. Zdálo se, že mě rád vidí.

„Slyšel jsem tě přijíždět,“ usmíval se od ucha k uchu, „a tak jsem honem utekl dozadu. Báal jsem se totiž, že se polekáš, když zůstanu tady,“ řekl nejspíš proto, že mi chtěl pomoci z rozpaků, ale jeho slova na mě měla zcela opačný účinek.

A jen tak mimochodem dodal, že jsem vážný a těžký. Že prý mu připomínám Eligia, jenž je sice dost ponurý na to, aby z něj byl dobrý čaroděj, avšak zas příliš ponurý na to, aby se mohl stát člověkem poznání. Zničující vliv světa čarodějů se prý dá kompenzovat jedině tak, že se mu směješ.

Don Juan zcela správně odhadl, v jakém jsem rozpoložení. Opravdu jsem měl plno obav a byl jsem vystrašený. Šli jsme na dlouhou procházku. Trvalo mi několik hodin, než jsem se uvolnil. Vycházka s donem Juanem mi pomohla mnohem víc, než kdybych se své melancholie snažil zbavit mluvením.

Vrátili jsme se domů až pozdě odpoledne. Měl jsem hrozný hlad. Po jídle jsme se posadili pod ramadu. Obloha byla jasná a v odpoledním světle jsem se cítil spokojen. Chtěl jsem si povídat.

„Už několik měsíců jsem celý nespůj. Opravdu bylo něco děsivého na tom, co jste mi s donem Genarem říkali a co jste prováděli, když jsem tu byl minule.“

Don Juan nic neřekl. Vstal a přecházel po ramadě.

„Já o tom musím mluvit. Jsem tím posedlý a nemůžu na to přestat myslet.“

„Bojíš se?“

Nebál jsem se, ale byl jsem zaražen a zmaten. To, co jsem slyšel a čeho jsem byl svědkem, mě vyvedlo z míry. Měl jsem takové

trhliny v rozumu, že jsem je buď musel spravit, nebo jsem se musel rozumu vzdát úplně.

Moje přítelkyně dona Juana jen rozesmála.

„Ještě rozum nezahazuj. K tomu dosud čas neuzáhl. To přijde samo, ale myslím, že teď pro to není ta pravá chvíle.“

„Mám se tedy snažit nějak vysvětlit, co se stalo?“

„Samozřejmě! Mít mysl v pohodě je přímo tvoje povinnost. Bojovník nevítejší tým, že tuče hlavou do zdi, ale tím, že zdi zdolává. Bojovník zdi nebourá, ale přeskakuje.“

„Ale jak mám přeskocit tuhle?“

„Především si myslím, že brát všechno tak strašně vážně je pro tebe zhoubné,“ řekl don Juan a sedl si vedle mě. „Tvář v tvář neobvyklým situacím v životě jsme si zvykli stále znovu používat tři různé zlovyky: Zprv, často přehlžíme, co se děje nebo co se stalo, a děláme, jako by se nikdy nic nestalo. Takhle jednájí slepí fanatikové. Zadruhé, můžeme všechno přijímat tak, jak to vypadá, a mít pocit, že víme, co se děje. To je způsob zbožných lidí. A zatřetí, může se také stát, že jsme posedlí událostmi, protože je nedokážeme přehlžet, ale přitom je neumíme přijímat celým srdcem. A to dělají blázni. A co ty? Je tu totiž ještě čtvrtá možnost, a to je cesta bojovníka. Bojovník jedná, jako kdyby se nikdy nic nedělo, protože něčemu nevěří, a přece všechno přijímá tak, jak se mu to jeví. Přijímá bez přijímání a přehlží, aniž by přehlžíel. Nikdy nemá pocit, že něco ví, a nemá ani dojem, že se nikdy nic nestalo. Jedná tak, jako by všechno záleželo jen na něm, jako by všechno ovládal, i kdyby se přitom třeba třásl strachy. A když člověk jedná tímto způsobem, jeho posedlost se rozplyne.“

Dlouho jsme mlčeli. Don Juanova slova působila jako hojivý balzám.

„Můžu mluvit o donu Genarovi a jeho dvojníkovi?“

„Záleží na tom, co o něm chceš říkat,“ odpověděl don Juan. „Chceš se oddávat svojí posedlosti?“

„Chci se oddávat vysvětlování. Jsem posedlý, protože jsem se za vámi neodvážil přijít, a přitom nejsem schopen o svých mukách a pochybnostech mluvit s někým jiným.“

„Copak nemluvíš se svými kamarády?“

„Mluví, ale jak by mi mohli pomoci?“

„Nikdy mě nenapadlo, že bys potřeboval pomoc. Musíš v sobě pěstovat pocit, že bojovník nic nepotřeboje. Ty říkáš, že potřebuješ pomoc. A k čemu pomoc? Máš všechno, co potřebuješ na téhle

výstřední cestě, která je tvým životem. Snažím se tě naučit, že být člověkem je teprve ta pravá zkušenost, že žít a být živý je to, co se počítá. Život je jen malá objížďka, kterou teď projíždíme. Život sám o sobě stačí, sám sebe vysvětluje, je celistvý.

Bojovník to pochopil a podle toho také jedná. Proto můžeme říci, aniž bychom byli příliš troufalí, že být bojovníkem je zkušenost zkušenosti."

Zdálo se, že čeká, až něco řeknu. Chvilí jsem váhal. Chtěl jsem pečlivě zvolit slova.

"Jestliže bojovník potřebuje útěchu, prostě si někoho vybere a sdělí mu svůj zmatek do všech podrobností. Koneckonců bojovník přece neusiluje o to, aby mu někdo rozuměl nebo pomáhal. Tím, že mluví, se jenom zbavuje tlaku. Ulevuje tlaku, ale jen tehdy, je-li oddán mluvení. Pokud není, neříká nikomu nic. Ale ty vůbec nežijíš jako bojovník. Alespoň dosud ne. A pasti, do kterých padáš, jsou jistě obrovské. Plně s tebou soucítím."

Don Juan to nemínil jako nejapný vtip. V očích se mu zračil starostlivý zájem, až se zdálo, že v takové situaci je on sám. Vstal a poplálal mě po hlavě. Chodil po ramadě sem a tam a občas se zběžně podíval do chaparralu kolem domu. Jeho pohyby ve mně vyvolávaly pocit neklidu.

Abych se uvolnil, začal jsem mluvit o svém dilematu. Uvědomil jsem si, že už je nepochybně příliš pozdě na to, abych předstíral, že pouze nevinně přihlížím. Pod don Juanovým vedením jsem se vycvičil a umím dosahovat zvláštního vnímání, když například „zastavím vnitřní rozhovor“ nebo ovládám svoje sny. Iyhle věci nelze nijak zfalšovat. Dodržoval jsem pokyny, které mi don Juan dával, i když nikdy ne úplně do puntíku, a tak se mi částečně podařilo rozbit svoje denní mechanické návyky, svou rutinu. Začal jsem přijímat odpovědnost za to, co dělám, začal jsem vymazávat svou osobní historii a nyní jsem konečně dospěl k bodu, z něhož jsem ještě před několika lety měl hrůzu: dokážu být sám, aniž by to nějak narušovalo mou fyzickou nebo emocionální pohodu. Tohle je možná můj jediný, ale nejfantastičtější triumf. Z hlediska mých dřívějších představ a nálad bylo zcela nemyšlitelné, že bych mohl být sám a nepominout se přítom na mysli. Jasně jsem si uvědomoval všechny změny, které se odehrály v mém životě i v mém náhledu na svět. Uvědomoval jsem si také, že vlastně vůbec nebylo nutné nechat se tak hluboce zasáhnout tím, co mi don Juan s donem Genarem odhalil o „dvojníkovi“.

"Co to se mnou je, done Juane?"

"Oddáváš se svým slabostem," vyjel na mě. "Máš dojem, že znakem citlivého člověka je oddávat se pochybnostem a trápení. Ale pravda je přitom taková, že ty máš k citlivosti strašně daleko. Tak proč to předstírat? Tuhle jsem ti říkal, že bojovník se s pokorou přijímá takový, jaký je."

"Vypadá to, jako byste říkal, že sám sebe záměrně matu."

"Ale my se opravdu záměrně uvádíme do zmatku. Všichni si uvědomujeme svoje jednání. Náš zakrslý rozumek sám ze sebe úmyslně dělá obra, za něhož se považuje. Jenže na takhle veliký kadlub je moc krátký."

Vysvětloval jsem mu, že moje rozpolcenost je možná trochu složitější, než jak ji zřejmě vidí. Dokud byli s donem Genarem lidi jako já, jejich skvělé ovládání mi bylo vzorem pro vlastní jednání, avšak jsou-li svou podstatou tak zásadně odlišní od toho, co jsem já, pak už je nemožno dál pokládat za svůj vzor, že jsou pak jen jako zvláštnost a podivnost, kterou se rozhodně nemůžu snažit dosáhnout.

"Genaro je člověk," ujistil mě don Juan. "Už sice není člověk jako ty, to je pravda, ale to je právě to, čeho dosáhl. To by v tobě nemělo vyvolávat strach. Jestliže je jiný, o to víc důvodů máš k tomu, abys ho obdivoval."

"Ale v tom, čím se liší, už není nic lidského."

"A v čem tedy ten rozdíl podle tebe je? Je to snad rozdíl jako mezi člověkem a koněm?"

"Nevím. Ale on není jako já."

"Jenže kdysi býval."

"Ale copak já můžu tuhle jeho změnu pochopit?"

"Samozřejmě. Ty sám se měníš."

"Chcete snad říct, že si vypěstuju dvojníka?"

"Nikdo si nepěstuje dvojníka. To je totiž zas jen způsob, jak se o tom vůbec dá mluvit. Ty jsi z toho všeho mluvení, které napovídáš, jenom zhloupl. Necháš se chytit smyslem slov. Teď si asi myslíš, že si člověk pěstuje dvojníka, a nejspíš nějakými zlotřilými způsoby. Jenže my jsme světelné bytosti a dvojníka máme všichni. Všichni! Bojovník se jen naučil si ho uvědomovat a to je celé. Překážky, které chrání toto uvědomění, jsou zdlánlivě nepřekonatelné. Ale to se dá očekávat. A právě pro ty překážky je snaha dosáhnout tohoto vědomí tak jedinečná výzva."

"A proč se toho tak bojím, done Juane?"

„Protože si myslíš, že dvojník je to, co označuje tohle slovo, jakýsi druhý ty. Ale já jsem to takhle řekl jen proto, abych to mohl nějak popsat. Dvojník je člověk sám a žádným jiným způsobem se k tomu postavit nelze.“

„Ale co když nechci mít dvojníka?“

„Tohle není věc osobní volby. Na osobní volbě totiž nezáleží ani to, kdo je vybrán, aby se učil poznání čarodějů, které vede k tomuto uvědomování. Už ses někdy sám sebe ptal, proč jsi to byl zrovna ty?“

„Pořád se na to ptám. Tuhle otázku jsem vám položil snad sto-krát, ale vy jste mi nikdy neodpověděl.“

„Nemyslel jsem to tak, že si to máš položit jako otázku, která si žádá odpověď, nýbrž aby ses ptal jako bojovník, který si uvědomuje, jak veliké má štěstí, že potkal tuto výzvu.“

Udělat z toho obyčejnou otázku, to patří k trikům ješitných obyčejných lidí, kteří se dožadují obdivu nebo soucitu. Takový druh otázky mě nezajímá, protože se na ni nedá nijak odpovědět. Rozhodnutí, proč volba padla na tebe, bylo záměrem síly, a záměry síly nemůže nikdo rozpoznat. A teď, když jsi byl vybrán, nemůžeš udělat nic, abys zabránil naplnění onoho záměru.“

„Ale done Juane, vždyť vy sám jste mi říkal, že člověk může vždycky selhat.“

„To je pravda. Člověk může vždycky selhat. Ale já si myslím, že ty máš na mysli něco jiného. Ty chceš najít způsob, jak se z toho vyvíknout. Ty chceš mít volnost selhávat a ustupovat ze svých vlastních závazků. Na to je už příliš pozdě. Bojovník je v rukou síly a má jen jedinou svobodu, a to zvolit si bezchybný život. Vítězství ani porážka se nedá nijak ošidit. Tvůj rozum možná chce, abys úplně selhal, aby ti mohl zastržit fakt, že jsi celistvý. Ale proti tomu můžeš učinit opatření, které ti nedovolí vyhlášovat falešná vítězství nebo porážky. Jestli si myslíš, že je možné vycouvat do bezpečného přístavu selhání, tak ses pomátl na rozumu. Tvoje tělo bude na stráž a nepustí tě ani sem ani tam.“

Začal se tlumeně pochechtávat.

„Proč se smějete?“

„Uvázl jsi v hrozném bodě. Je už příliš pozdě na to, aby ses mohl stáhnout zpátky, ale zase příliš brzy na to, abys mohl jednat. Jediné, co můžeš dělat, je být svědkem. Jsi teď ve strašné situaci, jsi jako malé dítě, které se nemůže vrátit do matčina lůna, ale ještě neumí běhat a neumí nic dělat. Zbývá mu jen jedno: být

svědkem a naslouchat úžasným příběhům o činech, které jsou mu vyprávěny. Přesně v tomhle bodě jsi teď ty. Nemůžeš se vrátit zpátky do lůna svého starého světa, ale ještě neumíš jednat se sílou. Máš teď pouze jedinou možnost — být svědkem činů síly a naslouchat příběhům, naslouchat příběhům síly.

Jedním z těchto příběhů je dvojník. Ty to víš, a právě proto to tvůj rozum tak zasáhlo. A jestli předstíráš, že tomu rozumíš, pak tlučeš hlavou do zdi. K tomu ti můžu dát jedno jediné vysvětlení: dvojník je naprosto skutečný, i když k němu dojdeš prostřednictvím *snění*.“

„Podle toho, co jste mi řekl, done Juane, může dvojník něco vykonávat. Může tedy dvoj...?“

Nenechal mě v tomto duchu přemýšlet dál. Upozornil mě, že není vhodné, abych říkal, že se mnou mluvím o dvojníkovi, když můžu říkat, že jsem byl svědkem dvojníka.

„Dvojník patrně může vykonávat určité činy.“

„Samozřejmě!“

„Ale je možné, aby dvojník jednal za svoje já?“

„Dvojník je já, sakra!“

Zjistil jsem, že se jen velmi obtížně dovedu vyjádřit jasně. Chtěl jsem říct něco v tom smyslu, že pokud by čaroděj dokázal současně vykonávat dvojí činnost, pak by se zdvojnásobily jeho možnosti či provádět něco prospěšného. Mohl by třeba mít současně dvě zaměstnání, být současně na dvou místech, navštívit dvě osoby a tak dále.

Don Juan trpělivě poslouchal.

„Řekněme to asi takhle: mohl by don Genaro například někoho zabít sto mil daleko tak, že by to za něj provedl jeho dvojník?“

Don Juan se na mě podíval. Zavrtěl hlavou a potom odvrátil pohled.

„Ty jsi plný historek o násilí. Genaro nemůže nikoho zabít jed- noduše proto, že ho jeho bližní už vůbec nezajímají. Než bojovník dokáže zdolat *vidění a snění* a dosáhnout vědomí své světelnosti, dávno už ho takové věci přestanou zajímat.“

Připomněl jsem, že mi na počátku mého učednictví říkal, že čaroděj, kterému pomáhá „jeho spojenec“, se dokáže přenášet stovky mil daleko jen proto, aby zasadil těžkou ránu svým nepřítelům.

„Ano, jsem sice odpovědný za tvůj zmatek, ale nesmíš zapomínat, že jindy jsem ti zase říkal, že pokud jde o tebe, neřídím se kroky, které mi předeepsal můj vlastní učitel. To byl čaroděj, a tak

bych tě podle něj měl důkladně ponořit do světa čarodějů. Ale já jsem to neudělal, protože už mě nezajímají radosti a strasti mých bližních. Přesto se však držím slov svého učitele. Mnohokrát jsem s tebou rozmlouval tak, jak se mnou mluvil on.

Genaro patří mezi lidi, kteří poznali. Je z nich všech nejryzejší. To, co dělá, nemá chybu. Je mnohem dál než obyčejní lidé a je také dál než čarodějové. Jeho dvojník je výrazem jeho radosti a smyslu pro humor. A tak ho nikterak nemůže používat k vytváření nebo řešení obyčejných situací. Pokud vím, tak dvojník je vědomí svého stavu jakožto světelné bytosti. Může udělat cokoli, ale přesto je radši jemný a nevtíravý.

Udělal jsem tu chybu, že jsem tě popletl vypůjčenými slovy. Můj učitel neuměl provádět takové věci jako Genaro. Pro mého učitele bohužel určité věci zůstaly tím, čím jsou i pro tebe: pouhými příběhy síly.“

Byl jsem nucen obhajovat svůj náhled. Opakoval jsem, že o tom uvažuji pouze v hypotetickém smyslu.

„Když mluvíš o světě lidí, kteří poznali, tak žádný hypotetický smysl neexistuje. Člověk, který poznal, v žádném případě nemůže škodit svým bližním, ani hypoteticky ani jinak.“

„Ale co když se jeho bližní proti němu spíknou a ukládají mu o bezpečí a pohodu? Může potom využít svého dvojníka ke své obraně?“

Don Juan nesouhlasně mlskl jazykem.

„Ty máš ale neuvěřitelně divoké představy. Nikdo přece nemůže ukládat o bezpečí a blaho tomu, kdo poznal. On přece *vidí*, a proto by učinil opatření, aby se tomu vyhnul. Tak například, když se k tobě Genaro připojí, riskoval a věděl o tom. Ty sám však jeho bezpečnost nemůžeš ničím ohrozit. Kdyby se něco takového objevovalo, poznal by to, protože by to *viděl*. A kdyby snad na tobě bylo něco, co by mu nějak podstatně škodilo a on by se k tomu *viděním* nedostal, pak je to jeho osud. A tomu se nikdo nemůže vyhnout, ani Genaro. Jak vidíš, ten, kdo poznal, všechno ovládá, aniž by cokoli ovládal.“

Mlčeli jsme. Slunce sahalo k vrcholům těžkých vysokých keřů za západní straně domu. Zbývaly nám zhruba dvě hodiny denního světla.

„Co kdybys zavolal Genara?“ řekl don Juan jako by nic.

Tělo mi poskočilo. První, co mě napadlo, bylo všeho nechat a utéct k autu. Don Juan se rozesmál z plných plic. Řekl jsem

mu, že nemám vůbec potřebu sám sobě něco dokazovat, že jsem naprosto spokojen, když si povídám s ním. Don Juan se nepřestával smát. Nakonec však usoudil, že je náramná škoda, že se s námi don Genaro nemůže radovat při tomhle velkolepém výstupu.

„No, i když ty nemáš zájem Genara zavolat, tak já ho ale mám,“ oznámil mi rezolutně. „Já mám jeho společnost rád.“

Pocítil jsem nepřijemně kyselou pachut' na patře. Po čele a horním rtu mi začaly stékat kapičky potu. Chtěl jsem něco říct, ale neměl jsem co.

Don Juan se na mě dlouho a zkoumavě díval.

„No, tak. Bojovník je vždycky připravený. Bojovníkem nebudeš, pokud si to budeš jenom přát. To nestačí. Být bojovníkem je totiž nekonečný zápas, který trvá až do posledního okamžiku života. Nikdo se nenarodí jako bojovník, tak jako se nikdo nenarodí jako rozumná bytost. To nebo ono ze sebe uděláme teprve my sami.“

Musíš se vzmuždit. Já nechci, aby Genaro viděl, jak se tady třeseš.“

Vstal a začal přecházet po čisté podlaze ramady. Nedokázal jsem zůstat v klidu. Moje nervozita dosáhla tak intenzivní míry, že jsem už nemohl ani psát. Vyskočil jsem.

Don Juan mě vybědl, abych klusal na místě tváří k západu. Už dřív po mně chtěl při nejrůznějších příležitostech, abych provádl tyto pohyby, jimiž lze načerpat sílu z nacházejícího soumraku. Cvičí se tak, že se paže s prsty roztaženými do vějíře zvedají k obloze, a když jsou uprostřed mezi horizontem a zenitem, prsty se prudce svinou do dlaně.

Cvičení zabralo. Takřka okamžitě jsem se uklidnil a začal se zase ovládat. Nicméně jsem se nemohl zbavit údivu, co se stalo s mým starým „já“, které se nikdy nedokázalo tak dokonale uvolnit těmito jednoduchými, přihlouplými pohyby.

Chtěl jsem soustředit veškerou pozornost na to, jak bude don Juan postupovat, až bude přivolávat dona Genara. Čekal jsem, že bude nepochybně dělat něco podivuhodného, ale don Juan se postavil na okraji ramady tváří k jihovýchodu, přiložil si ruce k ústům a zakřičel: „Genaro! Pojď sem!“

A za okamžik se Genaro vynořil ze chaparralu. Oba zářili radostí. Takřka přede mou tančili.

Don Genaro mě vítal s přehnanou vřelostí a posadil se na díži na mléko.

Se mnou se dělo cosi strašlivého. Byl jsem klidný a nevzrušený. Celé mé bytosti se zmocnil jakýsi neuvěřitelný stav povznesené lhostejnosti. Takřka jako bych sám sebe pozoroval z nějakého úkrytu. Velmi nenuceně jsem donu Genarovi vykládal, jak mě při mé minulé návštěvě vyděsil málem až k smrti a že jsem tak naprostý chaos nepoznal dokonce ani pod vlivem psychotropních rostlin. Don Genaro i don Juan se nad mámi slovy veselili, jako kdybych říkal něco náramně legračního. A já jsem se smál s nimi. Bylo zřejmé, že si plně uvědomuji, v jakém stavu citové otupělosti jsem. Pozorovali mě a brali mě, jako kdybych byl opilý.

Cosí ve mně se zoufale snažilo zvrátit tuto situaci zase zpátky v něco, co by mi bylo důvěrně známé. Chtěl jsem se strachovat a bát.

Nakonec mi don Juan poilil tvář vodou a nutil mě, abych si sedl a psal si poznámky. Tak jako dřív i tentokrát mi řekl, že buď si budu dělat poznámky, nebo zemřu. Stačilo mi zapsat si pár slov a vrátil jsem se do svého důvěrně známého rozpoložení. Jako by se to cosí, co ještě před chvílkou bylo matné a otupělé, zase krystalicky pročistilo a vyjasnilo.

Příchod mého obvyklého já znamenal i příchod mých obvyklých strachů. Zvláštní je, že jsem se více bál toho, že se nebojím, než toho, že se bojím. Důvěrná známost mých starých zvyklostí, byť sebevíc nepřijemných, mi byla radostnou úlevou.

Plně jsem si tehdy uvědomil, že se don Genaro prostě vynořil z chaparralu. Moje obvyklé myšlenkové procesy začínaly fungovat. Nejdříve jsem odmítal přemýšlet a spekulovat o tom, co se přihodilo. Předsevzal jsem si, že se ho na nic nebudu ptát. Tentokrát jsem chtěl být mlčenlivým svědkem.

„Genaro zase přišel, a to výhradně kvůli tobě,“ řekl don Juan. Don Genaro seděl na nakloněné díži na mléko, opíraje se zády o zeď. Vypadal, jako by jel na koni. Ruce měl před sebou, jako by držel koně za uzdu.

„Správně, Carlito,“ řekl a nechal díži stát na zemi.

Levou nohu přehodil přes imaginární krk koně a dělal, že seskakuje. Jeho naprosto dokonalé pohyby ve mně vyvolaly přesvědčivý pocit, že přijel na koni. Přistoupil ke mně a posadil se mi po levici.

„Genaro přišel, protože ti chce něco říct o tom druhém,“ oznámil mi don Juan a gestem naznačil, že dává donu Genarovi slovo. Don Genaro se uklonil. Trochu se otočil, aby byl tváří ke mně. „Chtěl bys to vědět, Carlito?“ zeptal se mě vysokým hláskem.

„No, když mi chcete něco povědět o dvojníkovi, tak mi řekněte všechno,“ předstíral jsem nenucenost.

Oba potráslí hlavami a krátce se na sebe podívali.

„Genaro ti chce něco říct o snícím a o sněném,“ řekl don Juan.

„Jak jistě víš, Carlito,“ řekl don Genaro jako řečník, který se chystá k proslovu, „dvojník začíná při snění.“

Dlouze se na mě zadíval a usmál se. Očima jezdil od mé tváře k poznámkovému bloku a tužce.

„Dvojník je snem,“ poškrábal se na pažích a potom se zvedl.

Poodstoupil na okraj ramady a vykročil do chaparralu. Postavil se u keře ve třičtvrtěním profilu, zřejmě močil. Teprve po chvíli jsem si všiml, že s ním něco je. Vypadalo to, jako kdyby se zoufale snažil močit, ale nemohl. Teprve don Juanův smích mi prozradil, že si don Genaro zase dělá šašky. Tak nesmírně komicky kroutil tělem, že z toho měl don Juan málem hysterický záchvat smíchu.

Don Genaro se vrátil pod ramadu a opět se posadil. Jeho úsměv zářil čirým teplem.

„Když to nejde, tak to nejde,“ pokrčil rameny.

A po chvíli s povzdechem dodal: „Jo, jo, Carlito, dvojník je sen.“

„Chcete tím říct, že není skutečný?“

„Ne. Chci tím říct, že je sen.“

Don Juan zasáhl do hovoru a vysvětlil mi, že mi don Genaro chce vyprávět, jak se mu poprvé vynořilo vědomí, že jsme světelné bytosti.

„Každý jsme jiný, a proto se i náš boj v jednotlivých podrobnostech liší. Kroky, které musíme učinit, abychom dosáhli dvojníka, jsou však stejné. Zejména na počátku, kdy jsme zmatení a nejistí.“

Don Genaro souhlasil a začal vyprávět o nejistotě, kterou má čaroděj na tomto stupni.

„Když se mi to stalo poprvé, nevěděl jsem, že se to stalo. Jednou jsem šel do hor na bylinky a přišel jsem na místo, kde už přede mnou byli jiní sběrači. Měl jsem dva veliké pytle nasbíraných bylin. Už jsem chtěl jít domů, ale rozhodl jsem se, že si na chvíli odpočinu. Lehl jsem si u cesty do stínu stromu a usnul. Potom jsem uslyšel, že ke mně z kopce přicházejí lidé, a probudil jsem se. Rychle jsem se utekl schovat. Skryl jsem se za keři na druhé straně cesty, kousek od místa, kde jsem usnul. Ale ve skryší mě pořád hlodal pocit, že jsem si tam něco zapomněl. Podíval jsem se, jestli mám ty dva pytle s bylinkami. Neměl jsem je. Koukám přes cestu

tam, kde jsem předtím spal, a málem mi hrůzou spadly kalhoty. Já jsem tam totiž pořád ještě spal! Vždyť to jsem přece já! Dotkl jsem se svého těla. Byl jsem to skutečně já! A to už ti lidé, co šli dolů z kopce, zrovna přicházeli na místo, kde jsem spal, zatímco ten já, který byl plně vzhůru, bezmocně přihlížel ze své skrýše. Sakramentsky! Vždyť mě najdou a vezmou mi ty pytle. Ale oni prošli kolem mě, jako bych tam vůbec nebyl.

Tahle vize byla tak živá, že jsem z toho úplně cvokatěl. Křičel jsem, a tu jsem se zas probudil. Sakra! Tak on to byl sen!

Don Genaro přestal vyprávět a podíval se na mě, jako by čekal, že se ho na něco zeptám nebo že to budu nějak komentovat.

„Řekni mu, kde ses probudil podruhé,“ vyzval ho don Juan.

„Probudil jsem se u cesty, tam, kde jsem usnul. Ale na okamžik jsem opravdu nevěděl, kde jsem. Mohl bych říct, že jsem ještě viděl sám sebe, jak se probouzím, a potom mě něco přitáhlo na kraj cesty a já jsem zjistil, že si mnu oči.“

„A co jsi dělal potom?“ zeptal se don Juan.

Když se oba začali smát, uvědomil jsem si, že si ze mě utahují, že don Juan napodobuje moje vyptávání.

Don Genaro vyprávěl, jak byl chvíli celý ohromený a jak si pak šel všechno prověřit.

„Místo, kde jsem se schovával, bylo přesně takové, jak jsem ho viděl. A ti lidé, kteří prošli kolem mě, ještě nebyli daleko. Utíkal jsem za nimi dolů. Byli to oni. Šel jsem za nimi až do města. Určitě si myslí, že jsem blázen. Ptal jsem se jich, jestli viděli spát u cesty mého kamaráda. Prý nikoho neviděli.“

„Vidíš,“ řekl don Juan, „všichni procházíme stejnými pochybnostmi. Máme strach, že jsme se zbláznili, ale bohužel už samozřejmě všichni blázní jsme.“

„Ale ty jsi trochu jinačí cvok než my,“ mrkl na mě don Genaro. „A podezíravější.“

A zase si ze mě utahovali, tentokrát kvůli podezíravosti. Potom don Genaro začal zase vyprávět.

„Všichni jsme husté bytosti. Nejsi jediný, Carlito. Několik dní jsem byl z toho svého snu celý pryč, ale pak jsem se musel starat o živobytí a vyřizovat příliš mnoho věcí, a tak jsem vůbec neměl čas nějak hloubat nad tímhle tajemstvím svých snů. Zakrátko jsem na něj úplně zapomněl. Byl jsem docela jako ty.“

Ale za několik měsíců jsem jednoho dne usnul. Ten den byl zrovna strašlivě únavný. Usnul jsem odpoledne a spal jako dře-

vo. Začalo pršet. Střechou zatekalo dovnitř, a to mě probudilo. Vyskočil jsem z postele a vylezl na střechu, abych to spravil, než začne opravdu lít. Bylo mi skvěle a cítil jsem se tak silný, že jsem to měl za chvíliku hotové a ani jsem nepromokl. Říkal jsem si, že mi ten šlofik náramně pomohl. Když jsem byl hotov, šel jsem dovnitř, že si udělám něco k jídlu, a najednou jsem si uvědomil, že nemůžu polykat. Myslel jsem si, že jsem asi nemocný. Rozmačkal jsem nějaké kořínky a listy a zabalil jsem si jimi krk a šel jsem do postele. A zase mi málem spadly kalhoty, když jsem přišel k posteli. Já jsem totiž v té posteli spal! Chtěl jsem sám sebou zadržet a probudit se, ale věděl jsem, že tohle je přesně to, co nesmím udělat. Tak jsem vyběhl z domu. Úplně jsem propadl panice. Bezcílně jsem se toulal po kopcích. Neměl jsem ponětí, kam jdu, a zabloudil jsem, ačkoli na tom místě žiju od malička. Chodil jsem v dešti, ale déšť jsem necítil. Zdálo se, že nemůžu ani myslet. Potom se tak silně zablýsklo a zaburácel hrom, že jsem se opět probudil.“

Na chvíli se odmlčel.

„Chceš vědět, kde jsem se probudil?“ zeptal se mě.

„Jistě,“ odpověděl don Juan.

„Probudil jsem se v dešti v horách.“

„Ale jak jste poznal, že jste se probudil?“ zeptal jsem se ho.

„Moje tělo to vědělo.“

„To byla ale hloupá otázka,“ zakročil don Juan. „Ty přece sám víš, že bojovník má v sobě něco, co si vždycky uvědomuje každou změnu. Pěstovat a udržovat tohle uvědomování je přesně to, co je jeho cílem. Bojovník to pročištuje, leští a udržuje v chodu.“

Don Juan měl pravdu. Musel jsem připustit, že vím, že mám v sobě něco, co neustále všechno zaznamenává a uvědomuje si, co dělám. A přece to nemá nic společného s mým běžným vědomím sebe sama. Tohle je cosi jiného, a já jsem to nedokázal postihnout. Usoudil jsem, že don Genaro to bude nejspíš umět popsat lépe než já.

„Ale ty to sám děláš moc dobře,“ řekl don Genaro. „To je vnitřní hlas a ten ti říká, co je co. Mně tehdy řekl, že jsem se podruhé probudil. Samozřejmě, že sotva jsem se probudil, byl jsem přesvědčen, že jsem měl určité *snění*. Je očividné, že to nebyl obyčejný sen, ale skutečné *snění* to taky nebylo. A tak jsem se spokojil s jiným vysvětlením: že jsem chodil ve snu a že jsem byl přitom nejspíš napůl probuzen. Jinak jsem to totiž nedokázal pochopit.“

Don Genaro vyprávěl, jak mu jeho dobrodinec vysvětloval, že to, čím prošel, vůbec nebyl sen a že to nesmí dál tvrdošíjně pokládat za chůzi ve spánku.

„A co to podle něj tedy bylo?“

Don Juan s donem Genarem se na sebe podívali.

„Řekl, že to byl bubák,“ odpověděl don Genaro hláskem malého dítěte.

Chtěl jsem vědět, jestli i don Genarův dobrodinec všechno vysvětloval tak jako oni.

„Samozřejmě, že ano,“ řekl don Juan.

„Můj dobrodinec mi vysvětlil, že sen, kdy člověk pozoruje sám sebe, jak spí, je čas dvojnůka,“ pokračoval don Genaro. „Doporučoval mi, abych neplýtvál silou na zvědavé vyptávání, ale abych byl raději připravený.“

Další příležitost jsem měl v domě svého dobrodince. Pomáhal jsem mu s prací v domácnosti. Lehl jsem si, že si odpočinu, a jako obvykle jsem tvrdě usnul. Jeho dům byl zcela jistě místem síly, která mi pomáhala. Najednou mě vyburcoval hlasitý zvuk a já jsem se probudil. Můj dobrodinec bydlel ve velikém domě. Byl to bohatý člověk a hodně lidí pro něj pracovalo. Ten zvuk vypadal jako zvuk lopaty, která kope ve šterku. Posadil jsem se a poslouchal. Potom jsem vstal. Ten zvuk mě velmi znepokojoval, ale nedokázal jsem pochopit proč. Uvažoval jsem o tom, jestli se na to mám jít podívat, a najednou jsem si všiml, že spím na zemi. Tentokrát jsem již věděl, co mě čeká a co mám dělat, a tak jsem se vydal za zvukem. Šel jsem do zadní části domu. Nikdo tam nebyl. Zdálo se, že zvuk vychází zvenku za domem. Šel jsem pořad za ním. Čím více jsem zvuk sledoval, tím rychleji jsem se mohl pohybovat. Došel jsem hodně daleko a viděl jsem přitom neuvěřitelné věci.“

V době, kdy se odehrávaly tyto události, byl prý don Genaro ještě na počátku svého učednictví a na poli „snění“ tehdy pokročil jen málo, ale nepochybně prý měl schopnost „snít“ o tom, že se dívá sám na sebe.

„A kam jste šel, done Genaro?“

„Tentokrát jsem se poprvé ve *snění* doopravdy pohyboval. Ale už jsem toho o *snění* věděl dost, abych to dělal správně. Na nic jsem se nedíval přímo, a tak jsem došel až do hluboké rokle, kde měl můj dobrodinec své rostliny síly.“

„Myslíte, že to jde lépe, když toho člověk o *snění* ví jen velmi málo?“

„Ne!“ zasáhl don Juan. „Každý z nás má nadání pro něco zcela konkrétního. Genaro má talent na *snění*.“

„A co jste viděl v té rokli, done Genaro?“

„Viděl jsem svého dobrodince, jak s lidmi provádí nebezpečné kousky. Myslím jsem si, že jsem tam proto, abych mu pomohl, a tak jsem se skryl za stromy. Jenomže jsem nevěděl, jak mu mám pomáhat. Ale nebyl jsem úplně hloupý, a tak jsem si uvědomil, že jsem tam proto, abych se díval, a ne proto, abych do věci zasahoval.“

„Kdy jste se probudil, a jak a kde?“

„Nevím, kdy jsem se probudil. Muselo to být až za několik hodin. Víím jen, že jsem šel za svým dobrodincem a za těmi ostatními a že se hádali, když přicházeli k domu mého dobrodince, a dělali takový rámus, až jsem se probudil. Byl jsem tam, kde jsem se viděl, jak spím.“

Když jsem se probudil, uvědomil jsem si, že to všechno, co jsem viděl a dělal, nebyl sen. Skutečně jsem šel dost daleko a ten zvuk mě opravdu vedl.“

„A věděl váš dobrodinec o tom, co děláte?“

„Jistě. To on vytvářel ten zvuk lopatou, aby mi pomohl splnit můj úkol. Když se vrátil domů, předstíral, že mě hubuje za to, že jsem usnul. Ale já jsem věděl, že mě *viděl*. Když později jeho přátelé odešli, přiznal se, že si všiml mojí záře, když jsem se schovával za stromy.“

Don Genaro dodal, že tyto tři příhody ho uvedly na stezku „snění“ a že mu pak trvalo dalších patnáct let, než dostal svou další šanci.

„Počtvrté ta vize byla daleko podivnější a mnohem složitější. Ocitl jsem se uprostřed obdělávaného pole. Viděl jsem se, jak tam ležím na boku a tvrdě spím. Věděl jsem, že *sním*, protože jsem si každou noc dával za úkol, že budu *snít*. Kdykoli jsem se viděl ve spánku, byl jsem zpravidla tam, kde jsem usnul. Ovšem tentokrát jsem nebyl ve své posteli, ale věděl jsem, že jsem si té noci do postele lehal. Při tomto *snění* bylo denní světlo. Začal jsem to tedy zkoumat. Odešel jsem z místa, kde jsem ležel, a zorientoval se, kde jsem. To místo jsem znal. Nebyl jsem příliš daleko od domova, jen pár mil. Chodil jsem po okolí a prohlížel si všechny detaily toho místa. Postával jsem opodál ve stínu velikého stromu a díval jsem se upřeně přes plochý pruh země na obilná pole na úbočí kopce. Tehdy jsem si znenadání uvědomil zcela neobvyklou věc: jednotlivé podrobnosti okolí se neměnily ani nemizely, ani když

jsem na ně dlouho upíral pohled. Vyděsil jsem se a utíkal zpátky k místu, kde jsem spal. Spal jsem tam pořád ve stejné poloze jako předtím. Začal jsem se pozorovat. Pociťil jsem velmi děsivou lhostejnost vůči tělu, které jsem pozoroval.

Potom jsem uslyšel, že se kdosi blíží. Zdálo se mi, že jsou všude kolem mě lidé. Vyběhl jsem dopředu na malý kopeček a pozorně se odtamtud díval. K poli, kde jsem byl, přicházelo deset lidí. Byli to mladí muži. Přiběhl jsem k sobě a díval se na sebe, jak tam ležím a chrápu jako tur. Byly to snad nejstrašlivější chvíle v mém životě. Věděl jsem, že bych se měl probudit, ale neměl jsem potuchy jak. Věděl jsem, že je to vlastně smrtelně vážné, že se musím probudit. A jestli mě tam ti mladíci najdou, velmi je to rozruší. Všechny tyhle úvahy, které mi vířily v hlavě, však nebyly skutečné myšlenky. Byly to daleko spíše scény, které se mi táhly před očima. Moje obavy byly například obrazem, při němž jsem se díval sám na sebe, a při tom jsem cítil, jak jsem stěsnáván do malého prostoru. Tomu tedy říkám obavy. Od té doby se mi to už stalo mnohokrát.

No, a protože jsem nevěděl, co mám dělat, stál jsem tam a díval jsem se na sebe v očekávání toho nejhorsího. Před očima mi probíhala řada prchavých představ. Chytil jsem se jedné konkrétní scény, obrazu svého domu a své postele. Něco mnou potom otrásl, jako by mě to udeřilo, a já jsem se probudil. Byl jsem ve své posteli! Bylo zřejmé, že jsem *snil*. Vyskočil jsem pak z postele a utíkal jsem na místo, kde jsem byl ve *snění*. Bylo přesně takové, jak jsem ho viděl. Ti mladíci tam pracovali. Dlouho jsem je pozoroval. Byli to přesně ti mladí muži, které jsem viděl.

K večeru, když všichni odešli, jsem se tam vrátil znovu. Stál jsem na místě, kde jsem se viděl spát. Někdo tam ležel. Byla tam uválená tráva."

Don Juan s donem Genarem mě pozorovali. Vypadali jako dvě podivná zvířata. Cítil jsem, jak mi po zádech běhá mráz. Málem jsem se začal poddávat velmi racionálnímu strachu, že nejsou skuteční lidé jako já, ale don Genaro se rozesmál.

"Tenkrát jsem byl, Carlito, přesně jako ty. Chtěl jsem si všechno ověřovat. Byl jsem stejně podezřívavý jako ty;" pohrozil mi zvednutým prstem. Potom se odmlčel a obrátil na dona Juana.

"Copak ty jsi snad nebyl taky tak podezřívavý jako tenhle chlapík?"

"Ani náhodou. On je totiž hvězda," řekl don Juan.

Don Genaro se ke mně obrátil a omluvně se uklonil.

"Myslím, že jsem se zmyšlil. Nebyl jsem tak podezřívavý jako ty." Oba se tiše smáli, jako kdyby nechtěli způsobit hluk. Don Juanovo tělo se svíjelo potlačovaným smíchem.

"Na tomhle místě je pro tebe síla," zašeptal don Genaro. "Tady na tom místě, kde sedíš, sis úplně upsal prsty. Už jsi tady někdy trochu pořádněji *snil*?"

"Ne, ne, kdepak," zašeptal don Juan. "Ale už tady pořádně psal." Svíjeli se. Zdálo se, že se nechtějí smát nahlas. Těla se jim třásla. Jejich tichý smích vypadal jako rytmické křákání.

Don Genaro se posadil zpřima a posunul se ke mně blíž. Opakovaně mě plácal po rameni a říkal, že jsem neřád. Potom mi levou paži velkou silou přitáhl k sobě. Ztratil jsem rovnováhu a upadl dopředu. Málem jsem se obličejem udeřil o tvrdou zem. Automaticky jsem před sebe strčil pravou paži, abych ztlumil pád. Jeden z nich mě pak přidržel za krk u země a tlačil mě dolů. Nevěděl jsem, kdo z nich to byl. Ruka, která mě držela, spíš vypadala na dona Genara. Na okamžik se mě zmocnila strašlivá panika. Měl jsem pocit, že snad omdlím, a možná se to opravdu stalo. Tlak na žaludku byl tak intenzivní, že jsem zvracel. Jasně jsem pak vnímal jen to, že mi někdo pomáhá posadit se. Don Genaro přede mnou seděl v podřepu. Obrátil jsem se, kde je don Juan. Nikde v dohledu nebyl. Don Genaro zářil úsměvem. Oči se mu leskly. Upřeně na mě zíral. Ptal jsem se ho, co mi to udělal, a on mi řekl, že jsem se rozpadl na kusy. Znělo to vyčítavě a zdálo se, že je ze mě otrávený nebo že je se mnou nespokojen. Několikrát opakoval, že jsem se rozpadl na kusy a že se musím zase dát dohromady. Snažil se být naoko přísný, ale uprostřed svého kázání se rozesmál. Říkal, že je hrozné, že jsem všude rozházený a on že teď bude muset smetá-kem smést všechny ty moje kusy na jednu hromadu. Potom dodal, že taky možná ty kusy špatně poskládám a dám si kupříkladu penis tam, kde bych měl mít palec. A v tu chvíli vybuchl smíchy. Chtěl jsem se také smát, ale pociťil jsem něco velmi neobvyklého. Tělo se mi rozpadlo! Jako bych byl mechanická hračka, která se jednoduše rozpadla na kusy. Neměl jsem vůbec žádné fyzické pocity, ani jsem se nebál a o nic jsem se nestaral. To rozpadání byl obraz, který jsem viděl jako svědek z hlediska vnímajícího, ale přitom jsem ve svém pocitovém rámci nevnímal nic.

Jako další jsem si uvědomil, že don Genaro manipuluje s mým tělem. Potom jsem měl jakýsi fyzický pocit podobný vibraci, ale tak intenzivní, že jsem ztratil z dohledu všechno, co bylo kolem mě.

a tak jsem se smál dál a plácal je po zádech. Moje vědomí bylo jiné a zvláštní. Věděl jsem s určitostí, že „sním“. Když jsem na něco zaostřil pohled, okamžitě se to rozostřílo.

Don Juan s donem Genarem na mě mluví. Nedokázal jsem přimoc podržet jejich slova a nedokázal jsem ani rozlišit, který z nich zrovna mluví. Don Juan mi pak obracel tělo a ukazoval na jakousi hroudou na zemi. Don Genaro mě k ní přitáhl blíž a přinutil mě, abych ji obešel. Ta hroudka byl člověk, ležící na břiše na zemi, s tvářicí obrácenou doprava. Pořád mi na něj ukazovali, když se mnou mluví. Táhl mě kolem něj a obracel. Vůbec jsem na něj nedokázal zaostřit, ale nakonec jsem pocítil klid a strážlivost a podíval se na něj. Pomalu jsem se probouzel k uvědomění, že na zemi ležím já sám. Toto uvědomění ve mně nevyvolalo ani strach ani pocit nevole. Přijal jsem to prostě a nevzrušeně. V tu chvíli jsem nespál úplně, ale nebyl jsem zcela probuzen ani při plném vědomí. Také jsem si začal více uvědomovat dona Juana a dona Genara a dokázal jsem je rozeznat, když ke mně mluví.

Don Juan říkal, že půjdeme na kruhové místo síly do chaparralu. Jakmile to vyslovil, vyskočil mi v myslí obraz toho místa. Viděl jsem dokola temnou masu keřů. Obrátil jsem se doprava, don Juan s donem Genarem tam byli také. Najednou ve mně něco škublo a já jsem pocítil, že se jich bojím. Možná proto, že vypadali jako dva hrozivé stíny. Přišli blíž ke mně. Sotva jsem však uviděl jejich rysy, můj strach se rozplynul. Zase jsem je měl rád. Bylo to, jako kdybych byl opilý a neměl se čeho pevně podržet. Chytili mě za ramena a společně mnou třáslí. Prikazovali mi, abych se probudil. Jasně a odděleně jsem slyšel jejich hlasy. Pak jsem prožil jedinečnou chvíli. Držel jsem v myslí dva obrazy, dva sny. Cítil jsem, že něco ve mně tvrdě spí a teď se to probouzí, a pak jsem se ocitl na podlaže ramady a don Juan s donem Genarem mnou třáslí. Ale byl jsem současně i na místě síly a don Juan s donem Genarem mnou pořád třáslí i tady. V jednom klíčovém okamžiku jsem nebyl ani tady ani tam, ale spíše na obou místech jako pozorovatel, který sleduje obě scény najednou. V tom momentě jsem měl neuvěřitelný pocit, že můžu jít tam i tam. Stačilo jen změnit perspektivu a nedívat se na scénu zvnějšku, ale spíše ji vnímat z hlediska subjektu.

V don Juanově domě bylo cosi velmi teplého. Dal jsem přednost této scéně.

A hned na to se mě zmocnilo něco strašného. Tak mě to šokovalo, že se mi okamžitě vrátilo moje běžné vědomí. Don Juan s do-

Znovu jsem cítil, že mi někdo pomáhá do sedu. Znovu jsem viděl, jak přede mnou sedí v dřepu don Genaro. Vytáhl mě v podpaží a pomáhal mi chodit kolem. Nedokázal jsem rozeznat, kde to jsem. Měl jsem pocit, že jsem ve snu, ale přesto jsem měl jasný smysl pro časovou posloupnost. Zřetelně jsem si uvědomoval, že jsem s donem Genarem a s donem Juanem v ramadě don Juanova domu.

Don Genaro se mnou chodil, držel mě v levém podpaží a podíral mě. Scenerie, již jsem pozoroval, se neustále měnila. Nedokázal jsem však určit povahu toho, co jsem pozoroval. To, co jsem měl před očima, byl spíše pocit či rozpoložení. Centrum, odkud všechny ty změny vyzařovaly, jsem měl zcela určitě v břiše. Tato souvislost mi došla nikoliv na základě myšlení nebo uvědomění, ale jako tělesný pocit, který se najednou ustálil a začal převládat. Všechny ty proměny kolem mi vycházely z břicha. Já jsem vytvářel svět a byl to nekonečný běh pocitů a představ. Bylo tam všechno, co jsem znal. Ale i to samo byl jen pocit, ani to nebyla myšlenka nebo vědomé posuzování.

Chvilí jsem to chtěl všechno dobře sledovat, protože jsem měl nepřekonatelný zvyk všechno posuzovat, ale v jednom okamžiku tento můj proces zaznamenávání ustal a obklopilo mě jakési bezimenné cosi, všechny možné pocity a představy.

Pak se ve mně začalo všechno třídit a já jsem si všiml, že se jedna představa stále opakuje: byl to don Juan a don Genaro, jak se na mě snaží dosáhnout. Ten obraz byl prchavý a rychle probíhal kolem mě. Bylo to asi tak, jako bych se na ně díval oknem rychle jedoucího vozidla. Zdálo se mi, že se mě pokoušejí chytit, když projíždím kolem. Když se ten obraz vynořoval stále znovu a znovu, byl pořád jasnější a trval déle. V jednu chvíli jsem si uvědomil, že ho záměrně izoluji od nesčíslného množství ostatních obrazů. Jako bych těmi scénami prosvištěl až k tomuto konkrétnímu obrazu. Nakonec jsem byl schopen si ho udržet tím, že jsem na něj myslel. Jakmile jsem začal myslet, převládly moje obvyklé procesy. Nebyly tak jasně určité jako moje obvyklé činnosti, ale byly dost jasné, abych věděl, že scéna nebo pocit, který jsem si vydělal, je don Juan s donem Genarem v ramadě don Juanova domu, kteří mě drží v podpaží. Chtěl jsem dál prokmitávat ostatními obrazy a pocity, ale nepustili mě. Chvilí jsem se s tím pral. Měl jsem bujarý a šťastný pocit. Věděl jsem, že je mám oba rád, a věděl jsem také, že se jich nebojím. Chtěl jsem s nimi vtipkovat, ale nevěděl jsem jak,

nem Genarem na mě vylévali vědra vody. Ležel jsem v ramadě u dona Juana.

Za několik hodin jsme seděli v kuchyni. Don Juan trval na tom, abych dělal, jako by se nic nestalo. Dal mi něco k jídlu. Prý musím hodně jíst, abych si doplnil vydanou energii.

Bylo večer po deváté, když jsme se posadili k jídlu a já se podíval na hodinky. Ta zkušenost tedy trvala několik hodin. Ale podle toho, jak jsem si na ni vzpomínal, se zdálo, že jsem usnul sotva na okamžik.

I když jsem zas byl docela sám sebou, byl jsem pořád otupělý. Svoje obvyklé vědomí jsem nabyl teprve po té, co jsem si zase začal zapisovat do bloku. Překvapilo mě, že mohu tak okamžitě vystřízlivět, když si píšu poznámky. Sotva jsem se však zas stal sám sebou, vyrojila se mi v mysli palba rozumových dohadů, které se všelijak snažily vysvětlit jev, jež jsem právě prožil. V tu ránu mi bylo „jasné“, že mě don Genaro musel zhyponotizovat, když mě přidržoval při zemi, ale vůbec jsem se nesnažil přijít na to, jak to udělal.

Oba se hystericky rozesmáli, když jsem jim řekl, co si o tom myslím. Don Genaro prozkoumal mou tužku a prohlásil, že ta tužka je klíčkem, kterým se natahuje moje hlavní pružinka. Měl jsem dost bojovnou náladu. Byl jsem unavený a popuzený. Najednou jsem zjistil, že na ně doslova řvu, zatímco jejich těla se otráasala smíchem.

Don Juan poznamenal, že je dovoleno nestrčit se do cíle, ale minout se o takovou délku prý prostě nelze, a don Genaro prý přišel výhradně kvůli mně, aby mi pomohl a ukázal tajemství snícího a toho, co sní.

Moje podráždění vrcholilo. Don Juan dal pokynem hlavu donu Genarovi znamení. Oba se zvedli a vedli mě kolem domu. Don Genaro mi tam předvedl svůj obrovský repertoár zvuků, které vydávají zvířata. Byla to všelijaká zavrčení a pokřiky. Vyzval mě, abych si jeden vybral. Potom mě učil, jak ho mám napodobit.

Po několika hodinách cvičení jsem se dostal tak daleko, že jsem ten zvuk dokázal docela dobře napodobovat. Výsledkem však bylo, že oni sami se bavili mými neobratnými pokusy a smáli se jim, až se jim takřka kutálely slzy. I já jsem se tím reprodukováním hlasitého zvířecího volání uvolnil ze svého napětí. Řekl jsem jim,

že je v té mé napodobenině něco opravdu děsivého. Měl jsem tělo nebyvale uvolněné. Don Juan mi vysvětlil, že až to volání dovedu k dokonalosti, budu schopen proměnit je ve věc síly a používat, abych se uvolnil z napětí, kdykoli to budu potřebovat. Potom mi navrhl, abych šel spát. Ale já jsem se bál usnout. Ještě chvíli jsem s nimi seděl v kuchyni u ohně a pak jsem zcela nechťěně tvrdě usnul.

Probudil jsem se za svítání. Don Genaro spal u dveří. Zdálo se, že se probudil ve stejnou chvíli jako já. Byl jsem přikrytý. Pod hlavu mi složili mou bundu. Cítil jsem se velice klidný a odpočatý. Řekl jsem donu Genarovi, že jsem byl předešlé noci úplně vyčerpán. To prý on byl také. A zaseptal, jako by se mi chtěl s něčím světit, že don Juan byl ještě vyčerpanější, protože je starší.

„My dva jsme ještě mladí,“ zavrčelo mu v očích. „Ale on už je starý. Bude mu určitě tak tři sta let.“

Chvatně jsem si sedl. Don Genaro si přikryl dekou tvář a zařval smíchy. V tu chvíli vešel do místnosti don Juan.

Měl jsem pocit, že mám uvnitř mír. Nic mi nechybělo. Alespoň pro jednu na ničem nezáleželo doopravdy. Byl jsem tak dokonale uvolněn, že se mi chtělo plakat.

Don Juan mi řekl, že jsem si předešlé noci začínal uvědomovat svou světelnost, ale varoval mě, abych se neoddával pocitu bla-ha, který právě mám, protože by se proměnil v blahosklonnou samolibost.

„V tuto chvíli nechci, abyste mi něco vysvětlovali,“ řekl jsem jim. „Ani moc nesejde na tom, co mi don Genaro včera večer udělal.“

„Ale já jsem ti nic neudělal,“ opáčil don Genaro. „Podívej, to jsem já, Genaro. Tvůj Genaro! Sáhni si na mě!“

Objal jsem dona Genara a oba jsme se smáli jako děti.

Ptal se mě, jestli se mi nezdá divné, že ho teď klidně objímám, a přitom jsem se ho nedokázal ani dotknout, když jsem ho viděl naposledy. Ujišťoval jsem ho, že tyhle věci už pro mě úplně přestaly být důležité.

Don Juan k tomu poznamenal, že se teď oddávám své velkoudušnosti a dobrotě.

„Měj se na pozor! Bojovník nikdy nepřestává být bdělý. Jestli se budeš dál takhle radovat, vyčerpáš i tu trochu síly, která ti ještě zbývá.“

„A co mám tedy dělat?“

„Buď sám sebou. Pochybuji o všem a buď podezřívavý.“

„Ale mě se nelíbí být takový, done Juane.“

„Tady nezáleží na tom, co se ti líbí a co ne. Jde jen o to, co můžeš použít jako štít. Bojovník musí používat všechno, co má po ruce, aby uzavřel svou smrtelnou trhlinu, jakmile se jednou otevře. A tak opravdu vůbec nesejde na tom, jestli se ti líbí nebo nelíbí být podezřívavý a vyptávat se. Tohle je teď tvůj jediný štít.“

Piš, piš, nebo umřeš. Umřít z povznesení je dost hloupý způsob smrti.“

„A jak má tedy bojovník umírat?“ zeptal se don Genaro přesně tak, jak bych se ptal já.

„Bojovník neumírá jen tak,“ řekl don Juan. „Jeho smrt se s ním musí utkat. Bojovník se jí nedá jen tak snadno.“

Don Genaro nesmírně doširoka otevřel oči a zamrkal.

„Genaro ti včera ukázal něco nanejvýš závažného,“ pokračoval don Juan. „A z toho se jen tak snadno nemůžeš vyvléknout, ani když budeš zbožný. Včera jsi mi tvrdil, že tě představa dvojníka dohání k šílenství. A jen se na sebe podívej teď. Najednou je ti to jedno. To je právě ta potíž s lidmi, které něco dohání k šílenství. Oni totiž šílí na oba způsoby. Včera jsi byl samá otázka, a dneska jsi zas samé přijímání.“

Podotkl jsem, že at dělám, co dělám, vždycky na mně najde nějakou chybu.

„To není pravda!“ vykřikl. „V tom, co dělá bojovník, žádné chyby nejsou. Buď bojovníkem a tvoje činy nebude moci nikdo kritizovat. Vezmi si například věrejšek. Bojovník by se nejdrívě beze strachu a bez podezřívání ptal a potom by nechal Genara, aby mu ukázal tajemství snícího, aniž by se s ním pral a aniž by se sám vyčerpával. A dnes by zas bojovník dal dohromady to, co se naučil, bez domýšlivosti a bez zbožné povznesenosti. Dělej to takhle a nikdo na tobě nebude hledat chyby.“

Podle tónu jeho hlasu jsem usoudil, že se na mě zajisté velice mrzí, jaký jsem břídil, ale don Juan se na mě usmál a zachichotal se, jako by mu jeho vlastní slova byla k smíchu.

Rekl jsem mu, že se jen držím zpátky, že ho nechci zatěžovat svým sondováním. Opravdu jsem byl velice pohnut tím, co pro mě don Genaro udělal. Byl jsem přesvědčen — i když mi na tom teď opravdu vůbec nezáleželo — že don Genaro čekal v křoví, až ho don Juan zavolá. Že pak jen těžil z mého strachu a využil ho, aby mě ohromil. Když mě držel tak silně na zemi, určitě jsem na chvíli omdlel a don Genaro mě pak nepochybně zhyponotizoval.

Don Juan namítl, že jsem příliš silný na to, abych se poddal tak lehko.

„Tak co se tedy stalo?“ ptal jsem se ho.

„Genaro za tebou přišel, aby ti řekl něco velmi jedinečného. Když vyšel z křoví, byl to Genaro dvojník. Dá se o tom mluvit ještě jiným způsobem, a vysvětlilo by se to mnohem lépe, ale to teď nejde.“

„A proč ne, done Juane?“

„Protože ještě nejsi připraven k tomu, abychom mohli mluvit o celistvosti člověka. Prozatím můžu říci jen to, že Genaro, který je tady teď, není dvojníkem.“

Pohybem hlavy ukázal na dona Genara. Don Genaro několikrát zamrkal.

„Genaro, který tu byl včera v noci, byl dvojník. A jak už jsem ti říkal, dvojník má nepředstavitelnou sílu. Ukázal ti nanejvýš závažnou věc. Aby to mohl udělat, musel se tě dotknout. Dvojník tě jenom poklepal po krku, na tomtéž místě, kudy po tobě před několika lety přešel spojenec. Přirozeně jsi z toho pak vyšel jako ke světlu. A samozřejmě jsi zas začal hovět svým slabstkám jako zkurvysyn. Trvalo nám několik hodin, než jsme tě zase zcelili. Ale ty jsi takhle promrhal svou sílu, a když nastala chvíle, abys jednal jako bojovník, už jsi na to neměl dost štávy.“

„A jaký čin bojovníka to měl být, done Juane?“

„Říkal jsem ti, že Genaro přišel, aby ti něco ukázal — tajemství světelných bytostí, tajemství snících. Chtěl jsi poznat něco o dvojnicích. Začíná to ve snu. Ale potom ses ptal: Co je dvojník? Říkal jsem ti, že dvojník je vlastní já. Tohle já sní dvojníka. To by mělo být jednoduché, ale na nás není nic jednoduché. Možná že obyčejné sny našeho já jsou jednoduché, ale to ještě neznamená, že by já bylo jednoduché. Jakmile se naučí snít dvojníka, dospěje na tuto podivnou, tajemnou křížovátku a nastává okamžik, kdy si člověk uvědomí, že to je dvojník, jenž sní já.“

Zapsal jsem si všechno, co don Juan říkal. Dával jsem pozor, co říká, ale nedokázal jsem mu rozumět.

Don Juan opakoval svoje slova.

„Jak jsem ti říkal, poučení věrejši noci se týkalo snícího a sněného neboli toho, kdo koho sní.“

„Cože?“

Oba vybuchli smíchem.

„Včera sis málem vybral, že půjdeš na místo, kde je síla.“

„Co tím chcete říct, done Juane?“

„To by býval byl čin bojovníka. Kdyby ses byl neoddával svým hloupým způsobům, mohl jsi mít dost síly zvrátit vážky. Byl by ses nepochybně vydělil k smrti. Ale bohužel nebo naštěstí, přijde na to, jsi neměl dost síly. Ve skutečnosti jsi však svou sílu vyplýtvál na bezcenný zmatek do té míry, že jsi jí málem neměl dost ani na to, abys přežil.“

Takže asi velice dobře chápeš, že hovět svým malicherným vrtochům je nejen hloupé a zbytečné plýtvání, ale že to je i velice škodlivé. Bojovník, který se vyčerpá, nemůže žít. Tělo není nezničitelné. Mohl jsi z toho vážně onemocnět. Nestalo se tak jen proto, že jsme s Genarem odchýlili pár těch tvých blbostí jinam.“

Jeho slova na mě začala doléhat naplno.

„Genaro tě včera v noci prováděl jemnými spleťstmi dvojníka,“ pokračoval don Juan. „Tohle pro tebe může udělat jediné on. A když jsi sám sebe viděl ležet na zemi, nebyla to ani vize, ani halucinace. Mohl sis to uvědomit s nekonečnou jasností, kdyby ses byl neztratil ve své slabosti. Pak bys byl poznal, že ty sám jsi sen, že tvůj dvojník tě sní stejně tak, jako ty jsi včera v noci snil jeho.“

„Ale jak je to možné, done Juane?“

„Nikdo neví, jak se to děje. Víme jen to, že se to děje. To je naše tajemství, tajemství nás, světelných bytostí. Včera v noci jsi měl dva sny a mohl ses v každém z nich probudit, ale neměl jsi dost síly, abys to pochopil.“

V tu chvíli se na mě oba upřeně podívali.

„Myslím, že tomu rozumí,“ prohlásil don Genaro.

TAJEMSTVÍ SVĚTELNÝCH BYTOSTÍ

Don Genaro mě několik hodin bavil absurdními pokyny, jak si mám uspořádat záležitost v každodenním světě. Don Juan mi připomenul, že bych měl dbát don Genarových rad a velmi vážně se jimi zabývat. I když jsou podivné, rozhodně prý nejsou míněny jako žert.

Kolem poledního se don Genaro zvedl a bez jediného slova odešel do křoví. Chtěl jsem také vstávat, ale don Juan mě zadržel a vážným hlasem mi sdělil, že se mnou chce don Genaro zkusit ještě jednu věc.

„A oč mu jde?“ ptal jsem se. „Co se mi chystá udělat?“

Don Juan mě ujišťoval, že si nemusím dělat starosti.

„Blížíš se k rozcestí. K jistému rozcestí, k němuž dojde každý bojovník.“

Měl jsem dojem, že mluvím o mé smrti. Don Juan zřejmě předvídal, nač se chci zeptat, a mi dal znamení, abych nic neříkal.

„Fuhle záležitost nebudeme probírat. Musí ti stačit, když ti řeknu, že rozcestí, o němž mluvím, je výkladem čarodějů. Genaro je přesvědčen, že už jsi pro něj připraven.“

„A kdy mi k tomu něco povíte?“

„Nevím, kdy to bude. Ty jsi ten, kdo přijímá, a proto to záleží jen na tobě. Ty budeš muset rozhodnout, kdy to bude.“

„A proč by to nešlo hned teď?“

„Rozhodovat o něčem ještě neznamená, že si můžeš jen tak libovolně zvolit dobu. Rozhodovat znamená, že jsi svého ducha bezchybně uvedl do správné podoby a že jsi udělal všechno, co bylo možné, aby ses stal hoden poznání a síly.“

Dnes však musíš pro Genara vyřešit malý úkol. Šel napřed a bude na nás čekat někde v chaparralu. Nikdo neví, kde bude, a nikdo ani neví, kdy se pro něj má jít. Jestliže dokážeš určit pravou chvíli,

kdy je třeba vyjít z domu, budeš také schopen dovést sám sebe tam, kde je.“

Namítal jsem donu Juanovi, že si nedovedu představit, že by někdo dokázal takovou hádanku rozluštit.

„Jak mě může být, že vyjdu z domu v určitém okamžiku, dovést na místo, kde je don Genaro?“

Don Juan se usmál a začal si tlumeně broukat jakousi melodii. Zdálo se, že má radost z mého rozčilení.

„To je právě to, co ti Genaro ukládá za úkol. Máš-li dost osobní síly, dokážeš s absolutní jistotou určit, kdy nastala správná chvíle vyjít z domu. Nikdo neví, jak tě povede okamžik, vyjdeš-li z domu ve správnou chvíli. Ale máš-li dost osobní síly, ty sám si ověříš, že to tak je.“

„Ale jak budu veden, done Juane?“

„To taky nikdo neví.“

„Don Genaro mě nejspíš vodí za nos.“

„V tom případě by sis radši měl dávat pozor. Jestli tě Genaro vodí za nos, pak ti ho taky může uškubnout.“

Don Juan se smál svému vlastnímu vtipu, ale já jsem se nedokázal smát s ním. Můj strach z nebezpečí, vyplývajícího z don Genarova zasahování, byl až příliš skutečný.

„Nemohl byste mi alespoň poradit pár záchytných bodů?“

„Žádné nejsou,“ odsekl mi.

„A proč to don Genaro chce?“

„Chce tě vyzkoušet. Řekněme, že je velmi důležité, aby věděl, jestli jsi schopen přijmout výklad čarodějů. Jestliže ten úkol vyřešíš, bude to znamenat, že sis už nasbíral dost osobní síly a že jsi připraven. Ale pokud to zbabráš, pak to bude proto, že nemáš dost síly, a v tom případě ti výklad čarodějů nebude dávat smysl. Já jsem toho názoru, že bychom ti ten výklad měli předat bez ohledu na to, jestli mu rozumíš nebo ne. Tak to vidím já, ale Genaro je daleko obezřetnější bojovník. Chce, aby všechno mělo svůj náležitý řád, a neustoupí, dokud se nepřesvědčí, že jsi připraven.“

„A proč mi jednoduše ten výklad čarodějů nepovíte vy sám?“

„Protože pomáhat ti musí Genaro.“

„A proč je to tak, done Juane?“

„Genaro nechce, abych ti to říkal. Prozatím.“

„Ublížilo by mi, kdybych znal ten výklad čarodějů?“

„Myslím, že ne.“

„Prosím vás, done Juane, řekněte mi ho.“

„Ty snad žertuješ. Genaro má v téhle věci zcela jasnou představu a my ji musíme respektovat a vážít si jí,“ řekl a rozhodným gestem mě umlčel.

Po dlouhé, nervózní odmlce, jsem se odhodlal k další otázce: „Ale jak můžu vyřešit tenhle úkol, done Juane?“

„To já opravdu nevím, a tak ti nemůžu poradit, jak to máš udělat. Genaro je nejzdatnější a tenhle úkol vytvořil pro tebe. A protože to dělá pro tvoje dobro, je naladěn jen na tebe. A tak jen ty můžeš poznat ten pravý okamžik, kdy máš vyjít z domu. On tě sám zavolá a sám tě také svým voláním povede.“

„A jaké bude to jeho volání?“

„To nevím. Jeho volání bude patřit tobě, ne mně. Zklepe přímo na tvou vůli. Jinými slovy řečeno, ty musíš použít svou vůli, abys jeho volání poznal.“

Genaro má pocit, že se musí ujistit, zda sis nasbíral dostatek osobní síly, abys dokázal proměnit svou vůli ve fungující celek.“

„Vůle“ je další z pojmů, který mi don Juan velmi pečlivě vymezil, aniž by mi jej ovšem objasnil. Z jeho vysvětlení jsem usoudil, že „vůle“ je síla, která vyzáruje z pupěčnické krajiny neviditelným otvorem pod pupkem. Tento otvor don Juan nazývá „trhlina“. „Vůli“ si prý pěstují pouze čarodějové. Přichází k nim zahalena tajemstvím a údajně jim propůjčuje schopnosti vykonávat neobyčejné skutky.

Tvrdil jsem donu Juanovi, že není naděje, že by někdy v mém životě mohlo začít působit něco tak vágního.

„Ale zrovna v tom se mýlíš,“ řekl don Juan. „U bojovníka se vůle rozvíjí navzdory všem protivnostem ze strany rozumu.“

„Don Genaro je přece čaroděj a copak tedy nepozná, jestli jsem připraven nebo ne, aniž by mě musel zkoušet?“

„To jistě pozná, ale to nemá žádnou cenu a nikam to nevede, protože tohle poznání nemá nic společného s tebou. Ty jsi ten, kdo se učí, a proto musíš ty sám požadovat poznání jako sílu, a ne Genaro. Genaro se ani tolik nezabývá svým vlastním poznáním, jako se stará o tvoje poznání. Ty musíš zjistit, jestli tvoje vůle působí nebo ne. To je velmi těžké rozhodnout. Přes to všechno, co o tobě s Genarem víme, ty sám sobě musíš prokázat, že jsi schopen požadovat poznání jako sílu. Jinými slovy, ty sám musíš být přesvědčen, že jsi schopen uplatňovat a cvičit vůli. A pokud nejsi, pak se o tom

musíš přesvědčit dnes. Jestli nedokážeš splnit Genarův úkol, bude z toho vyplývat, že ještě nejsi připraven, a to bez ohledu na to, co na tobě vidí."

Cítil jsem, jak mě zmáhá úzkostná předtucha.

"Je to všechno nutné?"

"Genaro si to přeje a tak je třeba uposlechnout," řekl don Juan pevným, avšak přátelským tónem.

"Ale co se mnou musí don Genaro udělat?"

"Možná že to dneska poznáš," usmál se.

Naléhal jsem na dona Juana, aby mi pomohl z té nesnesitelné situace, aby mi vysvětlil všechny ty záhadné řeči. Don Juan se smál, plácal mě do hrudi a dělal si legraci z jednoho mexického vzpěrače, jenž sice má mohutné prsní svalstvo, avšak záda slabá, a tak nesmí dělat žádnou náročnou fyzickou práci.

"Hlídej si to svalstvo, neměl bys ho mít jen na odív."

"Moje svaly nemají nic společného s tím, o čem mluvíte," řekl jsem bojovně.

"Ale ano. Tělo musí být v dokonalém pořádku, než začne *vůle* pracovat jako funkční celek."

Don Juan zase odchýlil směr od toho, co jsem chtěl zjistit. Byl jsem neklidný a celý stísněný.

Zvedl jsem se a odešel se napít do kuchyně. Don Juan šel za mnou a navrhl mi, abych si procvičoval zvířecí volání, které mě naučil don Genaro. Šli jsme stranou od domu. Tam jsem si sedl na hromadu dříví a pustil jsem se do napodobování onoho zvuku. Don Juan mě několikrát poopravil a dal mi pár rad, jak mám dýchat. Dopadlo to tak, že jsem se dostal do stavu naprostého fyzického uvolnění.

Vrátili jsme se pod ramadu a znovu jsme se posadili. Řekl jsem donu Juanovi, že jsem sám sobě občas protivný tím, že jsem tak bezmocný.

"Na pocitu bezmocnosti není nic špatného. Všichni ten pocit moc dobře známe. Nezapomínej, že jsme strávili celou věčnost jako bezmocná mimina. Už jsem ti přece říkal, že jsi právě v tuto chvíli jako dítě, které se samo nedokáže vyprostít z kolébky, natožpak aby mohlo jednat samo za sebe. Genaro tě vyndává z kolébky, řekněme, že tě zvedá. Ale dítě chce jednat samo, a protože nemůže, tak si stěžuje. Na tom není nic špatného, ale pokud se oddáváš protestování a nářkům, to už je něco jiného."

Don Juan vyžadoval, abych byl stále uvolněný, a poradil mi,

abych se ho chvíli vyptával na všechno možné, dokud se nedostanu do lepšího psychického rozpoložení.

Chvilí jsem byl na rozpacích a nedovedl jsem se rozhodnout, nač bych se měl zeptat.

Don Juan rozvinul slaměnou rohož a vyzval mě, abych si na ni sedl. Potom naplnil velikou tykev vodou a dal ji do síťovky, jako by dělal přípravy na cestu. Pak se znovu posadil a pohybem obočí mě vyzval, abych začal s otázkami.

Chtěl jsem, aby mi povídal o nočním motýlovi.

Podíval se na mě dlouhým, zkoumavým pohledem a potom se tlumeně zasmál.

"To byl spojenec. A ty to víš."

"Ale co je to vlastně ten spojenec, done Juane?"

"Nedá se nijak říct, co přesně spojenec je, asi tak jako nemůžeš přesně říct, co je strom."

"Strom je živý organismus."

"To mi moc neříká. To bych ti stejně tak mohl říct, že spojenec je síla, napětí. Ale to už jsem ti říkal, jenomže o spojení ti to moc nevyprávělo."

Co je strom, to poznáš nejlíp ze zkušenosti, a se spojencem je to také tak. Celé roky se snažím, abych tě připravil na rozhodující střetnutí se spojencem. Nejspíš si to ani neuvědomuješ, ale taky ti to trvalo několik let, než ses připravil na setkání se stromem. A potkat spojence není nic jiného. Učitel musí svého učedníka se spojencem seznamovat po troškách, kousek po kousku. Během těch let jsi o něm nasbíral veliké množství vědomostí a nyní jsi schopen dát tyto vědomosti dohromady, abys mohl prožít zkušenost se spojencem asi tak, jako jsi získal zkušenost se stromem."

"Ale já vůbec netuším, že to dělám, done Juane."

"Tvůj rozum si to neuvědomuje, protože zpočátku není s to přijmout možnost spojence. Ale naštěstí to, co dává dohromady spojence, není rozum. Je to tělo. Spojence už jsi vnímal v nejrůznější míře při mnoha příležitostech. Každá z těchto zkušeností se ti uložila v těle a spojenec je jejich souhrnem. Neznám jiný způsob, jak bych ti to popsal."

Řekl jsem, že nemohu připustit možnost, že by moje tělo bylo schopno jednat samo za sebe, jako by bylo jsoucností oddělenou od mého rozumu.

"Vždyť není, ale my jsme si ho tak udělali," řekl don Juan. "Náš rozum je malicherný a vždycky se sváří s tělem. Tohle je samozřej-

mě jen způsob, jak se o tom mluví, avšak ten, kdo poznal, zvítězil v tom smyslu, že dokázal obojí spojit dohromady. Protože ty nejsi člověk poznání, tvoje tělo teď dělá věci, které tvůj rozum nechápe. Jednou z takových věcí je spojenec. Nejsi blázen. A když jsi tenkrát v noci viděl spojence zrovna tady, nebyl to jenom sen.“

Ptal jsem se ho na hrozivou představu, již mi vstúpil spolu s donem Genarem, že spojenec je bytost, která na mě čeká na pokraji jednoho malého údolí v horách severního Mexika. Řekli mi kdysi, že dříve či později budu muset přijít na schůzku se spojencem a zápasit s ním.

„Tohle je způsob, jak se dá mluvit o tajemstvích, pro která nemáme slova. Říkali jsme ti s Genarem, že na kraji té planiny na tebe čeká spojenec. To je pravda, jenomže tento výrok nemá takový význam, jaký mu chceš přikládat. Spojenec na tebe čeká, to je jisté, ale není na okraji každé planiny. Je přímo tady nebo na kterémkoli jiném místě. Spojenec na tebe čeká tak, jako na tebe čeká smrt, všude a nikde.“

„A proč na mě spojenec čeká?“

„Ze stejného důvodu, z jakého na tebe čeká smrt: protože ses narodil. V tuto chvíli nemám žádnou možnost, jak bych ti vysvětlil, co to znamená. Nejdřív musíš získat zkušenost spojence. Musíš ho prožít v jeho plné síle, a teprve potom ti možná do věci vnese trochu světla výklad čarodějů. Zatím jsi měl dost síly, aby bylo jasno alespoň v jednom bodě, totiž v tom, že spojenec je noční můra.“

Před lety jsme spolu šli do hor a ty jsi z ničehonic dostal záchvat špatné nálady. Nemohl jsem ti tehdy nikterak vysvětlit, co se děje. Viděl jsi před ohněm poletovat sem a tam podivný stín. Ty sám jsi mi říkal, že vypadá jako noční můra. I když jsi nevěděl, o čem mluvíš, měl jsi naprostou pravdu: ten stín byl opravdu noční můra. A při jiné příležitosti tě zas cosi k smrti vyděsilo, když jsi usnul. Opět to bylo u ohně. Varoval jsem tě, že nesmíš usnout, ale tys nebral moje varování vážně, a tak ses vydal na milost a nemilost spojenci. Ten noční motýl ti šlápl na krk. Navždy pro mě zůstane záhadou, jak je možné, žes to přežil. Tehdy jsi ani netušil, že jsem tě už pokládal za mrtvého. Tak závažná byla ta tvoje chyba.

Kdykoli jsme od té doby byli v horách nebo na poušti, šla ta můra za námi, i když sis toho nevšímal. Když se to tak vezme, dalo by se říct, že pro tebe je spojencem noční můra. Ale nemůžu

ti tvrdit, že je to opravdu můra v tom smyslu, jak známe noční motýly. Když spojence nazveme můrou, je to zas jen způsob, jak se o tom dá mluvit, jak učinit srozumitelnou tu nesmírnost, která tady je.“

„A pro vás je spojenec také můra?“

„Ne. Způsob, jak člověk chápe spojence, je velmi osobní.“

Podotkl jsem, že jsme zase zpátky tam, kde jsme začali, že mi vlastně vůbec nic neřekl o tom, co spojenec je.

„Není zapotřebí, aby ses zbytečně uváděl do zmatku. Zmatek je rozpoložení, do něž člověk vstupí, ale z nějž se už nemůže dostat. V tomto bodě nelze nic vysvětlit. Možná že ještě dnes budeme moci o těchto věcech uvažovat podrobněji, to ovšem záleží jen na tobě. Nebo spíš na tvé osobní síle.“

Don Juan pak odmítl říct jediné další slovo. Byl jsem velmi rozčilený samými obavami, že ve zkoušce neobstojím. Don Juan mě odvedl za dům a usadil mě na slaměné rohoži na okraji zavodňovacího příkopu. Voda tekla velmi pomalu, skoro se zdálo, že stojí. Přikázal mi, abych seděl potichu, zastavil svůj vnitřní dialog a díval se na vodu. Už před léty prý poznal, že mám určitou blízkost k vodě, k vodním plochám, a tento vztah se prý nesmírně hodí právě pro to, čím se zabývám. Namítl jsem, že nemám vodní plochy ve zvláštní oblíbenosti, i když mi zase moc nevadí. Don Juan prohlásil, že voda je pro mě blahodárná právě proto, že jsem vůči ní lhostejný. Dostanu-li prý se do stresu, voda mě nemůže lapit do pasti, ale nemůže mě ani odmítnout.

Don Juan si sedl vpravo trochu za mě a napomínal mě, abych se uvolnil a nebál se, protože bude se mnou. Chce mi prý pomáhat, pokud to budu potřebovat.

Na chvíli jsem propadl strachu. Podíval jsem se na dona Juana v očekávání, že mi dá další pokyny. Prudce mi otočil hlavu směrem k vodě a přikázal mi, abych pokračoval. Neměl jsem nejmenší potuchy, co ode mě chce, a tak jsem se jen uvolňoval. Když jsem se podíval na vodu, zahlédl jsem rákosí na druhé straně. Zcela bezděčně jsem na něm setrval nezaostřeným pohledem. Lehce se zachvívalo v mírném proudu. Voda byla zbarvena pouštní zeminou. Všiml jsem si, že kruhy na klidné hladině kolem rákosí vypadají jako brázdy nebo propasti. Rákosí se najednou zvětšilo a bylo obrovské, zatímco voda měla hladký rovný okrový povrch, a hned na to jsem během několika vteřin tvrdě usnul — anebo jsem snad vstoupil do takového stavu vnímání, jež nemám k če-

mu přirovnat. Snad by se to dalo nejlépe popsat tak, že jsem usnul a zdál se mi strhující, děsivý sen.

Měl jsem pocit, že bych v něm mohl pokračovat donekonečna, kdybych chtěl, ale já jsem se záměrně pustil do vědomé samomluvy, abych ho ukončil. Otevřel jsem oči. Ležel jsem na slaměné rohoži. Don Juan byl pár kroků ode mě. Ten sen byl tak velkolepý, že jsem mu ho hned začal vyprávět, ale on mi dal znamení, abych byl potichu. Dlouhým klackem mi ukázal na dva dlouhé stíny, které na zem vrhaly suché větve pouštního chaparralu. Špičkou klacku obtahoval obrys jednoho stínu, jako kdyby jej kreslil. Potom špička přeskočila na druhý stín a udělala totéž. Stíny byly asi třicet centimetrů dlouhé a tři centimetry široké, zhruba deset až patnáct centimetrů od sebe. Pohyb klacku přiměl moje oči, aby se rozostřily, a najednou jsem šilhal a díval se na čtyři dlouhé stíny. Dva prostřední stíny se pak znenadání spojily v jeden a vytvořily neobyčejný dojem hloubky. Ve stínu, který se takto vytvořil, byla nevysvětlená okrouhlost a objem. Bylo to takřka jako průsvitná trubice, kulatá tyčinka z neznámé látky. Věděl jsem, že šilhám, a přece se zdálo, že mám oči zaostřené na jediný bod. Ten obraz byl jasný a čirý. Mohl jsem očima pohybovat, aniž by se mi rozbil.

Stále jsem to sledoval, ale byl jsem obezřetný. Pociťoval jsem zvláštní nutkání pustit se a ponořit se do toho, co vidím. V tom, co jsem pozoroval, mě cosi jako by přitahovalo, ale ve mně vyplavalo na povrch něco zas jiného, a já jsem začal napůl vědomě rozmlouvat. V tu chvíli jsem si takřka okamžitě začal uvědomovat svoje okolí ve světě každodenního života.

Don Juan mě pozoroval. Zdálo se, že je zmaten. Ptal jsem se ho, jestli se děje něco špatně. Neodpověděl. Pomohl mi posadit se. Teprve teď jsem si uvědomil, že ležím na zádech a dívám se na oblohu a že se mi don Juan sklání nad hlavou.

Chtěl jsem mu hned říci, že jsem se díval na oblohu, a přesto jsem viděl stíny přímo na zemi, ale don Juan mi položil ruku na ústa. Chvilí jsme seděli potichu. Neměl jsem žádné myšlenky. Prožíval jsem pocit nesmírného míru. A najednou jsem zcela nečekaně pocítil neodbytné nutkání vstát a jít do chaparralu hledat dona Genara.

Pokusil jsem se promluvit na dona Juana. On však vysunul bradu a zkroutil rty na znamení tichého rozkazu, abych nemluvil. Snažil jsem se rozumně uvažovat nad svou svízelnou situací.

Avšak mlčení a ticho mě naplňovaly takovou radostí, že se mi vůbec nechtělo zatěžovat se logickým uvažováním.

Po chvíli jsem opět ucítil nutkavou potřebu vydat se mezi křoviska. Pustil jsem se po úzké pěšince. Don Juan mi šel v patách, jako bych já byl jeho vůdce.

Chodili jsme asi hodinu. Podařilo se mi setrvat bez myšlenek. Potom jsme dorazili na úpatí kopce. Don Genaro seděl nedaleko vrcholku skalnaté stěny. Bouřlivě mě zdravil a musel na mě řvát, protože byl asi patnáct metrů vysoko. Don Juan mi pokynul, abych se posadil, a sám si sedl vedle mě.

Don Genaro mi vysvětlil, že jsem našel místo, kde na mě čekal, protože mě vedl zvuk, který vydával. Teprve když o tom začal mluvit, jsem si uvědomil, že jsem opravdu slyšel zvláštní zvuk, který jsem však pokládal za hučení v uších. Ten zvuk totiž mnohem více připomínal vnitřní pocit, byl jako tělesný stav. Ten pocit byl tak neurčitý, že byl mimo dosah vědomého úsudku a interpretace.

Byl jsem přesvědčen, že don Genaro má v ruce jakýsi malý hudební nástroj. Z místa, kde jsem seděl, jsem ho jasně nerozeznal. Výpadal trochu jako malá harfa, na níž je možné vyloudit tichý, zvláštně děsivý a takřka nepostřehnutelný zvuk. Chvilí na ni hrál, jako kdyby mi chtěl dopřát čas, abych si mohl plně uvědomit, co mi právě říká. Potom mi ukázal levou ruku. Neměl v ní nic, žádný nástroj v ní nedržel. Přikládal si ruku k ústům tak zvláštním způsobem, že se mi zdálo, jako by na něco hrál. Ve skutečnosti však ten zvuk vytvářel rty a hranou levé ruky mezi palcem a ukazováčkem.

Obrátil jsem se k donu Juanovi. Chtěl jsem mu sdělit, jak jsem se nechal ošálit pohyby dona Genara. On však udělal rychlé gesto a řekl, abych nemluvil, ale dával bedlivý pozor na to, co don Genaro dělá. Znovu jsem se chtěl podívat na dona Genara, ale už tam nebyl. Myslel jsem si, že určitě slezl dolů. Chvilí jsem čekal, až se objeví mezi keři. Skála, na které stál, měla zvláštní tvar: vypadala spíš jako obrovská římsa na větší skalnaté stěně. Neviděl jsem ho jen pár vteřin. Kdyby šplhal nahoru, určitě bych ho viděl dřív, než by dolezl na vrchol skalnaté stěny, a kdyby šplhal dolů, také bych ho viděl z místa, kde jsem seděl.

Zeptal jsem se dona Juana, kde je don Genaro. Odpověděl mi, že pořád stojí na skalnaté římsě. Pokud jsem to mohl posoudit, nikdo tam nebyl, ale don Juan neustále tvrdil, že don Genaro na té skále pořád stojí.

Nezdálo se, že by žertoval. Měl pevné a divoké oči. Úsečným tónem mi připomněl, že moje smysly nejsou vhodným prostředkem k tomu, abych dokázal docenit, co don Genaro dělá. Prikázal mi, abych zastavil vnitřní dialog. Chvilí jsem s tím zápasil a oči se mi začaly zavírat. Don Juan po mně skočil a třásl mnou za ramena. Zašeptal, že musím upřeně hledět na skalnatou římsu.

Pocítil jsem ospalost a don Juanova slova jsem slyšel přicházet z veliké dálky. Automaticky jsem se podíval na římsu. Don Genaro tam zase byl. To mě teď však vůbec nezajímalo. Napůl vědomě jsem si všiml, že se mi velmi těžko dýchá, ale než jsem na to vůbec stačil pomyslet, don Genaro skočil na zem. Ani tento skutek nepoupatl mou pozornost. Don Genaro ke mně přišel, chytil mě za paži a pomohl mi vstát. Don Juan mě držel za druhou paži. Poděpírali mě mezi sebou. Potom mi pomáhal chodit jen don Genaro. Něco mi zašeptal do ucha, ale nerozuměl jsem mu. Najednou jsem pocítil, že mi zvláštním způsobem táhne tělo. Skoro bych řekl, že mě chytil za kůži na břiše a vytáhl na římsu nebo možná na jinou skálu. V jednom okamžiku jsem věděl, že jsem na skále. Mohl bych téměř přísahat, že to byla ta římsa na skále, ale celý obraz byl příliš prchavý, abych ho stačil podrobně prozkoumat. Pak jsem ucítil, jak se ve mně něco zakymácelo, a já jsem upadl dozadu. Slabě mnou prokmitla úzkost nebo snad fyzická nevolnost. Jako další si vybavuji dona Juana, jak na mě mluví. Nerozuměl jsem mu. Soustředil jsem pozornost na jeho rty. Pocit, který jsem měl, byl jako sen: jako bych se zevnitř snažil protřhnout obal tenký jako film, obal, jenž mě obklopoval a svíral. Nakonec skutečně praskl a don Juanova slova byla slyšet a jejich smysl byl zas průzračně jasný. Prikazoval mi, abych se sám vynořil na povrch. Zoufale jsem se snažil vystřízlivět, ale nepodařilo se mi to. Zcela vědomě jsem se ptal, proč mám se vším takové trápení. Usilovně jsem mluvil sám k sobě.

Don Juan si zřejmě uvědomoval, v jakých jsem nesnázích. Pobízel mě, abych se více snažil. Bylo tam cosi, co mi bránilo znovu obnovit svůj známý vnitřní rozhovor. Jako by ve mně jakási zvláštní síla vyvolávala ospalost a nutila mě k lhostejnosti.

Pral jsem se s ní, až mi začal docházet dech. Slyšel jsem, jak na mě don Juan mluví. Tělo se mi mimoděk zkroutilo napětím. Měl jsem pocit, že jsem obklopen a lapen ve smrtelném souboji s čímsi, co mi brání dýchat. Nebál jsem se. Spíše se mě zmocnila neovladatelná zuřivost. Můj hněv dosáhl takových rozměrů,

že jsem vrčel a křičel jako zvíře. Potom mé tělo dostalo záchvat. Najednou mě něco vyhodilo, a to mě okamžitě zastavilo. Mohl jsem opět normálně dýchat. Pochopil jsem, že mi don Juan vyřil celou tykev vody na břicho a na krk, až jsem byl celý zmáčený.

Pomohl mi sednout si. Don Genaro stál na římse. Zavolal mě jménem a pak skočil na zem. Viděl jsem ho, jak se vrhá po hlavě dolů z výšky asi patnácti metrů. V pupeční krajině mi to vyvolalo nesnesitelný pocit. Stejný pocit jsem již prožil ve snu, když jsem někam padal.

Don Genaro ke mně přišel a s úsměvem se mě ptal, jestli se mi líbilo, jak skočil. Pokusil jsem se mu něco říct, ale bez úspěchu. Don Genaro mě zase zavolal jménem.

„Carlito! Dívej se na mě!“

Čtyřikrát nebo pětkrát zamával pažemi v upažení, jako kdyby chtěl získat hybnou sílu, a potom mi vyskočil z dohledu, alespoň mně to tak připadalo. Udělal možná něco jiného, ale nevím, jak bych to popsal. Byl ode mě vzdálen na dva metry, a pak najednou zmizel, jako by ho vycucala neovladatelná síla.

Byl jsem zcela odtaziť a unavený. Pocítoval jsem lhostejnost a nechtělo se mi ani myslet, ani si mluvit pro sebe. Nebál jsem se, ale bylo mi nevysvětlitelně smutno. Chtělo se mi plakat. Don Juan mě několikrát fukl kotníky prstů na temeno hlavy a smál se, jako by to všechno, co se stalo, byl jenom žert. Potom na mně vyžadoval, abych mluvil pro sebe, protože prý právě v tuto chvíli zoufale nutně potřebuji svou vnitřní samomluvu. Slyšel jsem ho, jak mi prikazuje: „Mluv! Mluv!“

Svaly na rtech mi sevřela mimovolná křeč. Ústa se mi pohybovala beze zvuků. Vzpomněl jsem si, že podobným způsobem pohyboval ústy don Genaro, když šaškoval. Přál jsem si, abych dokázal říci, co říkal i on: „Mojí puse se nechce mluvit.“ Pokusil jsem se ta slova vyslovit, ale ústa se mi bolestně zkroutila. Zdálo se, že don Juan se samým smíchem rozsype. Jeho smích byl nakažlivý, a tak jsem se také zasmál. Nakonec mi pomohl vstát. Zeptal jsem se ho, jestli se don Genaro vrátí, ale odpověděl mi, že don Genaro toho už má pro dnešek dost.

„Skoro jsi to dokázal,“ řekl mi don Juan.

Seděli jsme u ohně, který plápolal v hliněných kamínkách. Don Juan trval na tom, že musím jíst. Neměl jsem hlad a nebyl jsem

ani unavený. Zmocnila se mě neobyklá melancholie. Měl jsem pocit, že jsem na hony vzdálen všemu, co se toho dne událo. Don Juan mi podal psací blok. Musel jsem vynaložit nesmírné úsilí, abych se znovu dostal do svého obvyklého stavu. Načmáral jsem si pár poznámek. Jen pomalu jsem vjížděl do starého návykového modelu, jako by se zvedal nějaký závoj. A pak jsem najednou byl zas ve své staré dobré poloze, plný zájmu i ohromení.

„Dobrá, dobrá,“ poplácal mě don Juan po hlavě. „Říkal jsem ti přece, že udržovat v rovnováze děs s ohromením je pravým uměním bojovníka.“

Don Juan byl v neobyklém rozpoložení. Zdálo se takřka, že je nervózní i dychtivý. Zřejmě byl ochoten mluvit sám od sebe. Domníval jsem se, že mě připravuje na výklad čarodějů, a také jsem dost zneklidněl obavami. V očích měl zvláštní třpyt, který jsem u něj dosud viděl jen málokdy. Když jsem mu řekl, jak ne-zvyklý mi připadá jeho postoj, přiznal, že má ze mě radost. Jako bojovník se prý může radovat z vítězství svých bližních, pokud jsou to vítězství ducha. Dodal, že bohužel ještě nejsem připraven pro výklad čarodějů, i když jsem úspěšně vyřešil úkol, který mi uložil don Genaro. Tvrdil, že už jsem skutečně umíral, když mi polil tělo vodou, a že všechno, čeho se mi podařilo dosáhnout, zas zrušila moje neschopnost odrazit poslední výpad dona Genara.

„Genarova síla tě pohltila jako přival.“

„To mi chtěl don Genaro ublížit?“

„Kdepak, Genaro ti chce pomoci. Ale sílu můžeš dát jenom k síle. Zkoušel tě, ale tys neobstál.“

„Vždyť jsem jeho úkol vyřešil, nebo snad ne?“

„Vedl sis dobře. Tak dobře, že byl Genaro přesvědčen, že jsi schopen dovršit čin bojovníka. Skoro jsi to dokázal. Tentokrát tě na lopatky nedostalo to, že by ses oddával svým slabostem.“

„A co to tedy bylo?“

„Jsi příliš netrpělivý a příliš prudký. Místo aby ses uvolnil a pod-livil Genarovi, bojoval jsi s ním. Jeho však nemůžeš porazit, je silnější než ty.“

Don Juan mi dal několik rad a doporučení, které se týkaly mých osobních vztahů k lidem. Jeho poznámky byly vážným pokračo-váním toho, co mi již dříve žertem doporučoval don Genaro. Měl řečnou náladu a ani jsem ho nemusel pobízet. Sám mi za-čal vysvětlovat, co se vlastně stalo během mých dvou posledních návštěv.

„Jak víš, rozhodujícím momentem v čarodějství je vnitřní roz-hovor. Tohle je klíč ke všemu. Když se ho bojovník naučí zastavit, je pro něj možné všechno, i ty neabsurdnější představy se stávají dosažitelné. Stezkou vedoucí ke všem těm podivným a děsivým zkušenostem, které jsi poslední dobou prožil, byla skutečnost, že ses naučil přestat mluvit sám se sebou. V naprosto střízlivém sta-vu jsi se stal svědkem — svědkem spojení i Genarova dvojníka, svědkem snícího a sněného, a dnes jsi málem poznal celistvost sebe sama. Právě to byl čin bojovníka, který od tebe Genaro očekával. To všechno bylo možné jen proto, žeš nasbíral určité množství osobní síly. Začalo to, už když jsi tu byl posledně. Tehdy jsem totiž za-hlédl jsem velmi příznivé znamení. Když jsi přijížděl, slyšel jsem spojení plížit se tu po okolí. Nejdřív jsem zaslechl jeho tiché kroky a pak jsem *viděl* nočního motýla, jak se na tebe dívá, když jsi vy-stupoval z auta. Spojenec tě nehybně pozoroval. To bylo pro mě to nejlepší znamení. Kdyby býval byl rozčilený a neklidně se pohyboval kolem, jako by rozmrzely tvou přítomností, jak tomu ostatně až do té doby bylo vždycky, byly by se události ubíraly jiným směrem. Mnohokrát už jsem spojení zahlédl, ale byl k tobě vždycky nepřátelský, tentokrát však to znamení bylo správné a já jsem věděl, že spojenec má pro tebe nějaké poznání. Proto jsem ti také řekl, že máš schůzku s poznáním, schůzku s noční múrou, která už dlouho byla na spadnutí. Z důvodů, které jsou nám ne-pochopitelné, se spojenec rozhodl zjevit se ti ve formě nočního motýla.“

„Ale vy jste říkal, že spojenec nemá tvar a že člověk může po-suzovat pouze jeho působení.“

„To je pravda. Ale pro toho, kdo přihlíží a kdo je s tebou ve spojení, tedy pro Genara a pro mě, je spojenec noční múra. Pro tebe je spojenec pouze účinek, pocit, který máš v těle, zvuk nebo zlatá zrníčka poznání. Nicméně faktem zůstává, že tím, že si spoje-nec vybral formu nočního motýla, nám — tedy mně a Genarovi — sděluje něco velmi důležitého. Noční motýli jsou dárci poznání. Jsou přátelé a pomocníci čarodějů. A Genaro na tebe klade tak-o-vý důraz právě proto, že se spojenec rozhodl být v tvé blízkosti nočním motýlem.“

Jak jsem předpokládal, tu noc, kdy ses setkal s noční múrou, jsi měl opravdu schůzku s poznáním. Naučil ses motýlímu volání, pocítil jsi zlatý prach jeho křídel, ale především sis tenkrát v noci poprvé uvědomil, že *vidíš*, a tvoje tělo poznalo, že jsme světelné

bytosti. Ještě jsi správně nedocenil, jak obrovská událost se stala v tvém životě. Genaro ti ukázal neuvěřitelně přesvědčivě a jasně, že jsme jen pocit, že to, co nazýváme svým tělem, je shluk světelných vláken, která mají vědomí.

Včera v noci jsi byl opět pod ochranou svého spojence. Když jsi přijel, přišel jsem se na tebe podívat a pochopil jsem, že musím zavolat Genara, aby ti vysvětlil tajemství snúcho a sněného. Tys byl přesvědčen — jako ostatně vždycky —, že to jsou všechno jen jakési triky. Ale Genaro nebyl schovaný v křovinách, jak ses domníval. Přišel sem jen kvůli tobě, i když tomu tvůj rozum odmítá uvěřit.

Přijmout tuhle část don Juanova vysvětlení tak, jak mi ji podával, bylo opravdu nesmírně těžké. Nedokázal jsem to připustit. Řekl jsem, že don Genaro byl skutečný a z tohoto světa.

„Všechno, čeho jsi byl až dosud svědkem, je skutečné a z tohoto světa,“ řekl don Juan. „Jiný svět není. Tvůj kámen úrazu je zvláštní neústupnost, s níž trváš na svém, a tahle tvoje zvláštnost se nedá vyléčit vysvětlováním. Proto se dnes Genaro obrátil přímo na tvoje tělo. Když pečlivě prozkoumáš, co jsi dneska dělal, zjistíš, že si tvoje tělo dalo věci dohromady nanejvýš chvályhodným způsobem. Dokázal ses nějak zřítí svého hovění a u zavodňovacího příkopu ses neoddával svým vizím. Zachoval sis vzácné sebeovládání a odtažitost, jak se sluší na bojovníka. Ničemu jsi nevěřil, ale přesto jsi jednal výkonně a účinně, a tak jsi byl schopen sledovat Genarovo volání. Opravdu jsi ho našel, aniž bych ti nějak pomáhal.“

Když jsme došli ke skalní římsě, byl jsi prosvícen silou a viděl jsi Genara stát tam, kde ze stejných důvodů stáli i druzí čarodějové. Skočil ze skalní římsy a přišel k tobě. Sám byl samá síla a kdybys byl postupoval tak, jak sis vedl předtím u zavodňovacího příkopu, byl bys ho *viděl* takového, jaký opravdu je: jako světelnou bytost. Jenže ty ses místo toho vylekal, zejména když tě Genaro přiměl ke skoku. Ten skok jako takový mohl postačit k tomu, aby tě přenesl za tvoje vlastní meze. Ale ty jsi neměl potřebnou sílu, a tak jsi upadl zpátky do světa svého rozumu. Potom ses samozřejmě pustil do smrtelného zápasu sám se sebou. Něco v tobě chtělo jít s Genarem, totiž chtěla to tvoje *vůle*, zatímco tvůj rozum se postavil proti. Kdybys ti byl nepomohl, ležel bys už teď mrtvý, pochovaný na tom místě síly. Ale i když jsem ti pomáhal, chvíli vůbec nebylo jisté, jak to dopadne.“

Několik minut jsme mlčeli. Čekal jsem, že zas promluví, ale nakonec jsem se zeptal: „To mě don Genaro přiměl, abych skočil nahoru na skalní římsu?“

„Neber ten skok v tom smyslu, jak chápeš skákání. Tohle je zas jen způsob, jak se o tom dá mluvit. Dokud budeš sám sebe považovat za pevné tělo, nemůžeš vůbec mít představu, o čem mluvím.“

Na zemi u lucerny na ploše zhruba jednoho čtverečního pětmetru Don Juan rozsypal popel a prsty do něj nakreslil jakýsi náčrtek: osm bodů vzájemně propojených čarami do geometrického obrazce.

Už jednou mi něco podobného nakreslil. Tenkrát před léty se mi don Juan snažil vysvětlit, že nebyla iluze, když jsem viděl, jak tentýž list čtyřikrát za sebou spadl ze stejného stromu.

Na obrazi z popele byla dvě epicentra: jedno označil jako „rozum“ a druhé jako „vůle“. „Rozum“ byl přímo spojen s bodem, který nazval „mluvením“. Přes „mluvením“ byl rozum nepřímo propojen s třemi dalšími body, a to s „cítěním“, „sněním“ a „viděním“. Druhé epicentrum, tedy „vůle“, bylo přímo spojeno s „cítěním“, „sněním“ a „viděním“, ale jen nepřímo s „rozumem“ a s „mluvením“.

Poznamenal jsem, že se ten obrazec liší od nákreсу, který jsem si zapsal před lety.

„Vnější forma není vůbec důležitá. Tyhle body představují lidskou bytost a můžeš je kreslit, jak se ti zachce.“

„To představují tělo člověka?“

„Neříkej tomu tělo. Na vláknech světelné bytosti je osm bodů. Čaroděj říká — jak ostatně vidíš na obrázku, že lidská bytost je především *vůle*, protože *vůle* je přímo spojena se třemi body, s *cítěním*, *sněním* a *viděním*. Lidská bytost je i *rozum*. Tohle je vlastně centrum, které je menší než *vůle*. Přímou je spojeno pouze s *mluvením*.“

„A co jsou ty další dva body, done Juane?“

Podíval se na mě a usmál se.

„Teď jsi už mnohem silnější, než jsi byl tenkrát, když jsme poprvé hovořili o tomhle obrazi. Ale přesto ještě nejsi dost silný, abys mohl znát všech osm bodů. Ty dva další ti jednou ukáže Genaro.“

„A má těch osm bodů každý člověk nebo jenom čarodějové?“

„Dá se říct, že osm bodů si na svět přinášíme všichni. Dva z nich, tedy *rozum* a *vůle*, zná každý. *Cítění* je velmi neurčité, ale také čímsi dobře známé. Ale se *sněním*, *viděním* a *vůlí* se člověk plně obeznámí jedině ve světě čarodějů. Ale teprve na vnějším okraji toho světa

lze potkat tyhle další dva body. Celistvost člověka vytváří všech osm bodů.“

Don Juan mi na diagramu ukázal, že lze v podstatě všechny body nepřímou vzájemně propojit.

Znovu jsem se ho ptal na ty dva tajemné zbývající body. Ukázal mi, že jsou spojeny pouze s „vůlí“ a že jsou vzdáleny od „cítění“ i „vidění“ a ještě mnohem dál od „mluvení“ a „rozumu“. Prstem mi ukázal, že jsou oddělené od ostatních i od sebe navzájem.

„K těmto dvěma bodům se nikdy nedostaneš *mluvením* ani *rozumem*. Zacházet s nimi může jedině *vůle*. *Rozum* je daleko od nich, a proto je absolutně zbytečné snažit se je nějak pochopit. UVědomit si to je jedna z nejtěžších věcí. Koneckonců silnou stránkou rozumu je právě schopnost všechno vysvětlit.“

Ptal jsem se, jestli těch osm bodů nějak koresponduje s oblastmi lidského těla nebo s určitými tělesnými orgány.

„Ano,“ odpověděl suše a smazal nákras.

Dotkl se mé hlavy a vysvětlil mi, že tohle je centrum „rozumu“ a „mluvení“. Hrot hrudní kosti je centrem „cítění“. Krajina nad pupkem je „vůle“. „Snění“ je na pravé straně na žebrech. „Vidění“ zas na levé straně. A dodal, že se občas stane, že má některý bojovník „vidění“ i „snění“ vpravo.

„A kde jsou zbývající dva body?“

Místo odpovědi řekl pár velmi neslušných slov a začal se smát z plných plic.

„Ty jsi ale mazanej, ty si asi myslíš, že jsem ospalej, starej kozel, co?“

Vysvětloval jsem mu, že moje otázky jdou svou vlastní cestou.

„Nesnaž se to uspěchat. Dozvíš se všechno v pravý čas a dál pak půjdeš sám. Budeš stát na vlastních nohách.“

„Chcete snad říct, že už se s vámi nebudu vídat, done Juane?“

„Ne, pak už nikdy. Budeme s Genarem zas jen to, co jsme byli odjakživa — prachem na cestě.“

Počtil jsem, jak se mi sevřel žaludek.

„Co to říkáte, done Juane?“

„Říkám ti, že jsme všichni bytosti nezměrné hloubky, bytosti světelné a bezmezné. Tebe, Genara i mě teď drží pospolu účel, jenž však není našim rozhodnutím.“

„O jakém účelu to mluvíte?“

„O účelu, jímž je naučit se způsoby bojovníka. Z toho už se nemůžeš vymanít, ale my také ne. Dokud bude tento náš cíl trvat,

vzdýcky mě s Genarem najdeš, ale jakmile ho jednou dosáhneš, budeš volně létat a nikdo neví, kam tě síla tvého života zavede.“

„A co v tom dělá don Genaro?“

„Tohle téma ještě není tvojí doménou. Dnes musím kout železo, které rozžhavlil Genaro, totiž fakt, že jsme světelné bytosti. Jsme ten, kdo vnímá. Jsme vědomí, uvědomování si, nejsme předměty, nemáme žádnou pevnost, nejsme pevnou látkou. Jsme bez hranic. Svět, kde jsou předměty a pevné látky, to je jen způsob, jak si umožnit a usnadnit průchod na zemi. To je pouze popis, který byl stvořen proto, aby nám pomáhal. A my zapomínáme, či spíše nás rozum zapomíná, že popis je jenom popisem, a tak zaplétáme svou vlastní celistvost v bludném kruhu, z něhož se sotva kdy během života dokážeme vynořit.“

Například ty se teď zrovna zabýváš snahou vymotat se z osidel *rozumu*. Pro tebe je absurdní a nemyslitelné, že by se Genaro mohl jen tak objevit na okraji chaparralu, a přitom nemůžeš popít, že jsi to na vlastní oči sám viděl. Takhle jsi to totiž opravdu vnímal.“

Don Juan se tlumeně zasmál. Pečlivě nakreslil v popelu další obrazy, ale přikryl ho kloboukem, ještě než jsem si ho stačil obkreslit.

„Jsme ten, kdo vnímá,“ pokračoval. „Ale svět, který vnímáme, je iluze. Byl stvořen popisem, který je nám vykládán od chvíle, kdy jsme se narodili.“

Jsme světelné bytosti, které se narodí se dvěma kruhy síly, ale používáme jen jeden. Používáme ho na to, abychom vytvářeli svět. Kruh, který se zachytí záhy po našem narození, je *rozum*. Jeho společníkem je *mluvení*. A ty pak mezi sebou snují a udržují svět.

Takže v podstatě svět, jež chce tvůj *rozum* udržovat, je svět vytvářený popisem a jeho dogmatickými a nezrušitelnými pravidly, která se *rozum* naučí přijímat a hájit.

Světelné bytosti však mají ještě další kruh síly, který se nikdy nepoužívá, a to je jejich tajemství. *Vůle*. Trik čarodějů je stejný jako trik průměrného člověka. Oba mají popis: jeden ho udržuje *rozumem*, totiž průměrný člověk, zatímco druhý, tedy čaroděj, ho udržuje svou *vůlí*. Oba popisy mají svá pravidla a tato pravidla lze vnímat. Nicméně výhodou čarodějů je fakt, že *vůle* pohlcuje více než *rozum*.

Chtěl bych ti teď doporučit, aby ses od této chvíle snažil vnímat, jestli určitý popis udržuje tvůj *rozum* nebo tvoje *vůle*. Mám dojem, že pro tebe je tohle jediný způsob, jak využívat každodenní život

jako výzvu k poměření sil a jako prostředek, jehož pomocí si můžes nahromadit dost osobní síly, aby ses dostal k celistvosti svého já.

Až přijdeš příště, možná už budeš mít síly dost. V každém případě čekej, dokud se nebudeš cítit tak jako dnes u zavodňovachho příkopu, dokud neucítíš, že ti tvůj vnitřní hlas říká, abys přišel. Jestliže přijdeš v jakémkoli jiném duchu, bude to nejen plýtvání časem, ale bude to pro tebe i nebezpečné."

Poznamenal jsem, že jestli budu muset čekat na ten vnitřní hlas, někdy už je neuvídím.

"Asi budeš překvapen, jak dobře si člověk vede, když stojí u zdi."

Vstal a přiložil pár klacků do ohně. Když do hliněných kamen vložil suché větve, plameny začaly na zem vrhat žlutavou záři. Don Juan zhasl svítilnu a dřepl si před svůj klobouk, který zakrýval kresbu v popeli.

Přikázal mi klidně sedět, zastavit vnitřní dialog a očima upřeně hledět na klobouk. Několik minut jsem se ze všech sil snažil a potom jsem pocítil, že se vznáším nebo snad padám z útesu. Jako by mě nic nepodpíralo, jako bych nesešel, jako bych neměl tělo.

Don Juan zvedl klobouk. V popeli pod kloboukem byly spirály. Pozoroval jsem je bez přemýšlení. Cítil jsem, jak se pohybují. Cítil jsem je v břiše. Zdálo se, že se popel vrší do výše. Potom se začal hýbat a načechrávat a najednou přede mnou seděl don Genaro.

To, co jsem viděl, mě okamžitě zas uvrhlo do mého vnitřního dialogu. Pomyslel jsem si, že jsem určitě musel usnout. Začal jsem krátce dýchat a pokoušel jsem se otevřít oči. Ale měl jsem je otevřené.

Slyšel jsem, že mi don Juan říká, abych vstal a chodil sem a tam. Vyskočil jsem a utekl do ramady. Don Juan s donem Genarem běželi za mnou. Don Juan přinesl svítilnu. Nemohl jsem popadnout dech. Snažil jsem se uklidnit, jak jsem to dělal dřív, a začal poklusávat na místě tváří k západu. Zvedl jsem paže a začal dýchat. Don Juan ke mně přišel a řekl, že tyhle pohyby se mají dělat pouze za soumraku.

Don Genaro zařval, že pro mě nastal soumrak zrovna teď, a oba se začali smát. Don Genaro odběhl k okrají křovin a zase přihopsal zpátky na ramadu, jako by byl přivázan na ohromné gumě, která ho přitáhla zpátky. Opakoval tenhle manévr třikrát nebo čtyřikrát. Potom ke mně přistoupil ze strany. Don Juan se na mě upřeně díval a chichotal se jako dítě.

Nenápadně na sebe pohlédli. Don Juan řekl nahlas donu Genarovi, že můj rozum je nebezpečný a že by mě mohl zabít, jestli se neuklidní.

"Proboha!" zařval don Genaro hlasem jako hrom. "Uklidňovat jeho rozum!"

Vyskočili a smáli se jako dvě děti.

Don Juan chtěl, abych se posadil pod svítilnu, a podal mi poznámkový blok.

"Dneska jsme si z tebe opravdu vystřelili," řekl smílivě. "Neboj se, Genaro byl schovaný pod mým kloboukem."

ČÁST DRUHÁ

TONAL A NAGUAL

MUSET VĚŘIT

Šel jsem po Paseo de la Reforma do centra. Byl jsem unavený. Nepochybně to souviselo s nadmořskou výškou Mexico City. Mohl jsem sice jet autobusem nebo taxíkem, ale i přes mou únavu se mi chtělo jít pěšky. V neděli odpoledne je provoz minimální, ale výfukové plyny autobusů a nákladňáků s dieslovými motory proměnily úzké uličky středu města ve smogové kaňony.

Došel jsem na Zocalo a zaznamenal jsem, že katedrála Mexico City je ještě víc nakloněná, než když jsem ji viděl naposledy. Vešel jsem pár kroků do obrovských prostor a myslí se mi mihla cynická představa.

Odtamtud jsem zamířil na trh Lagunilla. Nic zvláštního jsem tam nehledal. Chodil jsem bezcílně, avšak poměrně rychle, a na nic konkrétního jsem se nedíval. Zastavil jsem se u stánků se starými mincemi a knihami.

„Zdravíčko! Helemese, kdopak to tady je!“ najednou mě někdo lehce poklepal po rameni.

Při tom hlasu a dotyku jsem úplně vyskočil. Rychle jsem se obrátil doprava. Otevřel jsem překvapením ústa. Ten, kdo na mě promluvil, byl don Juan.

„Proboha, done Juane!“ vykřikl jsem a zachvěl jsem se od hlavy až k patě. „Co tady děláte?“

„A co tady děláš ty?“ opáčil jako ozvěna.

Řekl jsem mu, že jsem se na pár dní zastavil ve městě, a že jsem se pak chtěl vydat za ním do hor ve středním Mexiku.

„No dobrá, řekněme, že já jsem sešel z hor, abych našel tebe,“ řekl s úsměvem.

Několikrát mě poplácal po rameni. Zdálo se, že je rád, že mě vidí. Dal si ruce v bok, nadmul hrud' a zeptal se mě, jestli se mi líbí jeho zevněšek. Teprve teď jsem si všiml, že má na sobě oblek. Tahle nesrovnalost na mě najednou tlelehla naplno. Byl jsem ohromen.

„Jak se ti líbí moje *tacuche*?“ ptal se mě rozzářeně.

Použil slangového výrazu „*tacuche*“ místo standardního španělského „*traje*“, oblek.

„Dneska jsem v obleku,“ řekl, jako by mi to musel vysvětlit. Pak mi ukázal na otevřená ústa: „Zavři puslu!“

Nepřítomně jsem se zasmál. Všiml si mého zmatku. Tělo se mu otřásalo smíchem, když se otáčel, abych si ho mohl prohlédnout ze všech stran. Byl vyšňořen zcela neuvěřitelně: světle hnědý oblek s tenoučkým proužkem, hnědé boty, bílá košile. A k tomu vázanku! Začal jsem uvažovat, jestli má také ponožky, nebo jestli si ty boty obul naboso.

Můj zmatek ještě zvětšoval šílený pocit, že když mi poklepal na rameno a já se otočil, měl na sobě svoje khaki kalhoty a košili, své sandály a slamák, a že teprve, když mě upozornil, jak je oblečen, a já jsem zaostril pozornost na všechny jednotlivé detaily jeho oblečení, zafixovalo se mi jako celek, jako kdybych ho já vytvořil svými myšlenkami. Ze všech částí mého těla dolehlo tohle ohromení nejvíce zřejmě na má ústa. Mímodesk se mi otevřela. Don Juan se jemně dotkl mé brady, jako by mi je pomáhal zavřít.

„Takhle z toho určitě dostaneš druhou bradu,“ smál se v krátkých poryvech.

Teprve teď jsem si uvědomil, že nemá klobouk na hlavě a že má krátké bílé vlasy pěšinkou rozdělené na pravé straně. Vyhlížel jako starý mexický džentlmen, pán z města oblečený do bezvadné ušitého obleku.

Řekl jsem mu, že fakt, že ho potkávám tady, mě rozhodil do té míry, že si musím sednout. Měl pro mě veliké pochopení a navrhl mi, že zajdeme do blízkého parku.

Několik bloků jsme přešli naprosto mlčky. Došli jsme na Plaza Garibaldi. Tady hudebníci nabízejí svoje služby. Je tu jakési centrum pro zaměstnávání muzikantů.

Ztratili jsme se s donem Juanem v davu diváků a turistů a procházeli jsme se po parku. Po chvíli se zastavil, opřel se o zeď a lehce si povytáhl kalhoty v kolenou: ukázal mi, že má na sobě krátké hnědé ponožky. Požádal jsem ho, aby mi vysvětlil smysl svého tajemného oblečení. Poněkud neurčitě odpověděl, že si prostě pro dnešek musel vzít na sebe oblek z důvodů, které pochopím až později.

Potkat dona Juana v obleku bylo tak absurdní, že jsem takřka nedokázal zvládnout svoje rozčilení. Několik měsíců jsem ho ne-

viděl a byl bych dal celý svět za to, abych s ním zas mohl mluvit, ale tohle bylo jaksí nepatřičné. Pozornost mi všelijak přeskakovala. Don Juan si nepochybně povšiml mé úzkosti a navrhl, že bychom měli zajít do parku La Alameda, je pryj jen pár bloků odtud a je mnohem klidnější.

V parku nebylo mnoho lidí a snadno jsme si našli prázdnou lavičku. Sedli jsme si. Moje nervozita ustoupila pocitu stísněnosti. Netroufal jsem si na dona Juana ani pohlédnout.

Následovalo dlouhé zdrcující ticho. Nakonec jsem řekl, stále se na něj nedívaje, že můj vnitřní hlas mě konečně přiměl začít ho zase hledat, že všechny ty ohromující události, které jsem u něj zažil, velmi hluboce ovlivnily můj život, že o nich prostě musím mluvit.

Don Juan netrpělivě mávl rukou a prohlásil, že není jeho taktikou setrvávat na minulých věcech.

„Teď je důležité to, že jsi splnil, co jsem ti doporučoval. Začal jsi brát svůj každodenní život jako výzvu a důkazem, že sis nasbíral dostatek osobní síly, je neodiskutovatelný fakt, že jsi mě úplně bez problémů našel, přesně na tom místě, kde jsi mě najít měl.“

„Dost pochybuji, že bych tomuhle mohl uvěřit,“ namítl jsem.

„Čekal jsem tě a ty ses objevil. To je všechno, co vím. A to je všechno, co by měl bojovník chtít vědět.“

„A co se stane teď, když jsem vás našel?“

„Tak zaprvé, nebudeme probírat problémy *rozumu*, tyhle zkušenosti patří k jiné době a k jinému rozpoložení. Přesněji řečeno, to jsou pouze příčky na nekonečném žebříku. Kdybychom je zdůrazňovali, ubírali bychom na důležitosti tomu, co se děje teď. A to si bojovník v žádném případě nemůže dovolit.“

Měl jsem takřka nepřekonatelnou touhu si stěžovat. Nešlo o to, že bych snad litoval něčeho, co se mi stalo, ale spíš o to, že jsem toužil po útěše a soucitu. Zdálo se, že don Juan ví, v jakém jsem rozpoložení, protože mluvil tak, jako kdybych opravdru vyslovil, co se mi táhlo hlavou.

„Člověk vydrží stezku poznání jediné jako bojovník. Bojovník si nesmí na nic stěžovat a nesmí ničeho litovat. Jeho život je nekonečná výzva a tyto výzvy v žádném případě nemohou být dobré nebo zlé. Výzva je prostě výzva.“

Říkal to suchým a přísným tónem, ale přitom se vlídně a neškodně usmíval.

„Teď, když jsi tady, budeme čekat na znamení.“

„Na jaké znamení?“

„Musíme zjistit, jestli tvoje síla dokáže obstát sama o sobě. Posledně se bídne vypařila. Tentokrát ti okolnosti tvého osobního života zřejmě daly všechno, čeho je zapotřebí, aby ses mohl zabývat výkladem čarodějů, alespoň na povrch to tak vypadá.“

„Mám tedy šanci, že byste mi o tom mohl něco říct?“

„To záleží na tvé osobní síle. Jako ostatně vždycky v souvislosti s tím, co dělá nebo nedělá bojovník. Jediná věc, na níž opravdu záleží, je osobní síla. Já bych řekl, že sis až dosud vedl dobře.“

Po chvíli mlčení se zvedl, jako by chtěl změnit téma hovoru, a ukázal na svůj oblek.

„Ten oblek na sobě musím mít jen kvůli tobě,“ řekl záhadně. „Tenhle oblek je moje výzva. Jen se podívej, jak hezky v něm vypadám! A jak je to snadné. Co? Nic na tom není!“

Don Juan si v tom obleku vedl neobyčejně dobře. Jediné měřítko srovnání, které mě napadlo, byl můj dědeček, jenž nosil těžký oblek z anglického flanelu. Vždycky mi v tom svém obleku připadal nepřírozený a celý nesvůj. Don Juan však byl naopak jako ve svém žvluku.

„Mýlíš si, že je pro mě snadné být v tom obleku zcela přirozený?“ zeptal se mě.

Nevěděl jsem, co mám říct. Ale pro sebe jsem usoudil, že podle toho, jak vypadá a jak se pohybuje, je to pro něj ta nejsnazší věc na světě.

„Mít na sobě oblek je pro mě výzvou. Asi stejně těžkou, jako by pro tebe bylo nosit pončo a sandály. Ale ty jsi nikdy nebyl nucen tohle pokládat za výzvu. Se mnou se to má jinak, já jsem Indián.“ Podívali jsme se na sebe. Zvedl obočí v tiché otázce, jako by chtěl, abych k tomu něco řekl.

„Základní rozdíl mezi obyčejným člověkem a bojovníkem je v tom, že bojovník všechno přijímá jako výzvu, zatímco obyčejný člověk to bere buď jako požehnání, nebo jako kletbu. Skutečnost, že jsi dneska tady, ukazuje, že jsi převrátil vážky ve prospěch cesty bojovníka.“

Upřeně se na mě zadíval, až jsem znevůzněl. Pokusil jsem se vstát a chodit, ale don Juan mě přiměl zase si sednout.

„Budeš tady sedět a bez rozčítování, dokud nebudeme hotovi,“ přikázal mi. „Čekáme na znamení, bez něho nemůžeme pokračovat, protože nestačí, že jsi mě našel, stejně jako nestačilo, když jsi našel Genara na poušti. Tvoje síla se musí sebrat a dát znamení.“

„Nechápu, co chcete.“

„Viděl jsem, jak se tady po parku něco plíží.“

„Byl to spojenec?“

„Nebyl. Takže tu musíme sedět, než zjistíme, k jakému druhu znamení se tvoje síla sbírá.“

Potom mě vybídl, abych mu podrobně vylíčil, jak jsem prováděl doporučení, která mi dali s donem Genarem a která se týkala mého každodenního světa a vztahů s lidmi. Byl jsem poněkud na rozpácích. Uklidňoval mě, že moje osobní záležitosti pro ně nejsou moje soukromá věc, protože i on s donem Genarem jsou součástí úkolu, který mi ukládá čarodějství, a že nade mnou oba drží ochrannou ruku. Žertem jsem poznamenal, že se mi kvůli tomu čarodějskému úkolu život úplně zhroutil, a vylíčil jsem mu, s jakými potížemi jsem udržoval v chodu svůj každodenní svět.

Mluvíli jsme dlouho. Don Juan se mému vyprávění smál, až se mu kutálely slzy po tvářích. Několikrát se plácl do stehen. Tohle gesto jsem ho viděl dělat snad stokrát, ale když ho prováděl v obleku, bylo to jaksi nepatřičné. Byl jsem plný úzkostných předtuch, které jsem musel vyslovit.

„Váš oblek mě děsí víc než všechno, co jste mi kdy udělal.“

„Na to si zvykneš. Bojovník musí být jako fluidum a musí se posouvat v souladu se světem kolem sebe, ať je to svět *rozumu* nebo svět *víle*.“

Pokaždé, když bojovník zjistí, že svět není jedno ani druhé, nastává nejnebezpečnější aspekt tohoto přesouvání. Jediný způsob, jak obstát v tomto rozhodujícím přesouvání, je prý pokračovat v tom, co člověk dělá, jako by všemu věřil. Jinými slovy, tajemství bojovníka je v tom, že věří, aniž by věřil. Ale samozřejmě, že bojovník nemůže jen tak říci, že věří, a zůstat při tom. To by bylo příliš snadné. Kdyby jenom věřil, zbavilo by ho to možnosti pro- věřit si svou situaci. Kdykoli se musí zabývat něčím, co se dotýká víry, bojovník to provádí jako volbu, jako projev své nejnuitnější záliby. Bojovník nevěří, bojovník *musí* věřit.“

Zapisoval jsem si do bloku a don Juan na mě několik vteřin upřeně hleděl. Zůstal jsem potichu. Nedalo se říct, že bych chápal, v čem ten rozdíl je, ale neměl jsem chuť se přít nebo se na něco ptát. Chtěl jsem sice uvažovat nad tím, co mi právě říkal, ale když jsem se rozhlédl, mysl se mi zatoulala. Za námi stála na ulici dlouhá řada aut a autobusů a všichni troubili. Na kraji parku asi dvacet metrů od nás, v přímce s lavičkou, na níž jsme seděli, postávala

skupinka asi sedmi lidí, mezi nimiž byli policisté ve světle šedých uniformách, nad člověkem nehybně ležícím na trávě. Buď byl opilý nebo vážně nemocný.

Pohlédl jsem na dona Juana. Také se díval tím směrem.

Řekl jsem mu, že z nějakého důvodu nejsem s to sám pochopit, co mi zrovna vysvětloval.

„Nechci se už na nic ptát,“ řekl jsem mu. „Jenže když vás nepožádám, abyste mi to vyvětil, tak tomu nebudu rozumět. Pro mě je velmi nezvyklé, že se na nic neptám.“

„Prosím tě, určitě buď normální,“ předstíral vážnou tvář.

Řekl jsem mu, že nechápu, jaký je rozdíl v tom, když bojovník věří a když musí věřit. Obojí že mi připadá stejné. Předpokládat, že se tyhle dva postoje liší, znamená krajní pedantství.

„Vzpomínáš si, jak jsi mi jednou vyprávěl o své kamarádce a jejích kočkách?“ zeptal se mě jakoby mimochodem.

Podíval se na oblohu a protáhl si nohy, opíraje se o lavičku. Dal si ruce za hlavu a napnul svaly po celém těle. A jako vždycky mu v kostech hlasitě zapraskalo.

Měl na mysli příhodu, kterou jsem mu kdysi vyprávěl. Jedna moje známá našla v sušičce v prádelně dvě skoro mrtvá kořata. Vzkřísila je, výtečně je krmila a pečovala o ně, až jí z nich vyrostly dvě obrovské kočky, jedna černá a druhá zrzavá.

Za dva roky prodala dům. A protože si ty kočky nemohla vzít s sebou a nepodařilo se jí pro ně najít jiný domov, zbývalo jí za těchto okolností udělat jen jedno: odnést je k veterináři a tam je nechat uspat.

Pomáhal jsem jí ty kočky odvézt. Ještě nikdy nejdly v autě a moje známá se je pokoušela uklidňovat. Kočky ji škrábaly a kousaly, zejména ta zrzavá, která se jmenovala Max. Když jsme konečně dorazili k veterináři, jako první vzala tu černou. Popadla ji do náruče a beze slova s ní vystoupila z auta. Kočka si hrála a jemně natahovala tlapy, když má známá ramenem otevřela skleněné dveře nemocnice.

Letmo jsem se podíval na Maxe. Seděl vzadu. Zřejmě ho vyděsil pohyb mé hlavy, protože se vrhl pod sedadlo řidiče. Posunul jsem sedadlo dozadu. Nechtěl jsem pro něj sahat, protože jsem se bál, že mi poškrábe a pokouše ruku. Kocour ležel v malé prohlubni na podlaze auta. Zdálo se, že je velmi rozčilený. Rychle dýchal a díval

se na mě. Setkali jsme se očima a ten pohled mě ohromil. Co si se zmocnilo mého těla, jakási forma předtuchy, zoufalství nebo možná rozpaků nad tím, že se podílím na tom, co se právě děje.

Pocítil jsem potřebu Maxovi vysvětlit, že jde o rozhodnutí mé známé a já že jí jenom pomáhám. Kocour se na mě stále díval, jako by mým slovům rozuměl.

Podíval jsem se, jestli už moje známá jde. Viděl jsem ji skleněnými dveřmi, jak hovoří se sestrou. Pocítil jsem podivné dloubnutí v těle a automaticky jsem otevřel dveře auta.

„Uťkej, Maxi. Uteč!“ řekl jsem kocourovi.

Kocour vyrazil z auta a pelášil přes ulici s tělem u země jako pravá kočič šelma. Ulice naproti byla liduprázdná a ani žádná auta tam neparkovala. Viděl jsem, jak Max utíká ulicí podél škrapy. Doběhl na roh velkého bulváru a tam skočil kanálem přímo do odpadní stoky.

Moje kamarádka se vrátila. Když jsem jí řekl, že Max utekl, nasedla do auta a beze slova jsme odjeli.

Během následujících měsíců se mi tato příhoda stala symbolem mé samotného. Představoval jsem si divný záblesk v Maxových očích, když se na mě díval. Možná jsem ho i opravdu zahlédl, než vyskočil z auta. V ten okamžik jsem věřil, že se kastrovaný, tlustý a zbytečný domácí mazánek může stát pravou kočkou.

Pověděl jsem donu Juanovi, že když Max utíkal přes ulici a zaběhl do kanálu, byl jsem přesvědčen, že jeho „kočičí duch“ je bezchybný a možná nikdy jindy v jeho životě nebyla jeho „kočkovitost“ průkaznější než právě tehdy. Ta příhoda ve mně zanechala nezapomenutelný dojem.

Vyprávěl jsem ten příběh všem svým známým, a jak jsem jej vykládal stále znovu, docela příjemně jsem pocítoval, jak se s tím kocourem čím dál víc ztotožňuji.

Představoval jsem si, že jsem jako Max: přilíš se oddávám svým slabůstkám a v mnoha ohledech jsem úplně domestikovaný, a přece nemohu přestat myslet na to, že vždycky budu mít možnost jediného okamžiku, kdy se duch člověka může zmocnit celého mého těla, tak jako se duch „kočkovitosti“ zmocnil těla Maxova, odulého a zbytečného.

Donu Juanovi se ten příběh líbil a poznamenal k němu pár věcí. Není prý těžké nechat ducha člověka plynout a ujmout se vlády, ale udržet ho, to že prý je něco, co dokáže jedině bojovník.

„A má být s tím příběhem o kočkách?“

„Říkal jsi mi přece, že jsi věřil, že využíváš své šance stejně jako Max.“

„Ale já tomu věřím.“

„A já se ti snažím říct, že jako bojovník nemůžeš jenom věřit a nechat to jen tak být. Například u Maxe toto *muset věřit* znamená, že jsi přijal fakt, že jeho útek také mohl být úplně zbytečné úsilí. Max byl třeba na místě mrtev, když skočil do té stoky. Mohl se také utopit nebo umřít hladem, mohly ho sežrat krysy. Bojovník vezme v úvahu všechny tyto možnosti a potom se rozhodne uvěřit té, která odpovídá jeho nejvnitřnějšímu zalíbení.“

Jako bojovník *musíš věřit*, že to Max dokázal, že nejen utekl, ale že si zachoval svou sílu. *Musíš* tomu *věřit*. Řekněme, že bez této víry nemáš nic.“

Ten rozdíl mi teď byl zcela srozumitelný. Uvědomil jsem si, že jsem se opravdu rozhodl uvěřit, že Max přežil, i když jsem věděl, jak ho poznamenala doba, kdy byl rozmazlovaný a hýčkaný miláček.

„Věřit znamená mít něco hotového a spolehlivého, ale muset věřit, to je něco jiného. Například v tomto případě ti dala síla skvělé poučení, ale ty ses ho rozhodl využít jenom částečně. Jestliže musíš věřit, musíš využívat událost celou.“

„Chápu, co mi chcete říct.“

Měl jsem hlavu jasnou a mysl jsem si, že rozumím jeho pojetí úplně bez námahy.

„Obávám se, že tomu stejně pořád nerozumíš,“ řekl takřka šeptem.

Upřeně na mě zíral. Chvilí jsem ten jeho pohled vydržel.

„A co ta druhá kočka?“ zeptal se mě.

„Co? Ta druhá kočka?“ opakoval jsem bezděčně.

Úplně jsem na ni zapomněl. Pro mě se symboly točily jen kolem Maxe. Ta druhá kočka pro mě neměla smysl.

„Ale má!“ vykřikl don Juan, když jsem mu pověděl, co si o tom myslím. „Muset věřit znamená, že musíš brát v potaz i tu druhou kočku. Tu, která si hrála a lízala ruce, jež ji odnášely, aby zpečetily její osud. Ta kočka šla důvěřivě na smrt, plná svých kočičích názorů.“

Ty si myslíš, že jsi jako ten Max, a proto jsi na druhou kočku zapomněl. Vždyť ani nevíš, jak se jmenovala. Muset věřit znamená brát všechno v úvahu, a než se rozhodneš být jako Max, musíš uvážít také to, že bys mohl být i jako ta druhá kočka a jít šťastně

vsříc svému osudu, pln vlastních názorů, místo aby ses odvážil rizika a utekl a zachránil si život.“

V jeho slovech byl netušený smutek, a možná že byl ten smutek ve mně. Dlouho jsem mlčel. Nikdy mě ani nenapadlo, že bych mohl být i tou druhou kočkou. Takové pomyšlení pro mě bylo velmi skličující.

Mírné pozdvižení a tlumené zvuky mě najednou vytrhly z přemítání. Policie rozháněla lidi, kteří se shromáždili kolem muže ležícího na trávě. Někdo mu podložil hlavu srolovaným sakem. Ten člověk ležel souběžně s ulicí tváří k východu. Z místa, kde jsem seděl, jsem téměř mohl tvrdit, že má otevřené oči.

Don Juan si povzdechl: „To je ale nádherné odpoledne,“ a podíval se na oblohu.

„Já nemám rád Mexico City.“

„A proč ne?“ zeptal se don Juan.

„Nesnáším smog.“

Don Juan rytmicky pokyvoval hlavou, jako kdyby se mnou souhlasil.

„Raději bych s vámi byl někde v poušti nebo v horách.“

„Já být tebou, už nikdy bych nic takového neřikal.“

„Ale já jsem to nemyslel zle, done Juane.“

„To vím stejně dobře jako ty. Jenomže nezáleží na tom, jak to myslíš. Bojovník, a vlastně vůbec nikdo by si neměl přát být jinde, než kde zrovna je. Bojovník proto, že bere život jako odpověď na výzvu, a obvyčejný člověk proto, že neví, kde si ho najde smrt.“

Podívej se na toho člověka tam na trávě. Co myslíš, že mu asi je?“

„Bud' je opilý nebo nemocný.“

„Vždyť umírá!“ řekl don Juan s naprostým přesvědčením. „Když jsme si tady sedali, zahlédl jsem jeho smrt kroužit kolem něj. Proto jsem ti říkal, abys nevstával. Ať se děje, co se děje, z téhle lavičky nesmíš vstát, dokud nebude konec. Tohle je znamení, na které čekáme. Je pozdě odpoledne. Slunce bude právě zapadat. To je hodina tvé síly. Dívej se. Pohled na toho člověka je tu jenom pro nás.“

Don Juan mě upozornil, že z místa, kde sedíme, nám v pohledu na něj nic nebrání. Skupina zvědavých kolemjdoucích se v půlkruhu shlukla na opačné straně od nás.

Pohled na muže ležícího na trávě mě začal velice znepokojovat. Byl hubený a tmavý, pořád ještě mladý. Měl krátké kudrnaté vlasy.

Rozepnutá košile mu odkrývala hrud'. Na sobě měl oranžovou pletenou vestu s rukávy prodřenými na loktech a staré obnošené šedé kalhoty. Boty, omšelé a nedefinovatelné barvy, byly rozvázané. Ležel bez hnutí. Nedokázal jsem rozpoznat, jestli dýchá nebo ne. Uvažoval jsem, zda opravdu umírá, jak říkal don Juan. Anebo zda don Juan jen tuto událost využívá k tomu, aby mi objasnil, oč mu jde. Moje poslední zkušenosti s donem Juanem mě utvrzovaly v jistotě, že si věci uzpůsobuje tak, aby mu všechno zapadalo do jeho záhadného schématu.

Dlouho jsem mlčel. Potom jsem se k němu obrátil. Měl zavřené oči. Začal mluvit, aniž je otevřel.

„Ten člověk teď umře. Ty tomu ale nevěříš, vid'?"

Otevřel oči a chvíli na mě upřeně zíral. Měl tak pronikavý pohled, až mě to ohromilo.

„Ne, nevěřím tomu.“

Opravdu jsem měl pocit, že je to všechno až moc snadné. Museli jsme jít zrovna do tohoto parku a zrovna teď, jako na zavolanou, i tady umírá člověk.

„Celý svět se přizpůsobuje sám sobě," řekl don Juan, když vyslechl moje pochybnosti. „Tohle není narežirováno. Tohle je znamená, je to projev síly.“

Svět, který je udržován *rozumem*, ze všeho vytváří událost, kterou můžeme chvíli pozorovat na cestě za daleko důležitějšími věcmi. Můžeme o tom pak říct jen to, že ten člověk leží na trávě v parku a že je možná opilý.

Svět, který je udržován *vůli*, z toho vytvoří skutek síly, kterou můžeme *vidět*. Můžeme *vidět smrt*, jak krouží kolem toho člověka a stále hlouběji zasekává svoje háčky do jeho světelných vláken. Můžeme *vidět*, jak světelné provazce ztrácejí napětí a jak se jeden za druhým vytrácejí.

Nám, světelným bytostem, jsou otevřeny tyto dvě možnosti. Ty jsi někde uprostřed, pořád chceš všechno mít v nějaké *přihrádce rozumu*. Ale jak teď vůbec můžeš pomíjet fakt, že tvoje osobní síla se sebrala k takovému znamení? Když jsi mě našel na místě, kde jsem na tebe čekal — a našel jsi mě tak, že jsi ke mně prostě přišel, aniž jsi na to myslel, aniž jsi to plánoval, aniž jsi k tomu nějak záměrně používal *rozum* — šli jsme sem do parku. Sedli jsme si tady, že počkáme na znamení, a tu jsme si všimli toho člověka a každý si ho uvědomil jinak a po svém — ty jsi ho viděl svým *rozumem* a já svou *vůli*.

Ten umírající je jeden z krychlových centimetrů šance, kterou síla dává bojovníkovi. Uměním bojovníka je být neustále fluidem tak, aby se jí uměl chopit. Já jsem se jí chopil, ale co ty?"

Nedokázal jsem odpovédět. UVědomil jsem si, že mám v sobě nesmírnou propast, a na okamžik jsem si byl nějak vědom obou světů, o nichž mluvím.

„To je opravdu úžasně znamená! A to všechno jen kvůli tobě. Síla ti ukazuje, že smrt je nezbytnou složkou *nutnosti věřit*. Bez vědomí smrti je všechno obyčejné a triviální. Jedině proto, že nám jde smrt v patách, se svět stává nevyzpytatelným tajemstvím. Tohle ti síla ukázala. Já jen pro tebe shrnuji jednotlivé podrobnosti toho znamení, aby ti byl směr jasný, ale tím shrnutím podrobností jsem ti také ukázal, že to všechno, co jsem ti dnes říkal, je také to, čemu i já sám musím věřit, protože to je zálibou mého ducha.“

Chvíli jsme se jeden druhému dívali do očí.

„Vzpomněl jsem si na jednu báseň, kterou jsi mi kdysi čítával," řekl don Juan a uhnul pohledem. „O tom člověku, jenž se rozhodl, že umře v Paříži. Jak to je?"

Tu báseň napsal Cesar Vallejo a jmenuje se „Černý kámen na bílém kameni". Nesčetněkrát jsem donu Juanovi na jeho vlastní přání četl a recitoval první dvě sloky:

Umřu v Paříži, až bude pršet,

na ten den už si vzpomínám.

Umřu v Paříži — a já neutíkám —

možná na Podzim, jednou ve čtvrtěk jako dnes.

Bude to ve čtvrtěk, protože dneska,

ve čtvrtěk, kdy píšu tyhle verše,

moje kosti ten zorat cítí,

a na celé cestě své jsem se nikdy neviděl

tak osamělý jako dnes.

Ta báseň ve mně vyvolala nevýslovný pocit smutku.

Don Juan mi zaseptal, že musí věřit, že ten umírající muž měl dostatek osobní síly, aby si sám dokázal zvolit za místo, kde zemře, ulici v Mexico City.

„A jsme zas zpátky u příběhu o dvou kočkách. Musíme věřit, že si Max uvědomil, co mu jde v patách, a že měl stejně jako tenhle člověk dost síly, aby si alespoň mohl vybrat místo pro svůj konec. Ale byla tu ještě ta druhá kočka, tak jako i tady jsou ještě další lidé,

kolem nichž krouží smrt, když jsou osamělí a nic netušíce, zírají na stěny a strop ošklivé holé místnosti.

Avšak ten člověk umírá tam, kde vždycky žil, na ulicích. Ti tři policisté, kteří ho hlídají, jsou jeho čestná stráž. A jak bude vyhasínat, očima zachytí poslední záblesk světa v obchodech přes ulici — uvidí auta, stromy, davy lidí proudících okolo, a uši mu naposledy zaplaví pouliční vřava, doprava a hlasy mužů a žen, kteří procházejí kolem.

Vidíš tedy, že bez vědomí přítomnosti vlastní smrti není žádná síla ani tajemství.“

Dlouho jsem se na toho muže díval. Nehýbal se. Možná už byl mrtev. Ale na mé nedůvěře už teď nezáleželo. Don Juan měl pravdu. Muset věřit, že svět je tajemný a nevyzpytatelný, je výrazem nejnuitnější záliby bojovníka. Bez tohoto postoje by neměl nic.

OSTROV TONALU

V poledne na druhý den jsme se s donem Juanem setkali zas ve stejném parku. Pořád měl na sobě svůj hnědý oblek. Posadili jsme se na lavičku. Don Juan si svlékl sako a pečlivě, nicméně nenuceně ho složil a přehodil přes lavičku. I když jeho nenucenost byla úmyslná, přesto byl zcela přirozený. Přistihl jsem se, že na něj zírám. Zřejmě si uvědomoval, jaký paradox pro mě představuje, a usmál se. Narovnal si vázanku. Měl na sobě bězovou košili s dlouhým rukávem, která mu dokonale padla.

„Vzal jsem si zas ten oblek, protože ti chci říct něco velice důležitého,“ řekl, poklepáváje mě po zádech. „Včera sis vedl velmi dobře. Teď už je na čase, abychom dospěli k určité konečné jednotě.“

Na dlouhou chvíli se odmlčel. Zdálo se, že si připravuje, co řekne. Měl jsem divný pocit v břiše. Okamžitě mě napadlo, že mi asi chce předat výklad čarodějů. Několikrát se zvedl, přecházel přede mnou sem a tam, jako kdyby bylo těžké vyslovit to, co má na mysli.

„Pojďme naproti do restaurace a dáme si tam něco k snědku,“ řekl nakonec.

Rozbalil sako, a než si ho oblékl, ukázal mi, že má všude podšívku.

„Nechal jsem si ho ušít na míru,“ usmál se, jako by na to byl pyšný a jako kdyby mu na tom záleželo.

„Musel jsem tě na to upozornit, protože by sis toho jinak ani nevšiml, a přitom je velmi důležité, aby sis to uvědomoval. Ty si věci uvědomuješ teprve tehdy, když si myslíš, že si je máš uvědomovat, ale stav bojovníka znamená, že si uvědomuje všechno a pořád.“

Můj oblek a všechny tyhle náležitosti jsou důležité, protože představují mou formu v životě. Nebo spíše stav, podmínku jedné ze dvou částí mé celistvosti. Už delší dobu je tenhle rozhovor na spadnutí. Mám teď pocit, že nadešel čas, abychom se do něj

pustili. Ale musíme to provést důkladně, protože jinak ti to nikdy nebude dávat smysl. Chtěl jsem, aby ti můj oblek ukázal první klíč. Myslím, že se to podařilo. Teď je chvíle, kdy je třeba mluvit, protože v záležitostech týkajících se tohoto tématu nelze nic zcela pochopit bez mluvení.“

„A co je to za téma, done Juane?“

„Celistvost člověka.“

Prudce se zvedl a vedl mě přes ulici do restaurace ve velikém hotelu. Číšnice nás zavedla ke stolu v tmavém koutě. Nebyla k nám zrovna přívětivá. Oblíbená místa hostů byla bezpochyby spíše u oken.

Řekl jsem donu Juanovi, že mi ta žena připomíná servírku v restauraci v Arizoně, kam jsme se kdysi spolu zašli najíst, která se nás nejdříve ptala, jestli vůbec máme dost peněz na zaplacení, a teprve potom nám podala jídelní lístek.

„Já se na ni vůbec nezlíbím,“ řekl don Juan, jako kdyby pro ni měl pochopení. „Tahle se také bojí Mexičanů stejně jako tamta.“

Tiše se zasmál. Několik lidí u vedlejších stůlů otočilo hlavy a podívalo se po nás.

Don Juan řekl, že nám ve skutečnosti dala ten nejlepší stůl, jaký tam mají, aniž to ovšem tušila, a dokonce nejspíš sama proti své vůli, protože je to stůl, u něhož si můžeme povídat a já psát, co hrdlo ráčí.

Zrovna jsem vytáhl blok z kapsy a položil si ho na stůl, když se nad nás naklonil číšník. Zdálo se, že i on má špatnou náladu. Stál nad námi poněkud vyzývavě.

Don Juan si pro sebe začal objednávat velmi náročné jídlo. Objednával, aniž se podíval na jídelní lístek, jako by ho znal zpaměti. Byl jsem trochu na rozpacích, číšník se nad námi objevil nečekaně a já jsem neměl čas přečíst si jídelníček, a tak jsem mu řekl, že si dám to samé.

Don Juan mi zašeptal do ucha: „Vsadím se, že nemají, co jsem si objednal.“

Protáhl si paže a nohy a řekl mi, abych se uvolnil a pohodlně usadil, protože bude trvat celou věčnost, než se to jídlo připraví.

„Jsi teď na velmi podstatné a obtížné křižovatce. Možná je to poslední křižovatka a pro pochopení je asi ta nejtěžší. Některé věci, které ti chci dnes ukázat, ti nejspíš nikdy nebudou jasné. Ale ostatně se ani neočekává, že budou srozumitelné. Takže se tím netrap a nenech se odradit. Všichni jsme bytosti poněkud přihlouplí, když

vstupujeme do světa čarodějství. A vstoupit do světa čarodějů ještě rozhodně nikomu nezaručuje, že se změní. Někteří z nás zůstanou hlupáci až úplně do konce.“

Líbilo se mi, že i sám sebe začlenil mezi hlupáky. Věděl jsem, že to nedělá jen tak ze zdvořilosti, ale že mu to slouží jako didaktická pomůcka.

„Nemrač se, jestli nebudeš moudrý z toho, co ti chci říct. Když vezmu v úvahu tvou náuru, tak se trochu bojím, že vypustíš duši ve snaze to pochopit. A to nedělej! To, co ti chci říct, ti má jenom ukázat směr.“

Najednou mě zaplavil pocit úzkostných obav. Don Juanova varování mě nutila k nekonečným spekulacím. Už při jiných příležitostech mě nabádal velmi podobným způsobem, a to, před čím mě varoval, se pak vždycky ukázalo být úkolem pro mě přímo zničujícím.

„Jsem velmi nervózní, když se mnou takhle mluvíte.“

„Já vím,“ odpověděl klidně. „Úmyslně se tě snažím vyburcovat. Potřebuji, aby ses pozorně soustředil, potřebuji celou tvou pozornost.“

Odmíchl se a podíval se na mě. Nervózně a bezděky jsem se zasmál. Věděl jsem, že natahuje dramatické možnosti chvíle, jak to jen jde.

„Tohle ti neříkám jen tak pro efekt,“ prohlásil, jako by četl moje myšlenky. „Jenom ti dávám čas, aby ses mohl řádně přizpůsobit.“

V tu chvíli se u našeho stolu zastavil číšník, aby nám oznámil, že nemají to, co jsme si objednali. Don Juan se hlasitě zasmál a objevil si kukačičné placky s fazolemi. Číšník se pohrdavě ušklíbl, že prý nic takového nepodávají. Místo toho nám doporučil steak nebo kuře. Nakonec jsme se dohodli na polévce.

Jedli jsme mlčky. Polévka mi nechutnala. Ani jsem ji nedojedl, zato don Juan svou porci snědl celou.

„Ten oblek jsem si musel vzít,“ řekl znenadání, „abych ti mohl povědět o něčem, co už sice znáš, ale co stejně potřebuje objasnit, má-li to být účinné. Čekal jsem s tím až do teďka, protože Genaro má pocit, že chít se vydat na stezku poznání samo o sobě nestačí, že k tomu musí být i tvoje snaha dostatečně bezchybná, abys byl tohoto poznání hoděn. Vedl sis velmi dobře. Teď ti tedy povím výklad čarodějů.“

Znovu se odmlčel, mnul si tváře a jazykem si pohrával v ústech, jako kdyby si ohmatával zuby.

„Povím ti něco o *tonalu* a *nagualu*,“ propíchl mě pohledem.

To bylo poprvé za dobu našeho přátelství, kdy použil tyto dva výrazy. Trochu jsem je znal z četby antropologické literatury o kulturách středního Mexika. Věděl jsem, že „tonal“ (vyslovováno tonál) je považováno za určitý druh strážného ducha, zpravidla je to zvíře, jež dostává dítě při narození a s nímž má úzké vazby po celý život. *Nagual* (vyslovováno nawál) je jméno, které bylo dáno zvířeti, do něhož se čarodějové údajně mohou proměňovat, nebo čarodějovi, který vyvolal takovou proměnu.

„Tohle je můj *tonal*,“ řekl don Juan a třel se rukama na prsou.

„Váš oblek?“

„Ne, moje osoba.“

Bušil se do prsou a do stehů, do boků i do žebra.

„Můj *tonal* je tohle všechno.“

Vysvětloval mi, že každá lidská bytost má dvě stránky, dvě oddělená jsoucna, dva protějšky, které začínají spolupracovat v okamžiku narození. Jeden se nazývá „tonal“ a druhý *nagual*.

Pověděl jsem mu, co o těchto dvou pojmech vědí antropologové. Nechal mě mluvit bez přerušování.

„No, ať si myslíš, že o tom víš, co chceš, je to všechno holý nesmysl. To ti říkám na základě skutečnosti, že nic z toho, co ti teď povím o *tonalu* a *nagualu*, jsi rozhodně ještě nikdy nemohl slyšet. Každý hlupák by teď poznal, že o tom vůbec nic nevíš, protože abys to mohl znát, musel bys být čarodějem, a to ty nejsi. Nebo bys o tom musel mluvit s čarodějem, a tys o tom s žádným čarodějem nemluvil. Takže zahod' všechno, co jsi kdy slyšel, protože to je k ničemu.“

„Já jsem to chtěl jenom komentovat.“

Don Juan komicky pozdvihl obočí: „Tvoje komentáře nejsou na místě. Tentokrát potřebuji celou tvou pozornost, protože tě chci seznámit s *tonalem* a *nagualem*. Čarodějové se tímto věděním zabývají zvláštním a jedinečným způsobem. Řekl bych, že pojmy *tonal* a *nagual* jsou výsadní doménou člověka poznání. V tvém případě je to víko, které uzavírá všechno, čemu jsem tě naučil. A tak jsem čekal až doteďka, že ti o tom povím.“

Tonal není zvíře, které je někomu strážcem. To bych spíš řekl, že strážce se někomu může představit jako zvíře. Ale tohle teď není důležitě.“

Usmál se a mrkl na mě.

„Řeknu to tvými vlastními slovy: *Tonal* je osoba společenská.“

Zasmál se, asi při pohledu na moje ohromení.

„*Tonal* je opravdu ochránce, strážce. Je to strážce, který se většinou promění v dozorce.“

Hrál jsem si s poznámkovým blokem. Snažil jsem se dávat pozor na to, co říká. Zasmál se a napodoboval moje nervózní pohyby.

„*Tonal* organizuje svět. Možná by se jeho velké dílo nejlépe dalo popsat tak, že mu na ramenou spočívá úkol dávat chaos světa do pořádku. Není úplně od věci, když budeme tvrdit tak jako čarodějové, že všechno, co známe a děláme jako lidé, je dílo *tonalu*.“

Tak například to, co je v tuto chvíli zapojeno v naší snaze dát našemu rozhovoru smysl, je *tonal*. Bez něj by to všechno bylo jen podivné zvuky a grimasy a ty bys nerozuměl ani zbla, co ti tady povídám.

Řekl bych, že *tonal* je strážce, jenž chrání něco, co má nedozírnou cenu, totiž naše vlastní bytí. Proto také nedílnou vlastností *tonalu* je být opatrný a žárlivě střežit, co sám dělá. A protože jeho činnost je zdaleka tou nejdůležitější částí našeho života, není divu, že se nakonec v každém z nás promění z ochránce v dozorce.“

Zastavil se a zeptal se mě, jestli mu rozumím. Když jsem automaticky přikývl, poněkud nedůvěřivě se usmál.

„Ochránce je velkodušný a plný porozumění,“ vysvětloval mi. „Naproti tomu dozorce je ostražitý, úzkoprsý a většinou despotický. A já tedy říkám, že *tonal* se v nás všech proměňuje v malicherného a despotického dozorce, zatímco by měl být velkodušným strážcem.“

Zcela jistě jsem nesledoval, kam směřuje jeho výklad. Slyšel jsem každé slovo a všechno jsem si zapsal, ale přesto se mi zdálo, že jsem uvízl na jakémsi vlastním vnitřním dialogu.

„Je pro mě dost těžké sledovat, oč vám jde,“ řekl jsem mu.

„Kdyby ses nezapletl do samomluvy, tak bys neměl žádné spory,“ odsekl mi.

Při této poznámce jsem se zapletl do dlouhého vysvětlování. Nakonec jsem se však dokázal ovládnout a omluvil se za to, že se stále s takovou vytrvalostí obhajuji.

Usmál se a jako by mi chtěl gestem naznačit, že ho můj postoj zas tak moc nerozzlobil.

„*Tonal* je všechno, co jsme. Pojmenuj to! Všechno, co můžeme označit slovem, je *tonal*. A protože *tonal* vytváří sám sebe, musí samozřejmě všechno spadat pod jeho vládu.“

Namítl jsem, že mi říkal, že „tonal“ je společenská osoba. To byl můj výraz, který jsem užíval, když jsme hovořili o člověku ve smyslu konečného výsledku socializačních procesů. Usoudil jsem, že je-li „tonal“ takovým produktem, pak ale nemůže být to všechno, co říká, protože svět kolem nás není plodem socializace.

Don Juan mi připomněl, že moje tvrzení pro něj nemá žádnou podstatu. Dávno prý už mě upozorňoval na to, že tu není žádný svět jen tak volně, že je tu jenom popis světa, který jsme se naučili vizualizovat a pokládat za samozřejmý.

„Tonal je všechno, co známe. Myslím, že už to samo o sobě je dostatečný důvod, aby *tonal* byl tak mocný a neodolatelný.“

Na chvíli se odmlčel. Určitě zřejmě čekal, až něco řeknu nebo se na něco zeptám, ale já jsem neměl co říct. Cítil jsem však, že je má povinnost vyslovit nějakou otázku, a tak jsem se usilovně snažil něco vhodného zformulovat. Nepodařilo se mi to. Měl jsem pocit, že moje dotazy patrně brzdí to varování, kterým zahájil náš rozhovor. Cítil jsem se podivně otupělý. Nedokázal jsem se soustředit a uspořádat si myšlenky. Vlastně jsem cítil a věděl bez nejmenšího stínu pochybností, že nejsem schopen myslet, a přitom jsem to věděl bez přemýšlení, je-li to vůbec možné.

Podíval jsem se na dona Juana. Upřeně mi zíral na břišní krajinu. Pozvedl oči. Okamžitě se mi vrátilo jasné myšlení.

„Tonal je všechno, co známe,“ opakoval pomalu. „A do toho patříme nejen my jako osoby, ale i všechno, co je v našem světě. Lze říci, že *tonal* je všechno, s čím se oko setkává.“

Začneme to pečlivě tříbit, sotva se narodíme. V okamžiku prvního nádechu vdechujeme i sílu k *tonalu*. Je tedy na místě, když řekneme, že *tonal* lidské bytosti je neodlučně spojen s jejím narozením.

Tento moment si musíš zapamatovat. Pro pochopení celé věci je velice důležitý. *Tonal* začíná narozením a končí smrtí.“

Chtěl jsem si zrekapitulovat všechno, co mi říkal. Chtěl jsem ho požádat, aby mi zopakoval klíčové body našeho rozhovoru. Dokázal jsem však jen otevřít ústa, ale ke svému úžasu jsem nebyl s to dát svým slovům hlas. Prožíval jsem velmi zvláštní neschopnost: slova byla těžká a já jsem tento pocit nedokázal ovládat.

Podíval jsem se na něj, abych mu znamením naznačil, že nemohu mluvit, ale don Juan mi upřeně zíral na krajinu kolem žaludku.

Když zvedl oči, zeptal se mě, jak se cítím. Slova ze mě najednou vyřlíla, jako by někdo vytáhl zátku. Řekl jsem mu, že jsem prožíval

nanejvýš podivný pocit neschopnosti mluvit a myslet, a přesto jsem při tom měl myšlení jasné jako křišťál.

„Takže tys měl jasné a čisté myšlenky?“ zeptal se.

Teprve teď jsem si uvědomil, že ta jasnost nepatřila mým myšlenkám, ale mému vnímání světa.

„Vy se mnou něco provádíte, done Juane?“

„Snažím se tě přesvědčit, že není nutné věci komentovat,“ zasmál se.

„Chcete snad říct, že se vás nemám na nic ptát?“

„Ne, ne. Ptej se, na co chceš, ale nesmíš dopustit, aby ti kolísala pozornost.“

Musel jsem připustit, že mě rozptylovala nesmírnost tohoto tématu.

„Já pořád nemůžu pochopit, done Juane, co myslíte tím, že *tonal* je všechno,“ řekl jsem po chvíli.

„*Tonal* je to, co vytváří svět.“

„Je tedy *tonal* stvořitelem světa?“

Don Juan se poškrábal na spáncích.

„Že *tonal* vytváří svět, to je jen způsob, jak se o tom dá mluvit. Nemůže nic vytvořit ani změnit, ale přesto vytváří svět, protože jeho funkcí je posuzovat, odhadovat a být svědkem. Říkám, že *tonal* vytváří svět, protože je svědkem světa, protože ho posuzuje podle pravidel *tonalu*. *Tonal* je velmi zvláštním způsobem stvořitel, který nic netvoří. Jinými slovy *tonal* vytváří pravidla, podle nichž chápe svět. Takže můžeme říci, že svět vytváří.“

Začal broukat populární melodii a přitom prsty poklepávat do rytmu na okraj židle. Oči mu zářily, jako kdyby z nich sršely jiskry. Zasmál se a pokýval hlavou.

„Ty mě nechápeš,“ řekl s úsměvem.

„Ale ano. Nemám vůbec žádné problémy,“ tvrdil jsem mu, ale neznělo to příliš přesvědčivě.

„*Tonal* je ostrůvek“ vysvětlil mi. „Nejlíp se to dá popsat asi takhle.“

Přejel rukou po desce stolu.

„Mohli bychom říct, že *tonal* je jako tenhle stůl. Ostrov. A všechno, co máme, je na tomhle ostrově. Ten ostrov, to je vlastně svět.“

Každý z nás má svůj osobní *tonal*, a pro nás pro všechny je tu i kolektivní *tonal* v každém daný okamžik, a tomu říkám *tonal* doby.“

Ukázal na řady stolů v restauraci: „Podívejte! Všechny stoly mají

stejně uspořádání. Na každém jsou stejné předměty. Ale přesto se jeden od druhého liší, u některých je hodně lidí, u jiných zas nikdo není, jsou na nich různá jídla a jiné talíře, jiná atmosféra, a přesto musíme připustit, že všechny stoly v této restauraci jsou si velmi podobné. Totéž se děje s *tonalem*. Můžeme říct, že *tonal* doby je to, co nás činí stejnými, tak jako jsou stejné tyto stoly v téhle restauraci. Nicméně každý stůl odděleně je samostatný případ, a stejně tak je tomu s osobním *tonalem* každého z nás. Ale důležité je, aby sis zapamatoval, že všechno, co o sobě víme a co víme o svém světě, je jenom ostrov, *tonal*. Chápeš, co chci říct?"

„Jestliže všechno, co o sobě víme a co víme o světě, je *tonal*, co je potom *nagual*?“

„*Nagual* je ta naše část, kterou se vůbec nezabýváme.“

„Cože?“

„*Nagual* je ta naše část, pro kterou nemáme popis, pro kterou nemáme slova ani jména ani pocity, ta část, o níž nevíme.“

„To je ale rozpor, done Juane. Jestli ji nemůžeme pocíťovat, ani popsat nebo pojmenovat, pak podle mého názoru nemůže ani existovat.“

„To je rozpor pouze v tvém náhledu. Vždyť jsem tě varoval, že se budeš snažit všechno pochopit, až málem vypustíš duši.“

„Řekl byste, že *nagual* je mysl?“

„Ne. Mysl je jedna z věcí na stole. Mysl je část *tonalu*. Řekněme, že mysl je tahle chili omáčka,“ vzal do ruky lahvičku a postavil ji přede mě.

„Je tedy *nagual* duše?“

„Ne. Duše je také na stole. Dejme tomu, že duše je tenhle popelník.“

„Jsou to lidské myšlenky?“

„Ne. Myšlenky jsou také na stole. Myšlenky jsou jako tyhle příbory.“ A položil vidličku vedle lahvičky s chili omáčkou a popelníkem.

„Je to stav milosti? Nebe?“

„Ani to ne. I tohle, ať už je to cokoli, je součástí *tonalu*. Dejme tomu, že to je ubrousek.“

Uváděl jsem další možné způsoby, jak popsat to, co mi naznačuje: čistý intelekt, psychika, energie, vitální síla, nesmrtelnost, životní princip. Pro všechno, co jsem jmenoval, našel na stole nějaký předmět, který postavil přede mě. Nakonec přede mnou na stole leželo všechno na hromadě.

Don Juan se tím zřejmě neskonale bavil. Neustále se pochichával a mnul si ruce, kdykoli jsem pojmenoval další možnost.

„Je *nagual* Nejvyšší bytost, Všemohoucí Bůh?“

„Ne. Bůh je taky na stole. Řekněme, že Bůh je ubrus.“

Žertem naznačoval, že chce ubrus strhnout, aby ho přidal k ostatním věcem, které přede mě navršl.

„Ale říkáte, že Bůh neexistuje?“

„Ne, to jsem neřekl. Řekl jsem jen to, že *nagual* není Bůh, protože Bůh je jen jedna z věcí našeho osobního *tonalu* a jedna z věcí *tonalu* doby. *Tonal* je, jak už jsem ti říkal, všechno, z čeho se podle našeho názoru skládá svět, samozřejmě včetně Boha. Bůh nemá o nic větší důležitost, než že je součástí *tonalu* naší doby.“

„Já chápu Boha tak, že Bůh je všechno, co je. Cožpak tedy nemluvíme o jednom a tomtéž, done Juane?“

„Ne. Bůh je jen všechno, co si dokážeš myslet, proto je to, přesně vzato, jen jiná položka na tomhle ostrově. Nemůžeš být svědkem Boha, kdykoli se ti zlíbí, ale můžeš o něm mluvit. *Nagual* je naproti tomu bojovníkovi k službám. Můžeš být jeho svědkem, ale mluvit o něm nemůžeš.“

„Jestliže *nagual* není nic z toho, co jsem zmínil, tak byste mi možná mohl říct něco víc o tom, kde je. Kde je?“

Don Juan mávl rukou a ukázal mimo hranice stolu, jako by hrbelem ruky zametal imaginární předměty z povrchu, který přesahoval okraje stolu.

„*Nagual* je tam. Tam, kolem ostrova. *Nagual* je tam, kde se vznášá síla.“

Od chvíle, kdy se narodíme, cítíme, že v sobě máme dvě části. V okamžiku narození a chvíli po něm je člověk jen *nagual*. Potom však pocítíme, že k tomu, co máme, potřebujeme protějšek, abychom mohli fungovat. *Tonal* nám chybí a to nám dává od samého začátku pocit neúplnosti. Tehdy se *tonal* začíná rozvíjet. Stane se nanejvýš důležitý pro naše fungování, tak důležitý, že zastíní záři *nagualu* a zcela jej přemůže. Od chvíle, kdy se staneme pouze *tonalem*, pak už neděláme nic jiného, než že stále zvětšujeme ten starý pocit neúplnosti, který nás provází od chvíle narození a který nám neustále připomíná, že nám chybí ještě naše druhá část, abychom mohli být úplní.

Od chvíle, kdy se staneme pouze *tonalem*, začínáme vytvářet dvojice. Cítíme, že máme dvě stránky, jenomže si je stále předstávujeme v podmínkách *tonalu*. Říkáme, že máme dvě části, du-

ši a tělo. Mysl a hmotu. Dobro a zlo. Boha a ďábla. Ale nikdy si neuvědomíme, že všechny tyhle dvojice jsou na ostrově, že je to takřka, jako když dáváme do dvojic kávu s čajem, chléb s kukuřičnými pláckami, nebo chili s hořčicí. Já ti říkám, že jsme divní brouci. Necháme se unést a ve svém bláznovství věříme sami sobě, že nám to všechno dokonale dává smysl.“

Don Juan vstal a oslovil mě, jako by byl řečník. Namířil na mě ukazováčkem a potřásl hlavou.

„Člověk se nepohybuje mezi dobrem a zlem,“ řekl bujaře rétorickým tónem, v jedné ruce třímaje pepřenku a v druhé slánku. „Jeho hlavní pohyb probíhá mezi pozitivností a negativitou.“

Pustil sůl a pepř a sevřel nůž s vidličkou.

„Chyba! Není žádný pohyb,“ pokračoval, jako by odpovídal sám sobě. „Člověk je jen mysl!“

Popadl lahvičku s omáčkou a zvedl ji. Potom ji zas položil.

„Jak vidíš,“ řekl tiše, „stačí dosadit mysl za chili omáčku a skončíme s tvrzením, že člověk je chili omáčka! A když to uděláme, nebudeme o moc větší hlupáci, než jácí už jsme.“

„Bohužel jsem se asi nezeptal správně,“ řekl jsem. „Možná bychom dospěli k lepšímu porozumění, kdybych se zeptal, co konkrétně člověk může najít za hranicemi ostrova.“

„Na to se nedá odpovědět. Kdybych ti řekl, že nic, udělal bych *nagual* součastí *tonalu*. Můžu ti říct jen tolik, že tam, za hranicemi ostrova, můžeme najít jen a jen *nagual*.“

„Ale když to nazýváte *nagual*, nedáváte to vlastně také na ostrov?“

„Ne. Pojmenoval jsem to jen proto, že jsem chtěl, aby sis to uvědomoval.“

„Dobrá! Ale když si to člověk začne uvědomovat, je to zas jen krok, kterým se *nagual* promění v novou položku *tonalu*.“

„Bohužel mi asi nerozumíš. Jméno *nagual* a *tonal* jsem uvedl jen proto, abych ti označil skutečnou dvojici. Nic jiného jsem neudělal.“

A připomněl mi, že jsem se mu kdysi snažil vysvětlit, proč trvám na významech. Tenkrát jsem mluvil o tom, že děti třeba nejsou schopny pochopit rozdíl mezi „otcem“ a „matkou“, dokud se nevyvinou tak, aby byly schopny pracovat s významy, protože do té doby mohou být přesvědčeny, že slovo „otec“ například znamená „nosit kalhoty“ a slovo „matka“ „nosit sukni“ nebo jiné rozdílné účes, velikost těla nebo oblečení.

„My děláme zajiště totéž s našimi dvěma částmi. Cítíme, že máme ještě jednu část, ale když se tu druhou část snažíme zachytit, *tonal* se zmocní taktovky a jako dirigent se stává velmi žárlivý a malicherný. Oslňuje nás svou chytristikou a nutí nás zastínit i tu nejmenší náklonnost vůči druhé části skutečné dvojice, k *nagualu*.“

DEN TONALU

Když jsme vyšli z restaurace, řekl jsem donu Juanovi, že měl pravdu, když mě varoval, že toto téma bude obtížné a že moje intelektuální zdatnost nebude stačit na to, aby pochopila jeho pojetí a výklady. Navrhoval jsem, že raději zajdu k sobě do hotelu a tam si přečtu svoje poznámky, že bych pak třeba všemu lépe porozuměl. Don Juan se mě pokoušel uklidnit. Prý si dělám starosti jen kvůli slovům. Když mluvil, celý jsem se třásl a na kratičký okamžik jsem pocítoval, že v sobě mám opravdu ještě jinou oblast.

Zmínil jsem se mu, že mám jakési nevysvětlitelné pocity. Moje zmínka v něm očividně vzbudila zvědavost. Říkal jsem mu, že jsem již podobné pocity zažil dříve, ale že mi připadaly jako momentální výpadky, které tak trochu připomínají přerušování toku vědomí. Vždycky se projevovaly jako záškub v těle, za nímž následoval pocit, že jsem v něčem zavěšený.

Volným krokem jsme zamířili do centra. Don Juan chtěl, abych mu vylíčil všechny podrobnosti takových vynechání. Nebylo snadné je popsat. Dokázal jsem jen říci, že šlo o okamžiky zapomnění, o nepřítomnost ducha nebo o nepozornost na to, co zrovna dělám. Stále mě trpělivě odmítal. Poukazoval na to, že jsem náročný člověk, že mám výtečnou paměť a že jsem velmi opatrný na to, co dělám. Tehdy mě poprvé napadlo, že tyhle zvláštní výpadky jsou nějak spojeny se zastavením vnitřního dialogu. Měl jsem je však také ve chvílích, kdy jsem sám se sebou mluvil až moc. Připadalo mi, jako by vycházely z oblasti, která nezávisí na ničem, co znám.

Don Juan mě poplácával po zádech. Usmíval se a měl zřejmě radost.

„Konečně si začínáš věci správně spojovat.“

Chtěl jsem, aby mi vysvětlil tu záhadnou poznámku, ale on zprudka ukončil náš hovor a dal mi znamení, abych šel za ním do malého parčíku před kostelem.

„Tady končí naše cesta do města,“ řekl a posadil se na lavičku. „Zrovna tady máme ideální místo na pozorování lidí. Někdo jde jen po ulici a jiný zas jde do kostela. Odtud je můžeme vidět všechny,“ ukázal na širokou rušnou ulici a na štěrkovou pěšinu ke kostelu. Naše lavička byla napůl cesty mezi ulicí a kostelem.

„Tuhle lavičku mám rád,“ pohládl dřevo.

Mrkl na mě a se širokým úsměvem dodal: „A ona zas má ráda mě. Proto tady taky nikdo nesešel. Ona totiž věděla, že sem jdu.“

„Ta lavička to věděla?!“

„Ne! Ta lavička ne! Ale můj *nagual*.“

„Má *nagual* vědomí? Uvědomuje si věci?“

„Samozřejmě. Uvědomuje si všechno. Právě proto se zajímám o to, co mi vyprávíš. To, čemu říkáš výpadky a pocity, je *nagual*. Abychom o něm mohli mluvit, musíme si půjčovat slova z *tonalu*, a proto je daleko výhodnější nevysvětlovat ho, ale jednoduše si podrobně popisovat, jak působí.“

Chtěl jsem ještě něco říct o těch podivných pocitech, ale don Juan mě zarazil.

„Už ne. Dneska není den *nagualu*, dnes je den *tonalu*. Proto jsem si také dnes vzal na sebe svůj oblek. Dnes jsem jenom samý *tonal*.“

Upřeně se na mě zadíval. Chtěl jsem mu říct, že se mi celé toto téma zdá obtížnější než všechno, co mi vysvětloval až dosud, ale zřejmě předvídal moje slova.

„Je to těžké. Já to vím. Ale když vezmeme v úvahu, že tohle je poslední poklička, poslední stupeň toho, co tě učím, tak nebude daleko od věci, když řeknu, že je v něm obsaženo všechno, o čem jsem se ti zmiňoval od prvního dne, kdy jsme se potkali.“

Dlouho jsme mlčeli. Cítil jsem, že musím počkat, až bude zas sám pokračovat ve svém vysvětlování. Zničehonic se mě však zmocnila úzkostná předtucha, a tak jsem se rychle zeptal: „Je *nagual* a *tonal* v nás?“

Pronikavě se na mě podíval.

„To je velmi těžká otázka. Ty sám bys asi řekl, že jsou v nás. A já bych zas řekl, že nejsou, ale ani ty ani já bychom neměli pravdu. *Tonal* tvého času od tebe vyžaduje, abys trval na tom, že všechno, co se týká tvých pocitů a myšlenek, se děje v tobě. *Tonal* čaroděje zas tvrdí pravý opak, všechno se děje vně. Kdo má pravdu? Nikdo. Uvnitř, vně, na tom opravdu nezáleží.“

Přišel jsem s dalším bodem: Když mluvil o *tonalu* a *nagualu*, vypadal to, jako by tu byla ještě nějaká třetí část. Říkal přece,

že sly *tonalu* nás nutí jednat. Chtěl jsem vědět, koho měl na mysli, koho ty síly nutí.

Neodpověděl mi přímo.

„Tohle všechno vysvětlit zas není tak jednoduché. I když jsou kontrolní stanice *tonalu* sebechytřejší, faktem zůstává, že se *nagual* vynořuje napovrch. Ale vynořuje se napovrch bezděčně, nepozorován. *Tonal* je mistr v umění potlačovat každý projev *nagualu* takovým způsobem, že jeho přítomnost zůstává nepovšimnuta, i když by měla být tou nejsamozřejmější věcí na světě.“

„A kým zůstává nepovšimnuta?“

Zasmál se, potřásaje hlavou nahoru a dolů. Naléhal jsem, aby mi odpověděl.

„*Tonalem*. Mluvím výlučně o *tonalu*. Chodím možná v kruzích, ale to by tě nemělo překvapovat ani mrzet. Upozornil jsem tě, že je obtížné porozumět tomu, co ti chci říct. Všechno to žvanění jsem dělal jen proto, že můj *tonal* si uvědomuje, že mluví sám o sobě. Jinými slovy, můj *tonal* sám sebe používá k tomu, aby pochopil informaci, kterou chci objasnit tvému *tonalu*. Řekněme, že *tonal* si velmi dobře uvědomuje, jak obtížné je mluvit sám o sobě, a proto vytvořil podobné výrazy jako *‘já, ‘mně’* a tak dále co by svůj protějšek a díky nim může mluvit s jinými *tonaly*, tedy se sebou o sobě.“

Když tedy řeknu, že nás *tonal* nutí něco dělat, nemám na mysli, že by tu byla ještě třetí strana. Je zřejmé, že nutí sám sebe sledovat svoje vlastní úsudky.

Ale při určité přiležitosti a za určitých okolností si něco v samotném *tonalu* uvědomí, že jsme víc než pouze *tonal*. Je to jako hlas, který vychází z hlubin, hlas *nagualu*. Víš, naše celistvost je přirozený stav, který *tonal* nemůže úplně vymazat. V životě nastávají okamžiky, kdy se naše celistvost ukazuje. Takové okamžiky se zejména objevují v životě bojovníka. V tu chvíli můžeme tušit a odhadovat, co skutečně jsme.

Zajímá mě se o všechna ta škubnutí, která jsi měl, protože tímto způsobem se vynořuje na povrch *nagual*. V takových okamžicích si *tonal* uvědomuje svou celistvost. Je to vždycky náraz, protože tohle vědomí rozbíjí klidné zkonejšení. Toto uvědomění nazýváme celistvost bytosti, která má umřít. Tím chci připomenout, že ve chvíli smrti začíná plně působit i ten druhý člen skutečné dvojice, tedy *nagual*, a vědomí, vzpomínky, paměť, vjemy, všechno, co jsme si uložili v lýtkách, stehnech, v zádech a ramenou i v krku,

se začíná rozšiřovat a rozpadat. Bez životní síly, která by to všechno držela pohromadě, to odpadá jako korálky nekonečného přetřezného náhrdelníku.“

Podíval se na mě. Oči měl mírné. Cítil jsem se nesvůj. Připadal jsem si jako hlupák.

„Naše celistvost je věc velmi chytlavá. Stačí nám jí jen trošičku a dokážeme splnit i ty nejsložitější úkoly života. A přece, když umřeme, umíráme ve své celistvosti. A proto se čaroděj ptá: Když musíme umřít jako celiství, proč bychom nemohli jako celiství také žít?“

Hlavou mi pokynul, abych pozoroval řadu lidí, kteří procházejí kolem.

„Všichni jsou v *tonalu*. Některé z nich ti vyberu, aby je mohl tvůj *tonal* posoudit. Když je bude posuzovat, bude současně posuzovat i sám sebe.“

Nasměroval mou pozornost na dvě dámy, které se vynořily z kostela. Chvilí postávaly nahore na vápencovém schodišti a potom začaly nesmírně opatrně sestupovat, odpočívajíce na každém schodu.

„Velmi bedlivě pozoruj ty dvě ženy, ale nedívej se na ně jako na osoby nebo tváře. To jsou pro nás běžné věci, teď se na ně dívej jako na *tonaly*.“

Obě ženy sestoupily po schodišti dolů. Pohybovaly se, jako kdyby místo hrubého šterku byly na pěšince kuličky a ony musely každou chvíli ztratit rovnováhu a skutálet se po nich. Sly zavěšené do sebe a navzájem se podpíraly.

„Dívej se na ně!“ řekl mi don Juan tiše. „Ty dvě ženy jsou nejlepší příkladem toho nejubožejšího *tonalu*, jaký lze vůbec najít.“

Všiml jsem si, že byly obě tlusté, i když měly tenké kosti. Bylo jim tak kolem padesátky a ve tváři měly bolestný výraz, jako by byl sestup po schodech z kostela zcela nad jejich síly.

Zrovna byly před námi: chvilí váhaly a potom se zastavily. Na šterkové pěšince byl totiž ještě jeden schod.

„Pozor, dámy, je tady schod,“ zavolal na ně don Juan a dramaticky se zvedl.

Obě ženy se na něj podívaly, zřejmě zmateny jeho náhlým výbuchem.

„Moje matka si zrovna tady zlomila kyčelní kloub,“ volal don Juan a vrhl se jim na pomoc.

Horlivě mu děkovaly a on jim radil, aby zůstaly ležet, dokud nepřijede sanitka, kdyby snad někdy náhodou ztratily rovnováhu a upadly. Říkal to velice upřímně a přesvědčivě. Ženy se křičovaly.

Don Juan si opět sedl. Oči mu zářily. Mluvil velmi tiše.

„Ty ženy nejsou zas tak staré a ani jejich těla nejsou tak slabá, ale přesto jsou sešlé. Všechno je na nich ponuré a hrozné, jejich šaty, jejich vůně i jejich postoje. Proč myslíš, že to je?“

„Asi se tak narodily.“

„Nikdo se tak nenarodí. Tohle ze sebe uděláme sami. *Tonal* těch žen je velmi slabý a bázlivý.“

Říkal jsem ti, že dnes bude den *tonalu*. Chtěl jsem ti tím sdělit, že se dnes budeme zabývat výhradně jím. Také jsem ti řekl, že jsem si pro tento konkrétní účel musel vzít tenhle oblek. Tím jsem ti chtěl ukázat, že bojovník zachází se svým *tonalem* velmi speciálním způsobem. Zdůraznil jsem ti, že jsem si ten oblek nechal ušít na zakázku a že všechno, co dnes na sobě mám, naprosto dokonale sedí. Tím jsem ti nechtěl předvádět svou marnivost, nýbrž svého ducha a svůj *tonal* bojovníka.

Ty dvě ženy ti dnes poprvé ukázaly *tonal*. Život může být stejně nemilosrdný k tobě jako k nim, jestliže o svůj *tonal* nebudeš dbát. Já tu jsem jako protiváha. Jestli tomu správně rozumíš, tak nemusíš tento bod nikterak zdůrazňovat.“

Najednou se mě zmocnila nejistota. Požádal jsem ho, aby mi jasně řekl, co jsem měl pochopit.

Moje prosba zněla asi dost zoufale. Hlasitě se rozesmál.

„Podívej se na toho mladíka v zelených kalhotách a růžové košili,“ ukázal mi šeptem na velmi hubeného tmavého mládence s ostrými rysy, který stál takřka před námi. Zřejmě váhal, jestli má jít do kostela nebo pokračovat po ulici dál. Dvakrát zvedl hlavu směrem ke kostelu, jako by mluvil sám se sebou a hodlal se vydat tím směrem. Potom se na mě zadíval s tupým výrazem.

„Podívej se, jak je oblečený,“ zašeptal don Juan. „Koukni na ty boty!“

Mládenc měl rozdrbané a zmačkané šaty a boty absolutně nadranc.

„Zřejmě je velmi chudý,“ řekl jsem.

„A to je všechno, co o něm dokážeš říct?“

Vyjmenoval jsem řadu důvodů, proč asi je ten mladík tak ošuntělý: třeba je nemocný nebo má smůlu, může mu taky být všechno

jedno, možná mu nezáleží na tom, jak vypadá, nebo byl zrovna propuštěn z vězení.

Don Juan prohlásil, že jenom spekulují. Nestojí pryč o to, abych něco ospravedlňoval a naznačoval, že ten člověk je jenom obětí nepřeměřitelných sil.

„No, třeba je to taky tajný agent, který se snaží vypadat jako vandrák,“ řekl jsem žertem.

Mladík odcházel trhavou chůzí k ulici.

„Ten se nesnaží vypadat jako vandrák,“ řekl don Juan, „on totiž vandrák je. Podívej se, jak má slabé tělo, hubené paže a nohy. Vždyť sotva jde. Tohle nedokáže nikdo předstírat. Určitě je s ním něco v nepořádku, s ním, ne s okolnostmi, v nichž je. Znovu musím zdůraznit, že chci, abys toho člověka viděl jako *tonal*.“

„A co znamená vidět člověka jako *tonal*?“

„Znamená to přestat ho soudit v morálním smyslu a omlouvat s odůvodněním, že je jako třtina ve větru. Jinými slovy to znamená člověka vidět a nemyslet si, že je beznadějný nebo bezmocný.“

Ty přesně víš, o čem mluvím. Dokážeš posoudit toho mladíka, a přitom ho nezatracoovat ani mu neodpouštět.“

„Moc pije,“ řekl jsem.

Neřekl jsem to ze své vlastní vůle. Řekl jsem to, aniž jsem si opravdu uvědomoval, že to říkám. Na vteřinu jsem dokonce cítil, že to řekl někdo za mnou. Měl jsem přirozené tendenci vysvětlovat si ten úsudek jako další ze svých dohadů.

„Ne, to nebyl dohad,“ řekl don Juan. „V tvém hlase byla jistota, kterou jsi dříve neměl. Ty jsi neřekl: Asi je to opilec.“

Upadl jsem do rozpaků, i když jsem nedokázal přesně určit proč. Don Juan se smál.

„Tys toho člověka *viděl*. Tohle bylo *vidění*. *Vidění* je takové. Říká věci s naprostou jistotou a ty ani nevíš, jak se to děje.“

Poznal jsi, že ten mladík utratil svůj *tonal* v hospodě, ale nevíš, jak jsi to poznal.“

Musel jsem připustit, že jsem skutečně měl takový pocit.

„Máš pravdu,“ řekl don Juan. „Opravdu nezáleží na tom, že je mladý. Je stejný ubožák jako ty dvě ženy. Mladí v žádném případě neochrání *tonal* před zničením.“

Myslel sis, že najdeš mnoho důvodů, proč je ten mladík v takovém stavu. Já však nacházím jen jeden: jeho *tonal*. Ale není to tak, že má slabý *tonal*, protože pije. Je to přesně naopak, pije, protože

jeho *tonal* je slabý. Tahle slabost ho nutí být tím, čím je. Ale totéž se v té či oné formě děje nám všem.“

„Ale neomlouváte tím jeho jednání, když řeknete, že to je jeho *tonal*?“

„Já ti jen dávám vysvětlení, které jsi ještě nikdy nepoznal. Tohle není ospravedlňování ani ztracování. *Tonal* toho mladíka je slabý a bázlivý. A přece není výjimkou. Všichni jsme více či méně na stejné lodi.“

Kolem nás zrovna procházel mohutný tělnatý muž a zamířil ke kostelu. Měl na sobě drahý tmavě šedý oblek podnikatele. V ruce nesl aktovku. Límeč košile měl rozepnutý a vázanku povolenu. Mocně se potil. Na jeho bledé pleti byl pot ještě nápadnější.

„Pozoruj ho!“ přikázal mi don Juan.

Muž krácel malými, ale těžkými kroky. Při chůzi se trochu koblál. Nešel však nahoru do kostela, nýbrž kostel obešel a zmizel za ním.

„Vůbec není třeba zacházet s tělem tak strašlivě,“ řekl don Juan pohrdavě. „Je však smutný fakt, že jsme se všichni dokonale naučili, jak si oslabit *tonal*. Já tomu říkám shovívavé hovnění, oddávání se slabostem.“

Položil mi ruku na poznámkový blok a nenechal mě dál psát s odůvodněním, že pokud si prý dělám poznámky, nejsem s to se plně soustředit. Doporučil mi, abych se uvolnil, zastavil vnitřní dialog, nechal se unášet a splynul s tím, koho pozoruji.

Chtěl jsem vědět, co myslí tím „splynutím“. To se prý nikterak nedá vyložit. Je to něco, co tělo cítí nebo dělá, když se při zorování spojí s jiným tělem. Vysvětloval to tak, že tento proces v minulosti nazval „vidění“. Jde prý o to, aby se skutečné vnitřní ticho zkonejšilo, utišilo a pak prý se cosi v já prodlouží ven, a toto prodloužení se setkává a splývá s druhým tělem nebo s něčím, co člověk má v zorném poli vědomí.

Chtěl jsem se hned vrátit ke svému bloku, ale zarázil mě a začal mi vybírat různé lidi z davu, který proudivil okolo.

Ukázal mi několik tučtů osob v širokém spektru různých typů mužů, žen i dětí nejrůznějšího věku. Říkal, že vybírá osoby, jejichž slabý „*tonal*“ odpovídá určitému schématu kategorií, abych se tak mohl seznámit s uvažovanými typy slabostí, kterým se ti lidé oddávají.

Nepamatuji si všechny, jež mi ukázal a o nichž jsme mluvili. Stěžoval jsem si, že kdybych si byl dělal poznámky, mohl jsem

si alespoň načrtnout spletnost jeho schématu hovnění slabostem. Ale don Juan mi nechtěl nic opakovat nebo si to možná sám nepamatoval.

Smál se a říkal, že si to nepamatuje, protože v životě čaroděje se o tvořivost stará právě *nagual*.

Podíval se na oblohu a usoudil, že se připozdívá a že tedy od této chvíle změníme směr. Místo slabých „*tonalů*“ budeme čekat, až se objeví „pořádný *tonal*“. A dodal, že „*tonal*, jak se patří“ má jenom bojovník. Průměrný člověk prý má přinejlepším jen „správný *tonal*“.

Čekali jsme několik minut. Pak se plácl do stehen a zasmál se.

„Podívej, kdo to zrovna přichází!“ ukázal mi na ulici pohybem brady. „Jdou jako na zavalanou.“

Blížili se k nám tři Indiáni. Měli na sobě krátká hnědá vlněná ponča, bílé kalhoty do půli lýtek, bílé haleny s dlouhými rukávy, špinavé obnošené sandály a staré slamáky. Všichni nesli ranec přivázaný na zádech.

Don Juan vstal a šel jim naproti. Hovořil s nimi. Zdálo se, že jsou překvapeni. Obklopili ho a usmívali se na něj. Zřejmě jim říkal něco o mně, všichni tři se otočili a usmáli se na mě. Byli ode mě tak tři čtyři metry. Pozorně jsem naslouchal, ale neslyšel jsem, co říkají.

Don Juan sáhl do kapsy a podal jim několik bankovek. Zdálo se, že mají radost, vzrušeně přeshlapovali nohama. Velice se mi líbili. Vypadali jako děti. Všichni měli malé bílé zuby a velmi příjemné mírné rysy. Jeden z nich, ten, co byl podle všeho nejstarší, měl vousy. Oči měl unavené, ale velice laskavé. Smečnul klobouk a přistoupil blíž k lavičce. Ostatní šli za ním. Všichni tři mě jednohlasně pozdravili. Podali jsme si ruce. Don Juan mi řekl, abych jim dal trochu peněz. Poděkovali mi a po zdvořilé odmlce se rozloučili. Don Juan si opět sedl na lavičku a pozoroval, jak mizí v davu.

Řekl jsem mu, že se mi z jakéhosi podivného důvodu velmi líbili. „To není tak divné. Určitě jsi cítil, že jejich *tonal* je v pořádku. Je v pořádku, ale ne pro naši dobu.“

Zřejmě jsi měl pocit, že jsou jako děti. To také jsou. A to je velmi tvrdé. Rozumím jim lépe než ty, a tak cítím nádech smutku. Nemůžu si pomoci. Indiáni jsou jako psi. Nemají nic. Ale takový je jejich osud a neměl bych z toho být smutný. Tenhle smutek je samozřejmě způsob, jímž se oddávám své slabosti.“

„Odkud jsou, done Juane?“

„Ze Sierry. Přišli sem zkusit svoje štěstí. Chtějí se stát obchodníky. Jsou to bratři. Řekl jsem jim, že jsem také ze Sierry a že jsem sám obchodník. Říkal jsem jim, že jsi mým společníkem. Peníze, které jsem jim dal, byly symbolem, znamením. Bojovník by měl rozdávat takové symboly pořád. Nepochybně ty peníze potřebují, ale to, jestli je potřebují nebo ne, by nemělo být hlavním důvodem pro symboly. Je třeba hledat pocit. Mne osobně ti tři dojali.“

Indiáni v naší době prohrávají. Jejich pád začal s příchodem Španělů. Dnes jsou pod vládou jejich dědiců. Indiáni ztratili úplně všechno. Nepřeháním, když řeknu, že Indiáni ztratili svůj *tonal*.“

„To je metafora, done Juane?“

„Ne, to je fakt. *Tonal* je velmi zranitelný. Nemůže vydržet, když se s ním špatně zachází. Od chvíle, kdy bílý člověk vstoupil na tuto zemi, systematicky ničí nejen indiánský *tonal* doby, ale také osobní *tonal* každého Indiána. Snadno si domyslíš, že pro chudého průměrného Indiána je nadvláda bělocha hotové peklo. A ironií přitom je, že pro jiný typ Indiánů to je zas přímo požehnaní.“

„O kom to mluvíte? Pro jaký typ Indiánů?“

„Pro čaroděje. Pro čaroděje bylo dobývání výzvou na celý život. Jediné čaroděje dobytí této země nezničilo. Přízpůsobili se a využili je jako svou největší výhodu.“

„Ale jak to bylo možné, done Juane? Já jsem měl dojem, že Španělé nenechali jediný kámen na kameni.“

„Řekněme, že rozmetali všechny kameny, které byly v dosahu jejich vlastního *tonalu*. Ale v životě Indiánů jsou věci, které běloch nemůže pochopit, dokonce si jich ani nevšiml. Možná že čarodějové měli jenom štěstí, ale také je možné, že je zachránilo jejich poznání. Když byl vyhlazen *tonal* doby a osobní *tonal* každého Indiána, čarodějové poznali, že se drží jediného, co jim nesporně zbylo — *nagualu*. Jinými slovy, jejich *tonal* se utekl do jejich *nagualu*. Kdyby nebyly podmínky poraženého lidu tak strašlivé, nemohlo se to stát. Dnešní lidé poznání jsou plodem těchto podmínek. Jsou to poslední a nejzazší znalci *nagualu*, protože v něm byli zanechání absolutně sami. Běloch se tam nikdy neodvážil. Ve skutečnosti ani netuší, že něco takového existuje.“

Měl jsem pocit, že musím v tomto bodě vznést námitku. Upřímně jsem tvrdil, že i evropské myšlení se zabývá tím, čemu říká *nagual*. Uvedl jsem pojem transcendentálního ega neboli nepozorovaného pozorovatele přítomného ve všem našem myšlení, vnímání a pocitech. Vysvětloval jsem donu Juanovi, že jednoli-

vec může sám sebe vnímat nebo intuitivně pociťovat jakožto své já prostřednictvím transcendentálního ega, protože jediné ono je schopno posuzovat a odhalovat skutečnost v doméně svého vědomí.

S donem Juanem to vůbec nehlo. Smál se.

„Odhalovat skutečnost,“ opíčil se po mně. „To dělá jenom *tonal*.“ Přel jsem se s ním, že „*tonal*“ je nejspíš empirické ego, které se objevuje v proudícím vědomí nebo zkušenosti člověka, zatímco transcendentální ego je mimo tento proud.

„Asi že pozoruje,“ řekl posměšně.

„Správně. Pozoruje samo sebe.“

„Slyším, že něco říkáš, ale ve skutečnosti neříkáš nic. *Nagual* není zkušenost ani intuice ani vědomí. Tyhle výrazy a všechno, co bys třeba rád řekl, jsou jen položky na ostrově *tonalu*. Naproti tomu *nagual* je jenom působení, účinek. *Tonal* začíná při narození a končí smrtí, ale *nagual* nikdy nekončí. *Nagual* nemá meze. Říkal jsem ti, že *nagual* je tam, kde se vznášší síla, a to je jediný způsob, jak ho naznačit. Vzhledem k jeho účinkům by se *nagual* dal asi nejlépe pochopit v souvislosti se silou. Tak například, když jsi byl dneska celý znečitlivělý a nemohl jsi mluvit, ve skutečnosti jsem tě konejšil, totiž působil na tebe můj *nagual*.“

„Ale jak je to možné, done Juane?“

„Nebudeš tomu věřit, ale nikdo to neví. Vím jen, že jsem po-třeboval celou tvou pozornost a pak se můj *nagual* pustil do práce na tobě. Vím to jen proto, že jsem svědkem jeho účinků, jeho působení, ale jak pracuje, to nevím.“

Chvilí mlčel. Chtěl jsem se držet tohoto tématu. Pokusil jsem se na něco zeptat, ale don Juan mě umlčel.

„Dalo by se říct, že *nagual* dává tvořivost,“ řekl konečně a pro-nikavě se na mě podíval. „*Nagual* je jediná část v nás, která může tvořit.“

Mlčel a díval se na mě. Cítil jsem, že mě určitě vede na terén, který jsem si vždycky přál, aby dále rozvíjel. Řekl, že „*tonal*“ nic netvoří, ale pouze přináší svědectví a posuzuje. Zeptal jsem se, jak tedy chce vysvětlit skvělé stavby nebo stroje.

„To není tvořivost, to je jen tvarování. Rukama můžeme vytva-rovat všechno, buď sami osobně nebo ve spojení s rukama jiných *tonalů*. Skupina *tonalů* může vytvarovat cokoli, třeba nádherné stavby, jak říkáš.“

„Ale co tedy je tvořivost, done Juane?“

Uptřeně na mě zíral a šilhal přitom očima. Tíse se zasmál, zvedl pravou ruku nad hlavu a prudce otočil zápěstím, jako kdyby otáčel klikou u dveří.

„Tohle je tvořivost,“ řekl, utvořil z dlaně misku a ruku si dal do výšky očí.

Trvalo mi neuvěřitelně dlouho, než jsem zaostril pohled na jeho ruku. Měl jsem pocit, že mi průsvitná blána drží celé tělo v neměnné pozici a že ji budu muset protřhnout, abych mohl upřít zrak na jeho ruku.

Bojoval jsem s tím, až mi začaly do očí stékat kapky potu. Nakonec jsem slyšel nebo pocítil, že cosi puklo, a hlava i oči se mi se škubnutím uvolnily.

Don Juan měl v pravé ruce zvláštního hlodavce, jakého jsem ještě neviděl. Vypadal jako veverka s huňatým ocasem. Ale ten ocas spíš připomínal dikobraza. Měl na sobě tuhé ostrny.

„Sáhni si na něj“ řekl don Juan tiše.

Automaticky jsem ho poslechl a přejel jsem jí prstem po měkkém hřbetě. Don Juan mi dal ruku blíž k očím a tu jsem si všiml něčeho, co ve mně vyvolalo nervové křeče. Ta veverka měla brýle a veliké zuby.

„Vypadá jako Japonec,“ zasmál jsem se hystericky.

Pak ten hlodavec v don Juanově dlani začal růst. A zatímco jsem měl oči plné slz smíchu, hlodavec vyrostl tak obrovsky, že zmizel. Doslova mi vystoupil ze zorného pole. Stalo se to tak rychle, že mě to zastihlo uprostřed křeče smíchu. Když jsem se podíval znovu, když jsem si otřel oči a pořádně zaostril, díval jsem se na dona Juana. Seděl na lavičce a já jsem stál před ním, i když si vůbec nepamatuji, že bych vstal.

Chvíli jsem nedokázal ovládat svou nervozitu. Don Juan klidně vstal a přinutil mě si sednout. Opřel si mou hlavu mezi bicepsem a předloktím levé paže a klouby prstů pravé ruky mě udeřil na temeni, přímo na vrcholku hlavy. Působilo to jako rána elektrickým proudem. Okamžitě jsem se uklidnil.

Chtěl jsem se zeptat na tolik věcí! Ale moje slova se nedokázala prodat všemi těmi myšlenkami. Potom jsem si začal jasně uvědomovat, že jsem ztratil vládu nad hlasivkami. Ale neměl jsem chuť se s tím potýkat, a tak jsem se zády opřel o lavičku. Don Juan mi důrazně řekl, že se musím vzmuždit a přestat hovět svým slabostem. Trochu se mi motala hlava. Rozkázal mi, abych si začal psát poznámky, a podal mi blok s tužkou, které vytáhl zpod lavičky.

Vynaložil jsem nejvyšší úsilí, abych něco řekl, a opět jsem měl jasný pocit, že mě obklopuje jakási blána. Chvíli jsem hekal a sténal, zatímco don Juan se smál. Potom jsem uslyšel další puknutí.

Okamžitě jsem začal psát. Don Juan mluvil, jako by mi diktoval, co mám psát.

„Jedním z činů bojovníka je, že nikdy nedopustí, aby ho něco ovlivňovalo. A tak bojovník může vidět třeba samotného ďábla, ale nikomu o tom nebude vykládat. Bojovník se musí ovládat bezchybně.“

Počkal, až to dopíšu, a potom se mě se smíchem zeptal: „Máš to všechno?“

Navrhl jsem, že půjdeme někam na večeri. Měl jsem hrozný hlad. Ale don Juan usoudil, že musíme zůstat na místě, dokud se neobjeví „pořádný tonal“. A vážným tónem dodal, že pokud se dnes „pořádný tonal“ neobjeví, budeme muset zůstat na lavičce, dokud se nám nebude chtít ukázat.

„A co je to ten pořádný tonal?“

„Je to tonal, který je prostě správný, vyvážený a harmonický. Dnes máš jeden takový tonal najít, nebo spíše síla by nám ho měla přinést.“

„Ale jak ho rozeznám od jiných tonalů?“

„Nestarej se. Ukážu ti ho.“

„A jaký je, done Juane?“

„Těžko říct. To záleží na tobě. Má se objevit kvůli tobě, proto jsi to ty, kdo tady určuje podmínky.“

„A jak?“

„To nevím. To udělá tvoje síla, tvůj *nagual*.“

Každý tonal má, zhruba řečeno, dvě stránky. Jedna je vnější část, okraj, povrch ostrova. To je ta část, která se vztahuje k činnosti a k jednání, to je strana drsná. Ta druhá část je rozhodování a úsudky, vnitřní tonal, měkčí, jemnější a složitější. Řádný tonal je takový tonal, v němž jsou obě roviny v dokonalé harmonii a rovnováze.“

Když don Juan domluvil, byla již dost tma a těžko se mi psaly poznámky. Rekl mi, abych se protáhl a uvolnil se. Tento den prý sice byl značně vyčerpávající, ale plodný, a tak si je jist, že se „řádný tonal“ ještě ukáže.

Kolem prošlo pár tuctů lidí. Seděli jsme uvolněné a potichu asi deset až patnáct minut. Potom se don Juan prudce zvedl.

„Propána, tys to dokázal. Koukej, kdo to tamhle jde. Holka!“

Pokynem hlavy ukázal na mladou ženu, která se parkem blížila k naší lavičce. Don Juan řekl, že ta žena má „řádný tonal“ a že jestli se zastaví a dá se do řeči s jedním z nás, bude to prý výtečné znamení a my budeme muset udělat všechno, co bude chtít.

Nerozeznal jsem jasně její rysy, i když ještě zbývalo trochu světla. Přišla k nám na několik kroků, ale procházela dál a ani se na nás nepodívala. Don Juan mi šeptem přikázal, abych vstal a šel si s ní promluvit.

Běžel jsem za ní a zeptal se jí na cestu. Byla mladá, něco pod třicet, středně vysoká, velmi atraktivní a dobře upravená. Měla jasné a mírné oči. Usmála se na mě, když jsem mluvil. Bylo na ní něco, co si mě získávalo. Líbila se mi stejně, jako ti tři Indiáni.

Vrátil jsem se k lavičce a posadil se.

„Je ta žena bojovník?“

„Ne tak docela,“ řekl don Juan. „Tvoje síla ještě není tak mocná, aby dokázala přivést bojovníka. Ale měla prostě správný tonal. Takový, který by se mohl proměnit v řádný tonal. Z tohohle pytle vycházejí bojovníci.“

To, co říkal, ve mně vzbudilo zvědavost. Zeptal jsem se ho, jestli bojovníkem může být i žena. Podíval se na mě udiveně. Moje otázka ho očividně zarazila.

„Samozřejmě! Ženy jsou dokonce pro stezku poznání vybaveny ještě lépe než muži. Ale muži jsou zas trošku odolnější. Když se to však vezme celkově, řekl bych, že ženy mají určitou výhodu.“

Prohodil jsem, že je mi potom záhadou, proč jsme nikdy nemluvili o ženách v souvislosti s jeho poznáním.

„Ty jsi muž, a proto používám mužského rodu, když s tebou mluvím. To je celé. Všechno ostatní zůstává stejné.“

Chtěl jsem se dál vyptávat, ale on gestem ukončil náš hovor. Podíval se na oblohu. Byla už téměř černá. Hradba mraků se zdála nesmírně temná. Tu a tam na obloze však ještě zbývaly kousičky, kde byly mraky lehce oranžové.

„Konec dne je pro tebe nejlepší doba. To, že se objevila ta mladá žena ke konci dne, je znamení. Mluvili jsme o tonalu, a proto se to znamení týká tvého tonalu.“

„A co znamená to znamení, done Juane?“

„Znamená, že ti zbývá jen velmi málo času, aby sis uspořádal svoje věci. Všechny plány, které možná máš, musí být pružné a schůdné, protože už nebudeš mít čas dělat si nové. Tvoje záležitosti musí být v akci teď hned, jinak to není vůbec nic.“

Navrhuji ti, aby ses teď vrátil domů, prověřil si svoje zásady a postupy a ujistil se, že jsou silné. Budeš je potřebovat.“

„A co se má se mnou stát, done Juane?“

„Před léty ses vydal za silou. Pochtivě jsi dodržoval obtížné učení, bez rozčítování a beze spěchu. Teď jsi na okraji dne.“

„Co to znamená?“

„Pro řádný tonal je výzvou všechno, co je na ostrově tonalu. Dá se to říct i tak, že bojovník přijímá všechno na tomto světě jako výzvu. Největší výzva je samozřejmě jeho úsilí získat sílu. Ale síla přichází z *nagualu*, a když se bojovník ocitá na okraji dne, znamená to, že se blíží hodina *nagualu*, hodina bojovníkovy síly.“

„Ale já pořád nechápu, co to má všechno znamenat, done Juane! Znamená to snad, že brzy umřu?“

„Když budeš hlupák, tak ano!“ odsekl mi. „Ale když to řeknu mírněji, tak to znamená, že se ti budou třást kolena. Jednou ses odhodlal získat sílu, a tohle rozhodnutí se nedá vrátit zpátky. Nechci říkat, že máš naplnit svůj osud, protože žádný osud není. Můžeme tedy říci jen to, že máš naplnit svou sílu. To znamení bylo jasné. Ta mladá žena k tobě přišla na okraji dne. Zbývá ti už málo času a nemáš ani vteřinku na blbosti. To je dobrý stav. Řekl bych, že to nejlepší z nás se vždycky objeví tehdy, když jsme v úboch, když cítíme, jak se nám nad hlavou houpá meč. Já osobně bych to ani jinak nechtěl.“

STAHOVÁNÍ TONALU

Ve středu ráno ve tři čtvrti na deset jsem vyšel z hotelu. Šel jsem pomalu. Zbývala mi ještě čtvrt hodina, abych došel na místo, kde jsem se měl setkat s donem Juanem. Don Juan se chtěl sejít o pět bloků dál, na rohu ulice Paseo de la Reforma, před kanceláří aerolinek.

Právě jsem posnůdal se svým známým. Chtěl jít se mnou, a proto jsem mu namluvil, že mám schůzku s dívkou. Záměrně jsem šel ulicí na opačnou stranu, než byly aerolinky. Měl jsem pocit, že půjde za mnou. Pořád naléhal, abych ho seznámil s donem Juanem, a nejspíš poznal, že mám schůzku právě s ním. Obával jsem se, že když se otočím, najdu ho za sebou.

U novinového stánku na protější straně ulice jsem uviděl dona Juana. Začal jsem přecházet, ale musel jsem se zastavit na dělicím pásu a počkat, až bude možné bezpečně přejít na druhou stranu široké třídy. Bezděky jsem se otočil, jestli za mnou nejde můj známý. Stál na rohu. Krotce se usmál a zamával mi, jako by přiznával, že se nedokázal ovládnout. Vrhl jsem se přes ulici a nedoptal mu čas, aby mě dohonal.

Zdalo se, že don Juan o mé svízelné situaci ví. Když jsem k němu přicházel, pokradmu se mi podíval přes rameno a řekl: „Jde k nám. Půjdem radši postranní ulicí.“ Ukázal na ulici, která uhlopříčně ústí do Paseo de la Reforma v místě, kde jsme stáli. Rychle jsem se zorientoval. V té ulici jsem sice nikdy nebyl, ale předevcírem jsem byl v aerolinkách, a tak jsem věděl, že jsou uspořádány zvláštním způsobem. Jejich kancelář je v ostrém rohu, jež svírají obě ulice. Dveře kanceláře, vzdálené od sebe tři až čtyři metry, vycházejí do obou ulic. Od jedné dveří ke druhým vede přes kancelář ulička, a tak tudy lze projít z jedné ulice do druhé. Na jedné straně uličky jsou pracovní stoly a na druhé veliký kruhový pult s úřednickými a pokladními. Když jsem zde byl naposledy, bylo tu plno lidí.

Chtěl jsem si pospíšet, dokonce běžet, ale don Juan šel uvolněným krokem. Když jsme přicházeli ke dveřím kanceláře, nemusel jsem se ani ohlížet, abych věděl, že můj známý už také přeběhl bulvár a že se každou chvíli vynoří v příčné ulici, kterou jsme právě šli. Podíval jsem se na dona Juana v naději, že má nějaké řešení. Pokrčil rameny. Byl jsem otrávený a sám jsem nedokázal přijít na nic jiného, než že známému ubalím jednu pořádnou do nosu. Náhle jsem měl málo vzduchu. Nejspíš jsem si zrovna povzdychl nebo právě vydechoval, když mi don Juan uštědřil strašlivý štulec. Proletěl jsem pod tím mocným nárazem dveřmi kanceláře aerolinek a prototoval až dovnitř. Don Juan mě přistihl absolutně nepřipraveného, a tak mu moje tělo nekladlo vůbec žádný odpor. Můj děs splýnul se skutečným šokem z toho úderu. Automaticky jsem před sebe natáhl paže, abych si chránil obličej. Síla don Juanovy rány byla tak obrovská, že mi sliny vystříkly z úst. Když jsem se vpotácel do místnosti, cítil jsem slabou závrť. Málem jsem ztratil rovnováhu a musel jsem vynaložit maximální úsilí, abych neupadl. Několikrát jsem se otočil a celou scénu jsem viděl rozmazaně; zřejmě jsem vířil obrovskou rychlostí. Mňhavě jsem si všiml davu zákazníků, kteří si tam vyřizovali svoje záležitosti. Bylo mi nesmírně trapně. Věděl jsem, že se všichni dívají, jak se motám napříč místností. Pomyslel jsem, že ze sebe dělám blázna, mě ještě víc zneklidňovalo. Hlavou mi bleskla řada myšlenek. Byl jsem si jist, že upadnu na obličej. Nebo do něкого narazím, třeba do staré paní, která se poraní. A co hůř, skleněné dveře na druhém konci budou možná zavřené a já se o ně rozbiju.

Jako omámený jsem dospěl ke dveřím na Paseo de la Reforma. Byl jsem otevřený a já jsem vyšel ven. V tu chvíli jsem se staral jen o to, abych zachoval klid, abych zabočil doprava a šel po bulváru, jako by se nic nedělo. Byl jsem si jist, že se don Juan ke mně připojí a že můj známý nejspíš půjde dál tou příčnou ulicí.

Otevřel jsem oči, či spíš jsem je zaostril na prostor před sebou. Byl jsem celý otupělý, a tak trvalo dlouho, než mi naplno došlo, co se stalo. Nebyl jsem na Paseo de la Reforma, kde jsem měl být, ale na trhu Lagunilla, vzdáleném přes dva kilometry.

Když jsem si to uvědomil, byl jsem v té chvíli tak intenzivně šokován, že jsem nedokázal nic, než zkoprněle zírat.

Rozhlédl jsem se, abych se zorientoval. Uvědomil jsem si, že vlastně stojím velmi blízko místa, kde jsem se první den svého pobytu v Mexico City setkal s donem Juanem. Možná jsem se

ocitl přesně na tom místě. Stánky se starými mincemi byly ode mě pouhé dva metry. Vynaložil jsem nadlidské úsilí, abych se ovládl. Zřejmě jsem měl halucinaci. Jinak to přece nemohlo být. Rychle jsem se obrátil, že projdu zpátky dveřmi do aerolinek, ale za mnou byla pouze řada stánků s antikvárními knihami a časopisy. Don Juan stál vpravo vedle mě s obrovským úsměvem na tváři.

V hlavě jsem měl tlak a svědivý pocit, jako kdyby mi nosem šly bublinky sodovky. Ztratil jsem řeč. Marň jsem se pokoušel něco říci.

Slyšel jsem dona Juana. Říkal mi jasně, abych se nesnažil mluvit ani myslet, jenže já jsem chtěl něco říct. Cokoli. V prsou mi vzrůstala strašlivá nervozita. Cítil jsem, že se mi po tváři kutálají slzy.

Don Juan se mi nevysmíval, jak obvykle dělává, když podlehnu svým neovladatelným strachům. Místo toho mě jemně plácal po hlavě.

„No tak, no tak, Carlosi,“ řekl. „Neztrácej hlavu.“

Na chvíli mi rukou podržel tvář.

„Nepokoušej se mluvit.“

Pustil můj obličej a ukazoval mi, co se děje všude kolem nás.

„Tohle není na mluvení. Tohle je pouze na dívání. Dívej se! Všechno pozoruj!“

Opravdu jsem plakal. Ale na svůj pláč jsem reagoval velmi zvláštně, plakal jsem nevzrušeně stále dál. Vůbec mi v tu chvíli nezáleželo na tom, jestli jsem někomu pro smích nebo ne.

Rozhlížel jsem se kolem. Přímou přede mnou stál muž v nejlepších letech. Měl na sobě růžovou košili a tmavošedé kalhoty. Zřejmě Američan. Baculatá žena, nejspíš jeho manželka, se ho držela za paži. Pohrával si s mincemi. Pozoroval ho asi třináctiletý nebo čtrnáctiletý chlapec, patrně majitelův syn. Bedlivě sledoval každý pohyb postaršího muže. Ten nakonec vrátil mince na stůl a chlapec se okamžitě uvolnil.

„Všechno pozoruj!“ znovu mi přikazoval don Juan.

Nic zvláštního k pozorování tam nebylo. Lidé procházeli kolem, chodili sem a tam. Obrátil jsem se. Cívil na mě muž, který měl patrně stánek s novinami. Několikrát zamrkal, jako by chtěl každou chvíli usnout. Zdálo se, že je unavený, možná nemocný. Vypadal jako šupák.

Měl jsem pocit, že není co pozorovat, nic, co by bylo opravdu závažné. Díval jsem se na ten výjev. Shledal jsem, že na nic nedoká-

žu soustředit pozornost. Don Juan kolem mě obcházel v kruzích. Potřásal hlavou a mlaskal rtý.

„Pojď, pojď,“ uchopil mě jemně za paži. „Je čas chodit.“

Jakmile jsme začali chodit, všiml jsem si, že mám velmi lehké tělo. Měl jsem pocit, že moje chodidla jsou jako houba, zvláštně gumová a pružná.

Don Juan si určitě uvědomoval, co cítím. Pevně mě držel. Zřejmě nechtěl dopustit, abych mu unikl. Tlačil mě dolů, jako by se bál, že mu uletím mimo dosah jako balon.

Při chůzi jsem se cítil lépe. Moje nervozita ustoupila příjemné lehkosti a snadnosti

Don Juan znovu naléhal, abych všechno pozoroval. Prohlásil jsem, že tu není nic, co bych chtěl sledovat, a že je mi úplně jedno, co tady na trhu lidé dělají. Že nemám chuť být jako blbec, který svědomitě pozoruje debilní nakupování mincí a knih, zatímco to skutečné a pravé mi uniká mezi prsty.

„A co je skutečné a pravé?“ zeptal se mě.

Zastavil jsem se v chůzi a vehementně jsem začal vykládat, že důležité je to, co mi udělal, to, čím ve mně vyvolal pocit, že jsem urazil vzdálenost mezi aerolinkami a trhem během několika vteřin.

V tom okamžiku jsem se začal třást. Cítil jsem, že se mi dělá špatně. Don Juan mě přiměně položil si ruce na břicho.

Opět ukazoval okolo sebe a věčným tónem opakoval, že světská činnost kolem nás je to jediné, co je opravdu důležité.

Byl jsem z něj otrávený. Měl jsem fyzický pocit rychlého víření. Zhluboka jsem se nadechl.

„Co jste to udělal, done Juane?“ nutil jsem se do nenucenosti.

Konejšivě mě ujišťoval, že o tomhle si budeme moci povídat kdykoli jindy, ale že se už nikdy nebude opakovat nic z toho, co se právě teď odehrává kolem nás. V tom jsem se s ním ovšem nepřel. To je přece samozřejmé, že se nikdy v celé složitosti nebude opakovat to, čeho jsem tu zrovna svědkem. Nicméně jsem tvrdil, že dění velmi podobné tomuto mohu pozorovat kdykoli. Pro mě že však má nezměrnou důležitost fakt, že jsem se přenesl takovou vzdálenost, ať už jakoukoli formou.

Když jsem vyřkl tento názor, potřásl don Juan hlavou, jako by mu to, co právě slyšel, působilo nesmírnou bolest.

Chvilí jsme šli míčky. Měl jsem horečku. Zaznamenal jsem, že mi hoří dlaně i chodidla. Zdálo se mi, že podobně neobvyklý žár mi vychází i z nosích dírek a očních víček.

„Co jste to udělal, done Juane?“ naléhal jsem na něj. Neodpověděl mi, ale poplácal mě po hrudi a zasmál se. Řekl, že člověk je křehké stvoření, které však ze sebe dělá tvora ještě křehčího, protože holduje svým slabostem. A velmi vážným tónem mě nabádal, abych neměl pocit, že každou chvíli zahynu, ale abych zatlačil a posunul se za svoje vlastní meze a jednoduše zaměstnal svou pozornost světem kolem sebe.

Šli jsme dál velmi pomalým krokem. Byl jsem nesmírně zaujatý a nedokázal jsem ničemu věnovat pozornost. Don Juan zastavil. Zdálo se, že uvažuje, zdali má mluvit nebo ne. Otevřel ústa, že něco řekne, ale pak si to nejspíš rozmyslel a šli jsme zase dál.

„Přišel jsi sem, to se stalo,“ obrátil se ke mně zprudka a zadíval se na mě.

„Ale jak se to stalo?“

Prý neví. Může mi prý říct jen tolik, že jsem si tohle místo vybral já sám.

Ocitli jsme se ve slepé uličce, a ta byla stále beznadějnější, čím více jsme mluvili. Chtěl jsem znát jednotlivé kroky, ale don Juan trval na tom, že můžeme mluvit jedině o volbě místa, a protože prý nevím, proč jsem si tohle místo vybral, nemáme se v podstatě o čem bavit. I když se nezlobil, kritizoval mou posedlost všechno vysvětlovat jako zbytečné hovnění slabosti. Tvrdil, že jednodušší a mnohem účinnější je prostě jednat a nehledat vysvětlení, a že tuhle zkušenost promrhám, protože o ní mluvím a přemýšlím.

Po chvíli prohlásil, že odtud musíme odejít, protože jsem to místo zkazil. Že prý by pro mě bylo čím dál škodlivější.

Odešli jsme z tržiště a zamířili do parku Alameda. Byl jsem vyčerpán. Zuchnul jsem na lavičku. Teprve teď mě napadlo, že bych se mohl podívat na hodinky. Musel jsem se velice snažit, abych zaostřil pozornost. Bylo 10 hodin 20 minut. Nepamatuji si, v kolik hodin jsem se přesně setkal s donem Juanem. Počítám, že to bylo kolem desáté. Přejít z tržiště do parku nemohlo trvat více než deset minut. Zbývalo tedy deset minut, které nedovedu vysvětlit.

Pověděl jsem donu Juanovi o svých výpočtech. Usmál se. Byl jsem si jist, že ten úsměv měl zakrýt jeho pohrdání vůči mně, i když v jeho obličejí nebylo nic, co by tento pocit prozrazovalo.

„Vy si asi myslíte, done Juane, že jsem beznadějný hlupák, že?“

„Ahá!“ okamžitě vyskočil.

Ta reakce byla tak neočekávaná, že jsem vyskočil současně s ním.

„Řekni mi přesně, co myslíš, že cítím,“ vybídl mě důrazně.

Měl jsem pocit, že vím, co cítí. Bylo to, jako bych to cítil já sám. Ale když jsem se to pokusil vyslovit, uvědomil jsem si, že o tom nemohu mluvit. Mluvení vyžadovalo obrovskou námahu.

Don Juan řekl, že nemám dost síly, abych ho „viděl“. Že prý však určitě dokážu „vidět“ dost na to, abych si našel vhodně vysvětlení toho, co se děje.

„A neupejpej se. Řekni mi přesně, co vidíš.“

Najednou jsme měl podivnou myšlenku, velmi podobnou obrazům, které mi zpravidla přicházejí na mysl těsně před usnutím. Bylo to víc než myšlenka, mnohem lépe to vystihnou, řeknu-li, že to byl celý, úplný obraz, podoba. Viděl jsem živý výjev s mnoha postavami. Přímou přede mnou byl muž, který seděl za okenním rámem. Prostor za rámem byl nejasný, ale okenní rám jsem viděl naprosto zřetelně a toho muže také. Díval se na mě, hlavu lehce pootočenou vlevo, takže se na mě vlastně díval úkosem. Viděl jsem mu do očí, které se pohybovaly, aby si mě udržely v ohnisku. Právým loktem se nakláníl přes parapet. Ruku měl sevřenou v pěst a svaly napjaté.

Nalevo od muže byla další postava ze scény. Létaující lev. Totiž lvi byla hlava s hřívou, zatímco dolní část těla patřila kudrnatému bílému francouzskému pudlovi.

Chystal jsem se na něj zaostřit pozornost, když ten muž učinil rty mlaskavý zvuk a vystrčil hlavu i trup z okna. Potom se vynořilo celé jeho tělo, jako by ho něco postrkovalo. Chvilí visel, chytaje se parapetu konečky prstů. Kolébal se jako kyvadlo. Potom se pustil.

Pocit pádu jsem prožíval ve vlastním těle. Neřítlo se dolů, ale padalo pomalu. Pak jako by měkce plulo. Ten muž neměl váhu. Chvilí nehybně setrval ve vzduchu a pak mi zmizel z pohledu, jako by ho nějaká neovladatelná síla vycucla prasklinou ve scéně. V následujícím okamžiku byl už opět u okenního rámu a díval se na mě úkosem. Právým předloktím se znovu opíral o parapet, tentokrát mi však mával na rozloučenou.

Don Juan poznamenal, že „vidím“ moc vyumělkované.

„Zvládneš to ještě lépe. Teď chceš, abych ti vysvětlil, co se stalo. No, a já zas chci, abys k tomu využil svoje vidění. Viděl jsi, ale viděl jsi pitomost. Pro bojovníka jsou takové informace k ničemu. Příliš dlouho by mu trvalo rozluštit, co je co. Vidění musí být přímé, protože bojovník nemůže svůj čas marnit tím, aby rozmotával, co sám vidí. Vidění je vidění právě proto, že proniká napřič všemi takovými nesmysly.“

Zeptal jsem se, jestli si myslí, že moje vidění byla jenom halucinace a ne skutečné „vidění“. Byl přesvědčen, že to bylo „vidění“, protože v něm byly tak složité a jemné podrobnosti, že se však pro tuto přiležitost naprosto nehodí.

„Myslíte si, že moje vize něco vysvětlují?“

„Samozřejmě. Ale být sebou, nesnažil bych se je rozmotávat. Zpočátku je *vidění* matoucí a snadno se v něm ztratíš. Avšak jak se bojovník stane pevnějším, i jeho *vidění* začne být tím, čím být má — přímým poznáváním.“

Když don Juan mluvil, zaplavil mě zas jeden z těch zvláštních výpadků vnímání a já jsem jasně cítil, že mám odhalit něco, co už znám a co mi uniká, bylo to na krajíčku, ale změnilo se to v cosi velmi nezřetelného. Uvědomil jsem si, že zápasím. Čím víc jsem se snažil vymezit to poznání, které mi uniká, a dosáhnout ho, tím hlouběji se potápělo.

„To *vidění* bylo příliš... příliš vizionářské,“ řekl don Juan.

Zvuk jeho hlasu mnou otrásl.

„Bojovník se ptá a prostřednictvím svého *vidění* dostává odpověď, ale ta odpověď je jednoduchá, nikdy není tak vyumělkovaná, že by v ní létali francouzští pudlové.“

Smáli jsme se tomu. Napůl žertem jsem mu říkal, že je příliš přísný, že trochu shovívavosti by si snad zasloužil každý, kdo má za sebou to, čím jsem dnes dopoledne prošel.

„To by byla moc snadná vytáčka. To je totiž jen hověnění vlastním slabostem. Tvůj svět se točí kolem pocitu, že je toho všeho na tebe příliš moc. Nežiješ jako bojovník.“

Řekl jsem mu, že to, čemu říká způsob bojovníka, má tolik všelijakých podob, že je nelze dodržovat všechny, a že smysl mi vždycky začne být jasnější teprve tehdy, když se setkám s nějakou novou situací, kdy to musím použít.

„Základním pravidlem bojovníka je,“ řekl don Juan, „že veškerá svoje rozhodnutí dělá tak pečlivě a obezřetně, že ho pak nemůže překvapit nic, co ho potká v důsledku jeho rozhodnutí, natožpak aby mu to bralo sílu.“

Být bojovníkem znamená být pokorný a bdělý. Dnes jsi měl sledovat, co se ti odvíjelo před očima, a ne dumat nad tím, jak je to možné. Zaměřil jsi pozornost nesprávným směrem. Kdybych k tobě chtěl být shovívavý, mohl jsem ti to snadno říct, protože dnes se ti poprvé stalo, že jsi nebyl připravený. Ale to je nepřípustné, protože jsi sem přišel jako bojovník, který je ho-

tov umřít. A proto tě to, co se dnes stalo, nemělo vůbec vyvést z míry.“

Připustil jsem, že mám sklony poddávat se strachu a ohromení. „Řekněme tedy, že když přicházíš za mnou, mělo by pro tebe být základním pravidlem, že přicházíš hotov umřít. Přijdeš-li sem hotov umřít, pak by se neměly objevit žádná nástrahy, žádná nevíтанá překvapení ani zbytečné činy. Všechno by do sebe mělo jemně zapadat, protože nic neočekáváš.“

„To se snadno řekne, done Juane. Ale to všechno se sype na mě. Já jsem ten, kdo s tím vším musí žít.“

„Ne, to není tak, že s tím vším musíš žít. To všechno jsi ty. Ty to jen prozatím nepřipouštíš. Tvoje rozhodnutí spojit se se silami zlého světa čarodějů mělo spálit všechny vleklé pocity zmatku. Mělo by ti dát potřebnou kuráž, abys tohle všechno nárokoval jako svůj svět.“

Byl jsem celý rozpačitý a bylo mi smutno. Ať jsem se připravoval, jak chtěl, když jsem se dostal k donu Juanovi, vždycky mě podrobil takové zkoušce, že mi nezbývalo, než mít pocit, že jsem sám jako přihlouplá, štouravá osoba. Zmocnil se mě nával hněvu. Nechtěl už jsem si dál zapisovat. Měl jsem chuť roztrhat svoje poznámky a všechno to vyhodit do koše. Byl bych to i udělal, kdyby nebylo dona Juana, jenž se smál a držel mi ruku, aby mi v tom zabránil.

Napůl žertem mi řekl, že mě můj „tonal“ chce zas oblbnout. Poradil mi, abych zašel k vodotrysku a postříkal si krk a uši.

Voda mě opravdu uklidnila. Dlouho jsme mlčeli.

„Piš, piš,“ vybízel mě přátelsky. „Řekněme, že tvůj blok je jediné čarodějství, které máš. Že kdybys ho roztrhal, jen by ses tím jinak otevřel smrti. Byl by to jen další z tvých zuřivých vzteků, při nejlepším okázalý záchvat vzteku, ale žádná proměna. Bojovník však nikdy neopouští ostrov *tonalu*. Bojovník ho využívá.“

Rychlým pohybem ruky ukázal kolem sebe a potom se dotkl mého bloku.

„Tohle je tvůj svět. Nemůžeš se ho vzdát. Je zbytečné se na sebe hněvat a být sebou zklamán. To jenom dokazuje, že *tonal* člověka se zmítá ve vnitřním boji. Boj uvnitř *tonalu* člověka je snad ten nejručotnější souboj, jaký znám. Bojovník vede pevný život tak, aby ukončil tento zápas. Od začátku tě učím, že se máš vyhýbat opotřebování. Teď už v sobě nemáš boj, alespoň ne takový jako kdysi, protože způsob bojovníka je harmonie — nejdříve je to sou-

lad mezi činy a rozhodnutími, potom také harmonie mezi *tonalem* a *nagualem*.

Pro celou dobu, co tě znám, s tebou rozmlouvám o tvém *tonalu* i o tvém *nagualu*. Poučení se mají vést tímto způsobem.

Na počátku se musí mluvit k *tonalu*. Právě *tonal* se totiž musí vzdát své nadvlády. Ale je nutné, aby to udělal rád. Tak například tvůj *tonal* odstoupil od některých ovládní bez zvláštního boje, protože pochopil, že kdyby všechno zůstalo při starém, byla by už teď tvoje celistvost mrtvá. Jinými slovy, *tonal* je nucen vzdávat se zbytečných věcí, jako je vlastní důležitost nebo holdování slabostem, protože by ho jen utápěly v nudě. Problém je ovšem v tom, že *tonal* na těchto věcech lpí, zatímco by měl být rád, že se toho svinstva zbaví. Úkolem tedy je přesvědčit *tonal*, aby se uvolnil a stal se fluidní, stal se pohyblivý a proměnlivý. Právě tohle čaroděj potřebuje ze všeho nejvíce — silný, volný *tonal*. Čím je silnější, tím méně lpí na tom, co dělá, a tím je také snazší ho stáhnout. Takže dneska ráno se stalo jen to, že jsem viděl příležitost, abych stáhl tvůj *tonal*. Na vteřinku jsi byl duchem nepřítomný, spěchal jsi a nepřemýšlel, a já jsem se toho okamžiku chytil a dal jsem ti štulec.

Tonal se v určitých okamžicích stahuje, zejména když je na rozpacích. Jedním z charakteristických rysů *tonalu* je vlastně jeho plachost. Ale o jeho plachost ani nejde. Nicméně existují určité případy, kdy se *tonal* nechá unést překvapením a jeho plachost nutně způsobí, že se strží, že se stáhne.

Dnes dopoledne jsem se chopil svého krychlového centimetru příležitosti. Všiml jsem si, že dveře do té kanceláře jsou otevřené, a tak jsem ti udělal štulec. Štulec je tedy technika, jak stáhnout *tonal*. Musíš udeřit v přesně určitý okamžik, a na to samozřejmě musíš umět vidět.

Jakmile někdo dostane štulec a jeho *tonal* se smrští, jeho *nagual*, pokud je už v pohybu, byť třeba sebenepatrnějším, se toho chopí a dosáhne neobyčejných skutků. Dnes ráno se tě chopil tvůj *nagual* a ty jsi skončil na tomhle tržišti."

Na chvíli se odmlčel. Zřejmě čekal, jestli se na něco zeptám. Dívali jsme se na sebe.

"Opravdu nevím, jak se to dělá," prohlásil, jako by mi četl myšlenky. "Vím jen to, že *nagual* je schopen vykonávat nepředstavitelné věci.

Dnes ráno jsem tě žádal, abys všechno pozoroval. To, co se před tebou odvíjelo, at to bylo cokoli, pro tebe mělo nevyčíslitelnou

cenu. Ale ty ses oddával sebelítosti a zmatku, místo aby ses řídil mou radou, a nic jsi nesledoval.

Chvíli jsi byl celý *nagualem* a nemohl jsi mluvit. To právě je čas pro pozorování. Tvůj *tonal* potom postupně začal zase nabývat vládu, a tak jsem tě radši dovedl až sem, aby ses zbytečně nevrhal do smrtelné bitvy mezi svým *tonalem* a *nagualem*."

"A co bylo v tom výjevu před očima, done Juane? Bylo to tak důležité?"

"Já nevím. To se dělo tobě."

"Jak to myslíte?"

"To byla tvoje zkušenost, ne moje."

"Ale vždyť vy jste přece byl se mnou."

"Ne, nebyl. Tys byl sám. Několikrát jsem ti říkal, abys všechno pozoroval, protože ten výjev byl jen pro tebe."

"Ale vy jste byl vedle mě, done Juane."

"Nebyl. Mluvit o tom je však zbytečné. Nic z toho, co bych ti řekl, by ti nedávalo smysl, protože v těch vteřinách jsi byl v čase *nagualu*. O záležitostech *nagualu* může svědčit pouze tělo, nikoli rozum."

"A když jste se mnou nebyl vy, done Juane, kdo nebo co byl ten člověk, kterého jsem viděl tak jako vás?"

"Byl jsem to já, a přece jsem tam nebyl."

"A kde jste tedy byl?"

"Byl jsem s tebou, ale ne tam. Řekněme, že jsem ti byl nablízku, ale nebyl jsem přesně na místě, kam konkrétně tě odnesl tvůj *nagual*."

"Chcete říct, že jste nevěděl, že jsme na tržišti?"

"Ne. Jen jsem se táhl za tebou, abych tě neztratil."

"Ale to je opravdu strašlivé, done Juane."

"Byli jsme v čase *nagualu* a na tom není nic strašného. Dokážeme dělat mnohem více. To je naše přirozenost, přirozenost světelných bytostí. Naši vadou je, že stále trváme na tom, že chceme zůstat na svém monotónním, únavném, ale pohodlném ostrůvku. *Tonal* je vlníkem, ale neměl by být."

Popsal jsem mu to málo, co jsem si zapamatoval. Chtěl vědět, jestli jsem byl svědkem něčeho na obloze, například denního světla, mraků, slunce. Nebo jestli jsem slyšel nějaké zvuky. Nebo zahlédl neobyčejné lidi a události. Jestli jsem viděl nějaký souboj. Nebo jestli na sebe lidé křičeli, a pokud ano, co říkali.

Nedokázal jsem odpovédět na žádnou z jeho otázek. Pravda

je, že jsem bral tu událost tak, jak se mi jevila na povrchu, a že jsem připustil očividný fakt, že jsem „přepnul“ značnou vzdálenost během několika vteřin díky don Juanově poznání, ať už to je cokoli, a ocitl se v hmotné tělesnosti uprostřed trhu.

Moje reakce vyplývaly z logického důsledku takové interpretace. Chtěl jsem vědět, jak se to dělá, chtěl jsem to poznat jako účastník, chtěl jsem znát „postupy“. Proto jsem se nesnažil pozorovat to, co bylo podle mého přesvědčení úplně obvyčejným děním světských událostí.

„Myslíte, že mě lidé na trhu viděli?“

Don Juan neodpověděl. Smál se a lehce mě poklepal pěstí.

Pokoušel jsem se rozpomenout, jestli jsem měl nějaký skutečný fyzický kontakt s lidmi. Ale paměť mi selhala.

„Co viděli lidé v aerolinkách, když jsem se vpotácel dovnitř?“

„Nejspíš viděli, jak někdo vrávorá z jedné dveří do druhé.“

„Ale viděli, jak jsem zmizel ve vzduchu?“

„O to se stará *nagual*. Nevím jak. Můžu ti říct jen to, že jsme proměnliví jako fluidum, že jsme světelné bytosti utvořené z vláken. Shoda v tom, že jsme pevná látka, pevný předmět, je projevem *tonalu*. Když se *nagual* stáhne, jsou možné neobyčejné věci. Neobyčejné jsou však jen pro *tonal*.“

Pro *nagual* například je hračkou pohybovat se tak jako ty dneska dopoledne. Zejména pro tvůj *nagual*, který už je schopen provádět obtížné kousky. Vlastně se ponořil do čehosi strašně záhadného a divného. Dokážeš cítit, co to je?“

Vynořily se mi miliony otázek a pocitů, všechny najednou. Jako by poryv větru odvál svrchní nátěr, jímž je vyrovnaná mysl. Otrásl jsem se. Měl jsem pocit, že moje tělo stojí na okraji propasti. Bojoval jsem s jakýmsi záhadným, ale zcela konkrétním poznáním. Jako bych byl na prahu okamžiku, kdy mi mají něco ukázat, ale nějaká vzdorovitá část ve mně to stále znovu tvrdšíjně halila do mraků. V tom boji jsem byl postupně stále otupelejší a ztuhlejší a nakonec jsem svoje tělo vůbec necítil. Měl jsem otevřená ústa a oči přivřené. Měl jsem pocit, že vidím, jak mi obličej tvrdne, až jsem měl tvář vysušené mrtvolky, jejíž nažloutlá kůže byla pevně napjatá na lebce.

Potom jsem ucítil trhnutí. Don Juan stál vedle mě a držel v ruce prázdné vědro. Zlil mě, že jsem byl celý promáčený. Zakašlal jsem a otíral si vodu z obličeje. Pociťl jsem další studený dotyk na zádech. Vyskočil jsem z lavičky. Don Juan mi nalil vodu za krk.

Poblíž stála skupinka dětí, které se smály. Don Juan se na mě usmál. Zvedl mi blok a řekl, že bychom raději měli jít ke mně do hotelu, abych se mohl převléknout. Vyvedl mě z parku. Chvli jsme postávali na chodníku a pak se objevil taxík.

Naobědvali jsme se a odpočinuli si. Za několik hodin jsme se s donem Juanem posadili na jeho oblíbenou lavičku v parku u kostela. Ne přímo jsme se dostali na téma mé podivné reakce. Zdálo se, že don Juan je velice obezřetný. Nechtěl mě s věcí konfrontovat přímo.

„Víš se, že se takové věci dějou. Jakmile se jednou *nagual* naučí vynořovat na povrch, může *tonal* velice poškodit, jestliže se objevuje nekontrolovaně. Ale v tvém případě je to zvláštní. Ty tak přehnaně holduješ oddávání se slabostem, že bys třeba umřel a nic proti tomu nenamítal, ba co hůř, ty by sis ani neuvědomoval, že umíráš.“

Řekl jsem mu, že takhle jsem začal reagovat, až když se mě zeptal, jestli dokážu cítit, co dělal *nagual*. Myslel jsem si, že přesně vím, na co naráží, ale když jsem se pokoušel popsat, co to je, zjistil jsem, že nedokážu jasně myslet. Zakoušel jsem pocit závatné lehkomylnosti, takřka lhostejnosti, jako kdyby mi opravdu na ničem nezáleželo. Ten pocit potom přešel do fascinujícího soustředění. Jako kdybych byl celý vysáván. Mou pozornost přilákalo jasné vnímání, že mi každou chvíli má být zjeveno velmi podstatné tajemství, a chytilo ji do pasti. Nechtěl jsem, aby mi něco zasahovalo do tohoto zjevení.

„To, co se ti mělo zjevit,“ řekl don Juan, „je tvoje smrt. Právě proto je tak nebezpečné poddávat se slabosti. Zejména pro tebe, protože od přirozenosti moc přeháníš. Tvůj *tonal* tak moc propadl shovívavému hovění, že ohrožuje tvou celistvost. Být tímto způsobem je strašné.“

„Co můžu dělat?“

„Musíš svůj *tonal* přesvědčovat rozumem a svůj *nagual* činy, dokud se vzájemně nezačnou podpírat. Jak už jsem ti říkal, *tonal* vládně, ale přesto je velice zranitelný. *Nagual* se však nikdy, nebo téměř nikdy neprojevuje, ale pokud se projeví, *tonal* se vyděsí.“

Dnes ráno se tvůj *tonal* vyděsil a začal se sám od sebe smršťovat. Potom se vlády ujal tvůj *nagual*.

Musel jsem si vypůjčit vědro od fotografů v parku, abych zahnal

tvůj *nagual* jako prašivého psa na místo. *Tonal* je nutno chránit za každou cenu. I když je nutné vzít mu korunu, musí stále zůstat chráněným dohlížitelem.

Je-li *tonal* ohrožen, vždycky to může skončit smrtí. Jestliže umře *tonal*, umírá celý člověk. A protože *tonal* je v podstatě slabý, snadno se zničí, a tak jedním z umění bojovníka je rovnováha a vyvažování tak, aby se *nagual* vynořoval a podporoval *tonal*. Říkám, že to je umění, neboť čarodějové vědí, že *nagual* se vynořuje pouze tehdy, když se intenzivně zesílí *tonal*. Chápeš, co mám na mysli? A to zesilování a nabíjení *tonalu* se nazývá osobní síla."

Don Juan vstal, protáhl si paže a prohnul záda. Začal jsem se taky zvedat, ale on mne jemně stáhl zpátky.

"Musíš na téhle lavičce zůstat do soumraku. Já musím odejít teď hned. Genaro na mě čeká v horách. Tak k němu za tři dny přijed a tam se setkáme."

"A co budeme dělat u dona Genara?"

"To záleží na tom, jestli budeš mít dost síly. Genaro by ti mohl ukázat *nagual*."

Musel jsem vyslovit ještě jednu věc. Musel jsem se dozvědět, jestli ten jeho oblek měl šokovat jenom mě, anebo jestli je opravdu součástí jeho života. Žádný don Juanův skutek ve mně dosud nikdy nevyvolal takovou pohromu jako fakt, že má na sobě oblek. Ohromilo mě nejen to, že ho má, ale i skutečnost, že v něm je tak elegantní. Nohy měl mladistvě čilé. Jako by mu boty posunuly bod rovnováhy a učinily jeho kroky delší a pevnější než obvykle.

"To nosíte obleky pořád?"

"Ano," usmál se roztomile. "Mám ještě další, ale nechtěl jsem si dneska brát jiný, protože bych tě vyděsil ještě víc."

Nevěděl jsem, co si o tom mám myslet. Měl jsem pocit, že jsem dospěl na konec své cesty. Jestliže totiž don Juan nosí obleky a je v nich elegantní, pak už je možné opravdu všechno.

Zdálo se, že se baví mým zmatkem. Smál se.

"Já totiž mám cenné papíry," řekl záhadným, nicméně nevzrušeným tónem a odešel.

Druhého dne ráno, bylo to ve čtvrtek, jsem pozval svého známého, aby se mnou šel od dveří kanceláře, kde do mě don Juan strčil, až na tržiště Lagunilla. Šli jsme nejpřímější cestou a trvalo nám to pětacyřicet minut. Jakmile jsme tam dorazili, pokoušel jsem se

zorientovat. Nepodařilo se mi to. Vešel jsem do obchodu s oděvy na rohu široké třídy, kde jsme stáli.

"Promiňte," oslovil jsem mladou ženu, která opatrně čistila klobouk hadrem. "Kde jsou tady stánky s mincemi a starými knihami?"

"My je tady neprodáváme," zavrčela na mě.

"Ale já jsem je tady někde na trhu včera viděl."

"Děláte si legraci," řekla a odešla za pult.

Běžel jsem za ní a prosil ji, aby mi řekla, kde jsou. Měřila si mě od hlavy k patě.

"Včera jste je tu nemohl vidět. Ty stánky tu stojí jen v neděli, přímo tady u téhle zdi. Ve všední dny tu nejsou."

"Jenom v neděli?" zeptal jsem se mechanicky.

"Ano. Jenom v neděli. Tak to tady chodí. Ve všední dny by překážely dopravě."

A ukázala na širokou rušnou třídu plnou aut.

V ČASE NAGUALU

Vyběhl jsem do svahu před domem dona Genara a na plácku přede dveřmi jsem uviděl sedět dona Juana s donem Genarem. V jejich úsměvech byla taková vřelost a nevinnost, že moje tělo okamžitě zabušilo na poplach. Automaticky jsem zpomalil. Pozdravil jsem je.

„Jak se máš,“ řekl don Genaro tak afektovaně, že jsme se všichni rozesmáli.

„Je v dobré formě,“ zasáhl don Juan, než jsem stačil odpovědět. „To vidím,“ opáčil don Genaro. „Jen se podívej na tu dvojitou bradu! Koukni na ty špeky na líčkách!“

Don Juan se smál, až se popadal za břicho.

„Máš kulatou tvářičku. Cos dělal celou tu dobu? Jedl?“

Don Juan ho žertem ujišťoval, že můj životní styl vyžaduje, abych hodně jedl. Velmi přátelsky si utahovali ze mě a z toho, jak žiju, a potom mě don Juan vyzval, abych se posadil mezi ně. Slunce už zapadlo za obrovský hřeben hor na západě.

„A kde máš svůj slavný blok?“ zeptal se mě don Genaro, a když jsem ho vytáhl z kapsy, zavolal: „Hurá!“ a vzal mi ho z ruky.

Bylo jasné, že mě velmi pozorně sledoval a že dokonale zná moje způsoby. Držel blok oběma rukama a nervózně si s ním pohrával, jako by nevěděl, co s ním má dělat. Dvakrát se zdálo, že už ho chce skoro odhodit, ale potom se zas ovládl. Pak si ho opřel o kolena a předstíral, že do něj horečně zapisuje, tak jak to vždycky dělávám.

Don Juan se smíchem málem udušil.

„Co jsi dělal, když jsem tě opustil?“ zeptal se mě, když se uklidnil.

„Ve čtvrtek jsem šel na tržiště.“

„A cos tam pohledával? To jsi zkoumal svoje vlastní kroky?“ opáčil.

Don Genaro upadl na záda a rty vydal suchý zvuk, jako když se hlava uhodí o zem. Podíval se na mě úkosem a mrkl.

„Musel jsem to udělat. A zjistil jsem, že ve všední dny tam nejsou žádné stánky, kde by se prodávaly mince a staré knihy.“

Oba se smáli. Potom don Juan řekl, že vyptávání nám nic nového neodhalí.

„Co se opravdu stalo, done Juane?“

„Věř mi, že to nejde nikterak poznat,“ odpověděl suše. „V těchto věcech stojíme oba na stejné lodi. V tuto chvíli mám proti tobě jedinou výhodu, a to tu, že vím, jak se dostat k *nagualu*, zatímco ty to nevíš. Ale jakmile se tam jednou dostaneš, nebudu mít žádnou výhodu a nebudu toho vědět o nic víc než ty.“

„A opravdu jsem se ocitl na trhu, done Juane?“

„Samozřejmě. Říkal jsem ti, že bojovník má *nagual* na povel. Je to tak, Genaro?“

„Správně,“ vykřikl Genaro hromovým hlasem a postavil se jediným pohybem, až se zdálo, že ho jeho hlas vytáhl z polohy vleže do dokonale kolmého postoje.

Don Juan se takřka válel smíchy po zemi. Don Genaro se s nádechem nonšalance komicky uklonil a rozloučil.

„Genaro zas za tebou přijde zítra ráno,“ řekl don Juan. „Teď musíš sedět tady v naprosté tichosti.“

Neřekli jsme pak už ani slovo. Po několika hodinách mlčení jsem usnul.

Podíval jsem se na hodinky. Bylo skoro šest ráno. Don Juan se zkoumavě zadíval na hustou hradbu těžkých bílých mraků nad obzorem na východě a usoudil, že bude celý den zataženo. Don Genaro popotáhl vzduch a dodal, že bude horko a bezvětrí.

„A jak daleko půjdeme?“ zeptal jsem se.

„Tam k těm eukalyptům,“ ukázal don Genaro na cosi, co vypadlo jako stromový hájek asi půldruha kilometru daleko.

Když jsme k těm stromům došli, pochopil jsem, že to není hájek: eukalypty byly vysázeny v rovných řadách, aby označovaly meze polí, na nichž se pěstovaly různé plodiny. Šli jsme podél kukuřičného pole a vedle nás se táhla řada obrovských stromů, tenkých a rovných, vysokých přes třicet metrů. Došli jsme na prázdné pole. Usoudil jsem, že ho asi právě sklídili. Byla na něm jen suchá stébla a listy nějakých rostlin, které jsem nepoznal. Sehnul jsem se, že

zvednu jeden lístek, ale don Genaro mě zastavil. Velikou silou mě držel za paži. Svíjel jsem se bolestí a teprve potom jsem si povšiml, že mi na paži jen položil prsty.

Zcela určitě si uvědomoval, co dělá a co cítím. Rychle odtáhl prsty z mé paže a pak je zas jemně přiložil. Opakoval to celé ještě jednou a radostně se smál jako dítě, když jsem sebou cukl. Pak se ke mně obrátil z profilu. Svým orlím nosem připomínal ptáka. Ptáka, který má divné dlouhé zuby.

Don Juan mi tiše řekl, že se nesmím ničeho dotýkat. Zeptal jsem se, jestli ví, co se tady pěstovalo. Zdálo se, že mi to chce říct, ale don Genaro zasáhl a prohlásil, že je to pole pro červy.

Don Juan se na mě pevně podíval, ale ani se neusmál. Připadalo mi, že ta nesmyslná odpověď dona Genara má asi být vtip. Čekal jsem na nějaký náznak, abych se mohl začít smát, ale oni na mě jenom upřeně zírali.

„Pole nádherných červů,“ řekl don Genaro. „Ano, to, co tady rostlo, byli ti nejrozkošnější červi, jaké jsi kdy viděl.“

Obrátil se k donu Juanovi. Chvíli se na sebe dívali.

„Je to tak?“ zeptal se.

„Naprostá pravda,“ řekl don Juan. Obrátil se ke mně a tiše dodal: „Dneska velí Genaro, jenom on ti může říkat, co je co, a ty musíš dělat přesně to, co ti řekne.“

Představa, že všechno řídí don Genaro, mě naplnila hrůzou. Obrátil jsem se k donu Juanovi, že si s ním o tom promluvíme, ale než jsem stačil něco vyslovit, vydal don Genaro táhlý a děsivý výkřik. Byl to tak hlasitý a strašlivý jekot, že se mi úplně zježil krk a vlasy mi začaly vstávat, jako kdyby foukal vítr. Na vteřinku jsem se na prsto rozložil a byl bych zůstal přimrazen na místě, kdyby nebylo dona Juana, jenž mi s neuvěřitelnou rychlostí a přesností obrátil tělo tak, abych očima mohl být svědkem nemyšlitelného kousku. Don Genaro stál vodorovně asi třicet metrů nad zemí na knemi eukalyptu, vzdáleného zhruba patnáct metrů. Totiž stál s nohama asi metr rozkročenýma kolmo ke stromu. Jako by měl na botách háčky, které mu pomáhají překonat zemskou přitažlivost. Paže měl zkřížené na prsou a zády byl obrácen ke mně.

Hleděl jsem na něj. Nechtěl jsem ani mrknout, protože jsem se bál, že ho ztratím z očí. Rychle jsem odhadl situaci a usoudil jsem, že pokud ho dokážu udržet v zorném poli, třeba přijdu na nějaký klíč, pohyb, gesto, zkrátka na něco, co by pomohlo pochopit, co se to tu děje.

U pravého ucha jsem ucítil don Juanovu hlavu. Slyšel jsem ho šeptat, že všechny snahy o nějaké vysvětlení jsou zbytečné a hloupé. Slyšel jsem ho, jak opakuje: „Tlač břicho dolů, dolů.“

Tuhle techniku mě naučil už před lety. Měl jsem ji používat ve chvílích velkého nebezpečí, strachu nebo stresu. Šlo o to, stlačit bránci dolů a přitom čtyřikrát ostře zadýchat ústy a pak čtyřikrát hluboce vdechnout a vydechnout nosem. Vysvětlil mi, že dýchání ústy je třeba cítit jako škrubání v břišní krajině. Když si budu pevně sepnutýma rukama zakrývat pupek, dodá to sílu střední části těla a lépe budu ovládat oddychování ústy i hluboké vdechování nosem, které je třeba držet na osm dob, a přitom stlačovat bránci. Výdechy jdou dvakrát nosem a dvakrát ústy, a to buď pomalu nebo rychle podle toho, jak kdo chce.

Automaticky jsem dona Juana poslechl. Nicméně jsem se neodvážil spustit oči z dona Genara. Při dýchání se mi tělo uvolnilo. UVědomoval jsem si, že don Juan mi krotí nohy. Když mě obrátil, zřejmě mi pravé chodidlo uvízlo na hroudě hlíny a já jsem měl nohu nepříjemně zkroutenou. Když mě narovnal, došlo mi, že šok z toho, že vidím dona Genara stát na knemi stromu, způsobil i to, že jsem docela zapomněl na svoje nepohodlí.

Don Juan mi zašeptal do ucha, abych se nedíval na dona Genara upřeně. Slyšel jsem ho, že říká: „Mrkej, mrkej!“

Chvíli jsem zaváhal. Don Juan mi to přikázal znovu. Byl jsem přesvědčen, že tahle celá záležitost je nějak spojena se mnou jako s přihlížejícím a že když se na něj jako jediný svědek jeho skutků přestanu dívat, spadne na zem, nebo možná celý výjev zmizí.

Nesnesitelně dlouhou dobu se don Genaro ani nepohnul. Potom se na patě obrátil o pětadvacet stupňů vpravo a kráčel nahoru po knemi. Tělo se mu třáso. Viděl jsem ho, jak dělá krůček za krůčkem. Celkem osm kroků. Dokonce obešel větev. S rukama stále zkříženýma přes prsa se pak posadil na kmen, zády ke mně. Nohy se mu klátily, jako kdyby seděl na židli, jako by na něj vůbec nepůsobila gravitace. Potom šel dolů jako by po zadku. Došel k větví, která byla rovnoběžná s jeho tělem, a na několik vteřin se o ni opřel levou paží a hlavou. Vypadalo to, že se spíš opírá kvůli dramatickému účinku, než že by potřeboval nějakou opěru. Za se se pohyboval dál po zadku a píd' za píd' se sunul z kmene na větev, dokud nezměnil polohu a neseděl tak, jak by seděl člověk normálně na větví.

Don Juan se chichotal. V ústech jsem měl přišernou pachut. Don Juan seděl mírně vpravo za mnou. Chtěl jsem se tváří obrátit k němu, ale netroufl jsem si zmeškat, co dělá don Genaro.

Chvilí klátil nohama. Potom je zkrčžil a nepatrně s nimi pohupoval, až nakonec vyklouzl zpátky nahoru po kmeni.

Don Juan mi vzal jemně hlavu do dlaní a obracel mi ji doleva, až byla linie mého vidění souběžná s kmenem, a nikoli kolmá ke stromu. Když jsem se díval na dona Genara z tohoto úhlu, vůbec se mi nezdálo, že by popíral zemskou přitažlivost. Seděl prostě na kmeni stromu. Všiml jsem si, že když upřu pohled a nemrkám, stane se pozadí neztětelné a rozptýlené a don Genarovo tělo je pak stále intenzivnější, až jeho tvar začne dominovat, jako by neexistovalo nic jiného.

Don Genaro svižně sklouzl zpátky dolů na větev. Seděl jako na hrazdě a klátil nohama. Z této překroucené perspektivy se mi obě jeho pozice, a zejména sezení na kmeni stromu, zdály proveditelné. Don Juan mi posunul hlavu doprava, až jsem ji měl položenou na rameni. Don Genarova poloha na větvi vypadala naprosto normálně, ale když se zase přesunul na kmen, nedokázal jsem patřičně přizpůsobit svoje vnímání, takže jsem ho viděl sedět vzhůru nohama, hlavou k zemi.

Don Genaro se několikrát pohnul sem a tam a don Juan mi pokaždé posunul hlavu ze strany na stranu. Výsledkem této manipulace bylo, že jsem zcela ztratil pojem normální perspektivy a don Genarovy kousky se mi už nejevily tak úděsné.

Don Genaro zůstal na větvi dlouho. Don Juan mi narovnal hlavu a zašeptal, že se don Genaro chystá sestoupit. Slyšel jsem ho, jak mi šeptem říká: „Tlač dolů, dolů!“

Byl jsem zrovna uprostřed rychlého vydechování, když se mi zdálo, že don Genarovým tělem probíhá jakési napětí: žhnulo, uvolnilo se, zhouplo se zpátky a chvilí viselo za kolena. Nohy měl tak ochablé, že neudržely to ohnutí a don Genaro spadl na zem.

V okamžiku, kdy začal padat dolů k zemi, jsem i já měl pocit pádání nekonečným prostorem. Celé moje tělo prožívalo bolestnou, a přitom nesmírně příjemnou úzkost a ta úzkost byla tak intenzivní a trvala tak dlouho, že moje nohy už neudržely váhu těla a já jsem spadl na měkkou půdu. Stejně jsem dokázal pohnout rukama, aby trochu ztlumily můj pád. Dýchal jsem tak těžce, že se mi prach dostal do nosu a začal mě svědit. Pokusil jsem se vstát, ale svaly ztratily svou sílu.

Don Juan s donem Genarem stáli nade mnou. Slyšel jsem jejich hlasy, jako kdyby ode mě byli značně daleko, a přece jsem cítil, že mě táhnou. Určitě mě zvedli, každý za jednu paži a jednu nohu a kousek mě nesli. Dokonale jsem si uvědomoval, v jak nepohodlné poloze mám krk a hlavu, jež mi volně visela. Měl jsem otevřené oči. Viděl jsem, jak pode mnou míjí zem a trsy trávy. Nakonec mě zaplavil chlad. Do úst a do nosu mi vnikla voda. Rozkašlal jsem se. Paže a nohy mi divoce škubaly. Začal jsem plavat, ale voda nebyla dost hluboká. Zjistil jsem, že stojím v mělké řece, do které mě hodili.

Don Juan i don Genaro se smáli jako blázni. Don Juan si vyhrnul kalhoty a přišel blíž ke mně, podíval se mi do očí a řekl, že ještě nejsem celý, a jemně mě postrčil zpátky do vody. Moje tělo mu nekladlo žádný odpor. Nechtěl jsem se znovu namočit, ale nepodařilo se mi nijak spojit svou vůli se svaly, a tak jsem tam pozpátku žblunkl. Voda byla ještě studenější. Rychle jsem vyskočil a omylem jsem se rozběhl na opačný břeh. Don Juan s donem Genarem na mě křičeli a pískali a házeli kameny do křoví přede mě, jako kdyby naháněli býka, který sešel z cesty. Vrátil jsem se řekou zpátky a sedl si na kámen vedle nich. Don Genaro mi podal šaty. Teprve teď jsem si všiml, že jsem nahý, ačkoli jsem se nedokázal upamatovat, kdy a jak jsem se svěkl. Kapala za mě voda, a tak jsem se nechtěl hned oblékat. Don Juan se otočil k donu Genarovi a zahlaholil: „Proboha tě prosím, dej tomu člověku ručník!“ Trvalo mi několik vteřin, než mi došlo, jak je to absurdní.

Cítil jsem se velmi dobře. Byl jsem tak šťastný, že jsem ani nechtěl mluvit. Nicméně jsem si byl jist, že kdybych dal najevo svou radost, šoupli by mě zpátky do vody.

Don Genaro mě pozoroval. V očích se mu blýskalo jako divokému zvířeti. Propichovaly mě.

„Dobře,“ řekl don Juan znenadání. „Teď už se zas ovládáš, ale tam pod těmi eukalypty ses opět oddával slabostem jako zkurvysyn.“

Chtěl jsem se hystericky smát. Don Juanova slova se mi zdála tak nesmírně legrační, že jsem musel vynaložit největší úsilí, abych se ovládl. A potom jedna moje část vyštěkla povel. Neovladatelné svědění na břiše mě přimělo svléknout se a znovu se ponořit do vody. Zůstal jsem v řece asi pět minut. Chlad mi zase obnovil smysl pro střízlivost. Když jsem vylezl ven, byl jsem to zase já.

„To bylo dobré,“ poklepal mě don Juan po rameni.

Ovedli mě zpátky k eukalyptům. Don Juan mi cestou vysvětlil, že mám „tonal“ nebezpečně zranitelný a že zřejmě nedokázal zvládnout nesrovnalost don Genarových činů. Prý už se rozhodli ho dál nepokoušet a vrátit se zpátky domů k donu Genarovi, ale fakt, že jsem věděl, že se sám musím znovu ponořit do řeky, prý zas všechno změnil. Neřekl mi ovšem, co vlastně zamýšlejí udělat.

Stáli jsme uprostřed pole na stejném místě jako předtím. Don Juan vpravo a don Genaro vlevo. Oba stáli v bdělé pohotovosti, svaly napjaté. To napětí drželi snad deset minut. Přesouval jsem pohled z jednoho na druhého. Předpokládal jsem, že mi don Juan naznačí, co mám dělat. Nemýlil jsem se. Najednou uvolnil tělo a začal zostrá kopat do tvrdých hroud. Ani se na mě nepodíval a řekl: „Myslím, že bychom měli radši jít.“ Automaticky jsem si domýšlel, že don Genaro měl v úmyslu mi ještě jednou ukázat *nagual*, ale že se rozhodl to neudělat. Oddech jsem si. Ještě chvíli jsem čekal, až to potvrdí s konečnou platností. Don Genaro se také uvolnil a oba vykročili kupředu. Poznal jsem, že to máme za sebou. Jenomže přesně ve chvíli, kdy jsem se uvolnil, don Genaro zase tak neuvěřitelně vykřikl.

Začal jsem divoce dýchat. Rozhlížel jsem se. Don Genaro zmizel. Don Juan stál přede mnou. Tělo se mu svíjelo smíchem. Obrátil se ke mně.

„Bohužel, jinak to nejde,“ zašeptal mi.

Chtěl jsem se ho zeptat na dona Genara, ale cítil jsem, že umřu, jestli nebudu stále dýchat a tlačit bránci dolů. Don Juan bradou ukázal na místo za mnou. Nohama jsem ani nepohnul, ale začal jsem hlavu otáčet přes levé rameno. Než jsem však vůbec uviděl, co mi ukazuje, don Juan skočil a zastavil mě. Skočil takovou silou a tak rychle mě chytil, že jsem ztratil rovnováhu. Když jsem padal na záda, pocífoval jsem, že jsem se v úleku chytil dona Juana, a tak ho stáhl s sebou na zem. Ale když jsem se podíval nahoru, můj hmat byl v naprostém rozporu se zrakem. Don Juan stál nade mnou a smál se, a přitom moje tělo na sobě zcela neklamně cítilo váhu a tlak jiného těla, které je takřka přibíjelo k zemi.

Don Juan natáhl ruku a pomohl mi vstát. Tělem jsem cítil, že zvedá těla dvě. Usmál se na mě zasvěceně a zašeptal, že při setkání s *nagualtem* se nikdy nesmíme obracet doleva. *Nagual* je smrtelně nebezpečný a prý není třeba zvyšovat riziko, které je už tak dost veliké. Potom mě jemně obrátil a postavil čelem k eukalyptu. Byl

to snad nejstarší ze stromů v okolí. Kmen už měl dvakrát tak silný jako ostatní stromy. Očima ukázal na vrcholek. Don Genero seděl na větvi jako pták, tváří ke mně. Viděl jsem jeho oči. Byly jako dvě zrcadla, odrážející světlo. Nechtěl jsem se na něj dívat, ale don Juan trval na tom, že nesmím odvrátit pohled. Velmi naléhavým šeptem mi přikázal mrkat a nepoddávat se strachu ani svým slabostem.

Všiml jsem si, že když vytrvale mrkám, nejsou don Genarovy oči už tak děsivé. Jejich záře mě doháněla k šílenství pouze tehdy, když jsem se do nich díval upřeně.

Don Genaro dřepěl na větvi dlouho. Aniž by vůbec pohnul tělem, seskočil potom na zem a přistál ve stejné poloze v dřepu, pár metrů od místa, kde jsem stál. Viděl jsem celou posloupnost jeho skoku, a věděl jsem, že jsem vnímal více, než by mi dovolily zachytit oči. Don Genaro vlastně tak úplně neskočil. Něco jako by ho postřihlo zezadu a přimělo klouzat v parabolické křivce. Větev, na které dřepěl, byla dobrých třicet metrů vysoko, a strom tak sedm- desát metrů ode mě. Musel tedy tělem opsat parabolu, aby přistál na místě, kde jsem stál. Ale síla, které bylo třeba k překonání této vzdálenosti, nevycházela z don Genarových svalů. Jeho tělo bylo z větve „přiváto“ na zem. V jednu chvíli jsem mu viděl podrážky i záda, jako kdyby tělem opisoval parabolu. Potom měkce přistál, i když svou váhou rozbil několik hroud a dokonce trochu zvířil prach.

Za mnou se pochtěl don Juan. Don Genaro přistál, jako kdyby se nic nedělo, a zatahal mě za rukáv košile na znamení, že už odcházíme.

Cestou k donu Genarovi nikdo nepromluvil. Měl jsem jasnou hlavu a cítil se ve formě. Don Juan několikrát zastavil a zkoumavě mi hleděl do očí. Zřejmě byl spokojen. Když jsme došli až k domu, don Genaro šel okamžitě dozadu. Pořád ještě bylo časně ráno. Don Juan si sedl na zem u dveří a ukázal mi, kam si mám sednout já. Byl jsem vyčerpán. Lehl jsem si a zhasnul jak svíčka.

Probudil jsem se, až když mnou don Juan trásl. Pokusil jsem se podívat, kolik je hodin. Hodinky jsem neměl. Don Juan si je vytáhl z kapsy košile a podal mi je. Bylo kolem jedné odpoledne. Vzhlédl jsem. Setkali jsme se očima.

„Ne, žádné vysvětlování,“ řekl a odvrátil se ode mě. „K *nagualu* se můžeš dostat pouze jako svědek.“

Chodil jsem kolem domu a hledal dona Genara. Nikde nebyl. Vrátil jsem se před dům. Don Juan mi připravil něco k snědku. Když jsem dojedl, začal mluvit.

„Když máš co do činění s *nagualem*, nikdy se do něj nesmíš dívat přímo. Dneska ráno jsi do něj čučel, a to ti vysálo energii. Na *nagual* se lze dívat jediné tak, jako by to byla věc úplně obyčejná. Musíš mrkat, abys přerušoval zaměření zraku. Naše oči jsou oči *tonalu*, přesnější by možná bylo říct, že naše oči jsou vycvičeny *tonalem*, a proto si na ně *tonal* činí nárok. Jedním z důvodů, proč jsi byl zmaten a proč ses cítil nespůj, je, že tvůj *tonal* se nepouští tvých očí. Až to udělá, tvůj *nagual* bude mít vyhránu velikou bitvu. Tvou posedlostí, či přesněji posedlostí každého, je potřeba skládat si svět podle pravidel *tonalu*, takže pokaždé, kdy jsme konfrontováni s *nagualem*, přimějeme svoje oči, aby znehýbněly a neustupovaly. Musím apelovat na tu část tvého *tonalu*, která rozumí tomuto dilematu, a ty musíš vynaložit úsilí, aby sis osvobodil oči. Jde o to, abys přesvědčil *tonal*, že existují ještě jiné světy, které mohou mít před stejnými okny. To ti dnes ráno *nagual* ukázal. Tak tedy nech svoje oči volně být, nech je, aby byly opravdovými okny. Oči mohou být okny, kterými buď čučíš do nudy nebo kterými nahlédneš do nekonečnosti.“

Don Juan levou paži obsáhl oblouk, zahrnující všechno kolem nás. V očích měl světlýlko. Jeho úsměv současně děsil i odzbrojoval.

„A jak to můžu udělat?“

„Říkám ti, že je to velice jednoduché. Možná říkám, že je to jednoduché jen proto, že to už dělám tak dlouho. Stačí, když si jasně stanovíš svůj záměr. Kdyžkoli jsi ve světě *tonalu*, musíš být bezchybným *tonalem* a nemařit čas iracionálními pitomostmi. Ale kdyžkoli jsi ve světě *nagualu*, musíš být také bezchybný, a nemařit čas racionálními pitomostmi. Pro bojovníka je záměr branou, vedoucí mezi tím. Jestliže se pustí tou nebo onou cestou, průchod se za ním úplně uzavře.“

Další, co musíš dělat, když čelíš *nagualu*, je občas posunout linii očí, abys rozbíjel kouzlo *nagualu*. Tři *tonalu* vždycky odlehčís, když změníš polohu očí. Dnes ráno jsem si všiml, že jsi nesmírně zranitelný, a proto jsem ti změnil polohu hlavy. Když dojde na nejhorší, jako bylo tohle, měl bys být schopen sám se posunout. Ale tohle posouvání by se mělo dělat jen jako úleva a ne jako další způsob, jak si kolem sebe postavit obranné valy, kterými bys chránil řád *tonalu*. Vsadím se, že ty bys tuhle techniku používal jen proto,

abys za ní mohl schovat racionalitu svého *tonalu* a věřit, že ji tím zachráníš před zničením. Tvoje rozumové uvažování však má tu chybu, že nikdo nechce zničit a vyvrátit racionalitu *tonalu* a ani o to neusiluje. Tato obava stojí na špatném základě.

Nemám, co jiného bych ti řekl, snad jen to, že musíš sledovat každý pohyb, který Genaro udělá, ale nesmíš se přitom vycerpat. Můžeš si nyní ověřit, jestli máš nebo nemáš *tonal* nacpaný nepodstatnými věcmi. Jestliže máš na svém ostrůvku příliš mnoho zbytečných věcí, nebuděš schopen vydržet střetnutí s *nagualem*.“

„A co by se mi stalo?“

„Mohl bys umřít. Nikdo nedokáže přežít záměrné střetnutí s *nagualem* bez dlouhého výcviku. Trvá několik let, než se *tonal* na takové střetnutí připraví. Obyčejně se stává, že setká-li se průměrný člověk tváří v tvář s *nagualem*, je to pro něj tak obrovský šok, že zemře. Cílem výcviku bojovníka tedy není naučit ho čarovat nebo provádět kouzla, ale připravit jeho *tonal* tak, aby se nepodělal. Dosáhnout toho je nesmírně obtížné. Bojovník se musí učit být bezchybný a důkladně prázdný, než vůbec může být jen pomyslet na to, že by se mohl stát svědkem *nagualu*.“

Například v tvém případě je to tak, že musíš přestat kalkuloval. To, co jsi dnes ráno prováděl, bylo absurdní. Ty tomu říkáš vysvětlování. Já tomu zas říkám sterilitu a nudné tvrzení *tonalu*, že musí mít všechno pod kontrolou. Kdyžkoli se mu to nepodaří, prožívá okamžik zmatku, a tím se *tonal* otevírá smrti. To je ale pitomost! Raději by umřel, než by se vzdal nadvlády. A přece je toho tak málo, co se dá udělat, abychom tento stav změnili.“

„A jak vy sám jste to změnil, done Juane?“

„Ostrov *tonalu* se musí pořádně zamést a potom udržovat v čistotě. To je jediná možnost, kterou bojovník má. Čistý ostrov neklaude žádný odpor. Je, jako by na něm nic nebylo.“

Obešel dům a posadil se na velikou hladkou skálu. Odtamtud bylo možné dívat se do hluboké propasti. Pokynul mi, abych si sedl vedle něj.

„Můžete mi říct, done Juane, co dnes budeme ještě dělat?“

„Nebudeme dělat nic. Totiž my dva budeme jenom svědkové. Tvým dobrodincem je Genaro.“

Pomyslel jsem si, že jsem mu asi samou dychtivostí zapsat si poznámky špatně porozuměl. V počátečních dobách mého učednictví mě seznámil s pojmem „dobrodinec“. Měl jsem vždycky za to, že svým dobrodincem je právě on.

Don Juan se odmlčel a zadíval se na mě. Rychle jsem odhadl situaci a usoudil jsem, co má asi na mysli — že při této příležitosti je don Genaro něco jako hlavní herec. Don Juan se zasmál, jako by mi četl myšlenky.

„Genaro je tvým dobrodincem,“ opakoval.

„Ale tím jste přece vy, nebo snad ne?“ zeptal jsem se zoufale.

„Já jsem jen ten, kdo ti pomohl zamést ostrov *tonalu*. Genaro má dva učedníky, Pablita a Nestora. Jim pomáhá zametat ostrov, ale já jim ukážu *nagual*. Já budu jejich dobrodincem. Genaro je pouze jejich učitelem. V těchto věcech člověk může buď mluvit nebo jednat, nemůžeš dělat obojí s jedním a tím samým člověkem. Buď se stará o ostrov *tonalu* nebo se stará o *nagual*. Mou povinností v tvém případě je pracovat s tvým *tonalem*.“

Když don Juan mluvil, zmocnil se mě tak intenzivní záchvat děsu, že se mi začalo dělat špatně. Měl jsem pocit, že mě chce opustit a nechat s donem Genarem, a to pro mě byla ta nejstrašlivější představa.

Když jsem mu pověděl o svých obavách, don Juan se jen smál a smál.

„Totéž se děje Pablitovi. Jakmile mu jen přijdu na oči, už je mu špatně. Tuhle šel dovnitř, když byl Genaro pryč. Já jsem tady byl sám a nechal jsem si sombrero u dveří. Pablito ho uviděl a jeho *tonal* se tak vyděsil, že se doslova podělal do kalhot.“

Velmi snadno jsem si uměl představit, jak asi Pablitovi bylo, a dobře jsem mu rozuměl. Když jsem o celé věci děle uvažoval, musel jsem připustit, že z dona Juana jde strach. Já jsem se však naučil cítit se s ním dobře. Z našeho dlouhého spojení se zrodila důvěrná blízkost, kterou jsem s ním prožíval...

„Já tě ale neopustím, nenechám tě u Genara,“ říkal se smíchem. „Já jsem ten, kdo pečuje o *tonal*. Bez něj bys byl mrtvý.“

„A to má každý učedník učitele a dobrodince?“ ptal jsem se, abych zklidnil svoje rozrušení.

„Ne, každý ne. Ale někteří je mají.“

„A proč mají někteří oba, učitele i dobrodince?“

„Když je obyčejný člověk připraven, síla mu poskytne obranu a on se stává učedníkem. Když je učedník připraven, síla mu poskytne dobrodince a on se stává čarodějem.“

„A čím se stane člověk připravený, takže mu síla poskytne učitele?“

„To nikdo neví. My jsme jenom lidé. Někteří z nás jsou lidé,

kterí se naučili *vidět* a používat *nagual*, ale nic z toho, co získáváme v průběhu svého života, nám nemůže odhalit, jaké plány má síla. A tak ne každý učedník má dobrodince. O tom rozhoduje síla.“

Ptal jsem se ho, jestli i on sám měl učitele a dobrodince, a don Juan poprvé za celých třináct let o nich začal mluvit. Jeho učitel i jeho dobrodince prý oba byli ze středního Mexika. Tuhle informaci o donu Juanovi jsem vždycky pokládal za cennou pro svoje antropologické výzkumy, ale v tuto chvíli mi na tomto odhalení vlastně vůbec nezáleželo.

Don Juan se po mně letmo podíval. Potom zprudka změnil téma hovoru a vyzval mě, abych mu vylíčil všechny podrobnosti toho, co jsem dnes ráno prožil.

Když jsem mu popsal svoje pocity z don Genarova řevu, komentoval to slovy, že „náhlý děs vždycky přiměje *tonal*, aby se smrštil. Tady jde především o to nenechat *tonal*, aby se smrštil nepatřičně. Zásadní věcí pro bojovníka je přesně poznat, kdy má nechat *tonal* smrštit se a kdy ho zastavit. To je veliké umění. Bojovník se musí rvát jako démon, aby srazil svůj *tonal*, a přece přesně v ten okamžik, kdy se *tonal* smrštuje, musí obrátit celý tento zápas, aby okamžitě toto smršťování zarazil.“

„Ale když to udělá, nevrací se snad zpátky k tomu, co už byl?“

„Ne. Když se *tonal* smrštil, bojovník uzavírá bránu z druhé strany. Dokud nevyzve svůj *tonal* na souboj a dokud upírá zraky pouze na svět *tonalu*, stojí na bezpečné straně barikády. Pohybuje se na důvěrně známé pevnině a zná všechna pravidla. Ale když se jeho *tonal* smrštil, je na nebezpečné straně, fouká na něj, a tak musí okamžitě ten otvor pevně ucpat, jinak ho to smete. A tohle nejsou jenom slova. Za branou očí *tonalu* zuří vichřice. Myslím opravdová vichřice. Tohle není metafora. Je to víchr, který člověku odfoukne život. Je to ve skutečnosti právě ten vítr, který přivál všechno živé na tuto zemi. Před léty jsem tě s ním seznámil. Ale tys to pokládal za vtip.“

Mluvil o dobách, kdy mě brával do hor a vysvětloval mi některé vlastnosti větru. Jenže já jsem to nikdy nepovažoval za pouhý žert.

„Není důležité, jestli jsi to bral vážně nebo ne,“ pokračoval, když si vyslechl moje námitky. „*Tonal* se zpravidla musí bránit za každou cenu, a to vždycky, když je ohrožený. A tak vlastně nijak zvlášť nezáleží na tom, jak *tonal* reaguje, aby dosáhl svojí obrany. Opravdu důležité je jediné to, že se bojovníkův *tonal* musí seznámit s dalšími možnostmi. Učitel v tomto případě dbá na to, aby tyto možnosti

doléhaly plnou váhou. A právě závažnost těchto možností pomáhá smrstit *tonal*. A ze stejného důvodu také stejná váha pomáhá zastavit nežádoucí smršťování *tonalu*."

Pokynul mi, abych pokračoval ve vyprávění událostí toho rána, ale když jsem se dostal až k tomu, jak don Genaro klouzal sem a tam z kmene na větev, mě přerušil.

"*Nagual* dokáže vykonávat neobyčejné věci. Věci, které se zdají nemožné, věci, které jsou pro *tonal* nemyšlitelné. Ale nejzvláštnější na tom je, že ten, kdo to provádí, vůbec neví, jak se tyto věci dějou. Jinými slovy, Genaro neví, jak ty věci dělá, ví jen to, že je dělá. Tajemstvím čaroděje je, že ví, jak se dostat k *nagualu*, ale jakmile se tam jednou dostane, to, co se děje, dokáže odhadnout stejně dobře ty jako on."

"Ale co cítí, když ty věci dělá?"

"Cítí se tak jako každý, kdo něco dělá."

"A to don Genaro cítí, že chodí sem a tam po kmenech stromů?"

Don Juan se na mě chvíli díval a potom odvrátil hlavu.

"Ne," zašeptal zprudka. "Ne tak, jak si to myslíš."

Nic dalšího už nerekl. Takřka jsem zadržoval dech, čekaje na jeho vysvětlení. Nakonec jsem se musel zeptat: "Ale co tedy cítí?"

"To ti nemůžu říct, ale ne proto, že by to byla osobní věc, nýbrž proto, že se to prostě nedá nijak popsat."

"Zkuste to," vybízel jsem ho. "Není přece nic, co by se nedalo vysvětlit nebo objasnit slovy. Já jsem přesvědčen, že i když se něco nedá slovy přímo popsat, může se to nějak naznačit, už třeba tím, že se mlátí prázdná sláma."

Don Juan se smál. Smál se přátelsky a laskavě. A přece byl v jeho smíchu nádech posměchu a čirého čtveráctví.

"Musím změnit téma," prohlásil. "Musí ti stačit, když řeknu, že na tebe dnes ráno mřil *nagual*. Všechno, co Genaro dělal, byla směs tebe a jeho. Jeho *nagual* byl tlumen tvým *tonalem*."

Výtrvale jsem se to snažil prozkoumat. Ptal jsem se ho: "A co cítíte vy, když ukazujete *nagual* Pablitovi?"

"To ti nemůžu vysvětlit," řekl tiše. "A není to proto, že bych nechtěl, ale proto, že to neumím. Tady se můj *tonal* zastavuje."

Už jsem ho nechtěl dál nutit. Chvilí jsme byli potichu. Potom zase začal mluvit.

"Řekněme, že se bojovník naučí naladit svou *vůli*, namířit ji na jeden malinký bod, zaostřit ji tam, kam chce. Je to jako by se jeho *vůle*, která mu vychází z břicha, stala jediným světelným vlá-

knem — vláknem, které může zaměřit na každé myslitelné místo. Toto vlákno je cestou pro *nagual*. Nebo bych také mohl říct, že se bojovník ponoří do *nagualu* po tomto jediném vlákně.

Jakmile se tam vnoří, začne se *nagual* projevovat podle jeho osobního temperamentu. Jestliže je bojovník veselý, je také jeho *nagual* veselý. Jestliže je bojovník založen spíš truchlivě, je i *nagual* ponurý. Jestliže je bojovník zlomyslný, je zlomyslný i *nagual*.

S Genarem se vždycky můžu smíchy potřhat, protože Genaro je jedním z nejradostnějších stvoření, jaká žijí. Nikdy nevím, s čím přijde. To je pro mě ta nejzazší trest čarodějství. Genaro je tak fluidní bojovník, že i to nejmenší zaostření jeho *vůle* přiměje jeho *nagual* provádět nejneuvěřitelnější koucky."

"A pozoroval jste i vy sám, co don Genaro dělal na těch stromech?"

"Ne, já jsem o tom jenom věděl, protože jsem *viděl*, že na těch stromech je *nagual*. To ostatní byla ukázka jen a jen pro tebe."

"Chcete snad říct, done Juane, že jste se mnou nebyl, podobně jako tehdy, když jste mě strčil a já jsem skončil na tržišti?"

"Bylo to tak nějak podobně. Když se člověk setká s *nagualem* tvář v tvář, vždycky musí být sám. Já jsem byl nablízku jen proto, abych chránil tvůj *tonal*. To je moje starost."

Don Juan řekl, že můj "tonal" byl málem rozmetán na kusy, když don Genaro slezl ze stromu, a to ani ne tak proto, že se k *nagualu* nutně váže nebezpečí, ale proto, že můj "tonal" se oddával svému údivu a zmatku. Jedním z cílů bojovníkova výcviku prý je zazit ohromení "tonalu", dokud bojovník není natolik proměnlivý a pohyblivý, natolik fluidní, aby dokázal všechno připustit, aniž by cokoli připouštěl.

Když jsem popisoval, jak don Genaro vyskočil na strom a potom seskočil dolů, don Juan mi vysvětlil, že výkřik je jednou z nejdůležitějších věcí čarodějství a že don Genaro se umí soustředit na svůj výkřik a používat ho jako prostředek.

"Máš pravdu, Genara částečně vytáhl jeho výkřik a částečně strom. Tohle u tebe bylo opravdové *vidění*. To byl skutečný obraz *nagualu*. Genarova *vůle* se soustředila na ten výkřik a jeho osobní dotek přiměl strom, aby táhl *nagual*. Čáry se táhly oběma směry, od Genara ke stromu a od stromu k Genarovi."

Měl jsi ještě *vidět*, když Genaro skákal ze stromu, že se soustředil na místo před tebou a že ho potom strom postrčil. Ale jenom to vypadalo jako postrčení, v podstatě to daleko spíš bylo jako

uvolnění stromem. Strom uvolnil *nagual* a *nagual* se vrátil zpátky do světa *tonalu* na místo, kam zaostřil pohled.

Když podruhé Genaro sestoupil ze stromu, tvůj *tonal* už nebyl tak ohromený, už ses tolik neoddával svým slabostem, a proto jsi nebyl tak vyčerpán jako poprvé.

Kolem čtvrté odpoledne ukončil don Juan náš rozhovor.

„Teď se zas vrátíme k eukalyptům. *Nagual* tam na nás čeká.“

„A neriskujeme, že nás tam někdo uvidí?“

„Ne. *Nagual* bude mít všechno stále zavěšené.“

ŠEPTÁNÍ NAGUALU

Když jsme přicházeli k eukalyptům, uviděli jsme dona Genara sedět na pařezu. Zamával na nás a usmíval se. Připojili jsme se k němu.

Na stromech bylo hejno vran. Krákal, jako by je něco děsilo. Don Genaro řekl, že se nesmíme ani pohnout a musíme zůstat potichu, dokud se vrány neuklidní.

Don Juan se opřel zády o strom a dal mi pokyn, abych se také opřel o strom několik metrů vlevo od něj. Oba jsme byli tváří k donu Genarovi, jenž byl tak tři až čtyři metry před námi.

Jemným pohybem očí mi dal don Juan znamení, že si mám upravit postavení chodidel. On sám stál pevně, nohy lehce rozkročené, dotýkáje se kmene stromu pouze horní částí lopatek a zátylkem. Paže mu volně visely podél boků.

Stáli jsme tak asi hodinu. Velmi bedlivě jsem je oba sledoval, zejména dona Juana. V určitý okamžik jemně sklouzl po kmeni a posadil se, dotýkáje se stromu stále stejnými částmi těla. Kolena měl zvednutá a pažemi se o ně opíral. Napodoboval jsem jeho pohyby. Nohy se mi nesmírně unavily, ale když jsem změnil polohu, cítil jsem se docela pohodlně.

Vrány postupně přestávaly krákorat, až se na celém poli neozýval jediný zvuk. To ticho na mě působilo mnohem tísnivěji než rámus, který tropily vrány.

Don Juan ke mně tiše promlouval. Říkal, že soumrak je mou nejlepší hodinou. Podíval se na oblohu. Muselo už být po šesté. Bylo celý den zataženo, a tak jsem nijak nemohl odhadnout polohu slunce. Zdáli bylo slyšet kejhání hus a možná krocanů. Na poli s eukalypty se už dlouho nic neozývalo. Žádné ptačí pískání, žádný zvuk velkého hmyzu.

Pokud jsem mohl posoudit, byla těla dona Juana i dona Genara

dokonale bez hnutí, až na pár vteřin, kdy přesouvali váhu, aby si odpočinuli.

Když jsme se s donem Juanem svezli na zem, udělal don Genaro znenadání pohyb. Zvedl nohy a dřepl si na paže. Potom se obrátil o pětadvacet stupňů, takže jsem ho viděl z levého profilu. Zadíval jsem se na dona Juana, co mám dělat. Jen vysunul bradu. Byl to příkaz, abych se díval na dona Genara.

Začalo se mě zmocňovat strašlivé rozčilení. Nebyl jsem schopen se ovládnout. Vnitřnosti jsem měl úplně na vodě. Bylo mi naprosto jasné, jak se asi cítil Pablito, když uviděl sombrero dona Juana. Pociťil jsem ve střevech takový tlak, že jsem musel okamžitě vyskočit a utíkat do křoví. Slyšel jsem je, jak oba řvou smíchy.

Netroufal jsem si vrátit se k nim. Chvilí jsem váhal, domníval jsem se, že můj náhlý výbuch určitě kouzlo přerušil. Ale nemusel jsem o tom dumat dlouho, protože don Juan a don Genaro přišli ke mně. Obestoupili mě a všichni jsme odešli na jiné pole. Zastavili jsme se rovnou uprostřed. Poznal jsem, že jsme tady ráno byli.

Don Juan ke mně mluvil. Řekl, že musím být fluidní, tedy pohyblivý a proměnlivý, že musím být tichý a zastavit vnitřní rozhovor. Pozorně jsem mu naslouchal. Don Genaro si určitě uvědomoval, že jsem soustředil veškerou pozornost na don Juanova napomínání a varování, a využil toho okamžiku k tomu, co udělal i ráno: znovu vydal ten mocný výkřik až k zesílení. Zastihl mě ve chvíli, kdy jsem mu nevěnoval pozornost, ale byl jsem připraven. Takřka okamžitě jsem zas nabral rovnováhu pomocí dýchání. To škubnutí bylo strašlivé, ale přesto na mě dlouho nepůsobilo a já jsem byl s to sledovat don Genarovy pohyby očima. Viděl jsem ho vyskočit na nízkou větev stromu. Jak jsem sledoval jeho dráhu ze vzdálenosti pětadvaceti až třiceti metrů, moje oči zažily přehnané pokřivení obrazu. Nebylo to tak, že by don Genaro skočil pomocí svalových tahů, on spíše klouzal vzduchem, jako by se částečně katapultoval svým strašlivým výkřikem a potom byl přitahován neurčitými čarami, které vyzářovaly ze stromu. Ten strom jako by ho svými čarami vysrkal.

Don Genaro zůstal chvíli dřepět na dolní větví. Byl ke mně obrácen levým profilem. Začal provádět řadu podivných pohybů. Hlava mu poskakovala, tělo se mu chvělo. Několikrát skryl hlavu mezi kolena. Čím více se pohyboval a vrtěl, tím těžší pro mě bylo zaostřit pohled na jeho tělo. Zdálo se mi, že se rozpouští. Zoufale jsem mrkal a obrácením hlavy doleva a doprava posunoval svou

linii vidění, jak mě to učil don Juan. Z levé perspektivy jsem viděl don Genarovo tělo tak, jak jsem ho předtím ještě nikdy neviděl. Jako by si na sebe vzal nějaký převlek. Měl na sobě chlupatý oblek, na němž byl dlouhý tlustý ocas. Chlupy měly barvu siamské kočky, světle nahnědlá přecházela na tlapkách a na hřbetě do čokoládově hnědé. Don Genaro v tom převleku vypadal jako chlupatý hnědý krokodýl s dlouhýma nohama, sedící na větví. Jeho hlavu ani rysy jsem neviděl.

Narovnal jsem hlavu do normální polohy. Vidění dona Genara v převleku zůstalo nezměněno.

Donu Genarovi se chvěly paže. Postavil se na větví, jako by se přes ní trochu nahnubil, a skočil k zemi. Větev byla asi pět až sedm metrů vysoko. Pokud jsem to mohl posoudit, byl to obyčejný skok člověka v maskárním úboru. Viděl jsem don Genarovo tělo, jak se takřka dotýká země. A tu začal tlustý ocas převleku vibrovat a don Genaro se vznesl, jako kdyby byl poháněn tichým tryskovým motorem, místo aby přistál. Přeletěl stromy a pak se klouzavě snášel takřka k zemi. Tohle opakoval stále znovu a znovu. Občas se chytil větve a houpal se na stromě nebo se prosmyknul mezi větvemi jako úhoř. A pak klouzal a kroužil kolem nás, nebo třepotal rukama, když se břichem dotkl nejvyšších vrcholků stromů.

Don Genarovo skotačení mě naplňovalo bázní a úžasem. Sledoval jsem ho očima a dvakrát, třikrát jsem jasně vnímal, že používá jakési jasně zářivé čáry, jako by to byly kladky, po nichž klouže z místa na místo. Potom odletěl přes vrcholky stromů k jihu a zmizel za nimi. Pokusil jsem se předpovědět, na kterém místě se znovu vynoří, ale on už se vůbec neukázal.

Zaznamenal jsem, že ležím na zádech, a přece jsem si vůbec neuvědomoval, že by se mi nějak změnila perspektiva. Celou tu dobu jsem si myslel, že sleduji dona Genara vestoje.

Don Juan mi pomohl si sednout. Potom jsem uviděl dona Genara, jak k nám zcela nonšalantně přichází. Upejpavě se usmíval a ptal se, jak se mi líbilo jeho létání. Pokusil jsem se něco říct, ale nemohl jsem promluvit.

Don Genaro si vyměnil zvláštní pohled s donem Juanem a opět si dřepl. Naklonil se a něco mi pošeptal do levého ucha. Slyšel jsem, že říká: „Proč by sis nezalétal se mnou?“ Opakoval to asi pětkrát nebo šestkrát.

Don Juan ke mně přistoupil a zašeptal mi do pravého ucha: „Nemluv. Prostě jen jdi za Genarem.“

Don Genaro mě posadil do dřepu a opět na mě šeptal. Slyšel jsem ho zcela jasně a přesně. Opakoval ta slova snad desetkrát: „Důvěřuj *nagualu*. *Nagual* si tě vezme.“

Potom mi don Juan do pravého ucha zašeptal něco jiného: „Změň svoje pocity.“

Slyšel jsem je oba mluvit najednou, ale mohl jsem je také poslouchat každého zvlášť. Každá don Genarova věta měla něco obecně společného s klouzáním vzduchem. To, co opakoval snad tucetkrát, se mi zřejmě vrylo do paměti. Don Juanova slova zas naopak souvisela s určitými příkazy, které opakoval nesčetněkrát. Účinek toho dvojitého šeptání byl zcela mimořádný. Jako kdyby mě zvuky jednotlivých slov rozštěpily ve dvě. Nakonec byla propast mezi oběma ušima tak široká, že jsem zcela ztratil pocit jednoty. Bylo to cosi, co jsem byl nepochybně já, ale nebylo to pevné, nemělo to tuhé skupenství. Bylo to spíš jako žhnoucí mlha, temná žlutá mlha, která vnímá pocity.

Don Juan řekl, že mě chce vytvarovat k létání. A potom jsem měl pocit, že jeho slova jsou jako kleště, které mě krouží a tvarují moje „cítění“.

Slova dona Genara byla pozváním. Zval mě, abych ho následoval. Cítil jsem, že chci, ale nemohl jsem. To rozštěpení bylo tak veliké, že mě úplně paralyzovalo. Slyšel jsem je, jak oba donekonečna opakují stále tytéž krátké věty, něco jako: „Podívej se na ten velkolepý létací tvar.“ „Skákej, skákej.“ „Tvoje nohy dosáhnou vrcholků stromů.“ „Eukalypty jsou jako zelené tečky.“ „Červi jsou světla.“

V určitý okamžik se ve mně muselo cosi zastavit, možná vědomí, že ke mně promlouvají. Pociťoval jsem, že don Genaro je stále se mnou, a přece jsem z hlediska svého vnímání dokázal rozeznat pouze obrovskou spoustu nesmírně zvláštních světél. Jejich záře se chvílemi zmenšovala a chvílemi zas ta světla byla nesmírně intenzivní. Pociťoval jsem také pohyb. Jako by mě táhl prázdny prostor, který mě nikdy nenechá zastavit. Kdyžkoli se zdálo, že se můj pohyb zmenšil a že dokážu skutečně zaměřit pozornost na ta světla, prázdny prostor mě opět odtáhl pryč.

Mezi tím přetahováním sem a tam jsem v jednu chvíli pocítil naprostý zmatek. Svět kolem mě, ať už to bylo cokoli, současně přicházel i odcházel. Odtud také ten účinek podobný vlivu vzduchoprázdna. Viděl jsem dva oddělené světy: jeden svět, který

ode mě odcházel, a druhý, který ke mně přicházel blíž. Neuvědomoval jsem si je tak, jak si člověk obvykle věci uvědomuje, tedy jako něco, co mu až dosud bylo skryto. Bylo to spíše dvojí uvědomování, ale bez sjednocujícího závěru.

Potom mi vnímání otupělo. Moje smyslové vjemy buď postrádaly přesnost, nebo jich zas bylo příliš mnoho a nešly nijak utřídit. Další dávkou rozeznatelných smyslových počitků byla řada zvuků, které se odehrávaly na konci dlouhého trubcovitého útvaru. Ta trubice, to jsem byl já, a ty zvuky don Juan a don Genaro, kteří mi zase mluvili každý do jednoho ucha. Čím více mluvili, tím kratší byla trubice, až se nakonec zvuky dostaly do pásma, které jsem poznal. To znamená, že zvuky don Juanových a don Genarových slov přešly do normálního rozsahu vnímání a daly se nejdříve rozeznat jako hluk, posléze jako křičená slova a nakonec jako slova, která mi šeptají do uší.

Na to jsem zaznamenal věci ze světa, který znám. Zřejmě jsem ležel tvář dolů. Rozeznával jsem hroudy hlíny, malé kamínky, suché listy. Pak jsem si uvědomil pole s eukalypty.

Don Juan s donem Genarem stáli vedle mě. Bylo ještě světlo. Cítil jsem, že musím do vody, abych se dal dohromady. Šel jsem k řece, svlékl se a zůstal ve studené vodě tak dlouho, až moje vnímání opět nabylo rovnováhy.

Don Genaro odešel, sotva jsme dorazili k němu domů. Když odcházel, nenuceně mě poplácal po rameni. Automaticky jsem uskočil. Báł jsem se, že mě jeho dotyk bude bolet, ale k mému údivu to bylo jen jemné poplácání po rameni.

Don Juan s donem Genarem se smáli jako dvě děti, kterým se podařil čtverácký kousek.

„Nemusíš tak uskakovat,“ řekl don Genaro. „*Nagual* tě nehoní pořad.“

Zamlaskal, jako by chtěl dát najevo nesouhlas s mou příliš prudkou reakcí, a upřímně a kamarádsky roztáhl obě paže. Objal jsem ho. Velice přátelsky a vřele mě poplácal po zádech.

„*O nagual* se musíš starat jen v určitých momentech. Jinak jsme po celý čas oba jako všichni obyčejní lidé na téhle zemi.“

Obrátil se na dona Juana a usmál se na něj.

„Nebo snad ne, Juancho?“ zeptal se a dal důraz na to Juancho, legrační přezdívku dona Juana.

„Je to tak, Gerancho,“ odpověděl don Juan, vytvořiv si slovo Gerancho.

Oba pak vybuchli smíchem.

„Musím tě ale upozornit,“ řekl mi don Juan, „že musíš být na nejvyšší bdělý, abys s jistotou poznal, kdy je někdo *nagual* a kdy je prostě jenom člověk. Kdybys přišel do přímého fyzického kontaktu s *nagualem*, mohl bys umřít.“

A zazubil se od ucha k uchu na dona Genara: „Nebo snad ne, Gerancho?“

„Je to tak, přesně tak, Juancho,“ odpověděl don Genaro a oba se smáli.

Jejich dětské veselí na mě velmi doléhalo. Události, které se za ten den odehrály, mě velice vyčerpaly a já jsem byl celý rozčtivělý. Zaplavila mě vlna sebelítosti. Málem jsem se rozplakal, protože jsem si stále opakoval, že to, co mi udělali, se už nedá vrátit, a že mi to velmi pravděpodobně škodí. Zdálo se, že mi don Juan čte myšlenky. Nevěřicně potřásl hlavou a tlumeně se zasmál. Vymaložil jsem úsměv, abych zastavil vnitřní rozhovor, a moje sebelítost se rozplynula.

„Genaro je velmi srdečný,“ poznamenal don Juan, když don Genaro odešel. „Sšla tomu chtěla, aby sis našel velmi jemného dobrodince.“

Nevěděl jsem, co mám říct. Představa, že don Genaro je mým dobrodincem, mě nesmírně zaujala. Chtěl jsem, aby mi o tom don Juan ještě něco pověděl, ale jsem se zřejmě mluvit nechtělo. Díval se na oblohu a pak na vrcholky temné siluety stromů stranou od domu. Seděl zády opřen o tlustý rozvětvený kůl, zabodnutý do země takřka přede dveřmi, a řekl mi, abych se posadil vlevo vedle něj.

Posadil jsem se k němu. Přitáhl si mě za paži blíž, až jsem se ho dotýkal. Řekl mi, že tato noční doba je pro mě nebezpečná, zejména za těchto okolností. Velmi klidným hlasem mi dával řadu pokynů: nesmíme se z tohoto místa ani hnout, dokud neuvidí, že na to stačím, musíme pořád mluvit, klidně a vyrovnaně, bez dlouhých přerušování, a já musím dýchat a mrkat, jako kdybych stál tvář v tvář *nagualu*.

„Je *nagual* někde tady kolem?“

„Samozřejmě,“ zasmál se.

Takřka jsem se schouлил k donu Juanovi. Začal mluvit a doslova ze mě páčil všelijaké otázky. Dokonce mi podal blok a tužku, jako

kdybych v té tmě mohl psát. Tvrdil, že musím být klidný a normální, jak to jen jde, a že nemám lepší způsob, jak si posílit „tonal“, než je psaní poznámek. A postavil celou tu věc na velmi přesvědčivou rovinu: tvrdil, že je-li psaní poznámek mou zálibou, měl bych být s to psát i v naprosté tmě. V jeho hlase byl nádech výzvy, když říkal, že bych si psaní poznámek mohl proměnit v úkol bojovníka a že by mi pak tma nebyla vůbec překážkou.

Musel mě nějak přesvědčit, protože jsem si dokázal načmárat část našeho rozhovoru. Hlavním tématem byl don Genaro jako můj dobrodince. Chtěl jsem vědět, kdy se don Genaro stal mým dobrodincem, a don Juan mě vybízel, abych si vzpomněl na údajně ne mimořádnou událost, která se stala toho dne, kdy jsem se setkal s donem Genarem, a která posloužila jako řádné znamení. Nedo- kázal jsem se na nic takového rozpomenout. Začal jsem vyprávět, co se tenkrát dělo, a pokud jsem si vzpomínal, bylo to naprosto nenápadné a běžné setkání, které se odehrálo někdy na jaře 1968. Don Juan mě zarazil: „Když jsi tak tupý, že si to nepamatuješ, tak se o tom radši nebudeme bavit. Bojovník dělá to, co mu diktuje síla. Až to bude nutné, vzpomeneš si na to.“

Don Juan řekl, že mít dobrodince je velmi těžká věc. Jako příklad uvedl svého vlastního učedníka Eligia, který se u něj učí již řadu let. Eligio není schopen si najít dobrodince. Ptal jsem se, jestli si Eligio nakonec přece jen někoho najde. Don Juan prohlásil, že zvraty síly se nedají nijak předpovědět. Připomněl mi, jak jsme jednou před léty potkali skupinu mladých Indiánů, toulajících se pustinami v severním Mexiku. Prý „viděl“, že žádný z nich nemá dobrodince a že celkové okolí i nálada té chvíle byla přesně taková, aby mu umožnila jim pomoci a ukázat jim *nagual*. Mluvil o jedné noci, kdy kolem ohně seděli čtyři mladí mužové a on se pustil do něčeho, co jsem pokládal za velkolepou podívanou, při níž se zdálo, že se každému z nás ukazuje v jiném převlečení.

„Ti mládenci už hodně uměli. Tys byl mezi nimi jediný zelenáč.“

„A co se s nimi potom stalo?“

„Některí z nich si našli dobrodince.“

Don Juan mi vysvětlil, že povinností dobrodince je předat svého svěřence síle a že dobrodince předává neofytovi i svoje charakteristické rysy stejně tak jako učitel, ne-li ještě více.

Během krátké přestávky v našem hovoru jsem uslyšel podivné skřípavé zvuky vzadu za domem. Když jsem je zaslechl, málem jsem vstal, ale don Juan mě zadržel. Než se ozval ten zvuk, byl

pro mě náš hovor věci zcela samozřejmou. Ale když jsme se na chvíli odmlčeli, nastalo ticho, kterým prorazil ten divný zvuk. V ten moment jsem měl naprostou jistotu, že naše rozmluva je výjimečná událost. Měl jsem pocit, že zvuk don Juanových i mých slov je jako štít, který se zlomil, a že ten skřípot záměrně číhá a čeká na příležitost vtrhnout.

Don Juan mi přikázal, abych seděl nehnutě a nevěnoval pozornost okolí. Škrábavý zvuk mi připomínal syru, který se dráčky chytá suché půdy. V okamžiku, kdy mě tohle přirovnání napadlo, jsem také jasně viděl hladavce podobné tomu, kterého mi jednou don Juan ukazoval na dlani. Bylo to, jako kdybych usínal a myšlenky se mi proměňovaly ve vize nebo sny.

Začal jsem provádět dechová cvičení. Držel jsem si břicho sepjatýma rukama. Don Juan bez přestávký mluvil, ale já jsem ho neposlouchal. Moje pozornost byla soustředěna na tiché škrábání čehosi hadovitého, co se vine po malých suchých lístkách. Na okamžik jsem pocítil paniku a fyzickou nevolnost při pomýšlení, že po mně leze had. Chodidla jsem si mimoděk strčil donu Juanovi pod nohy a zuřivě jsem dýchal a mrkal.

Slyšel jsem ten zvuk tak blízko, jako by byl jen pár metrů ode mě. Moje hrůza rostla. Don Juan mi klidně připomněl, že jediný způsob, jak se dá *nagual* odradit, je zůstat zcela nedotčen. Přikázal mi, abych si natáhl nohy a nezaměřoval pozornost na ten zvuk. A kategoričky mi přikázal, abych psal a vyptával se ho a usíloval tomu nepodléhnout.

Po obrovském boji jsem se ho zeptal, jestli ten zvuk dělá don Genaro. Řekl, že to je *nagual* a že bych si je neměl plést, protože Genaro je prý jméno „tonalu“. A ještě něco pak říkal, ale nerozuměl jsem mu. Něco kroužilo kolem domu a já jsem se nedokázal soustředit na náš rozhovor. Přikázal mi, abych vyvinul maximální úsilí. V jednu chvíli jsem se přistihl, že žvaním úplné pitomosti o tom, že toho nejsem hoden. Najednou mnou projel strach a celé mě to hodilo do stavu veliké jasnozřivosti. Don Juan mi řekl, že už můžu klidně poslouchat. Žádné zvuky se však již neozývaly.

„*Nagual* je pryč,“ řekl don Juan, vstal a šel dovnitř.

Rozsvítil don Genarova petrolejku a připravil něco k jídlu. Jedli jsme mlčky. Zeptal jsem se ho, jestli se *nagual* zase vrátí.

„Ne,“ odpověděl s vážným výrazem. „Jenom tě zkoušel. V tuhle noční dobu, těsně po soumraku, by ses vždycky měl něčím za-

městnávat. Čímkoli. Je to jen chvilka, asi tak hodina, ale pro tebe je smrtelně nebezpečná.

Dnes v noci *nagual* usíloval o to, abys klopýtl, ale ty jsi byl dost silný, aby ses ochránil před jeho útoky. Kdyby jsi mu podlehl a já jsem ti musel tělo polévat vodou, ale tentokrát sis vedl dobře.“

Podotkl jsem, že celá ta událost vypadá dost nebezpečně, když říká „útoky“.

„Ze nebezpečně vypadá? Ty mě dost udivuješ. Nechci tě strašit, ale to, co dělá *nagual*, je smrtelně nebezpečné. Už jsem ti to říkal. Není to proto, že by se ti snad Genaro snažil ublížit, naopak, stará se o tebe zcela bezchybně, ale jestli nebudeš mít dost síly odrážet útoky *nagualu*, budeš mrtev bez ohledu na mou pomoc nebo Genarovu starost.“

Když jsme dojedli, sedl si don Juan vedle mě a díval se mi přes rameno do poznámek. Poznámek jsem, že mi potrvá několik let, než budu schopen nějak utřídit všechno, co se mi dnes stalo. Věděl jsem, že sotva mohu doufat, že vůbec někdy pochopím vjemy, které mě zaplavily.

„Jestli to nedokážeš pochopit, tak jsi ve skvělé kondici. To je nom, když všemu rozumíš, jsi v bryndě. Takhle je to samozřejmě z hlediska čaroděje. Z hlediska průměrného člověka jdeš ke dnu, když něčemu nedokážeš rozumět. Řekl bych, že v tvém případě by průměrný člověk usoudil, že jsi rozštěpený, rozdělený nebo že začínáš být rozštěpený.“

Smál jsem se slověům, která volil. Věděl jsem, že mi vrací zpátky pojem rozštěpu osobnosti. Nedávno jsem se mu o tom zmínil v souvislosti se svým strachem. Ujistil jsem ho, že tentokrát se ho nehodlám ptát na nic, čím jsem prošel.

„Ale já jsem ti nikdy nezakazoval mluvit. Můžeme si povídat o *nagualu*, co hrdlo ráčí, pokud se ho ovšem nebudeš snažit vysvětlovat. Jestli si to správně pamatuješ, tak jsem ti říkal, že *nagualu* můžeš být jen svědkem. Můžeme si tedy povídat jen o tom, čeho jsme dnes byli svědky a jak. Jenže ty se chceš pouštět do vysvětlování, jak je to všechno možné, a to je ohavné. Ty chceš vysvětlovat *nagual tonalem*, a to je blbost, zejména v tvém případě, protože už se dál nemůžeš skrývat za svou neznalost. Ty moc dobře víš, že to, co říkáme, má hlavu a patu jen proto, že zůstáváme v určitých mezích, a že tyto meze na *nagual* neplatí.“

Pokusil jsem se to objasnit: Nešlo mi jen o to, že bych chtěl všechno vysvětlit z rozumového hlediska, ale moje potřeba vysvět-

lovat vycházela přímo z nutnosti uchovat si řád při těch strašlivých útocích chaotických podnětů a smyslových vjemů, které jsem měl.

Don Juan poznamenal, že se snažím obhajovat stanovisko, s nímž nesouhlasím.

„Ty víš zatraceně dobře, že se oddáváš své slabosti. Zachovávat řád znamená být dokonalým *tonalem* a být dokonalým *tonalem* znamená uvědomovat si všechno, co se děje na ostrově *tonalu*. Ale to ty nejsi. Takže tvoje argumenty o zachovávaní řádu v sobě nemají žádnou pravdivost. Ty toho využíváš jen k tomu, abys vyhrál spor.“

Nevěděl jsem, co na to říct. Don Juan mě tak trochu utěšoval ujištěním, že vyčistit si ostrov „tonalu“ vyžaduje obrovský zápas. Potom mě vybídl, abych mu vylíčil všechno, co jsem vnímal během druhého setkání s *nagualem*. Když jsem dovyprávěl, prohlásil, že to, co jsem viděl jako chlupepatého krokodýla, bylo ztělesněním don Genarova smyslu pro humor.

„To je taková škoda, že jsi pořad tak těžký. Ty se vždycky chytneš v ohromení a propásneš Genarovo umění.“

„A vy jste si uvědomoval jeho projevy, done Juane?“

„Ne. Táhle podívaná byla jen pro tebe.“

„Co jste viděl?“

„Dnes jsem mohl vidět jen pohyb *nagualu*, jak klouže mezi stromy a krouží kolem nás. To je všechno. Každý, kdo vidí, může být svědkem.“

„A co ten, kdo nevidí?“

„Ten není svědkem ničeho, nevidí nic, jenom snad stromy, jimiž profukuje silný vítr. Všechny neznámé projevy *nagualu* si vysvětluje jako něco, co zná. Tentokrát by si *nagual* asi vyložil jako vítr, který třese listím, nebo dokonce jako podivné světlo, třeba jako neobvykle velikou světlušku. A bude-li tlačit na někoho, kdo *nevidí*, řekne ti, že sice cosi viděl, ale že si nedokáže vzpomenout, co to bylo. To je jenom přirozené. To, co bude říkat, bude mít smysl. Koneckonců jeho oči nebyly svědkem ničeho neobvyklého, jsou to oči *tonalu* a jako takové se musí omezovat na svět *tonalu*, v němž není nic, co by bylo tak ohromně nové, nic, co by oči nedokázaly pojmut a co by *tonal* nedokázal vysvětlit.“

Zeptal jsem se ho na zcela nové smyslové vjemy, které vyvolalo jejich šeptání do uší.

„To je na celé události to nejlepší. Bez všeho ostatního se můžeš obejít, ale tohle byla koruna dne. Pravidlo vyžaduje, aby dobrodi-

nec s učitelem provedli toto konečné nastavení. A to je nejtěžší ze všech ostatních věcí. Učitel i dobrodinec musí být bezchybní bojovníci, aby se mohli být jen pokusit vykonat rozštěpení člověka. Ty to ještě nevíš, protože je to pořad mimo tvůj dosah, ale znovu k tobě byla síla shovívavá. Genaro je ten nejbezchybnější bojovník, jaký tu je.“

„A proč je rozštěpení člověka tak veliký čin?“

„Protože je nebezpečné. Mohl jsi umřít jako mrňavý brouček. Anebo, a to je ještě horší, taky se nám nemuselo podařit tě zas dát zpátky dohromady a tys mohl zůstat v oné rovině pocitů.“

„A proč jste mi to museli udělat, done Juane?“

„Nastane určitá chvíle, kdy *nagual* musí zasepat do ucha učedníkoví a rozštěpit ho.“

„A co to znamená, done Juane?“

„Člověk musí být jednotný, aby mohl být obyčejným *tonalem*. Celá bytost musí patřit k ostrovu *tonalu*. Bez této jednoty by člověk zešlel. Čaroděj však tuhle jednotu musí rozlomit, ale neohrožit přitom svou bytost. Cílem čaroděje je trvat dál, to znamená, že nebude podstupovat zbytečná rizika. Proto také celé roky zametá svůj ostrov a dělá to tak dlouho, až z něj může takřka vyklouznout. Rozštěpení člověka ve dvě je branou k tomuto úniku.“

Rozštěpení, jež je to nejnebezpečnější, čím jsi kdy prošel, bylo hladké a jednoduché. *Nagual* tě vedl přímo mistrovsky. Věř mi, tohle dokáže jenom bezchybný bojovník. Měl jsem z tebe velmi dobrý pocit.“

Don Juan mi položil ruku na rameno a mně se najednou chtělo strašně moc plakat.

„Blížím se snad k bodu, kdy už se nebudeme vídat?“ zeptal jsem se.

Don Juan se zasmál a potřásl hlavou.

„Ty se jen poddáváš svým slabostem jako zkurvysyn. Ale to děláme všichni. Jenomže každý jinak a to je všechno. I já se někdy poddávám slabosti. Někdy mívám pocit, že jsem tě příliš zhýčkal a oslabil. Víím, že Genaro má stejný vztah k Pablitovi. Rozmazluje ho jako dítě. Ale síla zařídila, aby to bylo takhle. Genaro dává Pablitovi všechno, co mu jen může dát, a člověk už si ani nemůže přát, aby dělal něco jiného. Nelze kritizovat bojovníka za to, že ve své bezchybnosti dělá, co může.“

Chvilí mlčel. Byl jsem příliš nervózní, abych dokázal sedět potichu.

„A co myslíte, že se mi dělo, když jsem měl pocit, že mě táhne ten vzduchoprázdný prostor?“

„Klouzal jsi vzduchem,“ řekl věčně.

„Ve vzduchu?“

„Ne. Pro *nagual* neexistuje země, vzduch nebo voda. V tomto bodě ti nezbyvá, než s tím souhlasit. Dvakrát jsi byl v tomhle stavu zapomnění, a to jsi byl pouze u brány *nagualu*. Říkal jsi mi, že všechno, s čím jsi se setkal, bylo naprosto neznámé. *Nagual* totiž klouže, létá a vůbec všechno dělá v čase *nagualu*, který nemá vůbec nic společného s časem *tonalu*. Ty dvě věci do sebe nezapadají.“

Když don Juan mluvil, pocítil jsem, že se mi tělo chvěje. Klešla mi čelist a ústa se mi mimoděk otevřela. Z uší jako by mi vypadly špunty a já jsem uslyšel sotva slyšitelné chvění nebo vibraci. Když jsem popisoval svoje pocity donu Juanovi, všiml jsem si, že když mluvím, zní to, jako kdyby mluvil někdo jiný. Byl to složitý soubor vjemů, který vyvrcholil tím, že jsem slyšel, co chci říct, ještě dříve, než jsem to vyslovil.

Levé ucho bylo zdrojem mimořádných smyslových pocitů. Cítil jsem, že je mocnější a přesnější než moje pravé ucho. Bylo v něm cosi, co v něm dřív nebylo. Když jsem se obrátil tvář k donu Juanovi, který byl vpravo ode mě, uvědomil jsem si, že mám kolem toho ucha pásmo jasného sluchového vnímání. Ten prostor byl fyzický. V tomto pásmu, v tomto rozsahu jsem všechno slyšel s neuvěřitelnou přesností. Otáčením hlavy jsem mohl uchem prohledávat svoje okolí.

„To ti udělalo šeptání *nagualu*,“ řekl mi don Juan, když jsem mu popsal svou smyslovou zkušenost. „Občas to přijde a potom to zas zmizí. Neboj se toho. Neboj se žádných neobvyklých smyslových vjemů, které můžeš odteďka mít. Ale především se tomu nepodávej. Nesmíš se tě zmocnit posedlost těmi pocity. Víím, že se ti to podaří. Doba tvého rozštěpení byla správná. Síla to všechno zařídila. Teď už všechno závisí jen na tobě. Máš-li dost síly, uneseš ten veliký šok z rozštěpení. Ale nebudeš-li schopen vytrvat, zahyneš. Začneš uvadat, ztrácet na váze, budeš blednout, budeš roztržitý, popudlivý a zakřiknutý.“

„Možná, že kdybyste mi byli před léty řekli, co to s donem Genarem děláte, že bych měl dost...“

Zvedl ruku a nenechal mě domluvit.

„Tahle věta nemá smysl. Kdyysi jsi mi říkal, že kdyby nebylo toho, že jsi tak tvrdšíjně oddaný svým racionálním vysvětlením,

už jsi teď mohl být čarodějem. Ale být čarodějem v tvém případě znamená, že musíš překonat tu tvrdšíjnost i potřebu racionálního vysvětlování, které ti stojí v cestě. Ba co víc, tyhle nedostatky jsou tvou cestou k síle. Nemůžeš tvrdit, že by k tobě proudila síla, kdyby byl tvůj život jiný.“

My musíme s Genarem jednat v určitých mezích stejně jako ty. Ty meze stanoví síla a bojovník je, řekněme, zajatcem síly, vězněm, který má jednu svobodnou volbu: může si zvolit, zda bude jednat jako bezchybný bojovník nebo jako osel. V konečném pohledu možná bojovník není zajatcem síly, nýbrž jejím otrokem, protože ta volba už pro něj přestala být volbou. Genaro nemůže jednat jinak než bezchybně. Kdyby jednal jako osel, vyčerpalo by ho to a způsobilo by to jeho zánik.

Ty se Genara bojíš jenom proto, že musí používat stezku strachu, aby se stáhl tvůj *tonal*. Tvoje tělo to ví, i když tvůj *rozum* možná ne, a tak když je Genaro nablízku, chce tvoje tělo pokaždé utéct.“

Zmínil jsem se, že bych rád věděl, jestli mě don Genaro záměrně děsí. Don Juan říkal, že *nagual* provádí podivné věci, které nelze předvídat. A jako příklad mi uvedl to, co se mezi námi stalo dnes ráno, když mi zabránil otočit se doleva a podívat se na dona Genara na stromě. Prý si uvědomil, co *nagual* udělal, i když o tom předem nemohl nijak vědět. Celou věc vysvětlil tak, že můj náhlý pohyb doleva byl krokem vstříc smrti, který záměrně učinil můj „*tonal*“ v sebevražedném výpadu. Ten pohyb rozvířil jeho *nagual* a výsledkem bylo, že jedna jeho část na mě upadla.

Bezděčně jsem naznačil, že jsem z toho zmaten.

„Tvůj *rozum* ti zase tvrdí, že jsi nesmrtelný.“

„Co tím chcete říct, done Juane?“

„Nesmrtelná bytost má veškerý čas světa na svoje pohyby a ohromení nebo strachy. Ale bojovník nemůže ulpívat na významech, které jsou vytvořeny podle řádu *tonalu*, protože poznal jako fakt, že jeho celistvost má na tomto světě jen málo času.“

Chtěl jsem namítnout vážnou věc. Můj strach a ohromení nebyly v rovině vědomé a byť jsem se je snažil sebevíc ovládat, vždycky jsem se při konfrontaci s donem Juanem a donem Genarem cítil bezradný.

„Bojovník nemůže být bezradný. Ani ohromený ani vyděšený, za žádných okolností. Bojovník má čas pouze na svou bezchybnost, všechno ostatní mu bere sílu, zatímco bezchybnost mu ji doplňuje.“

„A jsme zase zpátky u mé staré otázky, done Juane. Co je to bezchybnost?“

„Ano, jsme zpátky u tvé staré otázky, a proto jsme zase zpátky i u mé staré odpovědi: Bezchybnost znamená dělat to, co dělám, jak nejlépe můžu, ať už se zabývám čímkoli.“

„Ale done Juane, můj problém je, že mám vždycky dojem, že všechno dělám, jak nejlépe umím, a přitom je jasně, že to tak není.“

„To není tak složité, jak to podle tebe vypadá. Klíčem ke všemu, co souvisí s bezchybností, je smysl pro to, zda máme nebo nemáme čas. Zásadním pravidlem je, že když máš pocit, že jsi nesmritelná bytost, která má všechnen čas světa, a jednáš podle toho, tak nejsi bezchybný. V takovou chvíli by ses měl obrátit a rozhlédnout se. Potom si uvědomíš, že ten pocit dostatku času je bílost. Na zemi nikdo nepřežije!“

KŘÍDLA VNÍMÁNÍ

Celý den jsme s donem Juanem strávili v horách. Vyšli jsme za svítání. Don Juan mě zavedl na čtyři různá místa síly. Na každém z nich mi dal určité pokyny, jak mám pokračovat, abych splnil onen konkrétní úkol, který mi před léty vyznačil jako mou životní situaci. Vrátili jsme se pozdě odpoledne. Po jídle mi řekl, že musím počkat na Pablita, který má přinést petrolej do lampy, a popovídat si s ním. Pak odešel z don Genarova domu.

Úplně jsem se ponořil do práce na svých poznámkách a vůbec jsem Pablita neslyšel přicházet, dokud nestál vedle mě. Pablito k tomu poznamenal, že si cvičil „chůzi síly“ a že jsem ho tedy vůbec nemohl slyšet, leda že bych byl schopen „vidět“.

Měl jsem vždycky Pablita rád. V minulosti jsem však nikdy neměl moc příležitostí s ním být sám, ačkoli jsme byli dobří přátelé. Pablito mi vždycky připadal jako velmi příjemný člověk. Samozřejmě se jmenoval Pablo, ale zdobnělina Pablito se k němu lépe hodila. Měl drobné kosti, byl šlachovitý a pružný a podobně jako don Genaro i nebývale svalnatý a silný. Bylo mu snad něco pod třicet, ale vypadal na osmnáct. Byl tmavý, středně vysoký, hnědé oči jasně a bystré. A tak jako don Genaro i on měl odzbrojující úsměv s lehkým nádechem čertovství.

Zeptal jsem se ho na jeho přítele Nestora, dalšího učedníka dona Genara. Vždycky jsem je dřív vídal spolu a působili na mě dojmem, že spolu výtečně harmonují, i když co do fyzického zjevu a povahy byli přímo opační. Zatímco Pablito byl žoviální a upřímný, Nestor byl ponurý a uzavřený do sebe. Byl vyšší, těžší, temnější a mnohem starší.

Pablito řekl, že Nestor se konečně pustil do práce s donem Genarem a že se za tu dobu, co jsem ho viděl naposledy, změnil v úplně jiného člověka. Zřejmě nechtěl dál rozvíjet, co Nestor dělá a jak se změnila jeho osobnost, a proto prudce změnil téma rozhovoru.

„*Nagual* ti prý už šlape na paty,“ řekl.

Překvapilo mě, že to ví, a zeptal jsem se ho, jak na to přišel.

„Genaro mi všechno říká.“

Všiml jsem si, že nemluví o donu Genarovi stejně uctivě jako já. Oslovoval ho prostě, jen důvěrným „Genaro“. Říkal, že don Genaro je jako jeho bratr, že je jim spolu dobře a lehce, jako kdyby byli jedna rodina. Otevřeně řekl, že má Genara nade všechno rád. Hluboce na mě zapůsobila jeho prostota a upřímná otevřenost. Když jsem s ním mluvil, uvědomil jsem si, jak blízcí jsme si co do temperamentu s donem Juanem a že proto i náš vztah zůstává formální a přísný ve srovnání se vztahem dona Genara k Pablitovi.

Zeptal jsem se Pablita, proč se bojí dona Juana. V očích mu zajiskřilo, jako by i pouhé pomyslení na dona Juana stačilo, aby sebou trhl. Neodpověděl. Zdálo se, že si mě jakýmsi tajemným způsobem měří.

„A ty se ho nebojíš?“

Řekl jsem mu, že já se bojím dona Genara. Smál se tomu, jako by tohle bylo to poslední, co čekal, že uslyší. Říkal, že rozdíl mezi donem Juanem a donem Genarem je jako rozdíl mezi dnem a nocí. Don Genaro je prý den, don Juan noc, a proto je jako takový bytost, která na zemi nahání strach. Pablito popisoval strach, který má z dona Juana, a to ho zavedlo k poznámkám o jeho vlastním postavení učedníka.

„Jsem na tom moc bídně. Kdybys viděl, co mám doma, uvědomil by sis, že toho znám až příliš moc na obyčejného člověka, ale kdybys mě viděl s *nagualem*, pochopil bys, že neznám dost.“

Rychle změnil téma a začal se smát mému zapisování. Don Genaro mě prý napodoboval a přitom si s ním prý užili celé hodiny legrace. Prý mě má don Genaro velice rád, i když mám jako člověk tolik podivných zvláštností. Dal mu prý jasně najevo svou radost z toho, že jsem jeho „protegido“.

Tento výraz jsem teď slyšel poprvé. Byl v souladu s jiným výrazem, který uvedl don Juan na počátku našeho spojení. Don Juan mě nazval svým vyvolencem, svým „escogido“. Slovo „protegido“ znamená chráněncem.

Ptal jsem se Pablita na jeho schůzky s *nagualem*. Vyprávěl mi, jak se s ním poprvé střetl. Jednou prý dostal od dona Juana košík, který pokládal za dárek dobré vůle. Pověsil si ho na hák nad dveře

svého pokoje. V tu chvíli ho nenapadlo, jak by ho mohl použít, a tak na něj po zbytek dne zapomněl. Myslel si prý, že ten košík je dárek síly a že je tedy nutno ho používat jen na něco velmi zvláštního.

Brzy k večeru, což je prý i pro Pablita smrtelně nebezpečná hodina, si šel do pokoje pro bundu. Byl v domě sám a chystal se na návštěvu za kamarádem. V pokoji byla tma. Popadl bundu a když přicházel ke dveřím, košík před ním spadl a skutálel se mu k nohám. Když Pablito viděl, že to je jen košík, který spadl z háku, prý se zasmál, aby zahnal strach. Sehnul se, že ho zvedne, a v tu ránu dostal štulec na celý život. Košík mu uskočil z dosahu a začal se třást a skřípat, jako kdyby jím někdo kroutil a tlačil na něj. Pablito říkal, že z kuchyně přicházelo dost světla, aby mohl jasně rozeznat všechno, co je v pokoji. Chvíli na košík upřeně zíral, ačkoli věděl, že by neměl. Košík se začal křečovitě svíjet a přitom silně, chraplavě a ztěžka dýchal. Pablito trval na tom, že opravdu viděl a slyšel, jak ten košík dýchá, že byl živý a honil ho po místnosti. Zablikoval mu prý východ. Potom se začal nadouvat, všechny bambusové pásy se na něm uvolnily a košík se proměnil v obrovskou kouli jako suchý keř, která se na něj začala valit. Pablito upadl na záda na podlahu a koule mu začala lézt po chodidlech. To už prý byl úplně bez sebe a hystericky křičel. Koule ho uvěznila a lezla mu po nohách, jako kdyby jím projížděly špendlíky. Snažil se ji odstrčit a pak si všiml, že ta koule má tvář dona Juana a otevřenými ústy se ho chystá pozřít. V tu chvíli už tu hrůzu nevydržel a ztratil vědomí.

Pablito mi otevřeně a upřímně vyprávěl řadu děsivých střetnutí, která měl on i ostatní členové jeho domácnosti s *nagualem*. Povíдали jsme si několik hodin. Zdálo se, že Pablito je ve stejné obtížné situaci jako já. Zcela určitě se však v referenčním rámci čarodějů pohyboval mnohem citlivěji než já.

Najednou vstal a řekl, že má pocit, že přichází don Juan, že nechce, aby ho tam našel, a s neuvěřitelnou rychlostí zmizel. Jako by ho něco vytáhlo z místnosti. Odešel málem bez pozdravu.

Za chvíli přišel don Juan s donem Genarem. Smáli se.

„Pablito utíkal po silnici jako duše, kterou honí čert. Pročpak asi?“ ptal se don Juan.

„Myslím, že se vyděsil, když viděl, jak si tady Carlitos může prsty upsat až na kost,“ řekl don Genaro, napodobuje moje psaní. Přišel ke mně blíž.

„Hej! Mám nápad,“ takřka zašeptal. „Když tak strašně rád píšeš, proč se nenaučíš psát prstem místo tužkou. To bude ohromné!“

Don Juan si s donem Genarem sedli vedle mě. Smáli se a koukali nad možností, že bych psal prstem. Don Juan velmi vážně poznamenal, že „není pochyb o tom, že bych mohl psát prstem. Jenom jestli to pak budu umět přečíst?“

Don Genaro se svíjel smíchy a dodal: „Já jsem přesvědčen, že dokáže přečíst všechno.“ A začal mi vyprávět velice znepokojivý příběh o jednom venkovském balíkoví, který se stal v době politických zmatků velmi důležitým úředníkem. Don Genaro vykládal, jak byl hrdina tohoto příběhu jmenován ministrem nebo snad gubernérem či dokonce prezidentem, protože prostě nešlo nikterak poznat, co lidé ve svém bláznovství udělají. A kvůli tomu svému jmenování prý ten trouba uvěřil, že je opravdu tak důležitý a naučil se hrát divadlo.

Don Genaro se odmlčel a zkoumavě si mě prohlížel s nádechem šmíráckého herce, který přehrává svou roli. Mrkal na mě a pohyboval obočím nahoru a dolů. Hrdina příběhu prý skvěle vystupoval na veřejnosti a dokázal bez nejménších obtíží improvizovat jakýkoli projev, nicméně jeho postavení vyžadovalo, aby svoje projevy četl, a on byl chudák negramotný. Takže využíval svého důvtípu, aby všechny obelstil. Měl list papíru, na němž bylo cosi napsáno, a blýskal jím při každém projevu. A tak jeho výkonnost a ostatní dobré vlastnosti byly pro všechny další balíky v zemi zcela nepiratelné. Ale jednoho dne se objevil gramotný neznámý a ten si všiml, že čte svou řeč, ale papír přitom drží vzhůru nohama. Začal se smát a každému ten podvod ukazoval.

Don Genaro se opět na chvíli odmlčel a díval se na mě, šilhaje očima. Pak se zeptal: „Myslíš si, že našeho hrdinu chytili? Ani náhodou. Postavil se ke všem klidně tváří v tvář a řekl: ‚Vzhůru nohama? A proč by mělo záležet na tom, jak držím papír, když umím číst?‘ A všichni troubové s ním souhlasili.“

Don Juan s donem Genarem vybuchli smíchy. Don Genaro mě jemně poplácal po zádech. Jako bych já byl hrdinou toho příběhu. Byl jsem rozpačitý a nervózně jsem se smál. Napadlo mě, že to možná bude mít nějaký skrytý význam, ale neodvážil jsem se zeptat.

Don Juan se ke mně přisunul blíž. Naklonil se a zašeptal mi do pravého ucha: „Myslíš si, že je to legrační?“ A don Genaro se ke mně také naklonil a šeptal mi do levého ucha: „Co říkal?“ Reagoval

jsem automaticky na obě otázky a bezděčně jsem je spojil: „Ano. Myslel jsem si, že se ptal, že je to legrační.“

Zřejmě si oba uvědomovali, jaký účinek má jejich manévr, a rozesmáli se, až se jim slzy kutálely po tvářích. Jako obvykle to don Genaro více přeháněl: upadl dozadu a odkutálel se po zádech několik metrů ode mě. Lehkl si na břicho s roztaženými rukama a nohama a začal vířit na zemi, jako by ležel na obrtlíku. Vířil, až se dostal těsně ke mně a chodidlem se dotýkal mého. Najednou se zprudka posadil a krotce se usmál.

Don Juan se držel za boky. Smál se naplno a zdálo se, že ho bolí břicho.

Po chvíli se ke mně oba naklonili a bez přestávky mi šeptali do uší. Pokoušel jsem se pamatovat si pořadí jejich vět, ale po marném úsilí jsem to vzdal. Bylo jich příliš mnoho.

Šeptali mi do uší, až jsem opět nabyl smyslového pocitu, že jsem rozštěpen ve dvě. Stal jsem se mlhou, stejně jako předešlého dne, žlutou září, která vnímá všechno přímo. To znamená, že jsem věci „znal“. Nebyly v tom žádné myšlenky, byly tu jen jistoty. A když jsem přišel do kontaktu s měkkým, houbovitém a pružným pocitem, „věděl“ jsem, že je to strom. Vnímám jsem to podle vůně. Neměl vůni jako nějaký určitý strom, nicméně cosi ve mně „poznalo“, že tato zvláštní vůně je „esencí“ stromu. To nebyl jenom pocit, že to vím. To vědění jsem ani rozumně nedokazoval a nehledal jsem pro něj opěrné body. Prostě jsem věděl, že je tu cosi se mnou ve spojení, je to všude kolem mě, přátelská, teplá a zavazující vůně, která vyvěrá z něčeho, co není ani pevné ani tekuté, ale co je jakési nedefinovatelné cosi, o němž „vím“, že je to strom. Měl jsem pocit, že když ho takto „poznávám“, dotýkám se přímo jeho esence. Neodpuzovala mě. Spíše mě vyzývala, abych s ní splyval. Pohltila mě nebo já jsem pohltil ji. Mezi námi bylo pouto, které nebylo ani nádherné ani nepřijemné.

Dalším pocitem, který jsem si dokázal jasně vybavit, byla vlna na úzasi a jásavé radosti. Celý jsem vibroval. Bylo to, jako by mnou probíhaly elektrické výboje. Nebolety mě. Byly příjemné, ale tak neurčitou formou, že je nešlo nijak kategorizovat. Nicméně jsem věděl, že jsem ve spojení se zemí. Nějaká moje část poznala s naprostou jistotou, že je to země. Ale v okamžiku, kdy jsem se pokusil rozeznat nekonečné množství přímých smyslových věcí, které jsem prožíval, jsem ztratil veškerou schopnost rozlišovat svoje pocity.

A potom jsem byl najednou zase sám sebou. Přemýšlel jsem. Měl jsem za to, že jsem se probudil, tak náhlý to byl přechod. Ale v tom, jak jsem se cítil, bylo cosi, co jsem nebyl úplně já. Než jsem úplně otevřel oči, věděl jsem, že něco opravdu chybí. Rozhlížel jsem se kolem. Pořád jsem byl ve snu nebo jsem měl vizi. Avšak mým myšlenkovým pochodům nejen nic nebránilo, nýbrž byly neobyčejně jasné. Rychle jsem všechno odhadl. Don Juan s donem Genarem jistě navodili tento snový stav k nějakému konkrétnímu účelu. Zdálo se, že stačí jen trošku a pochopím, jaký účel to je, ale něco vnějšího mě nutilo věnovat pozornost okolí. Trvalo mi dlouho, než jsem se zorientoval. Ležel jsem vlastně na břiše a to, na čem jsem ležel, byla velmi krásná podlaha. Když jsem si ji pozorně prohlížel, nedokázal jsem se vyhnout úžasu a podivu. Nebyl jsem s to odhalit, z čeho je. Nepravděpodobně desky jakési neznámé látky byly poskládaný nesmírně důmyslným, ale přitom jednoduchým způsobem. Byly položeny k sobě, ale nebyly připevněny na zemi ani k sobě. Byly pružné. Když jsem se je pokusil prsty páčit od sebe, poddávaly se, ale sotva jsem uvolnil napětí, okamžitě se vrátily do své původní polohy.

Pokusil jsem se vstát, ale zachytilo mě velmi bizarní zkomolení smyslových vjemů. Svoje tělo jsem vůbec neovládal, vlastně se mi zdálo, že moje tělo není moje. Nic jsem necítil a neměl jsem ani spojení s jeho částmi. Když jsem se pokusil vstát, nemohl jsem pohout pažemi a bezmocně jsem se kymácel na břiše, převraceje se na bok. Hybná síla toho kymáčení mě takřka úplně znovu obrátila na břicho. Roztažené paže a nohy mi zabránily převrátit se a já jsem spočinul na zádech. Zhlédl jsem dvě zvláště tvarované nohy a nejpokroucenější chodidla, jaká jsem kdy viděl. To bylo moje tělo! Zdálo se, že jsem zabalen v tunice. Napadlo mě, že sám sebe prožívám jako invalidu nebo mrzáka. Pokusil jsem se ohnout záda a podívat se na svoje nohy, ale dokázal jsem tělem jenom šukbat. Díval jsem se přímo na žlutou oblohu. Byly na ní žláby nebo snad kanály, kde žlutá barva nabývala hlubšího odstínu, a nekočné množství výčnělků, které visely jako kapky vody. Celkově to neuvěřitelné nebe působilo drtivým dojmem. Nedokázal jsem určit, jestli ty výčnělky jsou mraky. Když jsem pohyboval hlavou ze strany na stranu, odhalil jsem také oblasti stínů a různých tónů žluté barvy.

Potom mou pozornost upoutalo zas něco jiného: slunce v mém vrcholku toho žlutého nebe přímo nad mou hlavou, mírně

slunce — soudle podle toho, že jsem do něj mohl upřeně zírat —, které vrhalo konejšivé jednolitě bělavé světlo.

Neměl jsem čas ani začít přemýšlet o všech těchto nevídaných úkazech a už mnou něco mocně tráslo, hlava mi šhubavě poskakovala sem a tam. Cítil jsem, že mě něco zvedá, slyšel jsem pronikavý hlas a tlumené chuchotání a pak jsem uviděl něco, co mě nanejdvůš ohromilo: obrovitou bosou ženu s kulatým velikánským obličejem. Černé vlasy měla zastřižené jako pikolík, paže i nohy měla obrovské. Zvedla mě a dala si mě na rameno jako panenku. Tělo mi bezvládně viselo. Díval jsem se dolů přes její silná záda. Kolem ramen a dolů po páteři měla jemné chumýří. Když jsem jí shlížel dolů z ramene, opět jsem uviděl tu velkolepou podlahu. Slyšel jsem, jak pruží pod její strašlivou váhou a viděl jsem vytlačené otisky, které tam zanechávala její chodidla.

Položila mě na břicho před jakousi stavbou, snad to byla budova. Všiml jsem si, že s mým vnímáním hloubky se něco děje. Když jsem se na tu budovu díval, nedokázal jsem určit její velikost. Chvillemi se zdála směšně malinká, a když jsem tomu zdánlivě přizpůsobil svoje vnímání, začal jsem se zas upřímně podívat, jak monumentální má proporce.

Ta obryně si sedla vedle mě a podlaha zaskřipala. Dotýkal jsem se jejího kolosálního kolena. Voněla jako cukroví nebo jahody. Mluvila ke mně a já jsem rozuměl všemu, co říkala. Ukazovala na tu stavbu a říkala mi, že tam teď budu bydlet.

Zdálo se, že moje pozorovací zdatnost se zvyšuje, když jsem překonal počáteční šok z toho, kde jsem se ocitl. Všiml jsem si, že na stavbě jsou čtyři skvěle dysfunkční sloupy. Nic nepodpíraly, protože byly nahoře na budově. Jejich tvar byla jednoduchost sama, dlouhé a půvabné výčnělky jako by sahaly až k tomu bázeň budícímu, neuvěřitelně žlutému nebi. Ty převrácené sloupy na mě působily jako čirá krása. Upadl jsem do estetické extáze.

Ty sloupy mi připadaly vytvořené z jednoho kusu, ale nedokázal jsem si představit jak. Dva sloupy přede mnou spojoval stříhlý trám a mě napadlo, že ten monumentálně dlouhý prut zřejmě slouží jako jakési zábradlí nebo veranda, která vede k průčelí.

Dívka obryně mě nechala po zádech sklouznout do budovy. Černou plochou střechu pokrývaly symetrické díry, které propouštěly dovnitř žlutavou záři oblohy a vytvářely velice důmyslné vzory. Byl jsem opravdu unesen a ohromen jednoduchostí i krásou, vytvářenou tečkami žluté oblohy prosvítající přesnými otvory ve střeše

a vzorci složenými ze stínů na velkolepě důmyslné podlaže. Stavba byla čtvercová a mně zcela nesrozumitelná, kromě té palčivé krásy.

V tu chvíli jsem byl v tak intenzivním stavu vytržení, že se mi chtělo plakat, nebo tam zůstat už navždycky. Ale začala mě přitahovat jakási síla, napětí, cosi nedefinovatelného. Najednou jsem se ocitl z té stavby venku, stále vleže na zádech. S dívkou obryní tam byla ještě další bytost, žena tak veliká, že dosahovala až k obloze a zastínila mi slunce. Ve srovnání s ní byla ta obří dívka jen malá holčička. Velká žena se zlobila, chytla stavbu za jeden sloup, zvedla ji, převrátila vzhůru nohama a postavila ji na zem. Byla to židle!

Tohle uvědomění na mě působilo jako katalyzátor. Spustilo zdrcující smyslové vjemy. Procházel jsem řadou obrazů, které spolu nesouvisely, ale určitá posloupnost by se z nich dala udělat. V záblescích, které následovaly jeden za druhým, jsem viděl nebo si uvědomoval, že ta velkolepá podlaha je slamená rohož, že žlutá obloha je štukový strop místnosti, slunce že je žárovka a že ta stavba, která mě uvedla do takové extáze, je židli, kterou dítě obrátilo vzhůru nohama, aby si pod ní hrálo na domeček.

Ještě jednou jsem souvisle a posoupně viděl další záhadnou architektonickou stavbu v monumentálních proporcích. Stála sama o sobě. Vypadala takřka jako ulita špičatého šneka, který stál se zvednutým ocáskem. Stěny vytvářely konvexní a konkávní plochy z jakéhosi zvláštního purpurového materiálu a každá tabule v sobě měla drážky, které byly zřejmě víc funkční než ozdobné.

Velmi důkladně a dopodrobna jsem tu stavbu prozkoumal a zjistil jsem, že je mi stejně naprosto nepochopitelná jako ta předešlá konstrukce. Čekal jsem, že se moje vnímání najednou přizpůsobí a odhalí mi „pravou“ podstatu té struktury. Ale nic takového se nestalo. Potom jsem zachytil celý konglomerát cizích a nerozluštitelných „uvědomění“ nebo „zjištění“, která se týkala té stavby a její funkce a která mi nedávala smysl, protože jsem k nim neměl žádný referenční rámec.

Najednou jsem zase nabyl svého normálního vědomí. Don Juan s donem Genarem byli u mě. Byl jsem unavený. Podíval jsem se na hodinky, ale hodinky byly pryč. Don Juan s donem Genarem se unisono hihňali. Don Juan řekl, že s časem si nemám dělat starosti a že bych se měl radši soustředit na to, abych dodržel doporučení, která mi dal don Genaro.

Obrátil jsem se k donu Genarovi a on zavtipkoval, že prý to nejdůležitější doporučení je, abych se naučil psát prstem, že bych tím jednak ušetřil tužky a také se mohl předvádět. Ještě chvíli si ze mě utahovali kvůli poznámkám. Potom jsem usnul.

Když jsem se druhého dne probudil, don Juan s donem Genarem si poslechli podrobné vylíčení mých zážitků, které jsem jim vyprávěl na žádost dona Juana.

„Genaro má pocit, že toho máš protentokrát už dost,“ řekl don Juan, když jsem domluvil.

Don Genaro přikývl na souhlas.

„A co znamenalo to, co jsem včera v noci prožil?“ zeptal jsem se.

„Zahlédl jsi nejdůležitější moment čarodějství,“ řekl don Juan. „Včera jsi nakoukl do své vlastní celistvosti. Ale tohle ti samozřejmě v tuto chvíli nic neříká. Dosažení vlastní celistvosti pochopitelně nazáleží na tom, jestli toužíme souhlasit nebo jestli jsme ochotni se učit. Genaro si myslí, že tvoje tělo potřebuje čas, aby do tebe nechalo vstoupit šeptání *nagualu*.“

Don Genaro opět přikývl.

„Hodně času,“ říkal, potřásaje hlavou nahoru a dolů. „Možná dvacet nebo třicet let.“

Nevěděl jsem, jak mám reagovat. Podíval jsem se na dona Juana, jestli mi to naznačí. Oba se tvářili vážně.

„Opravdu dvacet nebo třicet let?“

„Samozřejmě, že ne!“ zařval don Genaro a oba se rozesmáli.

Don Juan mi řekl, že se mám vrátit, až mi to řekne můj vnitřní hlas, a že zatím se mám snažit dát dohromady všechna doporučení, která mi dali, když jsem byl rozštěpen.

„A jak to mám dělat?“

„Vypneš svůj vnitřní dialog a necháš něco v sobě vyplout ven a rozpínat se,“ řekl don Juan. „To něco je tvoje vnímání, ale nepokoušej se domýšlet, co mám na mysli. Prostě se nech vést šeptáním *nagualu*.“

Potom mi řekl, že předchozí noc jsem měl dva soubory zásadně odlišných obrazů. Jeden byl nevysvětlitelný, ten druhý naprosto normální. Pořádí, v němž se odehrály, ukazuje na stav, který je bytostně vnitřní nám všem.

„Jedno vidění byl *nagual* a druhé *tonal*,“ dodal don Genaro.

Chtěl jsem, aby mi vysvětlil, co říká. Podíval se na mě a poplácal mě po zádech.

Don Juan zasáhl a řekl, že první dva obrazy byly *nagual*. Don Genaro prý vybral strom a zemi jakožto body, které chce zdůraznit. Druhé dva byly obrazy „tonalu“, které vybral on sám. Jedním z nich bylo moje vnímání světa, když jsem byl nemluvně.

„Ten svět se ti jevil jako cizí, protože tvoje vnímání ještě nebylo přisřizeno tak, aby zapadlo do žádoucí formy.“

„A to jsem opravdu viděl svět takhle?“

„Jistě. To byla tvoje vzpomínka.“

Ptal jsem se dona Juana, jestli byl součástí mých vzpomínek i onen pocit estetické extáze, který mě tak uchvátil.

„Do těchto obrazů vstupujeme takoví, jací jsme dnes. Ty tu scénu vidíš tak, jak bys ji viděl dnes. A přesto toto cvičení bylo cvičením vnímání. To byla scéna z doby, kdy se ti svět stal tím, čím je pro tebe teď. Z doby, kdy se židle stala židlí.“

Druhou scénu nechtěl probírat.

„To ale nebyla vzpomínka z mého dětství,“ řekl jsem.

„To je pravda. To bylo něco jiného.“

„Bylo to něco, co uvidím v budoucnosti?“

„Žádná budoucnost neexistuje!“ vykřikl úsečně. „Budoucnost je jen způsob, jak se mluví. Pro čaroděje existuje jenom tady a teď.“

Řekl, že v podstatě o tom není co říct, protože cílem tohoto cvičení bylo otevřít mi křídla vnímání. I když jsem prý na těchto křídlech neletěl, dotkl jsem se přesto čtyř bodů, které dosáhnout jen z hlediska obycřejného vnímání by bylo nemyslitelné.

Začal jsem si sbírat věci k odchodu. Don Genaro mi pomohl zabalit blok na poznámky. Dal mi ho na dno do aktovky.

„Tam mu bude teplo a příjemně,“ mrkl na mě. „Můžeš si být jist, že tam nenastydne.“

Don Juan si to pak zřejmě s mým odjezdem rozmyslel a začal se mnou mluvit o mé zkušenosti. Automaticky jsem se pokusil vzít aktovku donu Genarovi z rukou, ale on ji pustil na zem, ještě než jsem se jí dotkl. Don Juan mluvil zády ke mně. Sáhl jsem po aktovce a honem jsem v ní hledal blok. Don Genaro mi ho zabalil opravdu tak pořádně, že mi trvalo strašně dlouho, než jsem ho našel. A když jsem ho konečně vytáhl a začal psát, don Juan s donem Genarem na mě upřeně zírali.

„Ty jsi ale ve strašném stavu,“ smál se don Juan. „Vždyť ty se po tom svém bloku natahuješ jak starý ožrala po flašce.“

„A jako milující maminka po svém děťátku,“ vyjel don Genaro.

„A jako kněz po krucifixu,“ dodal don Juan.

„A jako žena po svých kalhotkách,“ zařval don Genaro.

A když mě vyprovázeli k autu, přidávali další a další přirovnání a vylí smíchy.

ČÁST TŘETÍ

VÝKLAD ČARODĚJŮ

TŘI SVĚDKOVÉ NAGUALU

Vrátil jsem se domů a opět jsem stál před úkolem uspořádat si svoji poznámky z terénu. Když jsem si zrekapituloval události, byla zkušenost, kterou mě don Juan s donem Genarem přiměli prožít, ještě pronikavější a ostřejší. Všiml jsem si však, že moje obvyklá reakce už nebyla tak intenzivní jako v minulosti, kdy jsem se celé měsíce poddával ohromení a úžasu nad tím, co se stalo. Několikrát jsem se záměrně pokusil ponořit do spekulace, ba dokonce sebelítosti tak jako dřív, ale mým pocitům něco chybělo. Také jsem měl v úmyslu napsat si řadu otázek pro dona Juana, dona Genara, a dokonce i pro Pablita, avšak celý tento plán ztroskotat, ještě než jsem vůbec začal. Bylo ve mně něco, co mi bránilo dostat se do zvědavé nebo zmatené nálady.

Nesnažil jsem se nějak cílevědomě vracet se zpátky k donu Juanovi a k donu Genarovi, ale ani jsem se této možnosti nevyhýbal. A tak aniž bych o tom sám nějak uvažoval, jednoho dne jsem prostě pocítil, že nastal čas, abych je navštívil.

Když jsem se dříve chystal odjet do Mexika, vždycky jsem měl pocit, že mám tisíce důležitých a naléhavých otázek, které se chci dona Juana zeptat, ale tentokrát jsem neměl na mysli nic. Jako kdybych se zpracováváním svých poznámek úplně vyprázdnil od minulosti a byl připraven na ono zde a nyní don Juanova a don Genarova světa.

Stačilo počkat jen pár hodin, než mě don Juan „našel“ na tržišti v malém městečku v horách středního Mexika. Přivítal mě s velkou láskou a jen tak mimochodem mi doporučil pár věcí. A než prý přijedeme k donu Genarovi, rád by navštívil jeho učedníky, Pablita a Nestora. Když jsme sjeli z dálnice, vyzval mě, abych bedlivě pozoroval všechno neobvyklé u silnice nebo přímo na silnici. Chtěl jsem, aby mi naznačil trochu jasněji, co má vlastně na mysli.

„To nemůžu. *Nagual* nepotřebuje opěrné body.“

Automaticky jsem při té odpovědi zpomalil. Don Juan se hlasitě zasmál a rukou mi dal znamení, že mám jet pořád dál.

Když jsme se blížili k městu, kde bydlí Pablito s Nestorem, řekl mi, abych zastavil. Takřka neznatelně pohnul bradou a ukázal na skupinu středně velikých balvanů nalevo od silnice.

„Tamhle je *nagual*,“ zašeptal.

Nabízku nikdo nebyl. Čekal jsem, že uvidím dona Genara. Znovu jsem se podíval na balvany a potom jsem očima prohledával okolní krajinu. Nebylo nic vidět. Napínal jsem zrak, abych něco rozeznal, nějaké malé zvíře, hmyz, stín, zvláštní skalní útvar, něco neobvyklého. Po chvíli jsem to vzdal a obrátil se tvář k donu Juanovi. Zachytil můj tázavý pohled bez úsměvu. Hřbetem ruky mě jemně klepl do paže, abych se znovu podíval na ty balvany. Zíral jsem na ně. Don Juan vystoupil z auta a vyzval mě, abych to s ním šel prozkoumat.

Vyšli jsme pomalu po mírném svahu asi šedesát nebo sedmdesát metrů k úpatí balvanů. Don Juan se tam na chvíli zastavil. Potom mi do pravého ucha pošeptal, že na mě *nagual* čeká přímo tady. Říkal jsem mu, že i když se ze všech sil snažím, dokážu rozeznat jen ty kameny, na nich pár chomáčů trávy a pár kaktusů. Don Juan však trval na svém, že tam je *nagual* a že na mě čeká.

Přikázal mi, abych si sedl, zastavil vnitřní dialog a očima nezaostřeně hleděl na vrcholek balvanů. Sedl si vedle mě, ústa mi přiložil k pravému uchu a šeptal, že *nagual* mě viděl, že tam je, i když si ho nedokážu očima uvědomit, že celý můj problém je jenom v tom, že nejsem s to úplně zastavit vnitřní dialog. Slyšel jsem každé jeho slovo ve stavu vnitřního mlčení. Všechno jsem rozuměl, ale nebyl jsem s to odpovídat, bylo naprosto nemožné vyvinout úsilí potřebné k myšlení a mluvení. Jeho poznámky ve mně nevyvolaly to, co bych označil jako myšlenkovou reakci, jako spíše úplné jednotlivé počití, které měly veškerý myslitelný význam, jenž obvykle spojuji s myšlením.

Šeptal mi, že začít sám na stezce vedoucí k *nagualu* je velmi obtížné a že já mám opravdu veliké štěstí, že mě odstartoval noční motýl a jeho píseň. Budu-li si prý v paměti držet nočního motýla, budu si ho moci přivolávat na pomoc.

Možná mě přemohla sugestivnost jeho slov nebo jsem si snad připomněl onen smyslový jev, který nazýval „motýlí volání“, avšak sotva mi to zašeptal, okamžitě jsem uslyšel neobyčejný praskavý zvuk. Ten tón byl tak bohatý, že jsem měl pocit, jako bych byl ve

zvukové komoře. Nabýval na hlasitosti a stále se blížil. Ve stavu podobném snu jsem si všiml, že se na balvanech něco hýbe. Ten pohyb mě tak mocně vyděsil, že jsem okamžitě zase nabyl krytality jasně vědomí. Oči se mi zaostřily na balvany. Seděl tam na nich don Genaro! Nohama klátil, patami bot bušil do kamene a vydával rytmický zvuk, který se zdál být synchronický „motýlímu volání“. Usmál se a zamával mi. Chtěl jsem rozumně myslet. Pociťl jsem touhu nějak přijít na to, jak se tam dostal a jak to, že to tam vidím, ale vůbec jsem nedokázal rozum zapojit. Za daných okolností jsem se mohl jedinečně dívat, jak tam sedí a mává mi.

Po chvíli se zdálo, že se chystá sklouznout dolů na kulatý balvan. Viděl jsem, jak napjal nohy, jak připravuje chodidla k přistání na tvrdém povrchu, jak ohýbá záda, až se takřka dotýká povrchu skály, aby nabral hybnou sílu na klouzání vzduchem. Ale jeho tělo se zastavilo uprostřed sestupu. Měl jsem pocit, že uvízl. Několikrát zakopal oběma nohama, jako by se vznášel ve vodě. Zdálo se, že se snaží vyprostit z něčeho, co ho chytilo do pasti za zadní část kalhot. Oběma rukama si zuřivě třel obě půlky zadku. Opravdu působil dojmem, že je chycen a že ho to bolí. Chtěl jsem k němu běžet a pomoci mu, ale don Juan mě držel za paži. Slyšel jsem ho, jak mi říká, zalykaje se smíchem: „Dívej se na něj! Sleduj ho!“

Don Genaro kopal, kroutil tělem a klátil se ze strany na stranu, jako kdyby uvolňoval hřebík. Potom jsem uslyšel hlasité prasknutí a don Genaro klouzal vzduchem nebo byl vymrštěn na místo, kde jsme stáli s donem Juanem. Přistál rovněma nohama metr až dva přede mnou. Třel si zadek, poskakoval a tančil bolestí a přitom hulákal všelijaké neslušnosti.

„Ta skála mě nechtěla pustit. Držela mě za prdel,“ řekl mi krotce.

Pociťl jsem neskonalou radost. Hlasitě jsem se smál. Všiml jsem si, že moje veselost se vyrovná jasnosti mé mysli. Byl jsem v tu chvíli ponořen v celkovém stavu velikého uvědomování. Všechno kolem mě bylo jasné jako křišťál. Chvilku předtím jsem byl ospalý nebo duchem nepřítomný, protože jsem měl v sobě vnitřní ticho. Ale potom něco v don Genarově náhlém vynoření vytvořilo stav veliké jasnosti.

Don Genaro si stále třel zadek a ještě chvíli poskakoval, potom se odbelhal k autu, otevřel si dvířka a vlezl na zadní sedadlo.

Automaticky jsem se otočil na dona Juana. Nikde jsem ho neviděl. Začal jsem ho hlasitě volat. Don Genaro vylezl z auta. Začal pobíhat v kruzích a přitom pronikavým, šleným hlasem vykřikoval

don Juanovo jméno. Teprve teď jsem si uvědomil, že mě napodobuje. Když jsem zjistil, že jsem s donem Genarem sám, zmocnil se mě takový nával strachu, že jsem zcela nevědomky třikrát nebo čtyřikrát oběhl auto a také volal dona Juana.

Don Genaro řekl, že musíme jet pro Pablita a Nestora a že na nás don Juan bude někde cestou čekat.

Když jsem překonal počáteční strach, řekl jsem, že jsem rád, že ho vidím. Útahoval si ze mě kvůli tomu, jak jsem reagoval. Říkal, že don Juan pro mě není jako otec, ale daleko spíš jako moje maminka. A připojil pár nadměru legračních poznámek a šprýmů o matkách. Tak jsem se tomu smál, že jsem si ani nevšiml, jak jsme dorazili k Pablitovi. Don Genaro chtěl, abych zastavil, a vystoupil z auta. Pablito stál u dveří. Přiběhl, nasedl do auta a usadil se vpředu vedle mě.

„Pojedme k Nestorovi,“ řekl, jako by spěchal.

Obrátil jsem se na dona Genara. Nikde nebyl. Pablito naléhal a pobízěl mě, abych si pospíšil.

Přijeli jsme k Nestorovi. I on nás už čekal u dveří. Vystoupili jsme z auta. Měl jsem pocit, že oba vědí, co se děje.

„Kam jedeme?“ zeptal jsem se.

„Copak ti to Genaro neřekl?“ ptal se mě Pablito nedůvěřivě.

Ujistil jsem je, že ani don Juan ani don Genaro se přede mnou o ničem nezmínili.

„Jedeme na místo síly,“ řekl Pablito.

„A co tam budeme dělat?“ zeptal jsem se.

Oba jedním dechem řekli, že nevědí. Nestor jen dodal, že jim don Genaro říkal, aby mě na to místo zavedli.

„Přijel jsi od Genara?“ ptal se Pablito.

Zmínil jsem se o tom, že jsem jel s donem Juanem, že jsme našli dona Genara cestou a don Juan že mě pak nechal s ním.

„A kam šel don Genaro?“ ptal jsem se Pablita.

Ale Pablito nevěděl, o čem mluvím. Dona Genara v mém autě neviděl.

„Vždyť jel k tobě se mnou.“

„Myslím, že jsi měl v autě *nagual*,“ řekl Nestor vyděšeně.

Nechtěl si sednout dozadu a radši se nacpal dopředu k Pablitovi.

Jeli jsme mlčky. Jenom Nestor mi krátkými pokyny ukazoval cestu.

Chtěl jsem přemýšlet o událostech onoho dopoledne, ale nějak jsem věděl, že každý můj pokus něco vysvětlit bude jen neplod-

né podléhání slabosti. Snažil jsem se zapříst rozhovor s Nestorem a Pablitem, ale oni prohlásili, že jsou v autě příliš nervózní a že nemůžou mluvit. Líbilo se mi, že odpovíděli tak upřímně a otevřeně, a už jsem na ně dál nenaléhal.

Jeli jsme něco přes hodinu. Potom jsme zaparkovali u silnice a začali stoupat po strmém svahu hory. Asi hodinu jsme šli mlčky. Nestor nás vedl. Pak jsme zastavili u paty obrovského útesu, vysokého snad přes šedesát metrů, který se zvedal takřka kolmo vzhůru. Nestor přejížděl terén napůl přivřenýma očima a hledal místo, kam bychom se mohli posadit. Bolestně jsem si uvědomoval, jak je při tom hledání neobratný. Pablito stál vedle mě. Zdálo se mi, že má cukání zasáhnout a opravit ho, ale ovládl se a uvolnil. Nestor po jistém váhání vybral místo a Pablito si oddechl úlevou. Věděl jsem, že Nestor vybral správné místo, i když jsem nedokázal přijít na to, jak to vím. A tak jsem se pustil do řešení pseudoproblému a představoval si, jaké místo bych byl asi zvolil já, kdybych je vedl, ale ani jsem nestačil začít uvažovat, jaký postup bych asi vybral. Pablito si zřejmě uvědomoval, co dělám, a zaseptal mi: „Tohle nemůžeš.“

Zasmál jsem se rozpačitě, jako kdyby mě přistihl při podvodu. Pablito se smál a řekl, že don Genaro s nimi oběma pořád chodí po horách a čas od času nechává některého z nich věst, a proto prý ví, že si nelze nijak představovat, co by si člověk vybral sám.

„Genaro tvrdí, že to nijak nejde, protože existuje pouze správná nebo špatná volba. Když si zvolíš špatně, tvoje tělo to pozná, a stejně tak to poznají těla všech ostatních, ale když si vybereš správně, tělo to ví, uvolní se a okamžitě zapomene, že se něco vybíralo. Potom si znovu nabiješ tělo pro další volbu, víš, asi jako pušku. Ale kdybys chtěl svoje tělo používat zase pro stejnou volbu, tak by to nefungovalo.“

Nestor se na mě podíval. Patrně byl zvědavý na moje zapisování. Souhlasně přikývl, jako kdyby chtěl přitakat Pablitovi, a poprvé se na mě usmál. Dva horní zuby měl křivé. Pablito mi vysvětloval, že Nestor není ani zlý ani ponurý, ale že se prostě stydí za svoje zuby, a proto se nikdy nesměje. Nestor se smál, zakrýváje si ústa. Řekl jsem mu, že ho mohu poslat k zubaři, aby mu ty zuby narovnal, avšak oni můj návrh pokládali za vtip a smáli se jako dvě děti.

„Genaro říká, že Nestor musí sám překonat svůj pocit studu,“ řekl Pablito. „A kromě toho Genaro říká, že Nestor má štěstí, pro-

„Genaro mi říkal, že tady musíme čekat a že se při tom čekání máme bavit a smát.“

„A jak dlouho si myslíš, že budeme muset čekat?“ zeptal jsem se. Neodpověděl, jen potřásl hlavou a podíval se na Pablito, jako kdyby se ptal jeho.

„Nemám ponětí,“ řekl Pablito.

Začali jsme si velmi živě povídat o Pablitoových sestřích. Nestor si ho dobíral, že prý se jeho starší sestra kouká tak zlomyslně, že by očima mohla zabíjet vši. Pablito se jí prý bojí, protože je velmi silná. Jednou prý mu v návalu vzteku vyškubla chomáč vlasů, jako kdyby škubala slepici.

Pablito připustil, že jeho starší sestra bývala bestie, ale *nagual* prý ji zpevnil a dal hezky do latě. Když mi vyprávěl, jak byla donucena změnit svoje chování, uvědomil jsem si, že Pablito s Nestorem nikdy nezmiňují dona Juana jménem, nýbrž že o něm mluví jako o *nagualovi*. Don Juan zřejmě zasáhl Pablitovi do života a přinutil všechny jeho sestry vést harmoničtější život. Pablito prohlásil, že když s nimi byl *nagual* hotov, byly všechny jako světice.

Nestor chtěl vědět, co dělám se svými poznámkami. Vysvětlil jsem jim, co je moje práce. Měl jsem zvláštní pocit, že je upřímně zajímavá, co jim říkám, až jsem skončil povídáním o antropologii a filosofii. Cítil jsem, jak jsem směšný, ale zjistil jsem, že jsem úplně ponořen do svých výkladů a zcela neschopen je zkrátit. Měl jsem znepokojivý pocit, že mě oba nějak přímo nutí, abych tak sáhodlouze vykládal. Měli oči upřené na mě. Nezdálo se, že by je to nudilo nebo unavovalo.

Zrovna jsem něco komentoval, když jsem zaslechl slabounký hlas „motýlího volání“. Tělo mi ztuhlo a tu větu jsem už nikdy nedořekl.

„*Nagual* je tady,“ řekl jsem automaticky.

Nestor s Pablitem se na sebe podívali a já jsem měl pocit, že v jejich pohledech se zračí čistá hrůza. Přiskočili ke mně, každý z jedné strany. Ústa měli otevřená a vypadali jako vyděšené děti.

Pocítil jsem zcela nepředstavitelný smyslový zážitek. Levé ucho se mi začalo hýbat. Cítil jsem, že se samo od sebe začalo kroutit. Doslova mi otáčelo hlavou v půlkruhu, až jsem byl, jak jsem se domníval, tvář k východu. Hlavu jsem měl lehce skloněnou doprava. V této poloze jsem mohl sledovat bohatý prskající zvuk „motýlího volání“. Zdálo se, že se ozývá zdaleka, že přichází ze severovýchodu. Jakmile jsem si jednou určil směr, začalo mi

tože všichni koušou stejně, zatímco on svými křivými zuby může překousnout kost podélně vejpůl nebo ti prokousnout díru do prsutu jako hřebíkem.“

Nestor otevřel ústa a ukázal mi svoje zuby. Levý řezák a špičák mu rostly do strany. Zavrakal zuby tak, že do nich kousal, a zavrčel jako pes. Párkrát po mně naoko vyjel. Pablito se smál.

Nikdy jsem Nestora neviděl tak čiperného. Když jsem se s ním párkrát dříve setkal, působil na mě jako postarší muž. Ale teď, jak tam tak seděl a usmíval se křivými zuby, jsem žasl nad jeho mladistvým vzhledem. Vypadal jako mladík, zhruba dvacetiletý.

Pablito mi zase dokonale četl myšlenky.

„Zitráci svou vlastní důležitost. Proto je taky mladší.“

Nestor souhlasně přikývl a beze slova velmi hlasitě říhl. Lekl jsem se, až jsem upustil tužku.

Pablito s Nestorem z toho smíchy měli málem smrt. Když se uklidnili, Nestor ke mně přišel a ukázal mi po domácku zhotovené udělátko, které při tření rukou vydávalo zvláštní zvuk. Vysvětlil mi, že mu don Genaro ukázal, jak se to dělá. Mělo to malinký mých a jako vibrátor se dal použít jakýkoli list, který se vložil do štěrbin mezi dvěma kousky dřeva, které ji stlačovaly. Nestor říkal, že zvuk vypadá podle toho, jaký list se do štěrbin vloží, a ukázal mi, jak mačkat tlačítka, abych dosáhl určitého zvuku, a jak je otevřít, když chci zas vytvořit jiný.

„A k čemu to používáš?“

Vyměnili si rychlé pohledy.

„To je přece jeho lapač duchů, ty hlupáku,“ odsekl Pablito. Řekl to rozmrzele, ale přitom se usmíval přátelsky. Ti dva dohromady vytvářeli směsici dona Genara a dona Juana, směsici velmi drásající nervy.

Najednou mě zcela pohltilo strašlivé pomýšlení. Co když na mě don Juan s donem Genarem jen hrajou všelijaké triky? Na moment se mě zmocnila nejvyšší hrůza. Ale v břiše mi něco cvaklo a já jsem se okamžitě zase uklidnil. Věděl jsem, že Pablito s Nestorem mají dona Juana i dona Genara za vzor. I já sám jsem na sobě shledával, že čím dál víc jedním jako oni.

Pablito říkal, že Nestor má štěstí, že má lapač duchů, že on sám žádný lapač nemá.

„A co tu budeme dělat?“ zeptal jsem se Pablita.

Odověděl mi Nestor, jako kdybych se s tou otázkou obrátil na něj.

ucho sbírat neuvěřitelné množství zvuků. Ale nijak jsem nedokázal poznat, jestli to jsou vzpomínky na zvuky, které jsem už někdy dřív slyšel, nebo skutečné zvuky, které vycházejí právě teď.

Místo, na němž jsme seděli, bylo na rozeklaném západním svahu pohoří. Na severovýchodě rostly hájky stromů a ostrůvky horských křovin. Zdálo se, že moje ucho slyší zvuk čehosi těžkého, co přichází z tohoto směru a přesouvá se po kamení.

Pablito s Nestorem buď reagovali na to, co dělám já, nebo sami slyšeli tytéž zvuky. Byl bych se jich rád zeptal, ale netroufl jsem si. Možná také, že jsem nebyl s to přerušit svoje soustředění.

Když ten zvuk zesílil a přiblížil se, Nestor s Pablitem se ke mně schouli, každý z jedné strany. Nejvíce zřejmě zapůsobil na Nestora, tělo se mu neovladatelně chvělo. Mně se zas chvíli třásla levá ruka. Sama od sebe se mi zvedla do výše obličje a ukázala na místo, kde byly keře. Slyšel jsem zvuk chvění nebo spíš řev. Ten zvuk jsem velmi dobře znal. Slyšel jsem ho už před mnoha lety pod vlivem psychotropní rostliny. V křovině jsem rozeznal obrovskou černou postavu. Keře jako by samy postupně temněly, až se proměnily v zlověstnou černotu. Ten tvar nebyl nijak určitý, ale pohyboval se. Zdálo se, že dýchá. Uslyšel jsem výkřik, až mě zamrazilo. Pak se smíchal s vyděšeným křikem Pablita a Nestora, a keře nebo ten černočerný útvar, v němž se proměnily, vyletěly směrem k nám.

Nedokázal jsem zachovat klid. Něco se ve mně nějak započalo. Ten útvar se nad námi nejdříve vznášel a potom nás pohltil. Světlo kolem nás zmatnělo, jako by slunce zapadlo. Nebo jako by zničehonic nastal soumrak. Cítil jsem, že Nestor s Pablitem mají hlavy pod mou paží a podvědomým pohybem jsem jim hlavy objal, abych je chránil. Pak jsem zavířil dozadu a padal.

Ale nedopadl jsem na skalnatou zem, protože v dalším okamžiku jsem stál obklopen Pablitem a Nestorem. I když jsou oba vyšší než já, jako by se zmenšili a ohnuly se jim nohy i záda, takže vlastně byli menší než já a přesně mi zapadali do podpaží.

Před námi stáli don Juan s donem Genarem. Donu Genarovi zářily oči jako kočce ve tmě. Také oči dona Juana měly stejnou zář. Nikdy jsem neviděl, že by se don Juan takto díval. Opravdu naháněl hrůzu, ještě víc než don Genaro. Vypadal mladší a silnější než obvykle. Když jsem se na ně díval, měl jsem šílený pocit, že to nejsou lidé jako já.

Pablito s Nestorem tiše kňučeli. Don Genaro prohlásil, že jsme jako obrázek svatě Trojice, já coby Otec, Pablito jako Syn a Nestor jako Duch svatý. Don Juan s donem Genarem se smáli burácivým smíchem. Pablito s Nestorem se krotce usmívali.

Don Genaro nás vybidl, abychom se rozmotali, protože objímat se prý může jen muž se ženou anebo člověk s oslíkem.

Uvědomil jsem si, že stojím stále na stejném místě, kde jsem stál předtím, že jsem tedy nerotoval dozadu, jak se mi zdálo. Nestor s Pablitem vlastně také pořád stáli na stejném místě jako dřív.

Don Genaro dal Pablitovi a Nestorovi znamení pohybem hlavy. Don Juan zas dal znamení mně, abych šel za nimi. Nestor se ujal vedení a ukázal mi místo, kam si mám sednout. Další místo ukázal Pablitovi. Seděli jsme v přímce asi padesát metrů od úpatí útesu, kde nehnuté stáli don Juan s donem Genarem. Když jsem na ně vytrvale a upřeně zíral, oči se mi samy rozostřily. Věděl jsem, že určitě šilhám, protože místo dvou jsem viděl čtyři. Potom se obraz dona Juana v levém oku překryl přes obraz dona Genara v pravém oku a jako výsledek tohoto splynutí jsem viděl měňavě duhovou bytost stojící mezi donem Juanem a donem Genarem. Nebyl to člověk, jak lidi obvykle vidím. Byla to spíše koule bílého ohně, kterou pokrývalo cosi jako světelná vlákna. Zatřásl jsem hlavou, dvojitý obraz se rozptýlil, ale obraz dona Juana a dona Genara jako světelných bytostí přesto trval. Viděl jsem dva zvláštní protáhle světelné vlákna měla svoje vlastní světlo.

Obě světelné bytosti se chvěly, skutečně jsem viděl, jak se jejich vlákna třesou. Pak mi zmizely z dohledu. Vytáhlo je dlouhé vlákno, pavučina, která jako by vystřelila z vrcholku útesu. Smyslový vjem, který jsem měl, mi říkal, že se ze skály spustil dlouhý paprsek světla nebo světelná čára a zvedl je nahoru. Viděl jsem to celé očima i tělem.

Byl jsem také schopen všimnout si obrovských nesrovnalostí ve způsobu svého vnímání, ale nebyl jsem schopen o nich uvažovat, což bych za normálních okolností jistě udělal. A tak jsem si uvědomoval, že se dívám přímo před sebe na úpatí útesu, a přitom vidím dona Juana s donem Genarem nahore, jako kdybych sklonil hlavu o pětáctýřicet stupňů.

Chtěl jsem se bát, zakrýt třeba tvář rukama a plakat, udělat prostě něco, co spadá do rejstříku mých normálních reakcí. Ale

zdálo se, že jsem úplně zablokovan. Má přání nebyla myšlenkami, tak jak své myšleni znám, a proto nemohla vyvolat emocionální odezvu, jakou jsem byl zvyklý v sobě vyvolávat.

Don Juan s donem Genarem se vrhli k zemi. Cítil jsem, že to udělali podle dokonalého pocitu pádu, který jsem vnímal v břiše.

Don Genaro zůstal tam, kde přistál, ale don Juan přišel k nám a posadil se vpravo za mě. Nestor se celý schouli, nohy měl přitisknuty k břichu a bradu v mísece z dlani. Předloktími se opíral o stehna. Pablito seděl s tělem lehce nahnutým kupředu a ruce si držel na břiše. Teprve teď jsem si všiml, že i já mám předloktí přes břišní krajinu a že se držím za kůži na bocích. Chytil jsem se tam tak pevně, až mě boky bolely.

Don Juan nás všechny oslovil suchým mumláním.

„Musíte upřít pohled na *magual*. Všechny myšlenky a všechna slova musíte spláchnout.“

Opakoval to pětkrát nebo šestkrát. Jeho hlas byl divný a mně neznámý. Vyvolával ve mně opravdový pocit šupin na ještěřčí kůži. Tohle přirovnání byl pocit, nikoli vědomá myšlenka. Každé jeho slovo se loupalo jako šupiny; ta slova měla takový podivný, záhadný rytmus, byla tlumená, suchá jako tichý kašel, bylo to rytmické mumláním, které se stalo rozkazem.

Don Genaro stál bez hnutí. Upřené jsem na něj zíral. Nedokázal jsem udržet zaostrěný obraz, oči mi samovolně šilhaly. V tomto stavu jsem si opět povšiml zvláštní světelnosti don Genarova těla. Oči se mi začínaly zavírat nebo slzet. Don Juan mi přišel na pomoc. Slyšel jsem jeho pokyn, abych nešilhal. Pociťl jsem měkké klepnutí na hlavě. Patrně mě zasáhl kamínkem. Viděl jsem ten oblázek několikrát poskočit po kamenech vedle mě. Určitě také házel kamínky na Pablita a Nestora, protože jsem je slyšel poskakovat po skalách.

Don Genaro zaujal zvláštní taneční pozici. Měl ohnutá kolena, paže rozpažené do stran a prsty natažené. Zdálo se, že se chystá vířit, vlastně se napul otočil kolem dokola a pak byl vytažen vzhůru. Jasně jsem smysly vnímal, jak je vytahován po šňůře jako obrovská housenka a jeho tělo zvedáno až na samý vrcholek útesu. Moje vnímání pohybu vzhůru bylo nesmírně podivnou směsicí vizuálních a tělesných smyslových vjemů. Jeho let na vrcholek jsem napul viděl a napul cítil. Bylo tam cosi, co vypadalo nebo působilo jako šňůra nebo takřka neznatelná světelná nit, která ho táhne nahoru. Let nahoru jsem neviděl tak, jako bych očima sledoval

třeba let ptáka. V jeho pohybech nebyla žádná přímá posloupnost. Nemusel jsem zvedat hlavu, abych si ho udržel v zorném poli. Viděl jsem, jak ho ta čára táhne nahoru, potom jsem jeho pohyb cítil ve svém těle nebo svým tělem a v dalším okamžiku už stál úplně na vrcholku útesu několik desítek metrů nade mnou.

Po několika minutách se střemhlav vrhl dolů. Cítil jsem, jak padá, a mimoděk jsem zasténal.

Don Genaro tento svůj kousek opakoval ještě třikrát. Moje vnímání s ním pokaždé souznělo. Během posledního skoku vzhůru jsem skutečně dokázal rozeznat řadu čar, které mu vyzařovaly z pupěčné krajiny, a podle toho, jak se čáry jeho těla pohybovaly, jsem poznal, kdy se chystá vystoupit a kdy sestoupit. Když chtěl skočit nahoru, čáry se ohnuly nahoru, a naopak, když chtěl skočit dolů, vedly čáry ven a dolů.

Po čtvrtém skoku k nám don Genaro přistoupil a sedl si za Pablita a Nestora. Potom šel dopředu don Juan a postavil se tam, kde předtím stál don Genaro. Chvilí stál bez hnutí. Don Genaro dával krátké pokyny Pablitovi a Nestorovi. Nerozuměl jsem, co jim říká. Letmo jsem na ně pohlédl a viděl jsem, že se každý chopil kamene a dal si ho na pupek. Uvažoval jsem, jestli to musím udělat i já. Řekl, že tato ochranná opatření se mě netýkají, ale že bych přesto měl mít nějaký kámen na dosah pro případ, že by se mi dělalo špatně. Vysunul bradu, aby mi naznačil, že mám upřené zírat na dona Juana, a pak řekl cosi nesrozumitelného. Opakoval to. I když jsem jeho slovům nerozuměl, věděl jsem, že je to více méně stejná věta, jakou říkal don Juan. Na slovech opravdu nezáleželo, šlo tu o rytmus, o suchost a kašlavost tónu. Byl jsem si jist, že jazyk, kterým don Genaro promluvil, ať to byl jazyk jakýkoli, dokázal lépe vystihnout rytmus a *staccato* než španělština.

Don Juan zpočátku udělal přesně totéž, co dělal don Genaro, ale potom místo skoku nahoru začal vířit dokola jako gymnasta. Napul jsem si uvědomoval, že čekám, kdy zase dopadne na nohy. Nikdy se tak nestalo. Jeho tělo stále vířilo několik metrů nad zemí. Zpočátku kroužilo ve velmi rychlých obrátkách a potom zpomalilo. Ze svého místa jsem viděl, že don Juanovo tělo visí, tak jako předtím tělo dona Genara, na světle podobném nití. Vířil velmi pomalu, jako kdyby nám chtěl umožnit, abychom ho viděli naplno. Potom začal stoupat, dosáhl takové výšky, že byl na vrcholku útesu. Don Juan doslova plul, jako by neměl vůbec žádnou váhu. Obracel se

pomalu a připomínal astronauta ve vesmíru, který se převrací ve stavu beztlíže.

Začala se mi z toho pozorování točit hlava. Pocít, že se mi udělá špatně, jako by zmáčkl spoušť a don Juan začal vířit větší rychlostí. Újel od útesu a když nabíral rychlost, udělalo se mi velice špatně. Popadl jsem kámen a dal si ho na pupek. Tlačil jsem si ho k tělu, co to jen šlo. Jeho dotek mě trochu uklidnil. Když jsem se natahoval pro kámen a podržel si ho k tělu, na okamžik mi to poskytl přerušeni. I když jsem z dona Juana nespustil oči, přesto jsem porušil svoje soustředění. Než jsem se natáhl pro kámen, cítil jsem, jak jeho plovoucí tělo nabylo takové rychlosti, že jsem jeho tvar viděl rozmazaně. Vypadalo jako rotující kotouč a potom jako vířící světlo. Když jsem si položil kámen na břicho, rychlost se snížila a don Juan vypadal jako klobouk plující ve vzduchu, jako papírový drak, který poskakuje sem a tam.

Pohyby papírového draka byly ještě znepokojivější. Udělalo se mi špatně a nedokázal jsem to ovládnout. Slyšel jsem třepotání ptáčích křídel a po chvíli nejistoty jsem věděl, že celá produkce skončila.

Bylo mi tak špatně a cítil jsem se tolik vyčerpán, že jsem se natáhl ke spánku. Na chvíli jsem určitě usnul. Když jsem otevřel oči, někdo mnou třásl za paži. Byl to Pablito. Mluvil ke mně jako šílený, že prý nesmím usnout, jestli prý usnu, umřeme tu všichni. Trval na tom, že musíme okamžitě z tohoto místa odejít, i kdybychom se měli táhnout po čtyřech. Zdálo se, že je také fyzicky vyčerpán. Uprímně řečeno jsem se domníval, že tady přenocujeme. Představa, že musíme dojít k autu potmě, mi připadala strašlivá. Pokusil jsem se Pablita přesvědčit, ale Pablito byl čím dál šílenější. Nestorovi bylo tak špatně, že mu bylo všechno úplně lhostejné.

Pablito se posadil ve stavu naprostého zoufalství. Pokusil jsem se uspořádat si myšlenky. Byla už tma, ačkoli ještě zbývalo trochu světla, aby se daly rozpoznat okolní skály. Bylo nádherné a konejšivé ticho. Měl jsem z té chvíle nesmírnou radost, ale najednou moje tělo vyskočilo: v dálce jsem zaslechl zapraskání větve. Automaticky jsem se ohlédl po Pablitovi. Zdálo se, že ví, co se mi stalo. Popadli jsme Nestora pod paži a takřka jsme ho zvedli. Táhli jsme ho a utíkali. Zřejmě jako jediný z nás znal cestu. Chvillemi nám stručně přikazoval kudy kam.

Nestral jsem se o to, co děláme. Moje pozornost byla soustředěna na levé ucho, které se zdálo být jednotkou nezávislou na mém

ostatním těle. Nějaký pocit, který jsem v sobě měl, mě co chvíli přinutil zastavit a pročesávat tím uchem okolí. Věděl jsem, že nás cosi sleduje. Bylo to obrovské a jak to postupovalo, drtilo to pod sebou kamení.

Nestor se do jisté míry vzpamatoval a šel sám, jen občas se přidržel Pablita za paži.

Dorazili jsme ke skupince stromů. To už byla úplná tma. Uslyšel jsem náhlý a nesmírně hlasitý praskavý zvuk. Jako by obrovský bič zapráskal v korunách stromů. Pociťil jsem vlnu, která se nám v kruzích rozbíhala nad hlavou.

Pablito s Nestorem vykřikli a vypálili odtamtud nejvyšší možnou rychlostí. Chtěl jsem je zastavit. Nebyl jsem si jist, jestli dokážu běžet ve tmě. Ale v tom okamžiku jsem přímo za sebou uslyšel a ucítil řadu těžkých výdechů. Zmocnil se mě nepopsatelný děs.

Všichni tři jsme běželi až k autu. Jakýmsi neznámým způsobem nás Nestor vedl.

Myslel jsem si, že bych je měl zavést domů a potom jet do hotelu do města. Za nic na světě bych nejel k donu Genarovi, ale Nestor nechtěl vystoupit z auta, ani Pablito nechtěl a já taky ne. Nakonec jsme skončili u Pablita. Poslali jsme Nestora koupit pivo a kolu. Jeho matka a sestry nám zatím připravovaly jídlo. Nestor zavtipkoval a zeptal se, jestli by ho ta nejstarší sestra nedoprovodila pro případ, že by ho napadli psi nebo opilci. Pablito se smál a řekl mi, že byl Nestor svěřen na starost jemu.

„A kdo ti ho svěřil?“

„Samozřejmě síla! Kdysi byl Nestor mohem starší než já, ale Genaro mu něco udělal a teď je mnohem mladší. Vždyť jsi to sám viděl, ne?“

„A co udělal don Genaro?“

„Víš, on z něj zas udělal dítě. Byl příliš důležitý a těžký. Byl by umřel, kdyby se nestal mladším.“

Na Pablitovi bylo něco opravdu upřímného a milého. Prostota, s jakou všechno vysvětloval, mě opravdu dostala. Nestor byl opravdu mladší — nejenže tak vypadal, ale také jednal jako nevinné dítě. Věděl jsem nade všechny pochybnosti, že se tak také opravdu cítil.

„Já se o něj starám,“ pokračoval Pablito. „Genaro říká, že je pocta starat se o bojovníka. Nestor je dobrý bojovník.“

Oči mu zářily jako donu Genarovi. Mocně mě poplácal po zádech a zasmál se.

„Přej mu jenom dobré, Carlito, přej mu dobré.“

Byl jsem velmi unavený. Zaplavil mě zvláštní pocit šťastného smutku. Řekl jsem mu, že tam, odkud přicházím, si lidé málokdy přejí jen to nejlepší, pokud si vůbec něco přejí.

„Já vím,“ odpověděl. „Mně se to taky stalo. Ale teď jsem bojovník, a tak si můžu dovolit přát mu všechno dobré.“

ČARODĚJOVA STRATEGIE

Přijel jsem k donu Genarovi před polednem. Don Juan už tam byl.

„Helemese, copak se to s tebou stalo? Čekali jsme na tebe s Genarem celou noc,“ přivítal mě.

Věděl jsem, že vtipkuje. Měl jsem pocit lehkosti a radosti. Systematicky jsem odmítal zabývat se důkladněji tím, co se odehrálo předešlého dne. Teď jsem však nedokázal zvládnout svou zvědavost, a tak jsem se ho na to zeptal.

„Ale, to byla jenom prostá ukázka všeho, co bys měl znát, než dostaneš výklad čarodějů. Podle toho, co jsi včera dělal, má Genaro dojem, že už jsi nasbíral dost síly, aby ses do toho mohl pustit doopravdy. Je vidět, že jsi dodržoval, co ti doporučoval. Včera jsi nechal křídla vnímání nerozvinutá. Byl jsi ztuhlý, ale přesto jsi vnímal všechny příchody a odchody *nagualu*, jinými slovy, včera jsi *viděl*. A také jsi dokázal, že jsi schopen věnovat *nagualu* neochvějnou pozornost, a tento fakt je v tuto chvíli ještě důležitější než *vidění*. Právě to totiž rozhodne, jak dopadne poslední krok — výklad čarodějů.

Půjdete do něj s Pablitem současně. Síla vám dává darem možnost být doprovázen skvělým bojovníkem.“

To bylo zřejmě všechno, co chtěl říct. Po chvíli jsem se ho zeptal na dona Genara.

„Je tady. Odešel jen do křoví, aby se hory zatřásl.“

V tu chvíli jsem v dálce uslyšel dunění jako tlumené zahrmění. Don Juan se na mě podíval a zasmál se.

Vybídl mě, abych se sedl, a zeptal se, zda jsem jedl. Jedl jsem. Podal mi tedy poznámkový blok a zavedl mě na velikou skálu na západní straně domu, která se otevírala do hluboké strže. To místo bylo místem don Genarova zalíbení.

„Nyní nastala chvíle, kdy potřebuji tvou absolutní pozornost,“ řekl don Juan. „Pozornost v tom smyslu, v jakém ji chápou bojov-

níci: pravě zastavení, aby tebou mohl výklad čarodějů plně pro-
sáknout. Jsme na konci svého úkolu. Dostal jsi všechny potřebné
pokyny a teď se musíš zastavit, ohlédnout se zpátky a znovu uvá-
žit svoje kroky. Čarodějové říkají, že jedině tímto způsobem se dá
upevnit to, co člověk získal. Já bych ti zcela určitě tohle všechno
radši říkal na tvém vlastním místě síly, ale Genaro je tvým dob-
rodincem a v tomto případě pro tebe může být jeho místo ještě
blahodárnější.“

Moje „místo síly“, které měl na mysli, byl vrcholek kopce v pouš-
ti na severu Mexika, které mi před léty ukázal a které mi „dal“ jako
moje vlastní.

„Mám vás jen poslouchat a nic si nezapisovat?“ zeptal jsem
se ho.

„To je opravdu svízelná věc. Na jedné straně potřebuji tvou
absolutní pozornost, ale na druhé straně zas musíš být naprosto
klidný a sebejistý. Ty se uvolniš, jedině když píšeš, a tak tentokrát
musíš sebrat všechnu svou osobní sílu a splnit tento nemožný úkol,
že totiž budeš sám sebou, aniž bys sám sebou byl.“

Plácl se do stehů a zasmál se.

„Už jsem ti říkal, že já mám na starosti tvůj *tonal* a Genaro se
zas stará o tvůj *nagual*. Mojí povinností je pomáhat ti ve všem,
co se týká tvého *tonalu*, a všechno, co jsem s tebou dělal nebo co
jsem ti udělal, bylo jen proto, abychom splnili jeden jediný úkol:
vyčistit a znovu uspořádat tvůj ostrov *tonalu*. To je moje práce
učitele. Úkolem Genara jako tvého dobrodince je poskytnout ti
nepopíratelnou ukázkou *nagualu* a ukázat ti, jak se k němu dostat.“

„A co máte na mysli tím vyčištěním a opětovným uspořádáním
ostrova *tonalu*?“

„Mám tím na mysli absolutní proměnu, o které ti říkám od prv-
ního dne, kdy jsme se potkali. Nescetněkrát jsem ti opakoval, že
chceš-li uspět na stezce poznání, je nutná zásadní proměna. K tako-
vé proměně nestačí změnit nálady nebo postoje nebo vzhled, tato
proměna vyžaduje přetvoření ostrova *tonalu*. Tento úkol jsi splnil.“

„Myslíte si, že jsem se změnil?“

Chvilí váhal a potom se hlasitě rozesmál.

„Jsi pořád stejně hloupý, ale stejný už nejsi. Chápeš, co ti chci
říct?“

A napodobil mě, jak si píšu poznámky. Teď mu prý chybí don
Genaro, jenž by se ohromně bavil absurditou, že si zapisují výklad
čarodějů.

„Přesně v tomto bodě učitel zpravidla oznámí svému učední-
kovi, že došli na poslední křižovatku. Ale kdybych řekl něco
takového, bylo by to zavádějící. Podle mého názoru nikde není
žádná konečná křižovatka ani poslední krok. A protože není nic,
k čemu by mohl vést poslední krok, neměly by se dělat tajnosti
v žádném směru, jenž se týká našeho údeľu světelných bytostí.
Kdo bude mít prospěch z takového zjevení a kdo ne, o tom roz-
hodne jediné osobní síla. Zkušenost s bližními mi dokazuje, že jen
málokdo, opravdu málokdo je ochoten naslouchat, a z těch mála,
kteří naslouchají, jich bude ještě méně ochotno jednat podle toho,
co slyšeli, a z těch, kdo jsou ochotni takto jednat, jich má jen málo
dost osobní síly, aby mohl mít prospěch ze svých činů. A tak se taj-
nosti s výkladem čarodějů scvrkávají na zaběhanou rutinu, která je
možná stejně prázdná jako všechny ostatní.“

V každém případě už teď víš o *tonalu* a *nagualu*, a to je jádro
výkladu čarodějů. Vědět o tom se zdá být zcela neškodné. Sedíme
tady a nevinně si o tom povídáme, jako by šlo o zcela obyčejné
téma hovoru. Ty si klidně píšeš, jak už to děláš několik let. Ce-
lá krajina kolem nás je obrázek klidu. Je brzy odpoledne, den je
krásný, hory kolem nás vytvářejí ochranný val. Člověk ani nemu-
sí být čarodějem, aby si uvědomil, že tohle místo, které vypovídá
o Genarově síle a bezchybnosti, je nejpříhodnějším pozadím pro
otevření brány. A právě tohle dnes dělám — otevírám ti bránu.
Ale než se odvážíš postoupit dál za tento bod, musím tě náležitě
varovat. Od učitele se očekává, že bude mluvit upřímně a upozorní
svého učedníka, že neškodnost a mírumilovnost tohoto okamžiku
je pouze klamné zdání, že před ním leží bezedná propast a že už
nijak nelze bránu znovu zavřít, jakmile se jednou otevře.“

Na chvilí se odmlčel.

Cítil jsem lehkost a štěstí. Z místa, v němž našel don Genaro
zalíbení, se mi otvíral takový pohled, až se mi tajil dech. Don
Juan měl pravdu: den i krajina kolem nás byly víc než krásné.
Chtěl jsem vážně uvažovat o jeho varování a upozorňování, ale
mír a klid kolem mě jako by zastínily všechny moje snahy a já
jsem poznal, že doufám, že jeho slova o nebezpečí jsou pouze
metaforou.

Don Juan znenadání opět promluvil.

„Roky tvrdého výcviku jsou pouze přípravou na bojovníkovo
zničující střetnutí s...“

Opět se odmlčel, zašilhal po mně a tlumeně se zasmál.

„...tím, co leží tam dál, za tímto bodem.“

Požádal jsem ho, aby mi vysvětlil svá zlověstná slova.

„Výklad čarodějí, který vůbec nevypadá jako výklad, je vražedný. Vypadá neškodně, je okouzlující, ale jakmile se mu bojovník otevře, uštědří mu takovou ránu, jakou nemůže nikdo vydržet.“

Hlasitě se rozesmál.

„Buď tedy připraven na nejhorsí, ale nespěchej a nezmatkuj. Nemáš ani chvíli času, a přeče jsi obklopen věčností. To je ale paradox pro ten tvůj rozum!“

Don Juan vstal. Smetl klacíky z hladké miskovité prohlubně a pak se v ní pohodlně usadil tváří k severozápadu. Zády se opřel o skálu. Mně ukázal jiné místo, abych se také pohodlně usadil. Bylo vlevo od něj a také se otevíralo k severozápadu. Vyhřátá skála ve mně budila pocit poklidu a ochrany. Den byl mírný, lehký větrík velmi příjemně chladil žár odpoledního slunce. Sundal jsem si klobouk, ale don Juan trval na tom, že si ho musím nechat.

„Teď jsi tváří směrem k vlastnímu místu síly. To je opora, která tě možná bude chránit. Dneska budeš potřebovat všechno, co můžeš nějak použít. Tvůj klobouk možná bude další taková opora.“

„Proč mě varujete, done Juane? Co se má vlastně stát?“

„To, co se tady dnes stane, závisí na tom, jestli máš nebo nemáš dost osobní síly, abys soustředil svou neochvějnou pozornost na křídla vnímání.“

Oči se mu třpytily. Zdálo se, že je vzrušenější, než jsem ho kdy viděl. Napadlo mě, že má v hlase cosi zvláštního, snad nervozitu, na niž jsem u něj nebyl zvyklý.

Řekl, že tato příležitost vyžaduje, aby mi přímo tady, na místě, v němž našel můj dobrodinec zalíbení, zrekapituloval všechny kroky, které učinil ve svém úsilí, když mi pomáhal vyčistit si a znovu uspořádat můj ostrov „tonalu“. Tato rekapitulace byla punitičkářsky přepečlivá a trvala mu zhruba pět hodin. Skvělým a jasným způsobem mi podal pregnantní a zhuštěný výčet všeho, co pro mě udělal ode dne, kdy jsme se potkali. Bylo to, jako by se protrhla hráz. Jeho zjevení mě zastihlo úplně nepřipraveného. Byl jsem zvyklý, že iniciativu všechno si ověřovat mám já, a proto když mi don Juan, jenž byl vždycky spíš zdrženlivý, objasňoval body svého učení tak akademickým způsobem, ohromil mě stejně, jako když si v Mexico City vzal na sebe oblek. Jazyk ovládal tak dokonale

a jeho schopnost dramaticky načasovat situaci a volit slova byla tak neobyčejná, že jsem si to nedokázal nijak racionálně vysvětlit. Prohlásil, že učitel musí v tomto bodě mluvit výlučně k jednotlivému bojovníkovi a že způsob, jakým on teď promlouvá ke mně, a jasnost jeho výkladů jsou součástí jeho triku a všechno, co dělá, mi bude dávat smysl teprve na konci. Mluvil bez přestávk, dokud nedokončil svou rekapitulaci. A já jsem si zapsal všechno, co říkal, aniž bych ze své strany vynaložil nějaké vědomé úsilí.

„Začnu tím, že ti povím, že učitel nikdy nehledá učedníky a naopak že se nikdo nemůže tohoto učení domáhat. Učedníka vždycky označuje znamení. Bojovník, jenž je v pozici, aby se mohl stát učitelem, musí být bdělý, aby zachytil svůj krychlový centimetr šance. Těsně předtím, než jsme se tenkrát poprvé setkali, jsem tě viděl. Měl jsi dobrý *tonal* jako ta dívka, kterou jsme potkali v Mexico City. Když jsem tě viděl, počkal jsem — asi tak, jako jsme s tou dívkou tenkrát v noci v parku čekali my. Ta dívka prošla, aniž si nás všimla. Ale tebe ke mně přivedl člověk, který chvíli hloupě žvanil a pak utekl. Nechal tě tam, tváří tvář ke mně. Také jsi žvanil pitomosti. Věděl jsem, že musím rychle jednat a chytit tě na háček. Kdyby byla tenkrát ta dívka k tobě sama promluvila, i ty bys byl musel udělat něco podobného. Já jsem tehdy udělal jen to, že jsem tě zachytil svou *vůli*.“

Don Juan mluvil o tom, jak neobyčejným způsobem se na mě podíval, když jsme se poprvé setkali. Zavrtal se do mě pohledem a já jsem měl najednou nevysvětlitelný pocit prázdnoty nebo otupělosti. Nedokázal jsem si nijak logicky vysvětlit svou reakci. Vždycky jsem byl přesvědčený, že po našem prvním setkání jsem se za ním vypravil pouze proto, že jsem byl tím pohledem přímo posedlý.

„To byl nejrychlejší způsob, jak tě chytit. Byl to přímý zásah do tvého *tonalu*. Otupil jsem ho tím, že jsem na něj zaostřil svou *vůli*.“

„Jak jste to udělal?“

„Bojovník upře pohled na pravé oko druhého člověka, a tím zastaví vnitřní dialog. Potom se ujme vlády *nagual*, proto je tento manévř tak nebezpečný. Kdykoli převládne *nagual*, i když je to jen na vteřinu, nedá se nijak popsat pocit, který tělo prožívá. Já vím, že jsi strávil nekonečné hodiny ve snaze přijít na to, co jsi cítil, a že se ti to dodnes nepodařilo. Nicméně já jsem dosáhl toho, co jsem chtěl. Zachytil jsem tě jako na háček.“

Řekl jsem mu, že si doteďka pamatuji, jak se na mě tenkrát zadíval.

„Pohled do pravého oka není upřené dívání. Je to spíš mocné uchopení, které člověk dělá prostřednictvím oka toho druhého. Jinými slovy, zmocní se něčeho, co je za okem. Má skutečný fyzický pocit, že něco drží svou *vůli*.“

Poškrábal se na hlavě a naklonil si klobouk víc dopředu a přes obličej.

„Tohle je přirozeně jen způsob, jak se o tom dá mluvit,“ pokračoval. „Způsob, jak vysvětlit záhadné fyzické pocity.“

Přikázal mi, abych přestal psát a podíval se na něj. Řekl, že teď jemně „uchopí“ můj „tonal“ svou „vůli“. Znovu se opakoval pocit, který jsem zakusil, když jsme se setkali poprvé. Při žádné jiné příležitosti mi nedal don Juan pocítit, že by se mě jeho oči opravdu dotýkaly ve fyzickém smyslu.

„Ale jak děláte, že cítím, že se mě dotýkáte, done Juane? Co to vlastně děláte?“

„Nedá se nijak přesně popsat, jak se to dělá. Něco vystřelí kupředu od někud z podbříšku, to něco má směr a musí se na něco zaměřit.“

Znovu jsem měl pocit, jako by ve mně svírala měkká pinzeta jakousi mou neurčitou část.

„Funguje to jenom tehdy, když se bojovník naučí zaměřit svou *vůli*,“ vysvětlil mi don Juan, když odvrátil pohled. „Nedá se to nijak cvičit, proto jsem nedoporučoval ani nepodporoval, aby se to používalo. V určitý okamžik se to prostě v životě bojovníka stane. Nikdo neví jak.“

Chvilí mlčel. Pocítil jsem nesmírné obavy. Najednou začal don Juan opět mluvit.

„Tajemství je ovšem v levém oku. Jak bojovník pokračuje na stezce poznání, jeho levé oko se dokáže všeho chopit. Levé oko bojovníka zpravidla vypadá zvláštně, někdy trvale šilhá nebo je menší než to pravé, nebo taky větší, prostě je nějak jiné.“

Pohlédl na mě a z legrace dělal, že mi zkoumá levé oko. Potrásal hlavou a předstíral nelibost. Potom se zasmál.

„Jakmile je jednou učedník zachycen, začíná vyučování. První, co učitel udělá, je úvod do způsobu myšlení, jež přijímá svět, který se domníváme vidět, jen jako náhled nebo popis světa. Veškeré úsilí učitele směřuje k tomu, aby tento bod svého učedníkovi dokázal. Ale zdá se, že právě tohle přijmout je jedna z nejobtížnějších věcí,

kteřou člověk může udělat. Jsme samolibě lapeni v našem konkrétním náhledu na svět, a to nás nutí cítit a jednat tak, jako bychom věděli o světě všechno. Od prvního činu, který vykoná, směřuje učitel k tomu, aby tento pohled zastavil. Čarodějové to nazývají zastavením vnitřního dialogu a jsou přesvědčeni, že tato technika je nejdůležitější z technik, které se může učedník naučit.

K zastavení náhledu na svět, který si člověk drží od kolébky, nestačí pouze přání nebo předsevzetí. K tomu je potřeba mít praktický úkol, a ten praktický úkol se jmenuje správný způsob chůze. Zdá se to být neškodné a nesmyslné. Tak jako všechno, co má sílu v sobě nebo samo o sobě, ani správný způsob chůze nepřitahuje pozornost. Tys to chápal a přinejmenším několik let pokládal za zvláštní způsob jednání. Až teprve velmi nedávno ti došlo, že se jedná o velmi účinný způsob, jak zastavit vnitřní dialog.“

„A jak zastavuje správný způsob chůze vnitřní dialog?“

„Chůze tímto zvláštním způsobem sytí *tonal*. Zaplavuje ho. Víš, pozornost *tonalu* se musí věnovat jeho vlastním výtvorům. A právě takhle pozornost je vlastně to, co především vytváří řád světa. *Tonal* tedy musí být pozorný vůči prvkům svého světa, aby ho udržoval, a především musí udržovat náhled na tento svět jako vnitřní dialog.“

Správný způsob chůze je prý léčka. Když bojovník svine prsty, upoutá svou pozornost na paže, a když se dívá na všechno, co je přímo před ním v oblouku, jenž začíná u špičky jeho nohou a končí nad horizontem, aniž by zaostroval pohled, doslova zaplavuje svůj „tonal“ informacemi. Bez tohoto vztahu k jednotlivým prvkům svého popisu není „tonal“ schopen mluvit sám k sobě, a proto ztichne.

Don Juan vysvětlil, že na poloze prstů vůbec nezáleží, že jde jediné o to, aby se pozornost upoutala na paže tak, že se prsty svírají nejrůznějšími nezvyklými způsoby, a že důležitý je způsob, jakým oči, které jsou udržovány nezaostřené, sledují nesmírné množství rysů světa kolem sebe, aniž by jim bylo jasné, co to vlastně je. Dodal, že oči jsou v tomto stavu schopny zachytit detaily, které jsou pro normální způsob vidění příliš prchavé.

„Spolu se správným způsobem chůze,“ pokračoval don Juan, „musí učitel svého učedníka naučit další schopnosti, která je ještě jemnější: schopnosti jednat, aniž by věřil, schopnosti jednat bez očekávání odměny — jednat jen tak, pro tu srandu. Neptěháním, když ti řeknu, že úspěch učitelovy snahy záleží na tom,

jak dobře a jak harmonicky vede svého učedníka zejména v tomto ohledu.“

Řekl jsem donu Juanovi, že si nepamatuji, že by se mnou kdy probíral „jedinání jen tak, pro tu srandu“ jako nějakou konkrétní techniku. Dokázal jsem si vybavit jen to, že mi to neustále, ale volně komentoval.

Zasmál se a řekl, že jeho manévry byly tak jemné, že mě až do dneška mjiřejí. Potom mi připomněl všechny nesmyslné a směšné úkoly, které mi ukládal pokaždé, když jsem u něj byl: absurdní domácí práce, například poskládat dříví na podpal do vzorců, obkreslit jeho dům nepřetržitým řetězcem koncentrických kroužků, které jsem prstem čmáral do půdy, nebo měst klacíčky z místa na místo a tak dále. Do těchto úkolů spadaly i věci, které jsem sám vykonával doma, když jsem například nosil černou čepičku nebo jsem si nejdříve zavazoval levou botu či zapínal opasek zprava doleva. Jakmile se mi tyhle věci staly pravidelnou rutinou, don Juan mě pokaždé vybídl, abych na ně zapomněl, a z tohoto důvodu jsem je různě nepokládal za něco jiného než žert.

Když mi vypočítával všechny ty úkoly, které mi dal, uvědomil jsem si, že mě přiměl vykonávat nesmyslné rutinní činnosti, a tím mě vskutku naučil jednat a nic za to doopravdy neočekávat.

„Klíčem ke světu čarodějů je však zastavení vnitřního dialogu. Ostatní činnosti jsou jen podpůrné body a pouze urychlují účinek zastavení vnitřního dialogu.“

Podle dona Juana existují dvě hlavní činnosti nebo techniky vedoucí k zastavení vnitřního dialogu, a to vymazání osobního příběhu a „snění“. Připomněl mi, že během počátečních stupňů mého učednictví mi poskytl řadu specifických metod, jak mám změnit svou „osobnost“. Zapsal jsem si je do svých poznámek a potom jsem na ně na celé roky zapomněl, dokud jsem si neuvědomil, jak jsou důležité. Tyto konkrétní metody zpočátku vypadaly jako velice výstřední nástroje, které mě měly přimět, abych upravil svoje jednání.

Don Juan mi vysvětloval, že uměním učitele je odvádět učedníkovu pozornost od toho hlavního. Kříklavým příkladem tohoto umění je třeba skutečnost, že jsem si dosud vůbec neuvědomil, že mě vlastně nalákal, abych se naučil nejdůležitější bod: jednat, aniž bych za to očekával odměnu.

Řekl, že v souladu s tímto předpokladem soustředil můj zájem hlavně kolem pojmu „vidění“, což je přesně vzato čin zabýva-

jíci se přímo *nagualem*, tedy něco, k čemuž toto učení vždy nutně nakonec dospěje, ale jako úkol je samo o sobě nedosažitelné.

„A kvůli čemu jste mě takhle nachytil?“

„Čarodějové jsou přesvědčeni, že jsme všichni jen banda hlupců. Nikdy se nedokážeme dobrovolně vzdát své mizerné nadvlády, a tak je nás třeba napálit.“

Tvrdil, že tím, že mě přiměl soustředit pozornost na nepravý úkol naučit se „vidět“, se mu úspěšně zdařilo dosáhnout dvou věcí: zaprvé, vykreslil přímé setkání s *nagualem*, aniž by se o něm zmínil, a zadruhé, obelstil mě tak, že jsem pokládal to, oč v jeho učení skutečně jde, jen za bezvýznamné záležitosti. Vymazat osobní historii nebo „snění“ pro mě nikdy nebylo tak důležité jako „vidění“. Pokládal jsem to jen za velmi zábavnou činnost. Dokonce jsem si myslel, že největší schopnosti mám právě pro tyto praktiky.

„Největší schopnosti,“ řekl posměšně, když slyšel moje poznámky. „Učitel nesmí nic ponechat náhodě. Říkal jsem ti, že jsi správně cítil, že jsi obelstěn. Problém byl v tom, že jsi byl přesvědčen, že toto obelhání si chce jen tropit šašky z tvého *rozumu*. Nachytil tě tedy pro mě znamenalo, že tvou pozornost buď odvrátím nebo lapím do pastí, podle toho, jak je zapotřebí.“

Zašilhal po mně očima a rozmáchlým gestem paže ukázal všude kolem sebe.

„Tajemstvím toho všeho je pozornost člověka.“

„Co tím chcete říct, done Juane?“

„To všechno existuje jen kvůli naší pozornosti. Tenhle kámen, na kterém sedíme, je kamenem jen proto, že jsme přinuceni mu věnovat svou pozornost jako kameni.“

Chtěl jsem, aby mi to vysvětlil. Zasmál se a zvedl proti mně prst, jako by mě obviňoval.

„Tohle je rekapitulace. K tomu se dostaneme později.“

Tvrdil, že právě díky jeho menévru jsem sedl na vějíčku a začal se zajímat o vymazání osobního příběhu a „snění“. Účinky těchto dvou technik jsou prý nakonec zcela zničující, pokud se uplatňují v plné celistvosti, ale jemu prý šlo o to, oč se ostatně stará každý učitel — aby nenechal svého učedníka dělat nic, co by ho zavedlo na scestí nebo k morbiditě.

„Vymazání osobní historie a *snění* by mělo jenom pomáhat. Jako tlumič učedník potřebuje mírnost a sílu. Proto ho také učitel uvádí do způsobů a života bojovníka. To je pouto, kterým drží pohromadě všechno, co je ve světě čarodějů. Učitel ho musí kout a rozvíjet

kousek po kousku. Bez bojovníkovy houževnatosti a vyrovnanosti nelze vydržet stezku poznání.“

Don Juan řekl, že učít se bojovníkovým způsobům je zas případ, když je nutno učedníkovu pozornost spíše chytit než odchýlit. On prý upoutal mou pozornost tím, že mě pokaždé, když jsem za ním přijel, uvrhl do mimořádných situací. Prostředkem, kterým to dosahoval, byly naše toučky po poušti a po horách.

Další příkladem jeho systému, který mě úplně minul, byly manévry, které měnily kontext mého obyčejného světa, když mě bral na túry a na lov. Můj kontext se dostal do zmatku a to znamenalo, že jsem se nedokázal orientovat, a proto jsem musel soustředit pozornost na všechno, co don Juan dělal.

„To je figl, co?“ zasmál se.

Já jsem se ohromeně smál s ním. Nikdy mě ani nenapadlo, co všechno si uvědomuje.

Pak vypočítával jednotlivé kroky, jimiž řídil a chytil mou pozornost. Když dokončil ten výčet, dodal, že učitel musí brát v úvahu i osobnost učedníka a že v mém případě musel být velmi opatrný, protože jsem pruďas a že bych taky v zoufalství nemusel myslet na nic jiného, než že se zabiju.

„Vy jste ale neskutečný chlapík, done Juane,“ řekl jsem žertem a don Juan vybuchl obrovským smíchem.

Vysvětlil mi, že vymazání osobního příběhu pomáhají tři další techniky, které mě učil, a to ztratit osobní důležitost, přijímat odpovědnost a využívat smrti jako rádce. Jde prý o to, že bez blahodárného působení těchto tří technik by se vymazáním osobní historie učedník stal záludným a uhýbavým a zbytečně by prý pochyboval o sobě a o svém jednání.

Don Juan mě požádal, abych mu řekl, co bývalo mou nejpříro-zenější reakcí ve chvílích stresu, frustrace a zklamání, než jsem se stal jeho učedníkem. On sám prý reagoval hněvem. Řekl jsem mu, že já jsem se zas oddával sebelítosti.

„I když si to neuvědomuješ, musel ses pořádně nadřít, než se ti tento pocit stal přirozeností. Teď už si nijak nemůžeš vzpomenout, jaké nesmírné úsilí jsi potřeboval, než sis ustavil sebelítost jako prvek na svém ostrůvku. Sebelítost byla svědkem všeho, co jsi dělal. Měl jsi ji na dosah, byla připravena ti radit. Bojovník pokládá smrt za daleko případnějšího rádce, jenž také může být svědkem všeho, co člověk dělá, stejně jako sebelítost nebo hněv. Je zřejmé, že ses po nevyhnutelném boji naučil litovat sám sebe. Ale stejným

způsobem se také můžeš naučit cítit svůj neodvratný konec, a tak se můžeš naučit představit, že máš smrt nadosah. Sebelítost jako rádce je ve srovnání se smrtí pouhé nic.“

Don Juan pak poukázal na to, že v představě změny je zdánlivý rozpor: svět čarodějů na jedné straně vyžaduje zásadní proměnu, zatímco na druhé straně výklad čarodějů tvrdí, že ostrov „tonalu“ je úplný a že z něho nelze ubrat ani jediný prvek. Změna tedy neznamená něco vymazat, ale spíše změnit používání, které je těmto prvkům vykázáno.

„Vezmi si například sebelítost. Nemůžeš se jí nijak zbavit nadobro, má na tvém ostrově určité místo a určitou povahu a dá se poznat podle určité podoby. A tak se sebelítost stane aktivní pokaždé, když k tomu nastane příležitost. Sebelítost má svůj příběh. Když tedy menší podobu sebelítosti, přesouváš ji na jiné místo, kde pak má jinou důležitost.“

Požádal jsem ho, aby mi vysvětlil, co znamenají ty metafory, a zejména představa změny podoby. Pochopil jsem to tak, že třeba může hrát více rolí současně.

„Člověk tu podobu mění tím, že změně používání prvků na ostrově. Vezměme si zas sebelítost. Byla ti užitečná buď proto, že ses cítil důležitý a že jsi měl pocit, že si zasloužíš lepší podmínky a lepší zacházení, anebo proto, že jsi nebyl ochoten přijímat odpovědnost za činy, které tě přivedly do stavu, jenž vyvolal sebelítost, anebo možná proto, že jsi nebyl schopen přijmout představu neodvratné smrti, aby byla svědkem tvých činů a radila ti.“

Vymazání osobní historie a tři doprovodné techniky jsou prostředkem, kterým čaroděj mění podobu prvků na ostrově. Tak například, vymazáním osobního příběhu jsi sebelítosti upřel uplatnění, protože aby ti sebelítost k něčemu byla, musíš se sám cítit důležitý, musíš být nezodpovědný a nesmrtnelný. Když se tyto pocity nějak změní, není už dál možné, abys litoval sám sebe.

Totéž platí o všech ostatních prvcích, které jsi změnil na svém ostrově. Bez těchto čtyř technik by se ti nikdy nepodařilo je změnit. Ale změna podoby znamená jen to, že jsi přiřadil druhořadé místo prvku, který byl dříve důležitý. Tvoje sebelítost zůstane pořád jedním z rysů tvého ostrova, ale bude někde vzadu stejným způsobem, jako tam kdysi bývala představa tvé nevyhnutelné smrti nebo tvoje pokora či odpovědnost ze tvé činy, aniž jsi je kdy používal.“

Don Juan řekl, že jakmile jednou byly učedníkovi předány všechny tyto techniky, přichází na rozcestí. Podle toho, jak je

vnímavý, pak udělá jednu ze dvou věcí. Buď přijme doporučení a návrhy svého učitele tak, jak jsou, a jedná podle nich, aniž by očekával nějakou odměnu, nebo bude všechno považovat za žert a pomatení smysli.

Poznamenal jsem, že co mě se týče, máte mě slovo „technika“. Vždycky jsem očekával soubor přesných pokynů, zatímco on mi dával jen mlhavé návrhy, a já jsem je proto nebyl schopen brát vážně ani jednat v souladu s tím, co stanovil.

„To byla tvá chyba. Musel jsem se tehdy rozhodnout, jestli mám použít rostliny síly nebo ne. Tyhle čtyři techniky jsi mohl rovnou uplatnit, aby sis vyčistil a nové uspořádal svůj ostrov *tonalu*. Mohly tě dovést k *nagualu*. Ale zdaleka ne každý dokáže reagovat na prostá doporučení. Ty, a proto i já, jsme potřebovali něco jiného, co by námi otrásl, potřebovali jsme tedy rostliny síly.“

Opravdu mi trvalo několik let, než jsem pochopil, jak důležitá byla ona první doporučení, která mi don Juan dal. Neobyčejný účinek, který na mě psychotropní rostliny měly, mě svedl ke zkreslenému dojmu, že užívání rostlin je hlavním rysem učení. Držel jsem se tohoto přesvědčení a teprve v pozdějších letech svého učednictví jsem si uvědomil, že smysluplná proměna a poznání čarodějů se uskutečňuje vždycky ve stavu střízlivého vědomí.

„A co by se stalo, kdybych byl bral vaše doporučení vážně?“

„Byl by ses dostal k *nagualu*.“

„Ale dostal bych se k *nagualu* bez dobrodince?“

„Síla ti dává všechno podle tvoji bezchybnosti. Kdybys byl vážně uplatňoval ty čtyři techniky, byl by sis nasbíral dost osobní síly, aby sis našel dobrodince. Byl bys bezchybný a síla by ti otevřela všechny potřebné cesty. Takové je pravidlo.“

„A proč jste mi nedopřál více času?“

„Měl jsi tolik času, kolik jsi potřeboval. Síla mi ukázala cestu. Jednou v noci jsem ti dal hádanku, kterou jsi musel rozluštit. Měl jsi přede dveřmi mého domu najít místo, které je pro tebe blahodárné. Tenkrát v noci sis vedl skvěle, protože jsi byl pod nátlakem, a ráno jsi usnul na velmi zvláštním kameni, který jsem tam dal. Síla mi ukázala, že tebe je nutno nemilosrdně postrkovat, protože jinak bys neudělal ani za mák.“

„A pomohly mi rostliny síly?“

„Jistě. Otevřely tě, protože zastavily tvůj pohled na svět. V tomto ohledu mají rostliny síly na *tonal* stejný účinek jako správný způsob

chůze. Obojí zaplavuje *tonal* informacemi a přinutí vnitřní dialog zastavit se. Na tohle jsou rostliny výtečné, ale hodně se za to platí. Nevýslovně totiž poškozují tělo. To je jejich nevýhoda. Zejména to platí pro durman.“

„Když jste věděl, že jsou tak nebezpečné, proč jste mi jich dával tolik a tolikrát?“

Ujistil mě, že o podrobnostech jeho postupu rozhodovala sama síla. I když prý toto učení má všechny učedníky naučit stejným způsobem, u každého učedníka se toho docílí jinými postupy. Jemu se prý opakovaně dostávalo znamení, že já potřebuji značnou dávku donucení, abych se vůbec začal něčím zabírat.

„Měl jsem co do činění s nesmrtelným frajerem, s bytostí, která neměla žádný respekt vůči svému životu ani své smrti.“

Připomněl jsem skutečnost, že když mi popisoval ty rostliny a probíral je se mnou, používal výrazy pro antropomorfní vlastnosti. Vždycky o nich mluvil, jako kdyby rostliny měly osobnost. Odpověděl, že je to předeepsaný způsob, jak odvrátit učednickou pozornost od toho, oč doopravdy jde — od zastavení vnitřního dialogu.

„A když se používají jenom k tomu, aby se zastavil vnitřní dialog, jakou potom mají souvislost se spojencem?“

„To se dá těžko vysvětlit. Ty rostliny vedou učedníka přímo k *nagualu* a spojenec je aspektem *nagualu*. My působíme výlučně uprostřed *rozumu*, bez ohledu na to, kdo jsme a odkud pocházíme. *Rozum* dovede přirozeně tak či onak vysvětlit všechno, co se děje, v rámci svého náhledu na svět. Spojenec je cosi, co je mimo tento náhled, mimo oblast *rozumu*. Stát se svědkem spojení lze pouze ze uprostřed *vůle* ve chvílích, kdy se náš obvyklý pohled zastaví, a proto je to vlastně *nagual*. Nicméně čarodějové se můžou naučit vnímat spojení velmi složitým způsobem, ale zas se přitom do nového náhledu noří příliš hluboko. Takže abych tě ochránil před tímto osudem, nezdůrazňoval jsem spojení, jak to obvykle čarodějové dělají. Čarodějové užívají rostliny síly už po generace, a tak se naučili vysvětlovat z jejich hlediska všechno, co se jimi vysvětlit dá. Řekl bych, že čarodějům se používáním *vůle* podařilo rozšířit si svoje vidění světa. Nejčistšími příklady toho jsou můj učitel a můj dobrodince. Byli to mužové veliké síly, ale nebyli to mužové poznání. Nikdy neprolomili pouta svých nesmírných náhledů, a tak nikdy nedosáhli své vlastní celistvosti, přestože o ní věděli. Nebylo to však tak, že by žili jako pomatení a že by si nárokovali něco,

nač nestačili. Oni prostě věděli, že jim ujel vlak a že teprve ve smrti jim bude odhaleno celé tajemství. Čarodějství jim dalo jen letmý vhled, ale nikdy skutečný prostředek, jak se dostat k oné nepolapitelné vlastní celistvosti.

Ukázal jsem ti dost toho, jak věci vidí čarodějové, ale nedopustil jsem, aby ses na to chytil. Říkal jsem ti, že jedině tehdy, když postavíš oba náhledy proti sobě, můžeš mezi nimi proklíčkovat a dospět ke skutečnému světu. Měl jsem tím na mysli, že k vlastní celistvosti lze dospět jen tehdy, když plně pochopíme, že svět je jen náhled, a to bez ohledu na to, zda tento náhled patří obyčejnému člověku nebo čarodějovi.

Tady jsem se odchýlil od tradice. Po celoživotním boji už vím, že nejde o to, abychom se naučili další nový popis, ale o to, abychom dospěli k vlastní celistvosti. Člověk by se měl dostat k *nagualu*, aniž by ubližoval *tonalu*, a především aniž by ublížil svému tělu. Když jsi ty rostliny bral, dodržoval jsi přesně tytéž postupy, které jsem dodržoval i já. Jediný rozdíl byl v tom, že místo abych tě do nich ponořil, přestal jsem s tím, když jsem usoudil, že sis nasbíral dost vhlédů do *nagualu*. To je také důvod, proč jsem nikdy nechtěl probírat tvoje střetnutí s rostlinami síly ani ti dovolit, abys jimi byl posedlý a mluvil o nich. Nemělo smysl šířit se o něčem, co se nedá vyslovit. Byly to výlety do *nagualu*, do neznáma."

Zmínil jsem se o tom, že moje potřeba mluvit o svých smyslových vjemech, které jsem měl pod vlivem psychotropních rostlin, vyplývala z mého zájmu objasnit si svou hypotézu. Byl jsem přesvědčen, že mi pomoci těchto rostlin poskytl vzpomínky na nepochopitelné způsoby vnímání. Tato paměť, kterou jsem v době, kdy jsem to prožíval, mohl pokládat za výstřední a bez spojitosti s čímkoli, co by mělo nějaký smysl, se později spojila ve významové jednotky. Věděl jsem, že mě don Juan pokaždé umně vedl a že skládání významů vždycky probíhalo pod jeho vedením.

"Já nechci ty události zdůrazňovat ani je vysvětlovat," řekl suše. "Budeme-li se zabývat vysvětlováním, vrátí nás to přesně tam, kde nechceme být. Uvrhne nás to totiž zpátky do náhledu na svět, i když ten náhled tentokrát bude mnohem větší."

Don Juan řekl, že když se působením rostlin síly zastaví učedníkův vnitřní dialog, nutně se začne objevovat slepá ulička. Učedník začíná znovu přemýšlet o celém svém učednictví. Podle don Juanova mínění v tomto bodě trpí závažnou ztrátou zájmu i ten nejhrolivější učedník.

"Rostliny síly otřesou *tonalem* a ohrozí pevnost celého ostrova. Právě v tuto dobu se učedník stahuje, a je to i moudré. Potřebuje se totiž z toho zmatku vyprostít. A právě tehdy musí učitel nastrážit svou nejdůmyslnější past — rovnocenného protivníka. Tato past sleduje dva účely: učitel umožňuje učedníka udržet a učedníkovi umožňuje mít nějaký referenční bod pro další používání. Pastí je manévr, který přivádí rovnocenného protivníka na scénu. Bez pomoci rovnocenného protivníka, který však ve skutečnosti není nepřitelem, nýbrž soupeřem zcela oddaným věci, nemá učedník možnost pokračovat na stezce poznání. Nejlepší z lidí by byli v tomto bodě odešli, kdyby zůstalo rozhodování pouze na nich. To-bě jsem za rovnocenného protivníka vybral nejlepšího bojovníka, jakého můžeš najít: la Catalinu."

Don Juan mluvil o době, kdy mě před lety uvedl do dlouho trvajícího boje s indiánsku čarodějkou.

"Uvedl jsem tě s ní do fyzického kontaktu. Vybral jsem ti ženu, protože ty ženám důvěřuješ. Bylo pro ni velmi obtížné narušit ti tuhle tvou důvěru. Po letech se mi svěřila, že by z toho byla ráda vycouvala, protože ses jí líbil. Ale přes to všechno, co k tobě cítila, tě málem smetla z téhle planety, protože je skvělým bojovníkem. Rozházela ti *tonal* tak intenzivně, že už nikdy nemůže být stejný. Ve skutečnosti změnila rysy na povrchu tvého ostrova do takové hloubky, že tě její činy poslaly do jiné říše. Dalo by se říci, že by bývala sama mohla být tvým dobrodincem, jenomže ty ses neměl stát čarodějem, jako je ona. Mezi vámi dvěma něco neklapalo. Ty jsi totiž nebyl schopen se jí bát. Když tě jednou v noci zastavila, málem jsi přišel o rozum, ale přesto tě pořád něčím přitahovala. Byla pro tebe žádoucí bez ohledu na to, že tě děsila. A ona to věděla. Jednou jsem tě ve městě přistihl, jak se na ni díváš, celý ses klepal strachy, a přitom jsi z ní slintal blahem.

Pod vlivem činů rovnocenného protivníka je tedy učedník buď rozmetán na kusy, anebo se radikálně promění. A protože tě la Catalina nezabila — ne že by se o to dostatečně nesnažila, ale protože ty máš tuhý kořenek — mělo na tebe její působení blahodárný účinek. A také ti poskytlo rozhodnutí.

Učitel používá rovnocenného protivníka k tomu, aby přinutil učedníka k životnímu rozhodnutí. Učedník si musí vybrat: buď si zvolí svět bojovníka nebo svůj obyčejný svět. Ale dokud nepochopí, o jakou volbu jde, nemůže volit. Proto s ním učitel musí mít nekonečnou trpělivost. Musí pro něj mít pochopení a přitom ho

vést k této volbě pevnou rukou. Především však musí zajistit, aby si jeho učedník vybral svět a život bojovníka. Já jsem toho dosáhl, když jsem tě požádal, abys mi pomohl přemoci la Catalinu. Řekl jsem ti, že mě chce zabít a že potřebuji tvou pomoc, abych se jí zbavil. Ale současně jsem tě dostatečně varoval, jaké důsledky může mít tvoje volba, a dopřál jsem ti spoustu času, aby ses rozhodl, jestli to chceš udělat nebo ne."

Jasně si pamatuji, že mě tenkrát don Juan propustil. Říkal mi, že mohu svobodně odejít, jestli mu nechci pomoci, a nikdy už se nevracet. Měl jsem tehdy pocit, že mám možnost vybrat si svou vlastní cestu a že k němu nemám žádné další závazky.

Odešel jsem od něj. Odjížděl jsem s pocitem smutku i štěstí. Byl jsem smutný, že opouštím dona Juana, a přece jsem byl šťastný, že už mám za sebou všechny ty znepokojivé věci, které dělá. Myslel jsem na Los Angeles a na svoje přátele, na běžné zvyklosti mého každodenního života, které na mě čekají, na všechny ty drobnosti, které mi vždycky přinášely tolik radosti. Chvilí jsem se velice radoval. Ta divná záhadnost dona Juana i jeho života už byla za mnou a já jsem byl volný.

Moje radostná nálada však netrvala dlouho. Touha odejít od dona Juana mi dlouho nevydržela. Moje navyké rutiny už ztratily svou sílu. Snažil jsem se myslet na to, co chci dělat v Los Angeles, ale nic takového jsem neměl. Don Juan mi jednou řekl, že se bojím lidí. Prý jsem se tomu naučil bránit tak, že nic nechci. Říkal, že nic nechcít je skvělou schopností bojovníka, avšak já prý jsem si to nechcítí ve své hlouposti tak rozšířil, že se mi pozvolna propadlo k tomu, že nemám rád nic. A proto prý je můj život prázdný a nudný.

Don Juan měl pravdu. Když jsem se řítil na sever po dálnici, nakonec na mě dolehla plná tíha mého bláznovství, o němž jsem netušil. Začínal jsem si uvědomovat, co znamená moje volba. Já jsem ve skutečnosti opouštěl kouzelný, nepřetržitě se obnovující svět kvůli svému změkčilému a nudnému životu v Los Angeles. Začal jsem vzpomínat na svoje prázdné dny. Zejména jsem si vzpomněl na jednu neděli. Od rána jsem byl neklidný. Neměl jsem vlastní co dělat. Nikdo mě nepřišel navštívit. Nikdo mě k sobě nepozval na večírek. Přátelé, které bych rád viděl, nebyli doma. A jako naschvál jsem už viděl všechny filmy, které ve městě dávali.

Pozdě odpovedne jsem si z čirého zoufalství ještě jednou prošel programy kin a našel jsem film, na který jsem nikdy nechtěl jít. Dávali ho ve městě vzdáleném padesát kilometrů. Jel jsem tam. Ten film byl sice příšerný, ale pořád to bylo lepší než nicnedělání.

Pod nápořem don Juanova světa jsem se změnil. Třeba proto, že od té doby, co jsem se s ním setkal, jsem neměl čas se nudit. Už jenom tohle by stačilo. Don Juan si opravdu pojistil, že si vyberu svět bojovníka. Obrátil jsem se a jel zpátky k němu.

"A co by se stalo, kdybych se byl rozhodl vrátit se zpátky do Los Angeles?"

"Tahle možnost nepřichází v úvahu. Taková volba neexistuje. Od tebe se žádalo jen to, abys umožnil svému *tomalu* uvědomit si, že ses rozhodl připojit ke světu čarodějů. *Tomal* neví, že rozhodnutí leží v říši *nagualu*. My si myslíme, že se rozhodujeme, ale děláme jen to, že si přiznáváme, že cosi mimo naše chápání vytvořilo rámec pro naše takzvané rozhodování, a s tím se smíříme. To je všechno.

V životě bojovníka zůstává opravdu nerozhodnuta jen jedna věc, jen jedna jediná otázka, a sice to, jak daleko dokáže dojít po stezce poznání a síly. Tahle otázka je otevřená a nikdo nedokáže předvídat, jak dopadne. Jednou jsem ti říkal, že bojovník má svobodu buď jednat bezchybně, nebo jednat jako hlupák. Bezchybnost je vskutku jediný čin, který je svobodný, a proto je také pravou mírou bojovníkova ducha."

Don Juan říkal, že když se učedník rozhodne připojit se ke světu čarodějů, dá mu učitel nějakou praktickou práci, úkol, který musí plnit v každodenním životě. Vysvětlil mi, že ten úkol je vytvořen tak, aby odpovídal učednickově osobnosti. Je zpravidla nějaká za vlasů přitážená životní situace, do níž se má učedník dostat, aby mu posloužila jako prostředek, jenž trvale ovlivní jeho náhled na svět. Pokud jde o mě, já jsem ten úkol pokládal spíše za veselý vtíp než vážnou životní situaci. Ale postupem času mi nakonec došlo, že to musím brát poctivě.

"Když učedník dostal svůj čarodějský úkol, je připraven pro další typ poučení," pokračoval don Juan. "To už se stane bojovníkem. Nebyl už jsi učedník, a tak jsem tě učil třem technikám, které pomáhají *snění*: rozbit zaběhané životní mechanismy, chůzi síly a nedělání. Jako učedník jsi byl velmi důsledný a natvrdlý a takový jsi i jako bojovník. Poctivě sis zapisoval všechno, co jsem řekl,

a všechno, co se s tebou dělo, ale přitom jsi nedělal přesně to, co jsem ti říkal. Takže jsem tě stále musel rozbíjet rostlinami síly."

Don Juan mi potom krůček po krůčku líčil, jak odvedl mou pozornost od "snění" tím, že mě přesvědčil, že důležitou věcí je velmi obtížná činnost, kterou nazval nedělání. Nedělání znamenalo nepřetržitou hru, při níž se pozornost soustředovala na rysy světa, které běžně přehlízíme, například stíny věcí. Don Juanovou strategií prý bylo vysunout nedělání stranou tak, že na ně uvalil nejpřísnější tajemství.

"Nedělání je jako všechno ostatní velmi důležitou technikou, ale není to ta hlavní věc. Ty miluješ tajemství! Ty, takový užvanělec, a muset zachovávat tajemství!"

Don Juan se smál, že si dokáže představit, jaké trampoty jsem musel překonat, abych dokázal udržet pusu zavřenou.

Vysvětlil mi, že rozbití návyků, chůze síly a nedělání jsou cesty, kterými se člověk naučí novým způsobům vnímání světa. Dávají prý bojovníkovi tušit neuvěřitelné možnosti jednání. Don Juan měl za to, že používání těchto tří technik umožňuje poznání odděleného a pragmatického světa "snění".

"*Snění* je praktická pomůcka, kterou vynalezli čarodějové. Nebyli to žádní blázni. Věděli, co dělají. Usilovali o to, aby jim byl *nagual* užitečný. Proto vycvičili svůj *tonal*, aby se, řekněme, na okamžik pustil a potom zas chytil. Tohle, co říkám, ti nedává moc smysl. Ale to je přesně to, co pořád děláš, učíš se pouštět a nepřijít při tom o rozum. *Snění* je samozřejmě korunou všeho úsilí čarodějů, nejzazší používání *nagualu*."

Don Juan pak prošel všechna cvičení na nedělání, která mě nechala provádět, rutiny mého každodenního života, které vyčlenil, aby je pak rozbil, i všechny situace, kdy mě přinutil ponořit se do chůze síly.

"Blížíme se ke konci mé rekapitulace. Teď musíme mluvit o Genaroví."

Don Juan řekl, že v den, kdy jsem se setkal s donem Genarem, se ukázalo velmi důležité znamení. Já jsem si však na nic mimořádného nevzpomínal. Don Juan mi připomněl, jak mi tenkrát řekl, že budeme čekat na jeho přítele, s nímž jsem se ještě nesetkal. Seděli jsme tehdy na lavičce v parku a když potom jeho přítel přicházel, dokázal jsem ho poznat bez nejmenšího zaváhání uprostřed velikého davu lidí. A to prý bylo znamení, na jehož základě si uvědomili, že don Genaro je mým dobrodincem.

Když teď o tom mluvím, vzpomněl jsem si, že jsme tam seděli a povídali si a že jsem se najednou otočil a uviděl malého hubeného muže, z něhož vyzařovala neobyčejná vitalita, půvab nebo prostě elán, který se zrovna vynořil za rohem a zamířil k parku. Žertem jsem řekl donu Juanovi, že se k nám blíží jeho přítel a že podle toho, jak vypadá, bude určitě čaroděj.

"Od toho dne mi Genaro doporučoval, co s tebou dál dělat," pokračoval don Juan. "Bezchybně ti předváděl *nagual* jako tvůj průvodce do *nagualu* a pokaždé, když něco vykonal jako *nagual*, v tobě zanechal další poznání, které popíralo a mýjelo tvůj rozum. Genaro rozkládal tvůj pohled na svět, i když si to teď ještě neuvědomuješ. A i v tomto případě jsi jednal stejně jako s rostlinami síly, potřeboval jsi víc, než bývá třeba. Člověku většinou postačí jen pár výpadů *nagualu*, aby mu rozložily pohled na svět, ale tvůj náhled se až do dneška zdá neotřesitelný i po všech těch kanonádách *nagualu*. Je dost zvláštní, že právě tohle je tvůj nejlepší rys."

Celkem vzato tedy Genarovým úkolem bylo tě vést do *nagualu*. Ale tady se naskytá zvláštní otázka? Co se vedlo do *nagualu*?

Pohybem očí mě vybídl, abych na tu otázku odpověděl.

"Můj rozum?"

"Ne, rozum tam nemá smysl. Rozum zvadne, sotva se ocitne mimo svoje bezpečné a úzké mantinely."

"Tak tedy můj *tonal*."

"Ne, *tonal* a *nagual* jsou dvě nedílné součásti nás samých," řekl suše. "Není možné vést jednu do druhé."

"Moje vnímání?"

"Uhodls!" zakřičel, jako kdybych byl malé dítě, které mu správně odpovědělo. "Teď přistoupíme k výkladu čarodějů. Už jsem tě sice varoval, že ti to nic nevysvětlí, a přitom..."

Odmíchl se a podíval se na mě zářivými očima.

"To je další z triků čarodějů."

"Co to má znamenat? Jaký trik?" zeptal jsem se lehce poplašeně.

"Ten výklad čarodějů, samozřejmě. Však to uvidíš sám. Ale pokračujeme dál. Čarodějové tvrdí, že jsme uvnitř bubliny. Je to bublina, do které jsme vloženi ve chvíli, kdy se narodíme. Tato bublina je zpočátku otevřená, ale potom se začne zavírat a nakonec nás v sobě zapečetí a my v ní pak žijeme celý život. Ta bublina, to je naše vnímání. A to, čeho jsme svědky na jejích kulatých stěnách, je náš vlastní odraz."

Sklonil hlavu a podíval se na mě úkosem. Chichotal se.

„Ty to kazíš. Měl bys tady vznést námitku.“

Smál jsem se. Nějak na mě začalo doléhat jeho varování před výkladem čarodějů a uvědomil jsem si, jak děsivý rozsah má jeho vědomí.

„A jakou námitku jsem tady měl vznést?“

„No, že je-li to, čeho jsme svědky na stěnách, náš vlastní odraz, pak to, co se zrcadlí, musí být skutečné,“ usmál se.

„To je dobrá námitka,“ zažertoval jsem. Tuhle argumentaci dokázal můj rozum snadno sledovat.

„To, co se zrcadlí, je náš náhled na svět. Ten náhled je první popis, který je nám předáván od okamžiku narození, dokud se do něj nechytí celá naše pozornost a ten popis se nestane náhledem.“

Úkolem učitele je uspořádat tento náhled jinak a připravit světelnou bytost na dobu, kdy jí její dobrodinec tu bublinu otevře zvenčí.“

Don Juan učinil další dobře načasovanou pauzu a znovu podotkl, že nejsem dostatečně pozorný, soudě podle mé neschopnosti vhodně to komentovat nebo se zeptat.

„A jaká měla být moje otázka?“ zeptal jsem se.

„Proč by se měla ta bublina otevřít?“

Hlasitě se zasmál a když jsem poznamenal, že je to dobrá otázka, poplácal mě po zádech.

„Samozřejmě!“ zvolal. „Musí to pro tebe být dobrá otázka, vždyť je tvoje.“

Bublina se otevírá proto, aby se světelné bytosti umožnil pohled na její celistvost. Pírozeně, že to nazýváme bublina, je zas jen způsob, jak se o tom dá mluvit, avšak v tomto případě je to způsob správný.

Ten choulostivý manévr, kdy se světelná bytost přivádí ke své celistvosti, vyžaduje, aby učitel pracoval uvnitř bubliny a dobrodinec zvnějšku. Učitel nově uspořádá pohled na svět. Já jsem ten pohled nazval ostrovem *tonalu*. Říkal jsem ti, že všechno, co jsme, je na tom ostrově. Výklad čarodějů praví, že ostrov *tonalu* je vytvářen naším vnímáním, které bylo vycvičeno tak, aby se soustředovalo na určité prvky, a že každý z těchto prvků a všechny dohromady vytvářejí naše vidění světa. Práce učitele, alespoň co se týče učednickova vnímání, spočívá v novém uspořádání všech prvků na ostrově do jedné části bubliny. Teď už sis určitě uvědomil, že vyčištění a nové uspořádání ostrova *tonalu* znamená přeskupit všechny jeho prvky na stranu *rozumu*. Mým úkolem bylo rozrušit tvůj obvyklý náhled,

tedy nikoli ho zničit, ale přinutit ho, aby se vzchopil na straně *rozumu*. Tohle jsi provedl lépe než všichni, které znám.“

Nakreslil na skálu pomyslný kruh a rozdělil ho kolmou čarou na dva díly. Vysvětlil mi, že uměním učitele je přimět svého učedníka, aby si přesunul svůj náhled na svět do pravé půlky bubliny.

„A proč do pravé?“

„To je strana *tonalu*. Učitel se vždycky obrací na tuhle stranu a tím, že svému učedníkovi předkládá způsoby bojovníka, kterými ho nutí k rozumnosti, střízlivosti, síle charakteru i těla, ale současně mu přitom ukazuje nemyšlitelné, a přece skutečné situace, s nimiž se učedník nemůže vypořádat, ho přinutí uvědomit si, že jeho *rozum*, i když je to věc nanejvýš skvělá, dokáže zvládnout pouze malou oblast. Jakmile je bojovník konfrontován se svou neschopností vysvětlit všechno rozumně, udělá všechno možné, jen aby podpořil a ochránil svůj rozum, a zapojí do toho všechno, co k tomu má. Učitel do toho nemilosrdně buší a postará se, aby měl učedník celý svůj náhled na svět jen v jedné polovině bubliny. Na druhou polovinu bubliny, na tu, která se vyčišťla, si pak může dělat nárok něco, co čarodějové nazývají *víle*.“

Mohli bychom to lépe vysvětlit tak, že řekneme, že úkolem učitele je dočista smazat polovinu bubliny a všechno přehrát na druhou půlku. Úkolem dobrodince pak je otevřít bublinu na té straně, která byla vyčištěna. Jakmile je jednou tato pečeť zlomena, bojovník už nikdy nebude stejný. Ovládá pak svou celistvost. Polovina bubliny je základním centrem *rozumu*, *tonalu*, zatímco druhá polovina je základním centrem *víle*, *nagualu*. Takový je řád, který by měl převládat, jakékoli jiné uspořádání je nesmyslné a zbytečné, protože jde proti naší přirozenosti. Zbavuje nás našeho magického dědictví a sráží nás v nicotu.“

Don Juan vstal, protáhl si paže a záda a chvíli chodil kolem, aby si uvolnil svaly. Trochu se už ochladilo.

Zeptal jsem se, jestli jsme už skončili.

„Cože? Vždyť to ještě ani nezačalo!“ vykřikl a zasmál se. „Tohle byl jenom začátek.“

Podíval se na oblohu a ukázal nenuceným pohybem ruky na západ.

„Asi tak za hodinu tu bude *nagual*,“ řekl úsměvem.

Znovu jsme si sedli a don Juan pokračoval.

„Zbývá nám ještě jedna věc. Čarodějové to nazývají tajemstvím světelných bytostí. Skutečnost je taková, že jsme bytosti, které vní-

mají. Lidé a všechny ostatní světelné bytosti na zemi vnímají. To je naše bublina, bublina vnímání. Jsme přesvědčení, že uznání je hodno jedině to vnímání, které přichází skrze náš *rozum*, a to je naše chyba. Čarodějové jsou toho mínění, že *rozum* je pouze jedním centrem, a že by neměl pokládat tolik věcí za samozřejmé.

Učili jsme tě s Genarem, že celistvost naší bubliny vnímání je vytvářena osmi body. Šest z nich znáš. Dnes s Genarem dál pročistíme tvou bublinu vnímání a pak poznáš i zbývající dva body."

Pruďce změnil téma a vyzval mě, abych mu podrobně popsal všechno, co jsem vnímal předešlého dne od chvíle, kdy jsem uviděl dona Genara sedět na skále u silnice. Vůbec mě nepřerušoval a nikak moje líčení nekomentoval. Když jsem domluvil, připojil jsem svoje vlastní pozorování. Ráno jsem mluvil s Nestorem a Pablitem. Vyklíčili mi, jak to prožívali oni, a jejich popisy byly podobné mému. Don Juan mi však říkal, že *nagual* prožívá každý sám, že svědkem této zkušenosti může být pouze ten, kdo jej pozoruje. Včera jsme ho však pozorovali tři a všichni jsme byli svědky více méně stejných věcí. Rozdíl se týkaly pouze v tom, jak jsme to kdo pocítovali nebo jak jsme reagovali v různých okamžicích celého jevu.

"To, co se dělo včera, byla ukázka *nagualu* pro tebe a pro Nestora s Pablitem. Já jsem jejich dobrodincem. Zrušili jsme s Genarem centrum *rozumu* ve vás všech třech. Měli jsme s Genarem dost síly, abyste se shodovali v tom, čeho jste byli svědky. Před několika lety jsme spolu jednou v noci byli se skupinou učedníků, ale já sám jsem neměl dost síly, abyste všichni byli svědky stejné věci."

Don Juan řekl, že podle toho, jak jsem mu popsal, co jsem včera vnímal, a podle toho, co na mně „viděl“, prý došel závěru, že jsem připraven pro výklad čarodějů. Pablito je prý také připraven, ale s Nestorem si ještě není jistý.

"Dosáhnout připravenosti pro výklad čarodějů je velmi obtížné. Nemělo by to tak být, ale my tvrdošíjně hovíme své slabosti — celý život podléháme svému náhledu na svět. V tomto směru jste si všichni tři podobní, ty, Pablito i Nestor. Nestor se skrývá za svou plachostí a zasmušilostí, Pablito za svým odzbrojujícím kouzlem a ty se skrýváš za svou domýšlivostí a slovy. Tyhle náhledy se zdají být všechny nezměnitelné. Dokud v nich budete vy tři dále setrvávat, nepročistí se vám bubliny vnímání a výklad čarodějů nebude mít smysl."

S žertovným nádechem jsem prohlásil, že jsem už dlouho posedly tím slavným výkladem čarodějů, ale že čím blíž se k němu

dostávám, tím vzdálenější mi připadá. Chěl jsem ještě něco z legrace komentovat, ale don Juan mi vzal slova přímo z úst.

"To by bylo něco, kdyby se nakonec ukázalo, že ten výklad čarodějů je jen prázdná sláma, co?" zeptal se mě, zalykaje se smíchem.

Poplácal mě po zádech. Zdálo se, že má ohromnou radost, byl jako dítě v očekávání příjemné události.

"Pokud jde o pravidla, Genaro je náramný puntičkář," řekl mi důvěrným tónem. "Na tom zatraceném výkladu není vůbec nic. Kdyby to bylo jenom na mně, dal jsem ti ho už před léty. Tak od toho zas tak moc nečekej."

Podíval se nahoru a zkoumal oblohu.

"Tak a jsme hotovi," řekl dramaticky a slavnostně. "Je čas jít. Ale než odtud odejdeme, musím ti říct ještě jednu poslední věc: tajemstvím výkladu čarodějů je, že se zabývá roztažováním křidel vnímání."

Položil mi ruku na poznámkový blok a řekl, abych si odskočil do křoví a postaral se o svoje tělesné funkce. Potom se prý mám svléknout a nechat šaty v uzlíčku přesně tady, kde jsme. Podíval jsem se na něj tazavě. Vysvětlil mi, že musím být nahý, ale že si můžu nechat boty a klobouk.

Trval jsem na tom, že musím vědět, proč mám být nahý. Don Juan se smál a řekl, že je to spíš z osobních důvodů a že to souvisí s mým vlastním pohodlím. Já sám prý jsem mu řekl, že to takhle chci. Jeho vysvětlení mi bylo hádankou. Měl jsem pocit, že si ze mě buď dělá legraci nebo jen mate mou pozornost, alespoň podle toho, co mi prozradil. Chtěl jsem vědět, proč to dělá.

Začal vyprávět o tom, co se mi přihodilo před léty, když jsme byli s donem Genarem v horách na severu Mexika. Tenkrát mi ukázali, že „rozum“ rozhodně nemůže vysvětlit všechno, co se na světě odehrává. Aby mě přesvědčili nade vši pochybnost, don Genaro provedl velkolepý skok jako *nagual* a „prodloužil“ se, až dosáhl na štůpy hor vzdálených asi patnáct až dvacet kilometrů. Nepochopil jsem prý, oč jde, a tak z hlediska přesvědčení mého „rozumu“ bylo don Genarovo předvedení neúspěšné, nicméně pokud prý šlo o reakce mého těla, byla to senzace.

Tělesnou reakci, kterou měl don Juan na mysl, jsem měl dosud velmi živě v paměti. Viděl jsem, jak mi don Genaro před očima zmizel, jako by vyšuměl ve větru. Jeho skok nebo co to vlastně udělal, měl na mě tak hluboký účinek, že jsem cítil, jak mi ten jeho pohyb cosi rozpáral ve střevěch. Dostal jsem z toho průjem

a musel jsem odhodit kalhoty i košili. Vyvedlo mě to z míry a bylo mi neskonale trapné. Musel jsem pak jít až k autu nahý, jen tak v klobouku, po velmi rušné silnici. Don Juan mi připomněl, že jsem ho tehdy požádal, aby mě už nikdy nenechal takhle si zničit šaty.

Když jsem se svlékl, šli jsme pár set metrů k veliké skále, která vedla do stejné strže. Don Juan chtěl, abych se podíval dolů. Skála padala přes třicet metrů. Potom mi řekl, abych zastavil vnitřní dialog a poslouchal zvuky kolem nás.

Po chvíli jsem uslyšel oblázek padající na dno do propasti, jak se odráží od skály. Nepředstavitelně jasně jsem slyšel každý jeho náraz. Potom jsem slyšel, jak padá další kamínek. A ještě jeden. Zvedl jsem hlavu, abych nastavil levé ucho ve směru, odkud ty zvuky přicházejí, a na vrcholku skály jsem uviděl sedět dona Genara, asi čtyři až pět metrů od místa, kde jsme byli. Nenuceně házel kamínky do propasti.

Když jsem ho uviděl, zahulákal a kdákově se zasmál, že prý se tam schoval a čekal, až ho najdu. Na chvíli jsem byl zmaten. Don Juan mi znovu a znovu šeptal do ucha, že k této události není můj „rozum“ zván a že se mám vzdát té otravné touhy všechno ovládat. *Nagual* je tu prý jen pro mě, abych ho vnímal. Proto prý Pablito *nagual* v autě neviděl. A jako by četl moje nevyslovené pocity, dodal, že i když je tu *nagual* jen pro mě, abych mu já byl svědkem, je to stále don Genaro osobně.

Don Juan mě vzal za paži a žertovně mě vedl k místu, kde seděl don Genaro. Don Genaro vstal a přišel blíž ke mně. Z těla mu sálal žár, který jsem viděl, záře, která mě oslňovala. Přistoupil ke mně ze strany a aniž se mě dotkl, přiblížil mi ústa k levému uchu a začal šeptat. Don Juan mi šeptal do druhého ucha. Hlasy měli synchronizované. Oba opakovali stejné věty. Říkali, že se nemám bát, že mám silná a dlouhá vlákna, která tu nejsou proto, aby mě chránila, protože není co chránit ani před čím chránit. Jsou tu prý proto, aby vedla vnímání mého *nagualu*, stejně jako moje oči vedou moje normální vnímání „tonalu“. Říkali, že moje vlákna jsou všude kolem mě a že skrze ně můžu vnímat všechno najednou. Jedno jediné vlákno prý postačí ke skoku ze skály do propasti nebo zas z propasti na skálu.

Naslouchal jsem všemu, co šeptali. Zdálo se, že každé slovo pro mě má jedinečný pojmový obsah. Všechno, co vyslovili, jsem si dokázal podržet a mohl jsem to zas přehrát zpátky, jako kdybych

byl magnetofon. Oba mě pobízeli, abych skočil na dno propasti. Říkali, že nejdříve musím cítit svoje vlákna, potom oddělit to, které sahá až dolů, a sjet po něm. Když vyslovovali svoje příkazy, opravdu jsem dokázal jejich slova spojovat s odpovídajícími pocity. Po celém těle jsem cítil svědění, zvláštní a podivné svědění, které bylo samo o sobě nerozeznatelné a trochu se blížilo pocitu „dlouhého, vzdáleného svědění“. Moje tělo skutečně cítilo dno propasti a já jsem ten pocit vnímal jako svědění v jakési nedefinovatelné oblasti svého těla.

Don Juan s donem Genarem mě pobízeli, abych proklouzl tímto pocitem, ale já jsem nevěděl jak. Potom jsem slyšel jen hlas dona Genara.

Říkal, že skočíme společně. Chytil mě nebo strčil nebo mě objal a vrhl se do propasti se mnou. Pociťil jsem nejvyšší fyzickou úzkost. Bylo to, jako kdyby mi někdo žvýkal a požíral žaludek. Byla to tak intenzivní směs bolesti i blaha a trvala tak dlouho, že jsem mohl jen rvát a rvát, co mi plíce stačily. Když ten pocit ustal, viděl jsem nerozlučitelný chomáč jisker a temných mas, světelných paprsků a útvarů podobných mrakům. Nedokázal jsem poznat, jestli mám oči otevřené nebo zavřené, ani kde zrovna mám tělo. Potom jsem pociťil tutéž fyzickou úzkost, i když ne tak výraznou jako poprvé, a vzápětí jsem měl dojem, že jsem se probudil. Zjistil jsem, že stojím na skále s donem Juanem a donem Genarem.

Don Juan řekl, že jsem to zase zbabral. Že nemá smysl skákat, jestliže ten skok budu vnímat chaoticky. Oba mi nesčetněkrát do ucha opakovali, že *nagual* sám o sobě nemá smysl, že je třeba vyvážit ho „tonalem“. Říkali, že musím skočit dobrovolně a musím si uvědomovat, co dělám.

Váhal jsem. Ale ani ne tak proto, že bych se bál, jako spíš proto, že jsem byl nerozhodný. Cítil jsem svoje váhání, jako kdyby se mi tělo kývalo ze strany na stranu jako kyvadlo. Potom se mě zmocnila zvláštní nálada a já jsem skočil s veškerou svou tělesností. Chtěl jsem myslet, když jsem skákal, ale nemohl jsem. Jakoby v mlze jsem viděl stěny úzké strže a trčící skály na dně propasti. Nevnímal jsem svůj sestup postupně. Namísto toho jsem měl skutečně smyslový vjem, že jsem na dně na zemi. Rozeznával jsem každý detail na kamenech v malém kruhu kolem sebe. Všiml jsem si, že můj pohled nejde jedním směrem stereoskopicky z roviny mých očí, ale že je plochý a zabírá všechno kolem mě. Po chvíli jsem zpanikařil a něco mě vytáhlo nahoru jako dětské jojo.

Don Juan s donem Genarem mě přiměli skákat znovu a znovu. Po každém skoku mě don Juan nabádal, abych to nedělal s takovou zdrženlivostí a proti své vůli. Znovu a znovu opakoval, že tajemství čarodějů při používání *nagualu* je ve vnímání, že skok je prostě jen cvičení ve vnímání a že skončí teprve tehdy, až se mi podaří jako dokonale „tonal“ smysly vnímat to, co je na dně propasti.

V jeden okamžik jsem vnímal něco nemyslitelného. Plně a střízlivě jsem si uvědomoval, že stojím na kraji skály a že mi don Juan s donem Genarem šeptají do uší, a v další vteřině jsem se díval na dno propasti. Všechno bylo dokonale normální. Už byla téměř tma, ale pořád ještě bylo dost světla, abych mohl všechno dokonale rozeznávat jako svět, v němž každodenně žiji. Pozoroval jsem zrovna keře a tu jsem znenadání uslyšel rachot padajícího kamene. Okamžitě jsem zahlédl pořádně veliký balvan, jak se na mě řítí dolů po stěně strže. Blesko mi, že ho hází don Genaro. Zachvátila mě panika a vmžiku jsem byl vytažen zpátky na místo na vrcholku skály. Rozhlížel jsem se. Don Genaro už tam nebyl. Don Juan se začal smát a říkal, že don Genaro radši odešel, protože už nemohl vydržet můj puch. A já jsem si uvědomil, že jsem opravdu pěkně zřízený, a bylo mi trapně. Don Juan měl pravdu, když chtěl, abych se svlékl. Odvedl mě k nedalekému potoku a tam mě umyl jako koně. Nabíral vodu mým kloboukem, poléval mě a halasné to komentoval, že mi ušetřil kalhoty.

BUBLINA VNÍMÁNÍ

Celý den jsem byl sám v domě u dona Genara. Většinu času jsem prospal. Don Juan se vrátil až pozdě odpoledne. V naprostém tichu jsme vyrazili do blízkého pohoří. Za soumraku jsme zastavili a seděli téměř do tmy na okraji hluboké horské rokle. Potom mě don Juan zavedl na další místo: na nedaleký monumentální útes s absolutně kolmými skalními stěnami. Ze stezky, která k němu vedla, nebyl vidět, ale don Juan mi ho už dříve několikrát ukazoval a chtěl, abych se díval dolů přes jeho okraj. Říkal, že celý ten útes je místem síly, zejména však jeho pata, která přecházela do kaňonu o několik set metrů níž. Kdykoli jsem se tam podíval, prošlo mnou nepřijemné zamrazení. Ten kaňon mi vždycky připadal temný a zlověstný.

Než jsme dorazili až na místo, řekl mi don Juan, že dál už musím jít sám. Mám se prý sejít s Pablitem na okraji útesu. Doporučil mi, abych se uvolnil a prováděním chůze síly si z nervů smyl únavu.

Na to ustoupil stranou vlevo od stezky a jednoduše ho pohltila tma. Chtěl jsem se zastavit a prozkoumat, kam šel, ale tělo mě neposlouchalo. Začal jsem klusat, i když jsem byl tak unavený, že jsem se sotva držel na nohou.

Když jsem se dostal na vrchol útesu, nikoho jsem neviděl. Poklusával jsem na místě a zhluboka dýchal. Po chvíli jsem se trochu uvolnil. Stál jsem bez hnutí, zády opřen o skálu. Všiml jsem si siluety člověka pár metrů ode mě. Seděl a hlavu si zakrýval pažemi. Na vteřinu mě přemohl děs. Ucouvl jsem, ale pak jsem si řekl, že to určitě bude Pablito, a bez váhání jsem k němu vykročil. Zavolal jsem ho hlasitě jménem. Domyšlel jsem si, že si zřejmě není jist, kdo jsem, a že se tak vyděsil, až si zakryl hlavu rukou, aby neviděl. Než jsem však k němu došel, zmocnil se mě nevyzpytatelný strach. Natáhl jsem pravou paži, abych se ho dotkl, ale tělo mi ztuhlo na místě. Ten člověk zvedl hlavu. Nebyl to Pablito!

Místo očí měl dvě obrovská zrcadla. Vypadala jako tygří oči. Tělo mi uskočilo zpátky, svaly se mi napjaly, ale pak opět napětí povolilo bez sebemenšího působení mé vůle a já jsem uskočil zpátky tak rychle a tak daleko, že za normálních okolností bych nad tím začal sáhodlouze spekulovat. Ale teď jsem byl tak nesmírně vyděšený, že jsem vůbec neměl chuť o něčem uvažovat, a byl bych odtamtud utekl, kdyby mě někdo pevně nechytil za paži. Ten pocit, že mě někdo drží za ruku, mě uvrhl do takové paniky, až jsem zaječel. Ale nebyl to pronikavý výkřik, jaký bych očekával, místo křiku ze mě vyšlo dlouhé řvaní, až mě zamrazilo.

Obrátil jsem se tvář k tomu, kdo mě napadl. Byl to Pablito, jenž se třásl ještě víc než já. Moje nervozita dosáhla vrcholu. Nemohl jsem mluvit, zuby mi drkotaly a po zádech mi běhal mráz, že jsem sebou mimoděk škubal. Musel jsem dýchat ústy.

Pablitovi cvakaly zuby, když mi říkal, že tam na něj *nagual* čekal. Sotva prý vyvázl z jeho spárů, už narazil do mě. Tím svým řevem jsem ho prý málem zabil. Chtěl jsem se zasmát, ale vydával jsem nepředstavitelné divné zvuky. Když jsem se zase uklidnil, řekl jsem Pablitovi, že mně se zřejmě přihodilo totéž. V mém případě to však dopadlo tak, že ze mě spadla únava. Místo únavy jsem teď cítil nezadržitelný nápor síly a pocit zdraví. Zdálo se, že Pablito je na tom stejně. Začali jsme se nervózně a hloupě pochichtávat.

V dále jsem zaslechl tiché a opatrné kroky. Všiml jsem si toho zvuku dříve než Pablito, který, jak se zdálo, reagoval, až když jsem ztuhl. Byl jsem si jist, že se někdo blíží k místu, kde stojíme. Obrátili jsme se po zvuku a za chvíli jsme uviděli siluetu dona Juana a dona Genara. Šli klidně a zastavili se asi půldruhého metru od nás. Don Juan stál tvář ke mně a don Genaro tvář k Pablitovi. Chtěl jsem říci donu Juanovi, že mě cosi tak vyděsilo, až jsem málem přišel o rozum, ale Pablito mi stiskl ruku. Na donu Juanovi a donu Genarovi bylo něco divného. Když jsem se na ně podíval, oči se mi rozostřily.

Don Genaro něco ostře přikázal. I když jsem mu nerozuměl, „věděj“ jsem, že nám říká, že nesmíme šilhat.

„Na svět sestoupila tma,“ řekl don Juan, dívaje se na oblohu. Don Genaro nakreslil na tvrdé zemi půlměsíc. Chvíli se mi zdálo, že kreslí jakousi duhovou křídou, ale pak jsem si uvědomil, že v ruce nic nedrží. Viděl jsem imaginární půlměsíc, který nakreslil prstem. Mě s Pablitem posadil za vnitřní křivku vypouklého okraje

a sám si s donem Juanem sedl na zkrížených nohách asi dva metry od nás na hroty půlměsíce.

První promluvil don Juan. Řekl, že nám teď chtějí ukázat své spojení. Upřeme-li prý pohled na jejich levý bok, na místo mezi okrajem kyčle a žebry, „uvidíme“, že jim z opasku visí něco podobného roušce nebo kapesníku. Don Genaro dodal, že vedle té roušky mají na opascích dvě kulaté věci podobné knoflíku. Máme prý upřeně hledět na jejich opasky, až ty roušky a knoflíky „uvidíme“.

Čehosi plochého, podobného kusu látky, a kulatého kamínku, jenž jim visí na opasku, jsem si všiml, ještě než don Genaro promluvil. Spojenci dona Juana byli temnější a hrozivější než spojenci dona Genara. Reagoval jsem na ně směsicí zvědavosti a strachu. Svou reakci jsem pocítoval v břiše a nic jsem neposuzoval racionálně.

Don Juan s donem Genarem sáhli na opasky. Zdálo se, že sundávají z háčku kousek tmavé látky. Brali je levou rukou. Don Juan látku hodil do vzduchu nad hlavu, ale don Genaro ji nechal jemně spadnout na zem. Kusy látky se roztáhly, jako kdyby se tím vyhozením nahoru nebo odhozením dolů rozložily v dokonale hladké kapesníky a šhubavě pomaloučku klesaly jako papíroví draci. Pohyb don Juanova spojeníce byl přesnou replikou pohybu, který jsem vnímal, když před několika dny vířil kolem. Jakmile se kusy látky přiblížily k zemi, ztuhly, zakulatily se a zbytněly. Nejdříve se svinuly, jako kdyby spadly na knoflík u dveří, a potom se roztáhly. Don Juanův spojeníce vyrostl v objemný stín. Zamířil na nás a svým pohybem drtil kamínky a tvrdé hroudy hlíny. Přišel k nám na vzdálenost asi metru nebo metru a půl, až na dno půlměsíce mezi dona Juana a dona Genara. Chvíli jsem měl dojem, že nás jistě převálcuje a rozdrtí na prach. Hruža mě páčila jako oheň. Stín přede mnou byl obrovský, vysoký snad čtyři a půl metru a dva metry široký. Pohyboval se šhubavě a kolébavě, jako kdyby si ohledával cestu hmatem a bez očí. Poznal jsem, že mě hledá. V tom okamžiku si Pablito schoval hlavu na moje prsa. Pocit, který ve mně vyvolal jeho pohyb, trochu rozptýlil děsivou pozornost, s níž jsem se na stín soustředil. Stín se začal jakoby rozpadat, soudě podle toho, jak zmateně se škubal, a potom se ztratil z pohledu a splýnul s okolní tmou.

Zatřásl jsem Pablitem. Zvedl hlavu a vydal flumený výkřik. Vzhledl jsem. Upřeně na mě zíral neznámý člověk. Zdálo se, že

snad byl rovnou za stínem, že se snad schovával přímo za ním. Ten člověk byl spíš vysoký a hubený s dlouhou tváří a neměl žádné vlasy. Levou půlku hlavy mu pokrývala nějaká vyrážka nebo ekzém. Oči měl divoké a lesklé, ústa pootevřená. Obledčení, které měl na sobě, bylo podivné, podobné pyžamu. Kalhoty mu byly příliš krátké. Nedokázal jsem rozeznat, jestli má boty nebo ne. Stál a díval se na nás. Připadalo nám, že se dívá příliš dlouho, jako kdyby čekal na nějaký otvor, kudy by na nás mohl skočit a roztrhat nás na kusy. Tolik měl intenzity v očích. Nebyla to nenávisť ani násilí, ale jakýsi živočišný pocit nedůvěry. Nemohl jsem už to napětí vydržet. Chtěl jsem zaujmout bojovou pozici, kterou mě před lety naučil don Juan, a byl bych to i udělal, kdyby nebylo Pablita, jenž mi zašeptal do ucha, že spojenec nemůže překročit čáru, kterou na zemi nakreslil don Genaro. UVědomil jsem si, že je tam opravdu jasná čára, jež zřejmě zadržovala to, co je před námi.

Po chvíli muž odešel doleva, tak jako před ním odešel stín. Měl jsem pocit, že don Juan i don Genaro oba spojence zavolali zpátky. Nastala krátká tichá přestávka. Dona Juana ani dona Genara jsem neviděl, už nesešli na vrcholech pŕlíměsíce. Najednou jsem uslyšel zvuk dvou malých kamínků, dopadajících na zem, kde jsme seděli, a místo před námi se v mžiku rozsvítilo, jako kdyby někdo zapnul mírné žlutavé světlo. Před námi stálo výhledovělé zvíře, obrovský, odporně vyhlížející kojot nebo vlk. Celé tělo mělo pokryté bílým sekretem, snad potem nebo slinami. Chlupy rozježené a mokré. Oči divoké. Vrčelo to v slepé zuřivosti, z nůž mi běhal mráz po zádech. Čelist se mu třásla a kapky slin stříkaly všude kolem. Tlapami hrabalo na zemi jako zuřivý pes, který se chce zbavit řetězu. Pak si stoupl na zadní a divoce máchalo předními prackami a čelistmi. Zdálo se, že veškerou zuřivost soustřeďuje na jakousi hradbu před námi.

UVědomil jsem si, že strach z toho šíleného zvířete byl jiný než strach z obou zjevení, jejichž svědkem jsem byl předtím. Hruža z téhle bestie byla spíš fyzický odpor a děs. Přihlížel jsem jejímu běsnění absolutně bezmocný. Najednou však jako kdyby zvíře ztratilo divokost a odběhlo ze zorného pole.

To už jsem slyšel, že k nám zas přichází něco jiného, nebo jsem to možná jen cítil. Zničeonic se před námi vynořila postava obrovitě lišky. Nejdřív jsem ve tmě uviděl její oči, byly velikánské a nehybné jako dva rybníky odrážející světlo. Zafrkala a tiše zavřela. Vydechla a kývala se před námi dopředu a dozadu, aniž by

z nás spustila oči. Neměla elektrickou záři, kterou měl kojot, a proto jsem nemohl jasně rozeznat její rysy, přesto však její přítomnost byla nekonečně hrozivější než přítomnost té druhé bestie. Zdálo se, že nabírá sílu. Cítil jsem, že je tak troufale odvážná, že by klidně překročila svoje meze. Pablito určitě cítil totéž, protože mi pošeptal, abych sehnul hlavu a lehl si naplocho na zem. O vteřinu později ta liška zaútočila. Vyjela po nás a skočila s tlapami nataženými dopředu. Zavřel jsem oči a hlavu na zemi jsem si zakryl rukama. Cítil jsem, že to zvíře protrhlo ochrannou čáru, kterou kolem nás nakreslil don Genaro, a že je doslova na nás. Cítil jsem, jak mě jeho váha tlačí k zemi, srst na jeho břiše se mi otírala o krk. Zdálo se, že přední tlapy má do něčeho chyceny, protože se kroutilo, aby se vyprostilo. Cítil jsem, jak sebou škube a jak rýpe, slyšel jsem jeho d'ábelské odfukování a pískání. Věděl jsem, že jsem ztracen. Měl jsem mlhavý pocit rozumné volby a chtěl jsem se klidně odejít vzdat svému osudu, že tady umřu, ale bál jsem se fyzické bolesti z umírání za takových okolností. A pak se v mém těle vzedmula zvláštní síla, jako by mé tělo odmítlo umřít, a proto veškerou svou sílu zapojilo do jediného bodu, do mé levé paže. Cítil jsem, jak tudy probíhá nezkrotné vzplanutí. Něco nezvladatelného se začínalo zmocňovat mého těla, cosi mě přímělo odstrčit z nás tu obrovskou zhoubnou tíhu zvířete. Zdálo se, že Pablito reaguje stejným způsobem. Oba jsme se zvedli současně. Oba jsme vyvinuli tolik energie, že ta potvora odletěla jako hadrová panenka.

Stálo nás to obrovské úsilí. Sesypal jsem se na zem a lapal po dechu. Svaly na břiše jsem měl tak napjaté, že jsem nemohl ani dýchat. Nevšiml jsem si, co dělá Pablito. Nakonec jsem zaznamenal, že mi don Juan s donem Genarem pomáhají se posadit. Viděl jsem Pablita nataženého na zemi tvář dolů a s pažemi roztaženými. Zřejmě omdlel. Když mě don Juan a don Genaro posadili, pomohli Pablitovi. Oba mu třeli břicho a záda. Přiměli ho vstát a po chvíli už si zase sám dokázal sednout.

Don Juan s donem Genarem si sedli na hroty pŕlíměsíce. Záčali se před námi pohybovat, jako by mezi oběma hroty bylo zábradlí a oni ho používali k přesouvání z jedné strany na druhou, k pohybu tam a zpátky. Z jejich přesunů se mi začala motat hlava. Nakonec se zastavili u Pablita a začali mu šeptat do uší. Po chvíli vstali, všichni tři najednou, a odešli ke kraji útesu. Don Genaro zvedl Pablita, jako by byl dítě. Pablitovo tělo bylo ztuhlé jako prkno. Don Juan ho držel za kotníky. Roztočil ho, zřejmě aby

mu dodal hybnou sílu a energii, a pak mu nohy pustil a hodil jeho tělo přes okraj útesu do propasti.

Viděl jsem Pablitovo tělo proti temné západní obloze. Opsalo kruh tak jako don Juanovo tělo před několika dny. Byly to pomalé kruhy. Zdálo se, že Pablito spíše nabírá výšku, místo aby padal. Potom se kroužení zrychlilo. Pablitovo tělo chvíli vířilo jako koutouč a pak se rozpadlo. Měl jsem smyslový vjem, že se rozplynulo v řídkém vzduchu.

Don Juan s donem Genarem přišli ke mně. Dřepli si vedle mě a začali mi šeptat do uší. Každý říkal něco jiného, a přesto mi nedělalo žádná potíže sledovat jejich příkazy. Jako bych byl „rozštěpen“ v okamžiku, kdy vyřkl první slovo. Cítil jsem, že se mnou dělají to, co prováděli s Pablitem. Don Genaro mě roztočil a já jsem chvíli měl naprosto vědomý pocit, že rotuji nebo že se vznáším. Hned na to jsem proletěl vzduchem, nesmírnou rychlostí jsem se řítil dolů k zemi. Cítil jsem, že padám, že mi to trhá šaty, potom mi odpadly tkáně a nakonec mi zůstala jenom hlava. Velmi jasně jsem pocítové vnímal, že když se moje tělo rozpadlo, ztratil jsem nadbytečnou váhu, pozbyl můj pád setrvačnou sílu a rychlost se snížila. Můj sestup už nebyl závratí. Začal jsem poletovat sem a tam jako list. Pak se zbavila váhy i moje hlava. Všechno, co ze „mě“ zbylo, byl jen čtvereční centimetr, zrnko, malinkatý oblázek. Tam se soustředilo moje cítění. Potom se zdálo, že zrnko prasklo a já jsem byl na tisíce kousků. Věděl jsem, nebo spíš něco někde vědělo, že si uvědomuji těch tisíc kusů současně. Byl jsem vědomí samo.

Později se jedna část mého vědomí začala čerřit, zvedala se a narůstala. Omezila se na jedno místo a pomalinku začínala přijímat pocit ohraničení, vědomí nebo co to bylo, a najednou se ono „já“, které jsem znal a s nímž jsem byl důvěrně obeznámen, vyřilo do nádherného pohledu na všechny myslitelné kombinace „krásných“ scénérií. Bylo to, jako bych se díval současně na tisíce obrazů světa, lidí a věcí.

Ty obrazy se potom rozostřily. Měl jsem pocit, že se mi před očima posouvají stále větší rychlostí, až už jsem nebyl schopen oddělit ani jediný, abych si ho mohl prohlížet. Nakonec jako bych byl svědkem uspořádávání světa, které se mi odvíjí před očima v nepřetržitém nekonečném řetězci.

Najednou jsem se ocitl na útesu. Stál jsem tam s donem Juanem a donem Genarem. Šeptali, že mě přitáhli zpátky a že jsem byl svědkem neznáma, o němž nikdo nemůže vypovídat. A řekli mi,

že mě tam hodí ještě jednou a že mám nechat svá křídla vnímání, aby se rozvinula a dotýkala se „tonalu“ a *nagualu* současně, aniž bych si uvědomoval, že přecházím od jednoho ke druhému, sem a tam.

Znovu jsem pocítoval, že jsem vyhozen vzhůru, že vířím kolem své osy a padám dolů nesmírnou rychlostí. Potom jsem vybuchl. Rozpadl jsem se. Něco ve mně se poddalo a uvolnilo ono cosi, co jsem si celý život držel pod zámkem. Dokonale jsem si přitom uvědomoval, že se to dotklo mého tajného rezervoáru, který se bez zábran vyřil. Ona sladká jednota, kterou nazývám „já“, už neexistovala. Nebylo nic, a přece se nic nepřidávalo. Nebylo ani světlo ani tma, nebylo horko ani zima, nebylo příjemné ani nepříjemné. Nebylo to tak, že bych se pohyboval nebo plul nebo byl nehybný. Nebyl jsem ani jedinečným celkem, nebyl jsem svým já, jak jsem zvyklý být. Byl jsem nescílným množstvím já, která byla všechna „mnou“, byl jsem kolonií samostatných jednotek, které byly navzájem zvláštním způsobem svázány a držely spolu, kolonií jednotek, které se nutně spojí, aby vytvořily jedinečné vědomí — moje lidské vědomí. Nebylo to tak, že bych „věděl“ bez jediného stínu pochybnosti, protože nebylo nic, čím bych mohl „poznávat“, ale celé moje jedinečné vědomí „vědělo“, že „já“, toto „mě“ mého důvěrně známého světa, je kolonie, konglomerát samostatných a nezávislých pocitů, které k sobě váže pevná soudržnost. A tato pevná soudržnost mého nescílného vědomí, tato sounáležitost, již chovaly ony částice jedna ke druhé, byla moje životní síla.

To sjednocené vnímání by se dalo popsat tak, že ona zrníčka vědomí byla rozptýlena a každé z nich si samo sebe uvědomovalo a žádné nepřevládalo nad druhým. Potom je něco uvedlo do činnosti a zrnka se začala objevovat v oblasti, kde se všechny na musela spojovat do jednoho shluku, do onoho „já“, které znám. A jakožto „já“, jakožto ono „já sám“, pak budu svědkem souvislé scenerie světské činnosti nebo obrazů, které patří jiným světům, ale já jsem je pokládal za čistou imaginaci, anebo projevů, které patří k „čistému myšlení“. Viděl jsem totiž intelektuální systémy nebo ideje svázané dohromady jako slovní formulace. V některých scénách jsem mluvil sám k sobě, co hrdlo ráčí. A po každém z těchto souvislých náhledů se toto „já“ rozpadlo a opět nebylo ničím.

Během jednoho z těchto výletů do souvislého náhledu jsem se ocitl na útesu s donem Juanem. Okamžitě jsem si uvědomil,

že jsem ono celistvé „já“, které tak dobře znám. Cítil jsem svou tělesnost jako skutečnou. Už jsem svět pouze nenahlížel, ale spíš jsem v něm byl.

Don Juan mě vzal do náruče jako dítě. Díval se na mě. Tvář měl velmi blízko. Viděl jsem ve tmě jeho oči. Byly laskavé. Zdálo se, že je v nich otázka. Věděl jsem, co to je. Nevyslovitelné je opravdu nevyslovitelné.

„Tak co?“ zeptal se tiše, jako by potřeboval moje ujištění.

Neměl jsem slov. Slova jako „ohromený“, „užaslý“, „zmatený“ a tak dále v tu chvíli v žádném případě vhodné nevystihovala můj pocit. Nebyl jsem v pevném stavu. Věděl jsem, že mě don Juan musí chytit a silou podržet na zemi, že jinak bych plul ve vzduchu a zmizel. Nebál jsem se, že zaniknu. Toužil jsem po tom „neznámém“, kde moje vědomí není sjednoceno.

Don Juan mi tlačil za obě ramena dolů a pomalu se mnou šel domů k donu Genarovi. Tam mě položil a přikryl měkkou hlinou z hromady, kterou si zřejmě předem připravil. Zakryl mě až ke krku. Z listí mi udělal jakýsi pošťár, abych měl kam dát hlavu, a řekl mi, že se nesmím vůbec pohnout ani usnout. Bude prý sedět u mě a dělat mi společnost, dokud mi země opět nezpevní formu.

Cítil jsem se velmi pohodlně a měl jsem málem neodolatelnou touhu usnout, ale don Juan mě nenechal. Požadoval na mně, abych mluvil o všem možném pod sluncem, s výjimkou toho, co jsem právě prožil. Nejdříve jsem nevěděl, o čem mluvit, ale potom jsem se zeptal na dona Genara. Don Juan řekl, že don Genaro vzal Pablita a někde poblíž ho také zakryl hlinou. Že prý dělá s Pablitem totéž, co on se mnou.

Přál jsem si ten hovor udržet, ale něco ve mně bylo neúplné. Byl jsem nezvykle lhostejný. Moje lhostejnost byla jako únava, která se spíše podobá nudě. Zdálo se, že don Juan ví, co cítím. Začal mluvit o Pablitovi a o tom, jak jsou naše osudy vzájemně propojeny. Stal prý se Pablitovým dobrodincem ve stejnou dobu, když se don Genaro stal jeho učitelem, a síla prý krok za krokem spojuje Pablita se mnou. A důrazně poznamenal, že jediný rozdíl mezi mnou a Pablitem je v tom, že Pablitův svět bojovníka je ovládnán vynucováním a strachem, zatímco mému světu vládne láska a svoboda. Don Juan mi vysvětlil, že tento rozdíl je způsoben vpravdě rozdílnými osobnostmi dobrodinců. Don Genaro je milý, laskavý a veselý, zatímco on sám je suchý, autoritativní a přísný. Řekl, že moje osobnost vyžaduje silného učitele, ale laskavého

dobrodince, zatímco Pablitova přímo naopak potřebuje laskavého učitele a přísného dobrodince.

Jestě chvíli jsme mluvili a bylo ráno. Když se slunce objevilo nad horami na východním obzoru, pomohl mi vstát zpod země.

Probudil jsem se krátce po poledni. Posadili jsme se s donem Juanem u dveří don Genarova domu. Don Juan řekl, že don Genaro je stále s Pablitem a připravuje ho na poslední střetnutí.

„Zítřejší půjdete s Pablitem do neznáma. Musím tě teď na to připravit. Půjdeš tam sám. Včera v noci jste vy dva byli jako dvě jo-ja, která běhají nahoru a dolů, zítřejší však budete každý sám.“

Zaplavila mě vína zvědavosti a otázky týkající se mé zkušenosti z předešlé noci se ze mě přímo vyvalily. S donem Juanem ta průtrž vůbec nepohnula.

„Dnes musím dokázat nanejvýš obtížný manévr,“ řekl mi. „Musím tě naposledy nalákat. A ty se musíš nechat chytit.“

Zasmál se a plácl se do stehén.

„Tenkrát v noci vám prvním cvičením chtěl Genaro ukázat, jak čarodějové používají *nagual*. K výkladu čarodějů se nelze dostat, dokud člověk dobrovolně nepoužije *nagual*, nebo spíš dokud dobrovolně nepoužije *tonal*, aby dodal smysl tomu, co člověk dělá v *nagualu*. Dalo by se to objasnit ještě tak, že náhled *tonalu* musí převládnout, jestliže má člověk používat *nagual* tak, jak to dělají čarodějové.“

Řekl jsem, že to, co mi právě vysvětloval, mi připadá jako do nebe volající rozpor. Na jedné straně mi předevcírem podal neuvěřitelnou rekapitulaci svého promyšleného jednání za několik let, výčet akcí, které všechny měly ovlivnit můj náhled na svět, a na druhé straně zas chce, aby právě tenhle náhled převládal.

„Jedno s druhým nemá nic společného. Řád našeho vnímání je výlučnou doménou *tonalu*,“ řekl don Juan. „Jenom tam mají naše činy posloupnost, jenom tam jsou jako schody, kde můžeš počítat jednotlivé kroky. V *nagualu* nic takového není. Proto je náhled *tonalu* nástrojem, a tento nástroj jako takový je nejen nejlepší, ale také jediný, který máme.“

Včera v noci se tvoje bublina vnímání otevřela a roztáhla křídla. Nic jiného se o tom nedá říct. Není možné vysvětlit, co se ti stalo, a tak se o to ani nehodlám pokoušet. Ani ty by ses o to neměl snažit. Mělo by ti stačit, když ti řeknu, že se křídla tvého vnímání

uzpůsobila, aby se dotkla tvé celistvosti. Včera v noci jsi znovu a znovu přecházel z *nagualu* do *tonalu* a zase zpátky. Hodili jsme tě dvakrát, abychom nedali žádnou příležitost omylu. Podruhé jsi prožil plný nápor cesty do neznáma. A když si něco v tobě uvědomilo tvou pravou přirozenost, roztáhlo tvoje vnímání křídla. Byl jsi shluk.

A to je výklad čarodějů. *Nagual* je nevyslovitelný. Všechny možné pocity a bytosti a všechna já se v něm vznášejí jako bárky, mírumilovné, neměnné, navždy. Potom pojivo života některé z nich spojí dohromady. Ty sám jsi to včera v noci poznal a Pablito také. A poznal to i Genaro, když se vydal na cestu do neznáma, a já také. Když pojivo života spojí tyto pocity dohromady, je stvořena bytost. Bytost, která ztrácí pocit své pravé přirozenosti, která je oslepena oslnivou září a hlukem oblasti, kde se bytosti vznášejí, *tonalem*. *Tonal* je to, kde existuje veškeré sjednocené uspořádání. Bytost vyskočí do *tonalu*, jakmile životní síla spojí všechny potřebné pocity dohromady. Jednou jsem ti říkal, že *tonal* začíná narozením a končí smrtí. Řekl jsem to, protože vím, že jakmile síla života opusť tělo, všechna ta malá vědomí se rozpadnou a vrátí tam, odkud přišla, do *nagualu*. To, co bojovník dělá při cestě do neznáma, se velmi podobá umírání, ovšem s tím rozdílem, že se shluk jednotlivých pocitů nerozpadne, ale trochu rozšíří, aniž by ztratil svou soudržnost. Při smrti však klesají hluboko a pohybují se nezávisle, jako kdyby nikdy nevytvářely jednotku.“

Chtěl jsem říct, že to, co mi vykládá, přesně vystihuje to, co jsem já sám prožil, ale nenechal mě promluvit.

„K neznámu se nijak nemůžeš vztahovat. Můžeš být jenom jeho svědkem. Výklad čarodějů praví, že každý z nás má střed, z něhož lze být svědkem *nagualu*, a to je *vüle*. A tak se bojovník může odvážit vstoupit do *nagualu* a nechat svůj shluk, aby se spojil a přeskupoval všemi možnými způsoby. Říkal jsem ti, že *nagual* se projevuje velmi osobně. Chtěl jsem tím říci, že záleží jen na každém jednotlivém bojovníkovi, jak bude řídit přeskupování toho shluku. Lidská forma nebo lidské citění jsou svérázné a možná jsou nám ze všech forem nejmilejší, nicméně existuje nekonečné množství jiných forem, které ten shluk na sebe může přijmout. Říkal jsem ti, že čaroděj umí přijmout každou formu, kterou chce. A to je pravda. Čaroděj, který pevně drží celistvost sebe sama, může řídit části svého shluku tak, aby se spojily jakýmkoli myslitelným způsobem. Všechno tohle přesouvání umožňuje právě síla života. Jakmile se

jednou životní síla vyčerpá, nelze už ten shluk znovu nijak spojit dohromady.

Já jsem ten shluk nazval bublinou vnímání. Také jsem ti říkal, že bublina je hermeticky uzavřena, zapečetěna, a že se nikdy neotevřít, dokud nenastane okamžik smrti. A přece ji lze otevřít. Je očitelné, že čarodějové se toto tajemství naučili a vědí o této možnosti, i když ke své vlastní celistvosti nedojdou všichni. Vědí, že bublina se otevírá jenom tehdy, když se člověk ponoří do *nagualu*. Včera jsem ti zrekapituloval všechny kroky, které jsi musel učinit, aby ses dostal až k tomuto bodu.“

Prohlížel si mě, jako kdyby ode mě čekal komentář nebo otázku. Ale to, co řekl, přesahovalo všechny komentáře. Pochopil jsem, že by bývalo nemělo smysl, kdyby mi to všechno pověděl už před čtrnácti lety nebo někdy během mého učednictví. Důležitá byla skutečnost, že jsem to, oč se jeho výklad opírá, prožil svým vlastním tělem.

„Čekám na tvou obvyklou otázku,“ vyslovoval pomalu každé slovo.

„Jakou otázku?“

„No tu, kterou má tvůj *rozum* svědění říct.“

„Dnes se vzdávám všech otázek. Já opravdu žádné nemám, do-
ne Juane.“

„Ale to není fér,“ smál se. „Potřebuji, abys ses zeptal na jednu konkrétní věc.“

Řekl, že když na vteřinku zastavím svůj vnitřní dialog, poznám, jaká otázka to je. Náhle mě něco napadlo, byl to bleskový vhled, a věděl jsem, co chce.

„Kde bylo moje tělo, když se tohle všechno se mnou dělo, done Juane?“ zeptal jsem se a on se rozesmál z plných plic.

„A právě to je poslední z triků čarodějů. Řekněme, že to, co se ti chystám odhalit, je poslední kousek výkladu čarodějů. Až k tomuto bodu tvůj *rozum* sledoval nazdařbůh to, co dělám. Tvůj *rozum* je ochoten připustit, že svět není takový, jak ho líčí popis světa, že je toho na světě mnohem více, než s čím se oko potkává. Tvůj *rozum* je takřka ochoten a připraven připustit, že tvoje vnímání běhalo po útesu nahoru a dolů, že něco v tobě nebo dokonce ty celý jsi skočil na dno propasti a očima *tonalu* sis prohlížel, co tam je, jako kdybys tam třeba tělesně sestoupil po laně a po žebříku. A právě tohle zkoumání dna propasti je korunou všech těch roků výcviku. Vedl sis dobře. Genaro uviděl krychlový centimetr šance, když hodil ká-

men na tohle *ty*, které bylo na dně strže. Ty jsi *viděl* všechno. Viděli jsme s Genarem nade vši pochybnost, že jsi připraven, abychom tě hodili do neznáma. V tu chvíli jsi nejen *viděl*, ale také jsi věděl všechno o tom druhém, o dvojníkovi.“

Přerušil jsem ho námitkou, že ve mě vkládá neopodstatněnou důvěru za něco, co přesahuje moje chápání. Odpověděl mi, že potřebuji čas, abych všechny ty dojmy vstřebal. Jakmile prý se to usadí, odpoví se ze mě jen pořínou, stejně jako se ze mě dřív sypaly otázky.

„Tajemství dvojníka je v bublině vnímání, která v tvém případě byla v noci současně na vrcholu útesu i na dně propasti. Shluk pocitů lze přimět, aby se okamžitě seskupil kdekoli. Jinými slovy, člověk může vnímat najednou *taďy* i *tam*.“

Pobídl mě, abych se zamyslel a vzpomněl si, v jaké posloupnosti za sebou následovaly moje činy, které prý byly tak obvyčné, že jsem na ně takřka zapomněl.

Nevěděl jsem, o čem mluvím. Pobízela mě, abych se víc snažil.

„Mysli na svůj klobouk. Mysli na to, co s ním dělal Genaro.“

Najednou mi blesklo. Zapomněl jsem, že don Genaro skutečně chtěl, abych si sundal klobouk, protože mi pořád padal, jak mi ho bral vítr. Nechtěl jsem ten klobouk pustit. Připadal jsem si totiž hloupě, že jsem nahý. Když jsem měl na sobě klobouk, který obvykle nikdy nenosím, měl jsem pocit, že jsem někdo cizí. Nebyl jsem to opravdu já, a proto mi nebylo tak trapné, že na sobě nemám šaty. Don Genaro se pokusil si se mnou klobouk vyměnit, ale jeho klobouk byl na mou hlavu moc malý. Tropil si žerty, že mám tak velikou hlavu, a dělal si legraci i z proporcí mého těla. Nakonec mi klobouk sundal a na hlavu mi umotal staré pončo jako turban.

Řekl jsem donu Juanovi, že jsem na tenhle moment úplně zapomněl. Byl jsem přesvědčen, že se to odehrálo mezi mými tak zvanými skoky. A přece ve vzpomínkách ty „skoky“ zůstávaly jako nepřetržitý celek.

„Ano, zajisté to byl nepřetržitý sled a stejně tak to bylo i s Genarovým dováděním s tvým kloboukem. Iyhle dvě vzpomínky nemůžeš řadit za sebe, protože se odehrávaly současně.“

Pohyby prstů levé ruky mi ukazoval, že nemožnou zapadnout do prostoru mezi prsty pravé ruky.

„Ty skoky, to byl jen začátek. Potom přišla tvá pravá výprava do neznáma. Včera v noci jsi prožil nevyslovitelné — *nagual*. Tvůj rozum nemůže potlačit fyzické poznání, že jsi bezejmenný shluk

pocitů. V tomto bodě by možná tvůj rozum dokonce připustil, že existuje ještě další střed spojení, a to je *vůle*, jejímž prostřednictvím je lze posuzovat nebo odhadovat a používat neobvyčejné působení *nagualu*. Tvému rozumu konečně došlo, že člověk může *nagual* zrcadlit svou *vůli*, i když jej nikdy nemůže vysvětlit.

Ale potom přichází tvoje otázka: kde jsem byl, když se to všechno dělo? Kde bylo moje tělo? Přesvědčení, že existuje skutečné tvoje *ty*, je výsledkem faktu, že jsi všechno, co máš, nakupil kolem svého rozumu. V tomto bodě tvůj rozum připouští, že *nagual* je nepopsatelný, ne proto, že ho přesvědčily důkazy, ale proto, že je bezpečné to připustit. Tvůj rozum je v bezpečí, všechny prvky *tonalu* jsou na jeho straně.“

Don Juan se odmíchl a zkoumavě si mě prohlížel. Měl laskavý úsměv.

„Pojďme na Genarovo místo zalíbení,“ řekl náhle.

Zvedli jsme se a šli ke skále, kde jsme předevcírem rozmlouvali. Pohodlně jsme se usadili na stejném místě a zády se opřeli o skálu. „Úkolem učitele je udělat to vždycky tak, aby se rozum cítil v bezpečí. Nalákal jsem tvůj rozum tím, že jsem ho přesvědčil, že *tonal* se dá vysvětlit a předpovídat. Snažili jsme se s Genarem, abys měl dojem, že jedině *nagual* je mimo rozsah vysvětlení. Náš trik byl úspěšný a důkazem toho je, že i přesto, co už máš za sebou, se ti v tuto chvíli zdá, že stále existuje jádro, o němž můžeš tvrdit, že je ti vlastní, a to je tvůj rozum. Ale to je iluze. Tvůj vzácný rozum je pouze středem shluku, středem spojení, je to zrcadlo, které odráží něco, co je mimo ně. Včera v noci jsi byl svědkem nejen nepopsatelného *nagualu*, ale také nepopsatelného *tonalu*.

Poslední částkou výkladu čarodějů je, že rozum pouze zrcadlí vnější řád a nic o tomto řádu neví. Nedokáže ho vysvětlit, stejně jako nedokáže vysvětlit *nagual*. Rozum může být pouze svědkem působení *tonalu*, ale nikdy mu nemůže porozumět nebo ho rozluštit. Sám fakt, že myslíme a mluvíme, ukazuje na řád, který dodržujeme, aniž bychom kdy věděli, jak to děláme, a co ten řád vlastně je.“

Poukázal jsem na koncepci výzkumu práce a fungování mozku, probíhající na Západě, která by mohla vysvětlit, co to ten řád je. Don Juan namítl, že jediné, co celý tento výzkum dokázal, je fakt, že se něco děje.

„Čarodějové dělají totéž svou *vůli*. Říkají, že pomocí své *vůle* dokážou být svědky toho, jak působí *nagual*. A já teď můžu dodat, že

prostřednictvím *rozumu*, bez ohledu na to, co s ním děláme a jak to děláme, jsme pouze svědky působení *tonalu*. V obou případech není naděje, že bychom vůbec někdy mohli pochopit nebo vysvětlit, co je to, čeho jsme svědky.

Včera v noci jsi poprvé letěl na křídlech svého vnímání. Pořád ses velmi bál. Troufíš si pouze do pásma lidského vnímání. Čaroděj však může tato křídla používat k tomu, aby se dotýkal i jiných citlivostí, například vnímání vrány, kojota, cvrčka nebo řádu jiných světů v tomto nekonečném vesmíru.

„Chcete říct, že i jiných planet?“

„Jistě. Křídla vnímání nás mohou zanést na nejtemnější hranice *nagualu* nebo do nemyšlitelných světů *tonalu*.“

„Může jít čaroděj například na měsíc?“

„Samozřejmě. Ale nedokáže odtamtud přinést pytel s kamením.“

Smáli jsme se tomu a žertovali, nicméně don Juan svá slova mnil naprosto vážně.

„Dospěli jsme k poslední části výkladu čarodějů. Včera jsme ti s Genarem ukázali poslední dva body, které vytvářejí celistvost člověka, *nagual* a *tonal*. Kdysi jsem ti říkal, že tyto dva body jsou vně člověka, a přece nejsou. To je paradox světelných bytostí. *Tonal* každého z nás je pouze odrazem onoho nepopsatelného neznáma naplněného řádem, *nagual* každého z nás je zas jen odrazem oné nepopsatelné prázdnoty, která všechno obsahuje.

Teď bys měl sedět na Genarově místě zalíbení až do soumraku a do té doby by sis měl výklad čarodějů vtouct do hlavy. Jak tu teď sedíš, nemáš nic jiného, než sílu svého života, která drží pohromadě onen shluk pocitů.“

Vstal.

„Zítřka bude tvým úkolem ponořit se do neznáma sám, zatímco my s Genarem se budeme jen dívat a nezasahovat. Sed' tu a vypni svou vnitřní samomluvu. Můžeš nabírat sílu, kterou budeš potřebovat, abys roztáhl křídla svého vnímání a letěl k nekonečnosti.“

ZALÍBENÍ DVOU BOJOVNÍKŮ

Don Juan mě probudil za rozbřesku. Podal mi tykev s vodou a pytel sušeného masa. Šli jsme mlčky několik mil až na místo, kde jsem předevcírem nechal stát auto.

„Tohle je naše poslední společná cesta,“ řekl tiše, když jsme došli k autu.

Pocítil jsem, jak se mi silně sevřel žaludek. Věděl jsem, co to znamená.

Don Juan se opíral o zadní blatník, když jsem mu otevřel dveře, a díval se na mě s citem, který jsem u něj nikdy nepoznal. Nasedli jsme do auta, ale než jsem stačil nastartovat motor, prohodil pár nejasných poznámek, kterým jsem rovněž dokonale rozuměl: máme prý ještě pár minut, abychom poseděli v autě a znovu se dotkli jistých citů, které jsou velmi osobní a pačlivé.

Seděl jsem tiše, ale můj duch neměl klid. Chtěl jsem něco říct, něco, co by mě podstatně uklidnilo. Marně jsem hledal vhodná slova, vhodnou formulaci, která by vyjádřila to, co jsem „věděl“, aniž mi to někdo řekl.

Don Juan mi připomněl malého chlapce, kterého jsem kdysi znával, a řekl, že můj cit vůči němu se s léty ani vzdáleností nezměnil. Prý si je jist, že kdykoli na chlapce pomyslím, duch mi radostně poskočí a já mu bez sebe menší stopy sobectví nebo malichernosti přeji jen to nejlepší.

Kdysi jsem o tom chlapci donu Juanovi vyprávěl a jemu se moje vyprávění velmi líbilo. Našel v něm hluboký význam. Chodili jsme s chlapcem na výlety po horách kolem Los Angeles. Jednou se chůzí unavil, a tak jsem si ho posadil na ramena. Zaplavila nás tehdy vlna štěstí a chlapec radostně volal a děkoval slunci i horám.

„Tímhle způsobem se s tebou loučil,“ řekl don Juan.
Cítil jsem, jak se mi hrdlo svírá úzkostí.

„Existuje mnoho způsobů, jak se lze rozloučit. Nejlepší asi je uchovat si v paměti nějakou konkrétní radostnou vzpomínku. Ži-ješ-li například jako bojovník, vřelost, kterou jsi pocítil, když jsi nesl toho chlapečka na ramenou, bude stále svěží a pronikavá, dokud budeš žít. Takhle se loučí bojovník.“

Spěšně jsem spustil motor. Jel jsem rychleji než obvykle po tvrdé kamenité zemi, až jsme se dostali na nedlážděnou silnici.

Jeli jsme jen kousek a zbytek cesty jsme šli pěšky. Asi po hodinu jsme dorazili ke stromovému hájku, kde na nás už čekal don Genaro s Pablitem a Nestorem. Pozdravil jsem je. Zdálo se, že jsou všichni šťastní a plni elánu. Když jsem se díval na ně i na dona Juana, zaplavil mě hluboký cit k nim všem. Vcítil jsem se do nich. Don Genaro mě objal. Láskyplně mě poplácal po zádech a říkal Nestorovi s Pablitem, že jsem si vedl dobře při skákání na dno propasti. Hlasitě je oslovil, maje stále ruku na mém rameni.

„Ano,“ podíval se na ně. „Já jsem jeho dobrodinec a vím, že to byl opravdový úspěch, kterým korunoval roky, kdy žil jako bojovník.“ Obrátil se ke mně a položil mi na rameno i druhou ruku. Jeho zářivé oči byly plny míru.

„Nemám, co bych ti řekl, Carlito,“ pronesl pomalu. „Až na to, že toho máš ve střezech strašně moc.“

Na to s donem Juanem začali oba řvát smíchy, až se zdálo, že snad vypustí duši. Pablito s Nestorem se nervózně pochichtávali a nevěděli, co přesně mají dělat.

Když se don Juan s donem Genarem utišili, Pablito mi řekl, že on sám si vůbec není jist, jestli je schopen jít do „neznáma“ sám.

„Já opravdu nemám nejmenší tušení, jak se to dělá. Genaro tvrdí, že k tomu není třeba nic jiného než bezchybnost. Co myslíš?“ Řekl jsem mu, že toho vím ještě méně než on. Nestor vzdychal a zdálo se, že si opravdu dělá starosti. Nervózně pohyboval ústy a rukama, jako kdyby chtěl něco důležitého sdělit, ale nevěděl jak.

„Genaro říká, že vy dva to dokážete,“ vypravil nakonec ze sebe. Don Genaro nám dal rukou znamení, že odcházíme. Šel s donem Juanem několik metrů před námi. Téměř celý den jsme se drželi jedné horské stezky. Šli jsme naprosto mlčky a vůbec jsme nezastavovali. Všichni jsme si nesli sušené maso a tykev s vodou a rozumělo se samo sebou, že budeme jíst při chůzi. V určitém bodě se stezka změnila vysloveně v silnici. Vinula se po úbočí hory a znenadání se před námi otevřel pohled do údolí. Ten pohled bral dech. Dlouhé zelené údolí se chvělo ve slunečním světle a nad

ním se klenuly dvě velkolepé duhy. Všude okolo visely po horách mraky s deštěm.

Don Juan zastavil a vysunutím brady ukazoval donu Genarovi něco dole v údolí. Don Genaro potřásl hlavou. Tím gestem ani nepřítakával, ani neodmítal, spíše jen jako by hlavou pohazoval. Oba pak dlouho stáli nehnutě a hleděli do údolí.

Sešli jsme ze silnice a pustili se stezkou, jež zřejmě byla zkratkou. Začali jsme sestupovat po uží a nebezpečnější cestičce, než jaká vedla do severní části údolí.

Když jsme dorazili k náhorní plošině, bylo už odpoledne. Obklopila mě pronikavá vůně vrb a vlhké půdy. Zapršelo. Déšť byl chvíli jako tiché zelené bubnování na blízké stromy vlevo ode mě a pak jenom šuměl v rákosí. Slyšel jsem bubláni potoka. Zastavil jsem se na okamžik a poslouchal. Díval jsem se na vrcholky stromů. Vysoké řasovité mraky nad západním obzorem vypadaly jako obláčky vaty rozházené po obloze. Stál jsem tam a pozoroval mraky, až už všichni byli dost daleko přede mnou. Utíkal jsem za nimi.

Don Juan s donem Genarem se najednou oba zastavili a současně se otočili. Přejížděli po mně očima a oba na mě zaostřili pohled tak jednotně a přesně, až se zdálo, že jsou jedinou osobou. Byl to krátký ohromující pohled, z něhož mi přejel po zádech mráz. Don Genaro se potom zasmál a řekl, že jsem běžel a dupal jak Mexičan s plochýma nohama, který váží sto padesát kilo.

„A proč Mexičan?“ zeptal se don Juan.

„Protože Indián s plochýma nohama, který váží sto padesát kilo, neběhá,“ objasňoval don Genaro.

„Aha,“ řekl don Juan, jako kdyby to mu don Genaro opravdu vysvětlil.

Přešli jsme úzké šťavnaté údolí a začali stoupat do hor na východě. Pozdě odpoledne jsme se zastavili na vrcholku ploché, holé stolové hory, která vyhlížela do vysokého údolí směrem na jih. Vegetace se prudce změnila. Kolem nás se všude táhly okrouhlé zvětřalé hory. Půda v údolí a na úbočích kopců byla sice rozparcelovaná a obdělávaná, a přesto ve mně celá krajina budila dojem, že je holá a neplodná.

Slunce už stálo nízko nad jihozápadním horizontem. Don Juan s donem Genarem nás zavolali k severnímu okraji stolové hory. Byl odtamtud velkolepý pohled. Na severu se prostírala nekonečná údolí s horami a na západě se zvedal řetěz vysokých rozeklaných pohoří. Sluneční světlo se odráželo od vzdálených severních

hor a barvílo je do oranžova. Stejnou barvu měly i řady mraků na západě. Ale přes všechnu tu krásu ta scenerie byly smutná a opuštěná.

Don Juan mi podal poznámkový blok. Neměl jsem však chuť si něco zapisovat. Usedli jsme do půlkruhu, don Juan s donem Genarem se posadili na krajích.

„Na stezku poznání jsi vstoupil s psaním, a stejně tak ji dokončíš,“ řekl mi don Juan.

Všichni mě pobízeli, abych psal, jako kdyby to psaní bylo podstatně důležité.

„Jsi přímo na rozhraní, Carlito,“ řekl najednou don Genaro. „Ty i Pablito, oba dva.“

Promluvil tichým hlasem. Když nežertoval, zněl jeho hlas laskavě a starostlivě.

„Přesně tady, na tomhle místě, stáli i jiní bojovníci, kteří se vydali do neznáma,“ pokračoval. „A všichni vám dvěma přejí hodně štěstí.“

Počítl jsem kolem sebe zavlnění, jako by vzduch byl polotuhý a rozčeřila ho vlna, kterou cosi vytvořilo.

„My všichni, kdo jsme tady, vám dvěma také přejeme štěstí.“

Nestor objal Pablita i mě a potom si sedl stranou od nás.

„Máme ještě trochu času,“ řekl don Genaro, dívaje se na oblohu. „Co bychom měli zatím dělat?“ obrátil se na Nestora.

„Měli bychom se bavit a radovat,“ odpověděl Nestor briskně.

Řekl jsem donu Juanovi, že se toho, co mě čeká, bojím a že jsem byl do všeho zcela jistě vláknán nějakým trikem. Já, který jsem vůbec netušil, že by mohly existovat takové situace, v jaké jsme se teď s Pablitem ocitli. Řekl jsem, že se mě zmocnilo cosi vskutku děsivého a pomaloučku mě to dostrkalo až sem a já tu teď stojím tvář v tvář něčemu snad ještě horšímu než smrt.

„Ty si stěžuješ,“ řekl don Juan suše. „Ty budeš do poslední chvíle litovat sám sebe.“

Všichni se zasmáli. Don Juan měl pravdu. Jak nepřemožitelné je tohle nutkání! A to jsem si myslel, že už jsem ho zdolal a že se z mého života vytratilo. Poprosil jsem je všechny, aby mi prominuli mou pitomost.

„Neomlouvěj se,“ řekl don Juan. „Omlouvat se je nesmysl. Je diné, co je důležité, je být bezchybným bojovníkem, jenž stojí na tomto jedinečném místě síly. Toto místo poskytlo útočiště nejlepším bojovníkům. Buď stejně skvělý jako oni.“

Potom nás s Pablitem oba oslovil.

„Už víte, že tohle je poslední úkol, při němž budeme spolu. Vstoupíte do *nagualu* a *tonalu* jen mocí své osobní síly. Jsme tu s Genarem pouze proto, abychom se s vámi rozloučili. Síla rozhodla, že Nestor bude svědkem. Staniž se.“

Bude to také vaše poslední křížovatka, o niž s Genarem pečujeme. Jakmile vstoupíte do neznáma sami, nebudete se už moci spoléhat na nás, že vás přivedeme zpátky. Proto vás toto rozhodnutí zavazuje. Sami se musíte rozhodnout, jestli se vrátíte nebo ne. Věříme, že oba máte sílu se vrátit, pokud se tak rozhodnete. V noci jste byli oba dohromady i každý sám dokonale schopni odhodit spojence, jenž by vás byl rozdrtil k smrti. To byla zkouška vaší síly.

Musím také dodat, že málokterý bojovník přežije střetnutí s neznámým, před nímž právě stojíte, a to ani ne tak proto, že by to bylo tak těžké, jako spíše proto, že *nagual* je nevýslovně láká, a bojovníci, kteří do něj putují, shledávají, že návrat do *tonalu*, do světa řádu, hluku a bolesti, je záležitost velmi nepřijemná.

O tom, zda zůstat nebo se vrátit, rozhoduje cosi v nás, co není ani náš *rozum* ani naše touha. Je to *vůle*, a tak nelze předem vědět, jak to dopadne.

Jestliže se rozhodnete nevrátit se, zmizíte, jako by vás země spolkla. Ale rozhodnete-li se pro návrat na tuto zemi, musíte počkat jako praví bojovníci, až budou vaše konkrétní úkoly splněny. Jakmile budou splněny, úspěšně nebo s porážkou, budete ovládat svou vlastní celistvost.“

Don Juan se na chvíli odmlčel. Don Genaro se na mě podíval a mrkl.

„Carlito chce vědět, co znamená ovládat svou vlastní celistvost,“ řekl a všichni jsme se rozesmáli.

Měl pravdu. Za všech jiných okolností bych se na to byl zeptal, ale tato situace byla na ptaní příliš vážná.

„Znamená to, že se bojovník konečně střetl se silou,“ řekl don Juan. „Nikdo nemůže říct, co s ní který bojovník udělá. Vy dva se třeba budete v klidu a pokoji toulat po tváři země zcela nepovšimnutí, nebo se z vás stanou muži plní nenávisti a neblaze proslulí, anebo naopak laskaví. To všechno závisí na bezchybnosti a svobodě vašeho ducha.“

Důležitou věcí je však váš úkol. To je to, co předává učitel a dohodinec svému učedníkovi. A já si velmi přejí, aby se vám dvěma podařilo dosáhnout až na vrchol.“

„Čekání, než splníte svůj úkol, je velmi zvláštní čekání,“ řekl znenadání don Genaro. „Budu vám vyprávět o skupině bojovníků, kteří kdysi žili na horách někde tímto směrem,“ ledabyle mávl rukou k východu, ale potom chvíli váhal, jako by o tom přemýšlel, pak vstal a ukázal ke vzdáleným horám na severu.

„Ne, žili tímto směrem,“ řekl a podíval se na mě s nádechem učnosti. „Přesně sto třicet pět kilometrů odsud.“

Bylo očividné, že mě don Genaro napodobuje. Ústa měl stažená, čelo svrstřelé a rukama těsně přimknutýma k hrudníku svíral jakýsi imaginární předmět, nejspíš můj poznámkový blok. Setrval v té směšné pozici. Kdysi jsem potkal jistého německého učence, který vypadal přesně takhle. Pomyšlení, že jsem možná po celou tu dobu nevědomky napodoboval grimasy toho německého sinologa, mi připadlo náramně směšné, ale smál jsem se tomu sám. Zdálo se, že tenhle žert byl určen jenom mně.

Don Genaro si sedl a pustil se do svého vyprávění.

„Když byli přesvědčeni, že některý člen té skupiny bojovníků spáchal čin, který je proti jejich pravidlům, všichni rozhodovali o jeho osudu. Provinilec musel vysvětlit svoje důvody, proč udělal to, co udělal. Jeho druzi mu museli naslouchat a potom se buď rozešli, protože shledali, že jeho důvody jsou přesvědčivé, nebo se zbrání obstoupili okraje ploché hory, velmi podobné této, na níž teď sedíme, přípravu vykonat na něm rozsudek smrti, protože jeho důvody pro ně byly nepřijatelné. V tom případě se odsouzený bojovník musel rozloučit se svými druhy a jeho poprava začala.“

Don Genaro se podíval na mě a na Pablita, jako by od nás očekával nějaké znamení. Potom se obrátil k Nestorovi: „Možná, že ten, kdo je tu svědkem, by nám mohl říci, co má tento příběh společného s těmito dvěma.“

Nestor se plaše usmál. Chvilí se zdálo se, že hluboce přemítá.

„Svědek nemá tušení,“ zachichotal se nervózně.

Don Genaro každého vybídl, aby vstal a šel se s ním podívat přes západní okraj plošiny.

Mírný svah tam vedl až na dno útvaru pokrytého zeminou a od tamtud se táhl úzký plochý pás země, zakončený propastí, jež vypadala jako přirozený kanál pro odvádění dešťové vody.

„Přesně tam, kde je ta jáma, byla v našem příběhu na hoře řada stromů. A za ní hustý les.“

Když se ten odsouzený bojovník rozloučil se svými druhy, měl sestoupit po svahu a jít ke stromům. Jeho druhy si připravili

zbraně a zamířili na něj. Když nikdo nevystřelil nebo když bojovník přežil svoje zranění a došel až k okraji stromů, byl volný.“

Vrátili jsme se na místo, kde jsme seděli.

„A co teď, svědku?“ zeptal se Nestora. „Už nám to můžeš říct?“

Nestor byl hotová ukázka nervozity. Sundal si klobouk a škrábal se po hlavě. Potom si rukama zakryl tvář.

„Jak to má chudák svědek vědět?“ opáčil nakonec vyzývavě a zasmál se spolu s ostatními.

„Říká se, že někteří vyvázli bez zranění,“ pokračoval don Genaro. „Řekněme, že jejich osobní síla zapůsobila na jejich druhy. Proběhla jimi jako vlna, když na něj mířili, ale nikdo se neodvážil použít svou zbraň. Anebo snad ohromeni žasli nad jejich statečností a nedokázali jim ublížit.“

Don Genaro se podíval na mě a na Pablita.

„Bylo stanoveno, za jakých podmínek lze dojít na pokraj stromů,“ pokračoval. „Bojovník musel jít klidně, nevzrušeně. Jeho kroky musely být jisté a pevné a oči klidně hledět přímo kupředu. Musel sejít a neklopýtnout, neotáčet se zpátky, a především nesměl utíkat.“

Don Genaro se odmlčel. Pablito schválil jeho slova souhlasným přikývnutím.

„Jestli se rozhodnete vrátit se na tuhle zem, budete muset počkat jako praví bojovníci, dokud nebudou vaše úkoly splněny. Tohle čekání se velmi podobá chůzi bojovníka v našem příběhu. Víte, onen bojovník vyčerpal svůj lidský čas a vy také. Jediný rozdíl je v tom, kdo na vás míří. Ti, kdo mířili na bojovníka, byli bojovníci, jeho druhové. Ale to, co míří na vás dva, je neznámo. Jedinou vaší šancí je vaše bezchybnost. Musíte čekat a neohlédnout se zpátky. Musíte čekat a neočekávat odměnu. Musíte všechnu svou osobní sílu namířit na splnění svého úkolu.“

Nebudete-li jednat bezchybně, začnete-li se rozčilovat a být netrpěliví, ostrostřelci z neznáma vás nemilosrdně strají.

Je-li však naopak vaše bezchybnost a osobní síla taková, že dokážete splnit svůj úkol, potom dosáhnete slibu síly. Možná se ptáte, co je to za slib. Je to slib, který dává síla lidem jako světelným bytostem. Každý bojovník má jiný osud, a proto vám nikterak nemůžu říct, co kterému z vás síla slíbí.“

Slunce už se chystalo zapadnout. Světlo oranžová barva vzdálených severních hor potemněla. Krajina ve mně vyvolávala pocit opuštěného, větrem ošlehaného světa.

„Poznali jste, že bojovník je ten, kdo je veskrze pokorný a zdatný,“ pokračoval don Genaro. Až jsem při tom hlase vyskočil. „Naučili jste se jednat a nic za to neočekávat. A teď vám říkám, že budete potřebovat nejvyšší trpělivost, abyste vydrželi to, co leží před vámi a přesahuje tento den.“

Cítil jsem křeč v břiše. Pablito se tiše roztrásl.

„Bojovník musí být vždy připraven. Osudem nás všech, kdo jsme tady, je poznání, že jsme zajatci síly. Nikdo neví, proč jsme to zrovna my, nicméně je to veliké štěstí!“

Don Genaro domluvil a sklonil hlavu, jako kdyby byl vyčerpán. To bylo poprvé, kdy jsem ho slyšel mluvit tímto způsobem.

„Bojovníkovou povinností je rozloučit se se všemi přítomnými a těmi, které opouští,“ řekl náhle don Juan. „Musí to učinit svými vlastními slovy a nahlas, aby jeho hlas navždy zůstal tady, na tomto místě síly.“

Hlas dona Juana dodal další rozměr stavu, v němž jsem v tu chvíli byl. Náš rozhovor v autě se najednou zdál ještě palčivější. Jak velikou měl pravdu, když říkal, že poklid krajiny kolem nás je jen klamně zdání a že výklad čarodějů člověku uštědří ránu, kterou nikdo nemůže odrazit. Slyšel jsem výklad čarodějů a prožil jsem to, na čem se zakládá, a teď tu stojím nahý, bezmocnější, než jsem kdy byl za celý svůj život. Nic z toho, co jsem kdy udělal, nic z toho, co jsem si kdy představoval, se nedalo srovnat s úzkostí a osamělostí té chvíle. Výklad čarodějů mě vysvlékl i z mého „rozumu“. Don Juan měl opět pravdu, když říkal, že se bojovník nemůže vyhnout bolesti a smutku, a že se jim nesmí poddávat. Já jsem v tuto chvíli svůj smutek zvládnout nedokázal. Nedokázal jsem vstát a rozloučit se s těmi, kdo se mnou sdíleli proměny mého osudu. Řekl jsem donu Juanovi a donu Genarovi, že mám s kým si smlouvu, že umřeme společně, a že můj duch nedokáže unést nechat mě samotného.

„Všichni jsme sami, Carlito,“ řekl tiše don Genaro. „Takový už je náš stav.“

Pocítil jsem v hrdle úzkost své touhy po životě a své lásky k těm, kdo jsou mi blízcí, a odmítl jsem se s nimi rozloučit.

„Všichni jsme sami,“ řekl don Juan. „Ale umřít sám neznamená umřít opuštěný.“

Jeho hlas zněl tlumeně a suše jako kašláni.

Pablito tiše plakal. Potom vstal a promluvil. Nebyl to ani okázalý projev ani vyznání. Jasným hlasem poděkoval donu Genarovi

a donu Juanovi za jejich laskavost. Potom se obrátil k Nestorovi a poděkoval mu, že mu poskytoval příležitost, aby se o něj mohl starat. Rukávem si otřel oči.

„Jak nádherné je být na tomhle krásném světě! A v tuhle úžasnou dobu!“ zvolal a povzdechl si.
Jeho rozpoložení nás přemáhalo.

„Jestli se nevrátím, moc vás prosím, abyste mi prokázali poslední laskavost a pomáhali těm, kdo se mnou sdíleli můj osud,“ řekl donu Genarovi.

Potom se obrátil na západ ve směru svého domova. Jeho hubené tělo se křečovitě chvělo v slzách. Odběhl k okraji plošiny s nataženými rukama, jako kdyby chtěl někoho obejmout. Rty se mu pohybovaly, zřejmě tiše mluvil.

Odvrátil jsem hlavu. Nechtěl jsem slyšet, co Pablito říká.

Vrátil se na místo, kde jsme seděli, klesl vedle mě a svěřil hlavu. Nebyl jsem schopen nic říci. Ale potom jako by se mě zmocnila nějaká vnější síla a přinutila mě vstát. A také já jsem pronesl svoje slova díky a vyslovil svůj smutek.

Znovu jsme ztichli. Severní vítr tiše svištěl a foukal mi do tváře. Don Juan se na mě podíval. Nikdy jsem v jeho očích neviděl tolik laskavosti. Řekl mi, že když se bojovník loučí, poděkuje všem, kdo mu prokázali laskavost a kdo se o něj starali, a že musím projevit svou vděčnost nejen jim, ale i těm, kdo o mě pečovali a pomáhali mi na cestě.

Otočil jsem se tvář k severozápadu, k Los Angeles, a veškerá rozcitlivělost mého ducha se ze mě vyřinula. Jak očistné uvolnění pro mě bylo to vyslovení díky!

Opět jsem si sedl. Nikdo se na mě nepodíval.

„Bojovník přiznává svou bolest, ale neoddává se jí,“ řekl don Juan. „A proto rozpoložení, v němž bojovník vstupuje do neznáma, není smutek, ale naopak, je to radost, protože cítí pokoru před svým velkým štěstím a má důvěru, že jeho duch je bezchybný — a především proto, že si plně uvědomuje svou zdatnost. Bojovníkova radost vychází z toho, že přijal svůj osud, a z toho, že pravdivě odhadl, co leží před ním.“

Nastala dlouhá odmlka. Můj smutek byl nesmírný. Chtěl jsem něco dělat, abych se z té tíživosti vyprostil.

„Svědku, prosím tě, zmáčkni svůj lapač duchů,“ řekl don Genaro Nestorovi.

Ozval se hlasitý a nesmírně směšný zvuk Nestorova nástroje.

Pablito se málem hystericky rozesmál a don Juan s donem Genarem také. Zaznamenal jsem zvláštní pach a uvědomil si, že Nestor říhl. Nesmírně směšné na tom bylo to, že se přitom tvářil neskonale vážně. Neříhal jen tak pro legraci, ale proto, že u sebe neměl svůj lapač duchů. Pomáhal nám, jak nejlépe uměl.

Všichni se smáli s chutí. Měli obrovskou schopnost převádět majestátně vznešené situace v situace navýsost směšné.

Pablito se ke mně najednou obrátil. Chtěl vědět, jestli jsem básník, ale než jsem mu stačil odpovědět, don Genaro složil rýmovanou: „Carlitos je jedním rázem trochu básník, trochu blázen.“ A všichni znovu vyprskli smíchy.

„To už je lepší nálada,“ řekl don Juan. „A než se s vámi s Genarem rozloučíme, můžete vy dva teď říkat všechno, co se vám zlíbí. Možná je to naposledy, co vůbec vyřknete nějaká slova.“

Pablito zavrtěl hlavou, ale já jsem měl co říct. Chtěl jsem vyjádřit svůj obdiv a úžas nad skvělou vyvážeností don Juanova a don Genarova ducha bojovníka. Ale jenom jsem se zamotal do slov a nakonec to dopadlo tak, že jsem neřekl vůbec nic, ba co hůř, skončil jsem tak, že to vypadalo, jako bych si zase stěžoval.

Don Juan potřásl hlavou a nesouhlasně zamlaskal. Mimoděk jsem se zasmál, ale stejně už bylo jedno, že jsem takhle prošíval příležitost vyslovit jim svůj obdiv. Začal mě přemáhát velmi zajímavý pocit. Pociťil jsem nadšení a radost, tak fantastickou svobodu, že jsem se začal smát. Řekl jsem donu Juanovi a donu Genarovi, že vůbec nesejde na tom, jak dopadne moje střetnutí s „neznámým“, že jsem šťastný a úplněj a že pro mě v tutu chvíli není vůbec důležité, jestli žiji nebo umřu.

Zdálalo se, že don Juan s donem Genarem z mých slov mají ještě větší radost než já. Don Juan se plácal do stehna a smál se. Don Genaro hodil klobouk na zem a vykřikoval, jako kdyby jel na splašeném koni.

„Radovali jsme se a smáli, když jsme čekali, přesně tak, jak nám svědek doporučil,“ řekl znenadání don Genaro. „Ale takový už je přirozený stav řádu, že musí vždycky skončit.“

Podíval se na oblohu.

„Už takřka nastal čas, abychom se rozešli jako bojovníci v našem vyprávění. Než ale půjdeme každý svou cestou, musím vám dvěma říci ještě jednu poslední věc. Chci vám ještě odhalit tajemství bojovníka. Vy tomu možná říkáte bojovníkovo zalíbení.“

Obrátil se zejména ke mně a řekl, že jsem si kdysi posteskl, jak je život bojovníka chladný, osamělý a zbavený citů. A k tomu ještě dodal, že jsem o tom tenkrát byl opravdu přesvědčen.

„Život bojovníka ale vůbec nemůže být chladný a osamělý a bez citů, protože je založen na jeho lásce, na jeho oddanosti a oddanosti tomu, co miluje. Možná se zeptáte, koho že to miluje. To vám teď ukážu.“

Don Genaro vstal a pomalu přešel k dokonale plochému místu asi tři metry přímo před námi. Tam udělal zvláštní gesto. Pohyboval rukama, jako kdyby si smetal prach z prsou a z břicha. Pak se stala podivná věc. Projel jím záblesk sotva zřetelného světla, které vycházelo ze země. Vypadalo to, jako by mu tím světlem vzplanulo celé tělo. Učinil něco jako piruetu vzad, přesněji řečeno vrhl se po hlavě dozadu a přistál na rukou a na hrudi. Výkonaly ty pohyby s takovou přesností a zručností, jako by byl bytostí bez tíže, bytostí podobnou červu, která se obrací sama na sebe. Když byl na zemi, provedl řadu neskutečných pohybů. Klouzal několik centimetrů nad zemí, kutálel se, jako by ležel na kuličkových ložiskách nebo plaval na zemi a opisoval kruhy, obraceje se čile a živě jako úhoř v oceánu.

V jednu chvíli mi oči začaly šilhat a potom jsem bez jakéhokoli přechodu pozoroval světelnou kouli, která klouzala sem a tam na čemsi, co vypadalo jako ledové kluziště, na němž se třpytí tisíce světél.

Byl to velkolepý pohled. Pak se ta ohnivá koule zastavila a zůstala bez pohnutí. Otrásl mnou hlas a rozptýlil mou pozornost. To mluvil don Juan. Zpočátku jsem nerozuměl, co říká. Znovu jsem se podíval na tu ohnivou kouli a rozeznal jsem jen don Genara, jak leží na zemi s rukama a nohama roztaženýma.

Don Juan mluvil velmi jasným hlasem. Zdálalo se, že ve mně něco spustil, a já jsem si začal zapisovat.

„Genarova láska je tento svět,“ říkal don Juan. „Zrovna teď objím mal tuhle nesmírnou zemi, ale protože je tak malinký, může po ní jenom plavat. Ale země ví, že ji Genaro miluje, a proto ho zahrnuje svou péčí. Proto je Genarův život plný až po okraj a jeho stav, ať je, kde je, vždycky bude stavem hojnosti. Genaro se toulá stezkami své lásky a všude je úplný.“

Don Juan si před nás dřepl a něžně pohladil zem.

„Tohle je zalíbení dvou bojovníků, tahle země, tento svět. Bojovník už nemůže mít větší lásku.“

Don Genaro vstal a dřepl si vedle dona Juana. Chvilí na nás oba upřeně hleděli a pak si oba naráz sedli na zkrřížené nohy.

„Jedině tehdy, když miluješ zemi nesmírně a vášnivě, se můžeš oprostit od smutku,“ řekl don Juan. „Bojovník má pořád radost, protože jeho láska je nezměnitelná a země, jeho milovaná, ho objímá a dává mu nepředstavitelné dary. Smutek je jen pro toho, kdo nenávidí právě to, co dává bytostem jejich přístřeší.“

Don Juan znovu velmi něžně pohládl zem.

„Tahle milá bytost, která žije až do posledního koutečku a která rozumí každému citu, mě konejšila, zhojila mi bolesti a nakonec, až když jsem plně pochopil svou lásku k ní, mě naučila svobodě.“

Zarazil se. Zem děsivě mlčela. Vítr tiše hvízdal. Pak jsem v dálece uslyšel štěkot osamělého psa.

„Poslouchajte to štěkání,“ pokračoval don Juan. „Moje milovaná země mi takhle pomáhá objasnit vám to poslední. Tohle štěkání je to nejsmutnější, co člověk může slyšet.“

Chvilí jsme mlčeli. Štěkání osamělého psa bylo tak smutné a klid kolem nás tak intenzivní, že jsem cítil, jak mě začíná ochromovat úzkost. Musej jsem myslet na svůj vlastní život, na svůj smutek, na to, jak nevím, kam bych měl jít a co bych měl udělat.

„Pší štěkání je nočním hlasem člověka,“ řekl don Juan. „Nese se k nám z domu v údolí tam na jihu. Člověk křičí ve svém psu, protože jsou nerozlučně spjati jako otroci na celý život i v jeho smutku a nudě. To prosí smrt, aby přišla a vysvobodila ho z prázdných a strašných okovů života.“

Don Juanova slova ve mně zahrála na nesmírně znepokojivou strunu. Cítil jsem, že mluvím přímo ke mně.

„To štěkání a osamělost, kterou vytváří, vypovídá o citech lidí. Těch lidí, jejichž celý život se podobal jednomu nedělnímu odpolední. Odpolední, kdy jim nebylo zas tak úplně bídě, ale spíš jen horko a prázdné a nepřijemné. Hodně se potili a hodně se natrápili. Nevěděli, kam mají jít a co mají dělat. To odpoledne v nich zanechalo vzpomínky na malicherné nepřijemnosti a únavnou nudu, a pak najednou bylo po všem a byl večer.“

Don Juan znovu připomněl vyprávění o sedmadvacetiletém muži, které jsem mu kdysi pověděl. Ten člověk si stýskal, jak je život krátký. Měl pocit, že to bylo teprve včera, kdy byl chlapcem. Říkal mi, že si pamatuje, jaké mívá pyžamo, když mu bylo deset, jako by od té doby uplynul sotva den. Kam se ten čas poděl, ptal se mě.

„Tady je protilek, který tento jed zabíjí,“ pohládl don Juan zemi. „Výklad čarodějů vůbec nemůže osvobodit ducha. Podívejte se vy dva na sebe. Dospěli jste až k výkladu čarodějů, ale jste pořád stejní, i když ho znáte. Jste ještě osamělejší, než jste kdy byli, protože bez neochvějné lásky k bytosti, která vám skýtá přístřeší, je samota osaměním.“

Jedině láska k této nádherné bytosti může dávat svobodu bojovníkovu duchu, a svoboda, to je radost, zdatnost a odevzdání se osudu, ať je jakýkoli. A to je poslední poučení. Vždycky se nechává až na poslední okamžik, pro chvíli nejvyššího osamění, kdy stojíme tvář v tvář své smrti a své samotě. Jedině tehdy totiž dává smysl.“

Don Juan s donem Genarem vstali, protáhli si paže a záda, jako kdyby jim těla sezením ztuhla. Srdce mi začalo prudce bít. Pokynuli mně a Pablitovi, abychom se zvedli.

„Soumrak je puklina mezi světy,“ řekl don Juan. „Je to brána do neznáma.“

Pohybem ruky obsáhl planinu, kde jsme stáli: „Tahle plošina je před bránou.“

Pak ukázal k severnímu okraji stolové hory: „Brána je tamhle. A za ní je propast a za propastí je neznámo.“

Potom se don Juan s donem Genarem obrátili k Pablitovi a rozloučili se s ním. Pablito měl rozšířené a strnulé oči a slzy se mu kutálely po tvářích.

Slyšel jsem hlas dona Genara, jak se se mnou loučí, ale don Juanův hlas jsem neslyšel.

Don Juan s donem Genarem přistoupili k Pablitovi a krátce mu zašeptali do uší. Potom přistoupili ke mně. Ale ještě než stačili cokoli zašeptat, pocítil jsem onen zvláštní stav rozštěpení.

„Budeme teď jako prach na cestě,“ řekl don Genaro. „Možná že ti jednou padne zas do očí.“

Don Juan s donem Genarem ustoupili dozadu a jako by splynuli s tmou. Pablito mi stiskl předloktí. Rozloučili jsme se. A pak mě pobídla zvláštní síla a já jsem se s ním rozeběhl k severnímu okraji stolové hory. Když jsme skákali do propasti, cítil jsem, že mě drží za ruku, a potom jsem byl sám.

OBSAH

ČÁST PRVNÍ	
1. Schůzka s poznáním	9
2. Snící a sněné	48
3. Tajemství světelných bytostí	71
ČÁST DRUHÁ	
4. Muset věřit	93
5. Ostrov tonalu	105
6. Den tonalu	116
7. Stahování tonalu	130
8. V čase nagualu	144
9. Šeptání nagualu	159
10. Křídla vnímání	173
ČÁST TŘETÍ	
11. Tři svědkové nagualu	187
12. Čarodějova strategie	201
13. Bublina vnímání	227
14. Zalíbení dvou bojovníků	241